

รายงานการวิจัยเรื่อง
การศึกษาพัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรม

โดย

รศ.ดร. สมบูรณ์ ศาสดาชีวิน - Ph.D (Applied Psychology)

หัวหน้าโครงการและคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากโครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

และ

ได้รับความอนุเคราะห์ในการจัดพิมพ์เผยแพร่โดย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๒๕

คำขอบคุณ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้สำเร็จลง เป็นรูปเล่มได้ก็ด้วยการสนับสนุน การใช้ความ
อนุเคราะห์ร่วมมืออย่างดียิ่ง จากบุคคลและคณะบุคคลหลายฝ่าย อันได้แก่ คณะกรรมการ
โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ฝ่ายพิจารณาให้การสนับสนุนค่านงบประมาณ
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลอันประกอบด้วยนักเรียน ประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่
ภาคเหนือ จังหวัดสงขลา ภาคใต้ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุบลราชธานี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และจังหวัดชัยนาท ภาคกลาง นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์
ผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิสายต่าง ๆ ที่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ
ปัญหาจริยธรรม ผู้ช่วยในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ นักศึกษา สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ บางคนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคต่าง ๆ ผู้ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย
ระบบคอมพิวเตอร์ คุณสุพิธา พวงกนก คุณอวยเวทย์ วิวัฒน์ชาญกิจแห่งสำนักงานสถิติแห่งชาติ
และอาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อีกหลายท่านที่ได้ช่วยให้ข้อคิดเห็นในด้านต่าง ๆ กัน เช่น
รองศาสตราจารย์ แสง จันทร์งาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสริมศรี ไชยสร อาจารย์
สามารถ ศรีจ้านงค์ และดร. อรรณพ พงษ์วาท และคณะบุคคลกลุ่มสุดท้ายได้แก่ ดร. วีระ
บำรุงรักษ์ นายสมพร สมพลวัฒนา และ นายมานิตย์ ประชิตโรมรัน สำนักงานคณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติ และคณะผู้ร่วมงานของท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อย่างมาก ในการ
จัดพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่านและทุกหน่วยงานที่กล่าวมาแล้ว รวมทั้งผู้ช่วยเหลือท่านอื่น ๆ
ที่ไม่สามารถจะกล่าวนามได้ทั้งหมดในที่นี้ อนึ่ง หากมีข้อผิดพลาด และการขาดตกบกพร่อง
ประการใดในหนังสือเล่มนี้ คณะผู้วิจัยขออภัยในความยินดี

ในการปลูกฝังอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนนั้น เราไม่ได้คำนึงถึงความรู้สึกลึกซึ้งที่เป็นพื้นฐานจริยธรรมที่มีอยู่ก่อนของบุคคลแต่ละคน เราไม่ทราบว่ามีช่องว่างอยู่มากแค่ไหนระหว่างระดับจริยธรรมของเยาวชนกับจริยธรรมที่เป็นอุดมการณ์ที่เราต้องการจะให้เขาบรรลุ ผู้วิจัยเชื่อว่าการพัฒนาจริยธรรมจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยแนวความคิดใหม่ในการมองจริยธรรมในทัศนะที่กว้างลึกกว่าเดิม และต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานความคิดนึกทางจริยธรรมของบุคคลซึ่งแตกต่างกันตามวุฒิภาวะและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

ผู้วิจัยตระหนักในภาระกิจในฐานะของนักวิชาการทางจิตวิทยาคนหนึ่ง ซึ่งควรจะแสวงหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ อันจะช่วยให้ นักปฏิบัติหรือนักพัฒนาทั้งหลายได้แนวคิดในการที่จะปรับปรุงเทคนิควิธีการ เสริมสร้างจริยธรรมของเยาวชนและประชาชนให้บรรลุเป้าหมายได้ จึงได้เสนอโครงการวิจัยเรื่องนี้ต่อคณะกรรมการทุนโครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ เพื่อการศึกษา และได้รับการสนับสนุนด้านการเงินในการทำวิจัยเรื่องนี้จนบรรลุเป้าหมายของการวิจัยทั้ง ๓ ประการ ดังนี้ (๑) ทำให้ทราบถึงแนวคิดและเหตุผลเชิงจริยธรรมของคนไทยกลุ่มต่าง ๆ ในทุกภูมิภาค (๒) ทำให้ทราบถึงแบบแผนการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการของการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลในวัยอายุและการศึกษาต่างกัน และ (๓) ทำให้ทราบถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม นอกจากความรู้ความเข้าใจตามวัตถุประสงค์หลักสามประการนี้แล้ว ผู้วิจัยยังได้เสนอแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบ่อเกิดของจริยธรรมและการพัฒนาจริยธรรมตามทัศนะของนักจิตวิทยาจินเพียเจท์ (Jean Piaget) และ ลอเรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) ซึ่งเป็นการมองจริยธรรมในทัศนะใหม่ที่กว้างและลึกกว่าเดิมและผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีนี้เป็นกรอบยึดในการศึกษา พัฒนาการจริยธรรม

นอกจากนั้น การวิจัยเรื่องนี้ยังได้ค้นพบความรู้ความเข้าใจอีกหลายอย่างเกี่ยวกับลักษณะต่าง ๆ ของคนไทย เช่น ค่านิยม แนวโน้มความสนใจ ลักษณะบุคลิกภาพบางประการ ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งคิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าต่อไปอีกในอนาคต

๒. ขอบเขตและวิธีการ

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้มุ่งที่จะศึกษาคูณลักษณะสำคัญของจริยธรรมในรูปแบบที่สามารถตรวจสอบขั้นตอนพัฒนาการทางจริยธรรมของกลุ่มบุคคลในช่วงอายุต่างกันได้ตามแนวทฤษฎีใหม่ที่ได้มีการศึกษาวิจัยกันในต่างประเทศที่จะเชื่อถือได้คือ การศึกษาจริยธรรมในรูปแบบของการคิดเหตุผลที่บุคคลใช้ประกอบในการตัดสินใจพิจารณาว่าควรจะทำสิ่งใดไม่ทำสิ่งใด โดยให้ผู้ตอบเผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้งทางจริยธรรม ตามแนวการตรวจสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ต กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษานี้ประกอบด้วยบุคคลหลายระดับอายุและการศึกษา ตั้งแต่ชั้น ป. ๔ ป. ๖ มศ. ๓ มศ. ๕ จนถึงนักศึกษาชั้นปีที่ ๒ นอกจากกลุ่มนักเรียนแล้วยังได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำในท้องถิ่นของสี่จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง รวมทั้งสิ้นกว่าหนึ่งพันห้าร้อยคน และได้ข้อมูลที่สมบูรณ์หนึ่งพันหนึ่งร้อยแปดสิบคน กลุ่มตัวอย่างครอบคลุมทั้งหญิงและชายและรวมทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณตัวเมืองและในอำเภอรอบนอกจำนวนใกล้เคียงกัน

การวิเคราะห์เหตุผลเชิงจริยธรรมได้ทำการวิเคราะห์ทั้งในเชิงพรรณนา โดยมิได้ประเมิน รวมทั้งการวิเคราะห์เชิงประเมินระดับเหตุผลจริยธรรมตามเกณฑ์การวัดและการประเมินของโคลเบิร์ต และได้วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมโดยพิจารณาตามตัวแปรต่าง ๆ เกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาว่าเหตุผลทางจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบใดบ้างนั้น ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อตรวจสอบลักษณะต่าง ๆ ที่มีสมมุติฐานว่าจะมีความสัมพันธ์กับจริยธรรม คือ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่บ้าน ลักษณะบุคลิกภาพบางประการ คุณธรรมและค่านิยมประเภทต่าง ๆ ได้วิเคราะห์ความแปรปรวนและเปรียบเทียบคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ระหว่างกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละองค์ประกอบ

ต่อจากนั้นจึงได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทางจริยธรรมกับองค์ประกอบ

เหล่านี้แต่ละองค์ประกอบ โดยแยกเป็นตัวแทนต่าง ๆ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ละคู่ แล้วจึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลทางจริยธรรมกับกลุ่มตัวแปรหลายตัวแปรรวมกันว่ามี ความสัมพันธ์เชิงพหุคูณมากน้อยเพียงไร โดยวิธีสแตปไวส์มัลติเปิลรีเกรชัน (Stepwise

Multiple Regression)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบลักษณะที่น่าสนใจหลายประการเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง นอกเหนือไปจากพัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

๓. ประเด็นสำคัญของผลการวิจัย

(๑) พัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม

ลักษณะการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความแตกต่างกันตามระดับอายุและการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนชั้น ป. ๔ ป. ๖ มีการใช้เหตุผลจริยธรรม ตั้งแต่ชั้น ๑ จนถึงชั้น ๔ โดยที่ส่วนใหญ่ของชั้น ป. ๔ จะใช้เหตุผลจริยธรรมในระดับชั้นที่ ๒ ซึ่งยังเป็นเหตุผลที่คำนึงถึงประโยชน์หรือรางวัลที่ตนเองจะได้รับ นักเรียนชั้น ป. ๖ ส่วนใหญ่ใช้เหตุผลจริยธรรมในระดับชั้นที่ ๓ มีความต้องการที่จะให้ผู้อื่นรักและชื่นชมตนเป็นการทำตามความคิดเห็นของผู้อื่น ยังไม่มีความเป็นตัวของตัวเองมากนักอาศัยการควบคุมจากผู้อื่น นักเรียนชั้น ม.ศ. ๓ มีการใช้เหตุผลจริยธรรมในระดับชั้นที่ ๔ มากขึ้น แต่โดยเฉลี่ยแล้วยังอยู่ในชั้น ๓ ในกลุ่มนักเรียนชั้น ม.ศ. ๕ และนักศึกษาชั้นปีที่ ๒ จะใช้เหตุผลจริยธรรม ตั้งแต่ชั้น ๓ ถึงชั้น ๕ โดยส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับชั้น ๔ คือชั้นให้ความเคารพต่อกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด กลุ่มนักศึกษากว่าร้อยละ ๒๐ ใช้เหตุผลจริยธรรมในชั้น ๕ ซึ่งนอกจากการให้ความเคารพต่อกฎหมายแล้วยังให้ความเคารพต่อข้อตกลงสัญญาระหว่างสุภาพบุรุษด้วย และคำนึงถึงประโยชน์ของสังคมมาก ในกลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้นำให้เหตุผลจริยธรรมในระดับ ตั้งแต่ชั้น ๒ ถึงชั้น ๕ โดยที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับชั้น ๔ กลุ่มผู้นำให้เหตุผลทางจริยธรรมระดับชั้น ๕ มากกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไป ข้อค้นพบในเรื่องนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยอื่นในต่างประเทศ

และเป็นการสนับสนุนว่าทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ตเป็นทฤษฎีสากล นอกจากนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ยังได้พบว่าลักษณะการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลในภูมิภาคต่าง ๆ มีแนวโน้มต่างกันในช่วงระดับอายุ เช่น กลุ่มตัวอย่างในภาคกลางมีคะแนนเหตุผลจริยธรรมสูงสุดโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนชั้นประถม และกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้โดยเฉลี่ยแล้วมีคะแนนเหตุผลจริยธรรมต่ำกว่าภาคอื่น ๆ ส่วนความแตกต่างระหว่างการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมในภาคกลางกับภาคอื่น ๆ อาจเนื่องมาจากข้อได้เปรียบทางการใช้ภาษาของคนภาคกลางมากกว่าคนในภูมิภาคอื่น ซึ่งใช้ภาษาดั้งเดิมในชีวิตประจำวัน ความสามารถทางภาษานี้มีนักวิชาการทางจิตวิทยาหลายคนอ้างว่ามีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการคิดเหตุผล เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนสามารถเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง สามารถจับประเภทของประสบการณ์ของตนให้เข้ากับหลักจริยธรรมที่วางขึ้นได้ ความแตกต่างระหว่างภาคนี้จะลดน้อยลงในกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับอายุและการศึกษาสูงขึ้น เนื่องจากความสามารถทางภาษาของกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคต่าง ๆ ทักเทียบกันมากขึ้นจากผลของการศึกษาในโรงเรียน ส่วนสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันระหว่างภูมิภาค อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีผลต่อพัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม เช่น ปัญหาความไม่คอบสงบสุข ทางการเมือง และความพลอภยทางสังคมของประชาชนชาวภาคใต้อาจมีผลกระทบสะท้อนต่อพัฒนาการทางการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม

(๒) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับองค์ประกอบอื่น ๆ

เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา พบว่าวิธีการปกครองลูกด้วยการยกย่องชมเชยเพื่อทำดี และว่ากล่าว ตักเตือนชี้แจงเมื่อทำผิดและช่วยสนับสนุนให้ลูกได้พิจารณาการกระทำของตนเองและยอมรับเมื่อทำผิด มีผลต่อการพัฒนาเหตุผลจริยธรรมของเด็กมากกว่าปกครองโดยการใช้วัตถุสิ่งของเป็นเงื่อนไขในการทำโทษ และให้รางวัลหรือการทำโทษทางกาย เช่น การวิครอนสิทธิบางประการและการทำโทษทางกาย นอกจากนั้น พ่อแม่ที่ไว้นับถือเชื่อใจให้ความเป็นอิสระเสรีแก่ลูกในการควบคุมดูแลตนเอง ไม่เร่งรัด และคาดหวังความ

สำเร็จในตัวสูงมาก เกินไปมีแนวโน้มจะช่วยพัฒนาเหตุผลทางจริยธรรมของเด็ก

เกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพ พบว่า ความตั้งใจหรือการมีสมาธิแน่วแนวยาวนาน มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล ผลการค้นพบในเรื่องนี้จะสอดคล้องกับหลักการพุทธศาสนาที่ว่าสมาธิเป็นทางให้เกิดปัญญา และนำไปสู่การคิดแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตได้

บุคคลผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง มีแนวโน้มที่จะยึดมั่นในคุณธรรมที่เน้นการปฏิบัติต่อตนเองมากกว่าคุณธรรมที่เน้นการปฏิบัติต่อผู้อื่น และเป็นผู้ที่ปรารถนาจะเห็นความสงบสันติภาพของโลกและแสวงหาความสงบสุขทางกานจิตใจ มีการยอมรับนับถือตนเองมากกว่าที่จะยึดถือค่านิยมทางวัตถุ ทางกานความสะดวกสบายของชีวิต ความต้องการทางกานสุนทรีย์จะไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรม

(๓) ลักษณะอื่น ๆ ของคนไทย

แม้ว่าจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับองค์ประกอบต่าง ๆ และได้พบลักษณะความสัมพันธ์ ที่สำคัญซึ่งได้เสนอมานแล้ว ลักษณะองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ บางอย่างเป็นลักษณะที่ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษามาก่อน บางอย่างแม้จะมีผู้ศึกษามาแล้ว ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาทดสอบใหม่ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการที่จะเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของคนไทยและสังคมไทย และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะศึกษาวิจัยต่อไป เช่น จากรายงานของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน อาจสรุปได้ว่า แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวชาวไทยในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะคล้ายกันส่วนใหญ่คือ ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้ได้รับความรักอย่างเพียงพอ มีการควบคุมดูแลสูง และมีคามารคามีความคาดหวังให้ลูกมีการรับผิดชอบค่อนข้างมาก ส่วนการไร้เหตุผลและวิธีการทำโทษยังมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

เกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพบางประการ เช่น การมองการณ์ไกล และความตั้งใจสมาธิ จะพัฒนาขึ้นตามอายุและระดับการศึกษา ส่วนลักษณะทางอารมณ์นั้นไม่ปรากฏว่ามี

การเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจที่ว่าลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลนั้น เป็นลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลน้อย

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับแนวโน้มความสนใจและค่านิยมของคนไทย ส่วนใหญ่ยังยึดค่านิยมทาง เศรษฐกิจหรือทางวัตถุสูง ปราารถนาที่จะมีชีวิตอย่างสุขสมบูรณ์ของตนเอง และครอบครัวเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความต้องการทางจิตใจ คือ อิสรเสรีภาพ และความสงบสุขทางใจ แล้วจึงจะนึกถึงความมั่นคงของประเทศชาติและสังคม ความเคารพนับถือตนเองและความเคารพยกย่องจากสังคม มีความสำคัญเป็นอันดับรองสุดท้าย ส่วนโลกแห่งศิลปะความงามและความสุขในโลกุคระนั้น คำนึงถึงเป็นเรื่องสุดท้าย ลักษณะค่านิยมเช่นนี้จะมีลักษณะคล้าย ๆ กันในทุกภูมิภาค ความแตกต่างในเรื่องค่านิยมระหว่างกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กับกลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้นำมีอยู่บ้าง โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาเห็นความสำคัญของความมีภูมิปัญญาทำให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทางวัตถุน้อย กลุ่มประชาชนทั่วไปและผู้นำต้องการการยอมรับยกย่องจากสังคมมากกว่ากลุ่มนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น

แนวคำตอบของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่ได้เสนอไว้ในเชิงพรรณนาพร้อมทั้งตัวอย่างทำให้ทราบทัศนคติที่แตกต่างกันของกลุ่มต่าง ๆ ระหว่างนักเรียนชั้นประถม ชั้นมัธยม นักศึกษา ประชาชนทั่วไป ผู้นำในชนบท พระภิกษุสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าของชีวิต ขอบเขตของอำนาจกฎหมาย ของสิทธิหน้าที่ในความเป็นพ่อลูก ความเป็นสามีภรรยา และความเป็นเพื่อน ความหมายของการลงโทษ การรักษาสัตยา ฯลฯ ทัศนคติของพระภิกษุสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านพิสูจนถึงความ เป็นสากลของจริยธรรมขั้นสูง

๔. ผลการวิจัยที่อาจนำไปประยุกต์

(๑) การพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน

ข้อแตกต่างในเรื่องการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาใน ระดับอายุและการศึกษาต่างกันที่ค้นพบจากการวิจัยเรื่องนี้และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่าง

ประเทศจนเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้นี้ น่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาจริยธรรมของเยาวชน คงไม่เป็นที่ถกเถียงกันว่าเหตุผลจริยธรรมในชั้นสูงอย่างน้อยคือชั้นที่ ๔ ย่อมเป็นคุณลักษณะของจริยธรรมที่พึงประสงค์ หากเราต้องการให้บุคคลมีความเคารพในกฎหมาย ตระหนักถึงความจำเป็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎมีระเบียบ และยิ่งไปกว่านั้นจะเป็นที่พึงปรารถนาสูงสุดถ้ามีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงหลักพื้นฐานของกฎหมายหรือที่มาของกฎหมายจนกระทั่งเขากระทำความดี โดยไม่ต้องอาศัยกฎหมายเป็นข้อบังคับนั้นคือลักษณะของเหตุผลจริยธรรมในชั้นที่ ๕ และ ๖ การพัฒนาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของ โคลเบอร์ก จะต้องพัฒนาไปตามลำดับขั้นเช่น นักเรียนชั้นประถม ๔ ควรจะได้รับการฝึกหัดเพื่อยกระดับเหตุผลจริยธรรมให้ถึงชั้น ๓ ชั้น ๔ ได้ ส่วนนักเรียนชั้น ป. ๖ และชั้น ม.ศ. ๓ ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงใช้เหตุผลจริยธรรมในชั้น ๓ ยังไม่เป็นตัวของตัวเองยังต้องอาศัยแบบอย่างอาศัยผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมการกระทำของตน ครูผู้สอนควรจะหาทางให้นักเรียนมองเห็นซีกจำกัดของการยึดผู้อื่นเป็นแบบอย่างเพราะถ้าเขาเผชิญกับค่านิยมทางจริยธรรมที่ขัดแย้งระหว่างตัวแบบ ที่มีอิทธิพลเหนือเขาทั้งหลายแล้วเขาจะต้องมีหลักการที่ดีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมนั้นได้ นั่นคือเขาจะต้องยึดความถูกต้อง ยึดหลักจริยธรรมสากลซึ่งเป็นลักษณะจริยธรรมชั้นสูง (ชั้น ๔ - ๕ - ๖)

แนวทางการตรวจสอบระดับขั้นการใช้เหตุผลทางจริยธรรมที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากแบบทดสอบของ โคลเบอร์กตลอดจนเกณฑ์การวัดนี้ ครูผู้สอนอาจนำไปใช้วัดระดับเหตุผลจริยธรรมของนักเรียนได้โดยวิธีง่าย ๆ โดยการอภิปรายในชั้นเรียน ให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นเหตุผลของตนในปัญหาจริยธรรมประจำวัน ครูย่อมจะสังเกตศึกษา เข้าใจเหตุผลจริยธรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ไม่ยากนัก และครูใช้อิทธิพลของกลุ่มหรือใช้ตัวแบบที่มีเหตุผลจริยธรรมในชั้นสูงเป็นตัวกระตุ้นเพื่อยกระดับเหตุผลจริยธรรมของเด็กที่อยู่ในชั้นต่ำกว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยกระดับเหตุผลจริยธรรมมากพอที่จะให้แนวทางการพัฒนาจริยธรรมได้ซึ่งผู้วิจัยไม่อาจนำมาเสนอแนะได้อย่างเพียงพอในการวิจัยเรื่องนี้

(๒) การพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมของประชาชน

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการใช้เหตุผลจริยธรรมของกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำแม้ว่าส่วนใหญ่จะอยู่ในชั้น ๔ ยังมีบางคนอยู่ในชั้น ๒ และมากกว่าร้อยละ ๒๐ ยังใช้เหตุผลจริยธรรมชั้น ๓ ย่อมเป็นสิ่งแสดงว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของผู้ใหญ่มีการหยุดชะงัก อาจเนื่องมาจากวิธีการอบรมสั่งสอนของคนโบราณที่เน้นการยึดถือในตัวบุคคลเป็นใหญ่ มากกว่าการยึดถือหลักการ ประชาชนโดยเฉพาะในชนบทไม่มีโอกาสที่จะอภิปรายโต้เถียงกันว่าจะอะไรก็ไม่ดีเพราะเหตุผลอะไร ส่วนมากจะปฏิบัติตามสิ่งที่เชื่อกันมาจากคำบอกเล่า จากผู้ใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายเพียงพอ จึงเป็นข้อคิดข้อเตือนใจสำหรับนักพัฒนาชนบททั้งหลาย ควรจะได้ฝึกอบรมและจัดประสบการณ์ทางสังคมให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสพัฒนาความคิด เหตุผลจริยธรรมของตน เช่น โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานในการปกครองตนเอง เป็นต้น

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่ง เกี่ยวกับค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางชีวิตของคนไทย ซึ่งให้ความสำคัญมากกับค่านิยมทางวัตถุ และคำนึงถึงความสุขของตนเอง ครอบครัวยุเป็นอันดับแรก อาจเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในสังคมปัจจุบันหรืออาจสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่าต้องมีความเห็นแก่ตนเป็นอันดับแรก เป็นเรื่องที่น่าคิดน่าศึกษาต่อไป แต่ขณะเดียวกันผลจากการวิจัยเรื่องนี้พบว่า ผู้มีเหตุผลจริยธรรมสูงคือผู้ที่ยึดถือค่านิยมที่คำนึงถึงความสุขของสังคมและโลกแห่งสันติภาพมากกว่าความปรารถนาในชีวิตที่สมบูรณ์สุขของตนเอง จึงเป็นภาระของสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจของประชาชนที่จะตระหนักในค่านิยมของคนส่วนใหญ่ที่เป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ที่จะต้องพิจารณารองค้อย่างไร จึงจะทำให้ประชาชนหันมายึดถือค่านิยมทางธรรมะมากขึ้น

(๓) ข้อเสนอแนะทางวิชาการและการศึกษาค้นคว้าต่อไป

นอกจากนี้ยังมีข้อค้นพบต่าง ๆ อีกมากเกี่ยวกับความแตกต่างในเรื่องของการ

ใช้เหตุผลจริยธรรม ในเรื่องของการอบรมเลี้ยงดู บุคลิกภาพ ค่านิยมของบุคคลในสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมต่างกันของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศซึ่งควรแก่การศึกษาวิจัยให้ลึกซึ้งต่อไปในแต่ละเรื่อง เครื่องมือตรวจสอบที่เชื่อมั่นได้สูง คำตอบของบุคคลในวัยต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีมากที่สุด แนวคำตอบของกลุ่มตัวอย่างระดับชั้นอายุต่าง ๆ กัน ตลอดจนแนวคำตอบของพระภิกษุสงฆ์ผู้มีบทบาทในการเป็นผู้นำท้องถิ่นซึ่งผู้วิจัยได้เสนอไว้ในเชิงพรรณนาในรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ จะทำให้ทราบถึงทัศนะต่าง ๆ เกี่ยวกับการมองโลก มองชีวิต แนวทางแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ ของบุคคลคงจะเป็นข้อมูลที่มีคุณค่าทางสังคมศาสตร์ต่อไป

Summary of the Research Project

Project Title : **The Study of Moral Reasoning Development**

Financial Support : The Education Related Social Science Development
Program, Office of The National Culture Commission

Project Director : Associate Professor Somboon Salyachivin
Ph.D. (Applied Psychology)
Post-Doctoral Studies in Social Research

Research Associates : Assistant Professor Rajanee Tiyapan
M.A. (Statistics)
Assistant Professor Chainat Nakabuppa
M.Ed. (Educational Psychology)

Affiliated Institution : Faculty of Education,
Chiang Mai University

I. Objectives

At present, moral education has become a focal point of interest of a variety of experts. However, educators in Thailand have been far from successful in devising an effective way of transmitting moral education to the Thai people. This might be due to among other things, our narrow concept of morality. The term itself has, thus far, been taken to mean a certain socially acceptable mode of overt behavior. Secondly, the lack of knowledge on what actually constitutes the rational components of morally acceptable behavior is also known to be part of the problem.

We contend in this study that each individual has his or her own philosophy to rationalize his or her conduct and that it would be more effective and worthwhile if we could help people develop their rationalization

ability rather than merely blaming their socially disapproved conducts. Given this rather broad perception of the issue within the Thai context, it is then necessary to understand the nature of moral development and moral thinking processes which underline moral conduct of the Thai people.

This research project was designed first to investigate moral reasoning levels of the Thai people when they make moral judgement in a given moral dilemma and to see whether those levels could be traced developmentally. Secondly, it was aimed at discovering certain such socio-psychological factors which might relate to the development of moral reasoning as child-rearing practices, ego strength, interests and values, etc.

2. Scope and Methodology

Over one thousand and five hundred people participated in this study. The subjects included school and university students and general adults who were systematically selected from both in and out of the provinces representing each region of the country - north, south, northeast and the central.

Moral reasoning questionnaires, adapted from the original Kohlberg's test, were given to all subjects. The second set of questionnaire was designed to investigate the patterns of child-rearing practices and measure the personality strength of all the student groups. The third set of questionnaires was designed to investigate interests, aspirations and ethical inclinations of all the secondary, university students, and the adult groups.

Responses to moral reasoning test were treated as both qualitative as well as quantitative data. The quantitative data were analyzed by using various statistical methods. Many interesting and significant findings were obtained.

3. Important Research Finding

Regarding the moral reasoning development, it was found, as expected, that grade 4 and 6 students applied various stages of moral reasoning-stages 1 to 4, while the majority of grade 4 children (9-10 years old) were at stage 2 where right action consists of that which instrumentally satisfies one's own needs. The majority of grade 6 students as well as the 9th grade students were at stage 3 where they were oriented toward the concept of "good boy - nice girl", a rather conforming type of behavior.

High school students and undergraduates applied stages 3 to 5 of moral reasoning while the majority were at stage 4 and oriented toward the "law-and-order" - type of behavior.

The adult groups with a wide range of age and educational levels applied stages 2 to 5 of moral reasoning while the average score was between stages 3 and 4. Over twenty percent of the undergraduates used stage 5 of moral reasoning where right action tends to be defined in terms of general individual rights and standards which have been critically examined and agreed upon by the whole society. These findings, therefore, confirm that Kohlberg's theory of moral development is, to a certain degree, cross-culturally applicable.

Difference regarding developmental stages of moral reasoning among people in different regions were more pronounced in or more characteristic of the younger age groups, the most advantageous and sophisticated of which are in the central region. These differences could be attributed to language difficulties among the other regions where the children used local languages. The subjects in the southern region, on the average, were at the lowest stage of moral reasoning compared with those in the other regions. That the south has long been plagued with social and political unrest and disturbances

should not be quickly regarded as one of the causes contributing to such a lower stage of moral reasoning. It would be quite challenging topic for further research.

With regard to the relationship between moral reasoning and other socio-psychological factors, it was found that permissive home environment, use of psychological punishment whereby parents encourage children to confess their wrong doing, etc., had a rather significant impact upon moral reasoning development.

The respondents who demonstrated a rather high level of moral reasoning were more oriented toward personal actualization values than interpersonal social values, less materialistic and seeking for peaceful life and world peace. Moreover, the moral viewpoints of Thai monks and of the professional respondents described in the full report should be worth reading.

4. Possible applications

Tools and techniques used for assessing moral reasoning levels in this study were valid and reliable enough to be replicated by other teachers or moral educators.

Information on moral reasoning levels of students at different age groups as well as of adults at different social-cultural settings should also be useful for moral educators in school and in other social institutions. It should be obvious that citizens of stage 4 of moral reasoning should at least, be a minimum ideal-type of citizens for any healthy society as well as for our own society.

Evidence from other researches on moral trainings suggests that it will not be effective to raise an individual's moral reasoning level more than one stage over the present one. However, it is not the focus of this

study to discuss the techniques of moral development. The results from this study, therefore, should at least provide useful information for moral educators in the future. In addition, there exists many more non school factors which may contribute to the raising of an individual's moral reasoning level. It becomes even more complex if level 5 and 6, the most progressive and sophisticated ones, are aimed for.

Moreover, the relationship between moral reasoning and other sociopsychological factors, i.e., child-rearing practices, personality characteristics among different groups of people, etc., should be worth further studying by other researchers.

Thus far, since we know for certain the degree of influence those sociopsychological factors exert in this moral development, efforts should be seriously made to tailor those factors in order that they may become most favourable for effecting the desired higher levels of moral reasoning. The conditioning of this environment may be a very difficult task. But it is certainly worth pursuing.

Furthermore, such interesting findings regarding certain life-goal values of the Thai people as the overwhelmingly materialistic approach to life and the priority given to self and family well-being may reflect either the pressing economic conditions of contemporary world or the selfish nature of man. The issue of precise reflection, per se, deserves more careful consideration and investigation. Yet, at the same time, this research result shows that those at the higher level of moral development believe that social and world well-being and peace, rather than self-centered prosperity, are more preferable. Therefore, it should naturally become the responsibility of those social institutions charged with promoting and developing the spiritual aspects of life of the population to campaign for the increased adoption and successful realization of such a desirable life-goal value.

สารบัญ

หน้า

คำขอบคุณ	I
สรุปรายงานการวิจัย	2
SUMMARY OF THE RESEARCH PROJECT	12
สารบัญตาราง	20
สารบัญรูป บทที่	25
๑. บทนำ	๑
๑.๑ สภาพการณ์ของปัญหาและจุดมุ่งหมายของการวิจัย	
๑.๒ นัยสำคัญของการศึกษา	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๖
๑.๔ คำถามเฉพาะการวิจัย	๘
๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
๒. ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๓
๒.๑ ความหมายของจริยธรรม	๑๓
๒.๒ การจัดหมวดหมู่ของจริยธรรม	๑๖
๒.๓ องค์ประกอบของพฤติกรรมทางจริยธรรม	๑๗
๒.๔ รากฐานของจริยธรรม	๒๐
๒.๕ พัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจต์	๒๕
๒.๖ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก	๓๒
๒.๗ จริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว	๓๗
๒.๘ จริยธรรมกับลักษณะบุคลิกภาพ	๔๒
๒.๙ จริยธรรมกับค่านิยม	๔๕
๓. วิธีดำเนินการวิจัย	๔๘
๓.๑ ตัวแปรที่ศึกษา	๔๘
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปร	๕๒

	หน้า
๓.๓ กลุ่มตัวอย่าง	๕๕
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๘
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๘
การวิเคราะห์ตัวแปรแต่ละตัวแปร	๕๘
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ	๖๑
๔. แนวทางการตรวจสอบการใช้เหตุผลทางจริยธรรม	๖๒
๕. ผลการวิจัย	๘๓
๕.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา : แนวทางการตัดสินใจ และการให้เหตุผลทางจริยธรรม	๘๓
ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑	๘๓
ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒	๘๕
ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓	๑๐๗
ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔	๑๑๔
ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕	๑๒๒
แนวคำตอบของพระภิกษุสงฆ์	๑๓๑
แนวคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิ	๑๔๐
๕.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	๑๕๒
ระดับเหตุผลทางจริยธรรมของคนไทย	๑๕๒
เหตุผลทางจริยธรรมกับระดับอายุและการศึกษา	๑๕๖
เหตุผลทางจริยธรรมกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดู	๑๕๗
เหตุผลทางจริยธรรมกับลักษณะบุคลิกภาพ	๑๖๓
เหตุผลทางจริยธรรมกับค่านิยมส่วนบุคคล	๑๖๘
ค่านิยม "เป้าหมายชีวิต" กับเหตุผลทางจริยธรรม	๑๗๓
๖. สรุป อภิปราย และเสนอแนะ	๑๘๕
๖.๑ แนวการใช้เหตุผลและการตัดสินใจปัญหาจริยธรรมของคนไทย	๑๘๕
๖.๒ เหตุผลทางจริยธรรมกับตัวแปรต่าง ๆ	๒๐๓

	หน้า
๖.๓ ลักษณะอื่น ๆ ของคนไทย	๒๐๘
๖.๔ ข้อจำกัดของการวิจัย	๒๐๘
๖.๕ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	๒๑๐
เอกสารอ้างอิง	๒๑๓
ภาคผนวก ก. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับตัวแปรอิสระ (ตาราง ๒๖ - ๔๒)	๒๑๘
ภาคผนวก ข. แบบสอบถามต่าง ๆ	๒๒๓

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. ลักษณะกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา และภูมิภาค	๕๗
๒. กลุ่มตัวอย่างผู้ใหญ่และผู้นำจำแนกตามภูมิภาค	๕๗
๓. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลจริยธรรม โดยพิจารณาตามประเภทของกลุ่มตัวอย่างและภูมิภาค	๑๕๒
๔. คะแนนรวมเฉลี่ยเหตุผลทางจริยธรรมจำแนกตามประเภท กลุ่มตัวอย่าง และภูมิภาค	๑๕๓
๕. คะแนนรวมเฉลี่ยของการอบรมเลี้ยงดู ๕ ลักษณะ จำแนกตามภูมิภาค	๑๕๔
๖. คะแนนรวมเฉลี่ยของการอบรมเลี้ยงดู ๕ ลักษณะ จำแนกตามสภาพสังคมในเมือง นอกเมือง	๑๕๔
๗. คะแนนรวมเฉลี่ย "การให้อิสระเสรี" จำแนกตามภาคและสังคมในเมือง - นอกเมือง	๑๖๐
๘. คะแนนรวมเฉลี่ย "การฝึกความรับผิดชอบ" จำแนกตามภาคและสังคมในเมือง - นอกเมือง	๑๖๑
๙. คะแนนรวมเฉลี่ย "การใช้เหตุผล" จำแนกตามภาคและสังคมในเมือง - นอกเมือง	๑๖๑
๑๐. คะแนนรวมเฉลี่ย "การวางแผนและการคิดการณ์ไกล" จำแนกตามภาคและสังคมในเมือง - นอกเมือง	๑๖๔
๑๑. คะแนนรวมเฉลี่ย "การควบคุมอารมณ์" จำแนกตามภาคและสังคมในเมือง - นอกเมือง	๑๖๔
๑๒. คะแนนรวมเฉลี่ยบุคลิกภาพทั้ง ๓ ด้าน จำแนกตามภาคและสังคมในเมือง - นอกเมือง	๑๖๖
๑๓. แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างจริยธรรมกับตัวแปรการลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิกภาพ	๑๖๗

ตารางที่	หน้า
๑๔. แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างจริยธรรมกับตัวแปร ค่านิยมและคุณธรรม	๑๗๒
๑๕. ค่า Median และตำแหน่งอันดับของค่านิยมพิจารณาจากกลุ่ม ตัวอย่างรวม	๑๗๘
๑๖. ค่า Median และตำแหน่งอันดับของค่านิยมของกลุ่มตัวอย่าง ในภาคต่าง ๆ	๑๗๖
๑๗. ค่า Median และตำแหน่งอันดับของค่านิยมของกลุ่มตัวอย่าง ประเภทต่าง ๆ	๑๘๑
๑๘. ค่า Median และตำแหน่งอันดับของค่านิยมของกลุ่มตัวอย่าง ในเมือง / นอกเมือง	๑๘๖
๑๙. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรม ระดับต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีวิถีที่อุดมสมบูรณ์ สะทวสบาย" และค่า Chi Square	๑๘๒
๒๐. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ของ กลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับ ต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม " ความสงบสุข ไม่มีความ ขัดแย้งภายในใจ" และค่า Chi Square	๑๘๓
๒๑. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ของ กลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับ ต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง" และค่า Chi Square	๑๘๔
๒๒. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ของ กลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับ ต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การยอมรับนับถือตนเอง" และ ค่า Chi Square	๑๘๕
๒๓. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ของ กลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับ ต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "โลกที่มีแต่สันติภาพปราศจาก สงครามและข้อขัดแย้งใด ๆ" และค่า Chi Square	๑๘๖

ตารางที่

หน้า

๒๔. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสดำเนินงานกันทุกคน" และค่า Chi Square	๑๕๗
๒๕. จำนวนความถี่และ เปอร์เซนต์ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ" และค่า Chi Square	๑๕๘

สารบัญตารางในภาคผนวก ก.

ตารางที่	หน้า
๒๖. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบ "การให้อิสระเสรี" พิจารณาตามภาคและสภาพสังคม	๒๑๓
๒๗. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบ "การฝึกความรับผิดชอบ" พิจารณาตามภาคและสภาพสังคม	๒๑๓
๒๘. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการอบรมเลี้ยงดูแบบ "การใช้เหตุผล" พิจารณาตามภาคและสภาพสังคม	๒๑๓
๒๙. การวิเคราะห์แปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "การวางแผน และการมองการณ์ไกล" พิจารณาตามภาคและสภาพสังคม	๒๑๔
๓๐. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนรวมบุคลิกภาพ พิจารณาตามภาคและสภาพสังคม	๒๑๔
๓๑. การวิเคราะห์ความแปรปรวน ของคะแนนบุคลิกภาพ "การยับยั้งอารมณ์" พิจารณาตามภาคและตามสภาพสังคม	๒๑๕
๓๒. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "สมาธิ" พิจารณาตามภาคและสภาพสังคม	๒๑๕
๓๓. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "การวางแผน และคิดการณ์ไกล" พิจารณาตามระดับชั้นอายุ	๒๑๖
๓๔. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "สมาธิ" พิจารณาตามระดับชั้น อายุ	๒๑๖
๓๕. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจริยธรรม โดยพิจารณาตามระดับความสูงค่าของคะแนน "การควบคุมอารมณ์" และ "สมาธิ"	๒๑๗
๓๖. แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างจริยธรรมกับตัวแปร เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง ๕ แบบ และลักษณะบุคลิกภาพทั้ง ๓ ด้าน	๒๑๗

ตารางที่

หน้า

๓๗.	คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยมส่วนบุคคล ๖ ประเภท จำแนกตามภาค	๒๑๘
๓๘.	คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยมส่วนบุคคล ๖ ประเภทจำแนกตามประเภทยุทธศาสตร์	๒๑๘
๓๙.	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมส่วนบุคคล "ด้านเศรษฐกิจ" พิจารณาตามประเภทยุทธศาสตร์และตามภาค	๒๑๙
๔๐.	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมส่วนบุคคล "ด้านสุนทรียะ" โดยพิจารณาตามประเภทยุทธศาสตร์ และตามภาค	๒๑๙
๔๑.	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมส่วนบุคคล "ด้านสังคม" โดยพิจารณาตามประเภทยุทธศาสตร์และตามภาค	๒๒๐
๔๒.	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมส่วนบุคคล "ด้านการเมือง" โดยพิจารณาตามประเภทยุทธศาสตร์และตามภาค	๒๒๐

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
๑. ภาพ (Profile) คะแนนเฉลี่ยจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละระดับการศึกษาทั้ง ๕ ระดับ	๑๕๔
๒. ภาพ คะแนนเฉลี่ยจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค ทั้ง ๔ ภาค	๑๕๕
๓. ภาพ เปรียบเทียบค่านิยมส่วนบุคคล ๖ ประเภของ กลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละภาค ทั้ง ๔ ภาค	๑๖๔
๔. ภาพ เปรียบเทียบค่านิยมส่วนบุคคล ๖ ประเภท ของกลุ่มตัวอย่าง ประเภทต่าง ๆ	๑๗๐
๕. ภาพ แสดงค่านิยมเป้าหมายชีวิตของคนไทย พิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างรวม	๑๗๔
๖. ภาพ แสดงค่านิยมเป้าหมายชีวิตของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละภาค	๑๗๕
๗. ภาพ ค่านิยมเป้าหมายชีวิตของกลุ่มตัวอย่างประเภต่าง ๆ	๑๘๔
๘. ภาพ ค่านิยมเป้าหมายชีวิตของกลุ่มในเมืองและนอกเมือง	๑๘๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ สภาพการณ์ของปัญหาและจุดมุ่งหมายของการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพทางค่านิยมจิตใจของประชาชนเป็นงานที่รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญมานานแล้ว ตั้งแต่ระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ มาจนถึงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๕ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลมองเห็นว่าการพัฒนาประเทศทางด้านวัตถุ หรือทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวนั้นจะไม่ประสบผลสำเร็จ ควบคู่ไปกับจิตใจของประชาชนไม่ได้พัฒนาตามไปด้วย การพัฒนาจริยธรรมของบุคคลก็เป็นงานส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพของประชาชน หรือจะเรียกได้ว่าเป็นงานทั้งหมดของการพัฒนาบุคคลก็ได้ เพราะคำว่าจริยธรรมนั้นมีความหมายกว้างขวางครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมของมนุษย์หลายด้าน มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมคนอื่น ๆ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติทั้งหลาย สิ่งที่มีมนุษย์คนหนึ่งปฏิบัติไม่ว่าตนเองก็ดี ผู้อื่นก็ดี ต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็ย่อมมีผลกระทบเกี่ยวโยงถึงกันและกันหมด ฉะนั้นทางอยู่ร่วมกันในโลกนี้ต้องมีสันติทุกคนต้องมึกติกากำหนดในการดำเนินชีวิต และกติกากำหนดในการดำเนินชีวิตนี้แหละคือ จริยธรรมของบุคคล

การอยู่ร่วมกันท่ามกลางสิ่งแวดล้อม สังคมยุคปัจจุบันที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวรุดไปไกลเช่นนี้ ทำให้เราเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมมากมาย นอกเหนือไปจากปัญหาทางอาชญากรรมที่เราได้ยินได้รู้จักจากวิทยุ ทีวี และสื่อสารมวลชนทั้งหลาย ซึ่งนับวันจะมีมากขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้นแล้ว ประชาชนทุกวันนี้ยังพบกับปัญหาใหม่ ๆ ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกการตัดสินใจว่าจะกระทำการใด "ดี" "สมควร" เพราะมีความขัดแย้งระหว่างค่านิยมทางโลกกับค่านิยมทางธรรม คนมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น บุกรุกเอาเปรียบกับธรรมชาติมากขึ้นทำให้สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ขาดความสมดุล ป่าไม้มีน้อย แหล่งน้ำลำธารถูกทำลาย ปัญหาเหล่านี้แยกไม่ได้ว่า เพราะสาเหตุอะไร อาจเป็นเพราะคนมีความเห็นแก่ตัวหรือเป็นเพราะขาดความรู้ ปัญญา ทำให้ไม่ถึงการแก้ปัญหา ฉะนั้นเรื่องของจริยธรรมจึงเป็นเรื่องที่กว้างขวางครอบคลุมองค์ประกอบต่าง ๆ หลายด้านด้วยกัน

เนื่องจากปัญหาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคล เป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน
ดังกล่าวจึงทำให้บรรดานักคิด นักปฏิบัติทางจริยธรรมทั้งหลายหันมาให้ความสนใจกันมากขึ้น ใน
ระยะ ๕ ปีที่ผ่านมา มีหน่วยงานสถาบันต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทั้งของรัฐและเอกชนได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ
ทางด้านจริยธรรมมากมายที่ควรรัฐจักและให้ความสนใจมีอาทิ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรมวิชาการ กรมการฝึกหัดครู
กรมการศาสนาของกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทสมาคมมูลนิธิก็มี เช่น พุทธสมาคม สภายู
พุทธิกสมาคมแห่งประเทศไทย สภาคริสตจักรฯ สภาการศึกษาคาทอลิก สมาคมศาสนสัมพันธ์
แห่งประเทศไทย องค์การวัดนักบุญยอแซฟ มูลนิธิเผยแพร่วิตปฏิบัติประเสริฐ ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ
ที่หน่วยงานดังกล่าวได้จัดก็มีหลายประเภท ประเภทศึกษาวิจัย ประเภทจัดเป็นโครงการทดลอง
หาแนวทางการฝึกอบรม บางแห่งก็เป็นงานลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาจริยธรรมของประชาชนโดยตรง
อย่างไรก็ตามในการพัฒนาจริยธรรมนั้น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานนี้ควรจะต้องรู้ก่อนสองประ
คือ (๑) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้นคืออย่างไร (๒) พฤติกรรมทาง
จริยธรรมของคนไทยเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นเป็นอย่างไร มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มระหว่าง
วัยหรือไม่ เป็นปัญหาอย่างไร ความรู้ความเข้าใจทั้งสองด้านนี้จะช่วยให้งานการพัฒนาเทคนิค
หรือเทคโนโลยีในการสอนการอบรมจริยธรรมบรรลุวัตถุประสงค์ได้ การฟื้นฟูจริยธรรมเท่าที่กระทำ
กันในอดีต ส่วนใหญ่มุ่งที่การแสวงหาแนวทางฝึกอบรม โดยที่ผู้ฝึกอบรมยังไม่รู้เป้าหมายที่แน่ชัด
หรือผู้ฝึกอบรมต่างก็มีเป้าหมาย อุดมการณ์คนละอย่าง และผู้ฝึกอบรมยังขาดความรู้ลักษณะพื้นฐาน
ทางจริยธรรมของผู้เรียนอย่างพอเพียง จึงทำให้งานฝึกอบรมเป็นงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร
เพราะมุ่งเน้นแต่เพียงการกระทำเปลือกนอก เช่น ค่านิยมมารยาทและนิสัย เป็นการมอง
จริยธรรมในความหมายที่แคบ การพัฒนาจริยธรรมในแนวใหม่ ควรจะมีแนวความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ
จริยธรรมในความหมายที่ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ทุกคน และเข้าใจถึงแก่นแท้ของจริยธรรม
จริง ๆ

การศึกษาคนคว่าเพื่อแสวงหาเป้าหมายหรืออุดมการณ์ทางจริยธรรมในอึด
ยังมีผู้ให้ความสนใจกันน้อยมาก คงจะเนื่องมาจากการคิดว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เพราะคนไทย
ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธอยู่แล้ว หลักศาสนาพุทธจึงเป็นจริยธรรมในอุดมการณ์ของคนไทย แต่
ในทางปฏิบัติแล้ว ผลการวิจัยของพินิจ รัตนกุล พบว่า ชาวพุทธจำนวนน้อยเท่านั้นที่ปฏิบัติตาม
คำสอนของพุทธศาสนา (พินิจ รัตนกุล ๒๕๒๒ หน้า ๑๑๘ - ๑๑๙) ทั้งนี้เพราะคนไม่เข้าใจถึง
แก่นแท้ของศาสนธรรม (ส. ศิวรักษ์ ๒๕๒๒ หน้า ๖๑ - ๘๘) นอกจากนั้นบางคนก็ไม่เห็นด้วย
ที่จะเอาจริยธรรมทั้งหมดไปอิงกับพุทธศาสนา เพราะยังมีคนไทยนับถือศาสนาอื่นก็มี ฉะนั้นจึงเป็น
ทัศนะที่แคบเกินไปถ้าจะยึดศาสนาใดศาสนาหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีผู้กล่าวว่า ศาสนาไม่สามารถ
สื่อสารเรื่องสำคัญที่เป็นปรมาตม สัจจะไปถึงคนปัจจุบันได้ เพราะสิ่งต่าง ๆ กำลังเปลี่ยนแปลง
ไปในปัจจุบัน ทำให้การดำเนินชีวิต แนวความคิด ค่านิยมของคนปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่าง
สิ้นเชิง แต่ทางฝ่ายศาสนายังคงพยายามที่จะรับเอาของอดีตมา และส่งทอดต่อกันมาโดยไม่ได้
ปรับปรุง หรือพยายามพูดในภาษาที่คนปัจจุบันไม่เข้าใจ (พินิจ ธรรมภิญโญ ๒๕๒๒ หน้า ๘๘)
แต่เป็นที่น่ายินดีที่ในปัจจุบันนี้ได้นักคิด นักปรัชญา นักศาสนาได้หันมาให้ความสนใจ ศึกษา
ตีความ เลือกรองร จริยธรรมหลักที่เป็นอุดมการณ์ และใช้ภาษาสื่อสารที่คนธรรมดาทั่วไปเข้าใจ
ผู้ทรงคุณวุฒิหลายฝ่ายต่างกล่าวได้รับเชิญให้เข้าร่วมประชุมสัมมนาเกี่ยวกับจริยธรรมที่จัดโดยหน่วยงาน
ต่าง ๆ เช่นในการประชุมที่จัดโดยคณะกรรมการแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๒ การประชุมของ
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. ๒๕๒๓ และในการประชุมสัมมนาเรื่อง
ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๓ และของสมาคม หน่วยงานอื่น ๆ อีก
หลายแห่ง ผลของการประชุมสัมมนาทำให้สถาบันดังกล่าวได้กำหนดขอบข่ายจริยธรรมที่พึงประสงค์
ของคนออกมาซึ่งอาจเหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง แล้วแก่จุดเน้นหรือข้อตกลงของคนผู้เข้าประชุม
ค่านิยม ๕ ประการที่ประกาศทางวิทยุและทางจอโทรทัศน์อยู่ทุกวันนี้ ก็เป็นจริยธรรมหลักที่พึง
ประสงค์ อีกชุดหนึ่งซึ่งผ่านการวิเคราะห์ เลือกรองรมาอย่างมีระบบโดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
จันรัฐบาลยอมรับและทำการรณรงค์เพื่อพัฒนาค่านิยมของคนไทยอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมที่เป็นอยู่ทุกวันของคนไทยอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมถึงคนทุกกลุ่มทุกวัยนั้นนับว่ายังมีน้อย ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมค่านิยมของคนไทยเท่าที่เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักวิชาการ ส่วนใหญ่จะมาจากผลงานวิจัยของนักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา และมักจะเป็นการศึกษาในแง่ของค่านิยมและศึกษากับคนในชนบทบางกลุ่มเสียเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ภาพพจน์ของคนไทยในอดีตในชีวิตชนบทอยู่ในความทรงจำของคนต่างชาติอย่างแนนแน่น เพราะผู้ที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมที่แท้จริง ที่ศึกษาโดยนักจิตวิทยา เพิ่งจะเริ่มในสองสามปีนี่เอง และเป็นการศึกษาในแนวที่ต่างไปจากแนวของนักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยา ทั้งนี้เพราะมีทฤษฎีใหม่ ๆ ทางจริยธรรมเกิดขึ้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความจำเป็นและความขาดแคลนในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทย จึงได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนสนับสนุนจากโครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ เพื่อการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ๓ ประการดังนี้

- (๑) เพื่อทราบถึงแนวคิดและเหตุผลเชิงจริยธรรมของคนไทยทั่วไปในทุกภูมิภาค และของกลุ่มผู้นำท้องถิ่น
- (๒) เพื่อศึกษาถึงแบบแผนพัฒนาการของการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือมีขั้นตอนของการพัฒนาอย่างไรในแต่ละวัย
- (๓) เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์และสนับสนุนการพัฒนาการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล

๑.๒ นัยสำคัญของการศึกษา

เพื่อที่จะอธิบายว่า การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมที่เป็นจริงอยู่ในปัจจุบันของคนไทยมีความสัมพันธ์อย่างไรกับการที่จะพัฒนาหรือฟื้นฟูจริยธรรม ผู้วิจัยขออนุญาตอ้างถึงกฎแห่งพฤติกรรมของนักจิตวิทยา (คิทเลวิน (Kurt Lewin)) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในแวดวงของจิตวิทยา และผู้วิจัยได้ยกเป็นกรอบทฤษฎีของการวิจัยเรื่องนี้มาตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ หลักที่ว่า "พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับสิ่งแวดล้อม" ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$B = f (P \times E)$$

B คือ พฤติกรรม (Behavior) P คือ บุคคล (Person)
 ซึ่งประกอบด้วยลักษณะทางกาย ทางความรู้สึกนึกคิดทุกอย่าง และ E คือ สิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งรวมทุกสิ่งทุกอย่างอาจเป็นสิ่งของธรรมชาติ คน ความรู้สึกนึกคิด คำพูด การกระทำของผู้อื่น กฎข้อธิบายว่า พฤติกรรมของบุคคล เป็นผลของการที่บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมซึ่ง เป็นความสัมพันธ์ทั้งสองฝ่าย ที่ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมของคนสองคนจึงเนื่องมาจากสาเหตุ ๓ ประการ ถ้าจะอธิบายความหมายคือ (๑) เนื่องจากคนสองคนนี้ต่างกันอยู่ก่อนแล้ว (๒) สิ่งแวดล้อมที่เขาเผชิญขณะนั้นต่างกัน (๓) ลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างคนสองคนกับสิ่งแวดล้อมอาจต่างกัน คนหนึ่งเผชิญกับสิ่งแวดล้อมนั้นในสถานะเป็นนาย อีกคนอาจเผชิญกับสิ่งแวดล้อมนั้นในฐานะเป็นบ่าว คนหนึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรง อีกคนมีความสัมพันธ์ทางอ้อม ฯลฯ กฎแห่งพฤติกรรมนี้ สามารถจะนำมาใช้ เป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล โดยเรากำหนดความหมายสัญลักษณ์ใหม่ดังนี้

B คือ พฤติกรรมที่เราคาดหวังในที่นี้ คือ จริยธรรมที่พึงประสงค์

P คือ ลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือของกลุ่มบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันหลายด้านโดยเฉพาะด้าน ความคิด อารมณ์ ทัศนคติและบุคลิกภาพเดิม

E คือ ประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อมที่เราจัดไว้ให้บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์ด้วยอาจเป็นประสบการณ์ตรง เช่น หลักสูตร วิธีสอน กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดในโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมภายนอกก็คือ สภาพของครอบครัว สังคม

ในการพัฒนาจริยธรรมนั้น งานหลักที่เราจะต้องทำคือ การค้นหาแนวทาง และวิธีการที่จะจัดประสบการณ์หรือสิ่งแวดล้อมให้บุคคลได้มีปฏิสัมพันธ์ ให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ อย่างแท้จริงจนเป็นสาเหตุให้เขาได้แสดงพฤติกรรมทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ ในการจัดประสบการณ์นี้ย่อมมีงานเกี่ยวของหลายอย่าง นับตั้งแต่การเลือกสาระประสบการณ์ การเสนอประสบการณ์อย่างไรจึงจะทำให้เป็นที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนได้มีการสัมผัสจริง จนเกิดการเรียนรู้และยอมรับในที่สุด ซึ่งก็มีความจำเป็นที่นักพัฒนาหรือนักการศึกษาจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพื้นฐานของบุคคล ซึ่งในเรื่องนี้ ก็คือพื้นฐานของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของบุคคลเดิม

ว่าเขามีแนวโน้มทางความรู้สึกรู้สึกนึกคิด มีเหตุผลหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติอย่างไร ความรู้ดังกล่าวจะช่วยให้เราเลือกและจัดประสบการณ์ทางสังคมที่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียนที่จะทำให้บุคคลมีความพร้อมที่จะมีการเรียนรู้ใหม่และมีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่ ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนมีความจำเป็นสำหรับครูผู้สอนเหมือนกับความรู้จำเป็นของนักเกษตรกรที่จะต้องมีความรู้สภาพของดินก่อนที่จะทำการเพาะปลูกพืชชนิดใด ซึ่งถ้าสภาพของดินไม่เหมาะสมนักเกษตรกรจะต้องปรับเปลี่ยนปรุงแต่งสภาพดินเสียใหม่ให้เหมาะสมก่อนที่จะปลูกพืชพันธุ์ชนิดนั้น ในการพัฒนาจริยธรรมก็เช่นกันก่อนที่จะมุ่งให้บุคคลบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดของจริยธรรม เราควรรู้จักว่าขณะนั้นระดับจริยธรรมของคนนั้น ๆ หรือบุคคลกลุ่มนั้นเป็นอย่างไร อยู่ในระดับไหน และเราสามารถจะช่วยยกระดับจริยธรรมของเขาได้แค่ไหนเพียงไร ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้จึงมีนัยสำคัญควรแก่การศึกษา

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยนี้ ผู้วิจัยได้ครุ่นคิดถึงปัญหา ๒ ประการ ประการแรกเกี่ยวกับการเลือกที่จะศึกษาพฤติกรรมในรูปใดบ้าง ซึ่งมีในรูปของการกระทำ (conduct) ในรูปของความรู้ ความคิด ความเข้าใจ หรือในรูปเจตคติ ซึ่งล้วนแต่เป็นองค์ประกอบของจริยธรรมทั้งสิ้น ปัญหาที่สอง เกี่ยวกับวิธีการศึกษาระหว่างวิธีการวิจัยเพื่อพิสูจน์ทฤษฎี หรือพิสูจน์สมมุติฐาน เป็นการแสวงหาความรู้แบบอนุมาน หรือวิธีการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎี หลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นการแสวงหาความรู้แบบอุปมา (Inductive) และการวิจัยในวัตถุประสงค์แรก มักจะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) และการวิจัยเพื่อวัตถุประสงค์ประการหลังเป็นการวิจัยเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) ในการแก้ปัญหาคำถามวิจัยทั้ง ๒ ประการนี้ ผู้วิจัยมีเหตุผลดังนี้

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมที่มีผู้วิจัยทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ทำไว้แต่เดิมนั้น ปรากฏว่างานวิจัยส่วนใหญ่ เป็นการศึกษาด้านความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ปทัสฐานของสังคม เป็นสิ่งที่ได้แก่ใจจรรยาจากคำบอกเล่า จากหนังสือ ซึ่งมีความ

สัมพันธ์กับการกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลไม่มาก ผู้วิจัยชาวต่างประเทศค้นพบมานานแล้วว่า
 เด็ก ๆ จะมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคมมาแล้วภายในช่วงอายุ ๑๐ ปี การวิจัย
 เกี่ยวกับการประพฤติกฎปฏิบัติทางจริยธรรมของบุคคลก็ได้มีผู้ทำการศึกษามาก แต่ไม่พบความ
 แตกต่างของพฤติกรรมทางจริยธรรมในเด็กและผู้ใหญ่ และการศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกได้ผล
 ไม่น่าสนใจ เนื่องจากพฤติกรรมมักจะเป็นไปภายใต้สภาพการณ์บีบคั้น (รายละเอียดของงานวิจัย
 ที่เกี่ยวข้องได้รวบรวมไว้ในบทที่ ๒) การศึกษาจริยธรรมในแง่ของเหตุผลหรือแรงจูงใจที่บุคคล
 ใช้ในการตัดสินใจพิจารณาว่าสิ่งใดที่เขาควรจะทำหรือไม่ควรจะทำหรือสิ่งใดผิดสิ่งใดถูกนั้น
 จากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่าบุคคลในวัยต่าง ๆ และในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน จะใช้
 เหตุผลในการตัดสินใจพิจารณาปัญหาจริยธรรมต่างกัน การศึกษาจริยธรรมในรูปของการใช้เหตุผล
 หรือแรงจูงใจของบุคคลเป็นการศึกษาตามแนวทฤษฎีของจีน เพียเจต์และลอเรนซ์ โคล เบิร์ก
 ผลงานวิจัยด้านนี้ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ ฉะนั้นในการศึกษาเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาองค์ประกอบ
 ด้านการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นหลัก เพราะเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้เข้าใจถึงพัฒนาการ
 ทางจริยธรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ กันได้ ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการวิจัย

ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการศึกษาวิจัยระหว่างวิธีการเชิงปริมาณ หรือเชิง
 คุณลักษณะนั้นได้มีผู้ถกเถียงกันมากกว่าวิธีไหนดีหรือไม่ดี และสรุปได้ว่าแต่ละวิธีมีจุดดี จุดไม่ดี
 อยู่ด้วยกัน ผู้วิจัยควรจะใช้ทั้งสองวิธี จุดไม่ดีอยู่ด้วยกัน ผู้วิจัยควรจะใช้ทั้งสองวิธี จุดไม่ดี
 ของการวิจัยที่พยายามพิสูจน์ทฤษฎีนี้ ได้มีนักวิชาการไทยบางกลุ่มไม่เห็นด้วยเป็นอย่างมาก
 โดยเฉพาะถ้าเป็นการนำเอาทฤษฎีของชาวตะวันตกมาประยุกต์ใช้กับคนไทย นักวิจัยกลุ่มนี้เห็นว่า
 สภาพสังคมวัฒนธรรมของชาวตะวันตกและของคนไทยต่างกัน ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของสังคม
 ไทน์ไซด์ในบริบทของสังคมนั้นเท่านั้น ซึ่งเป็นทัศนะของนักคิด นักปรัชญาที่เชื่อในลัทธิสัมพัทธนิยม
 (Relativism) แต่ทฤษฎีพัฒนาการจริยธรรมของลอเรนซ์ โคล เบิร์ก ได้เป็นที่ยอมรับ
 ว่าเป็นทฤษฎีจริยธรรมสากล ไม่ว่าคนในชาติไหนนับถือศาสนาใดจะมีพัฒนาการทางจริยธรรม
 ตามลำดับขั้น เช่นนั้นเสมอ คือ จากระดับที่ยึดถือตนเองเป็นใหญ่ เห็นแก่ตนเองก่อน แล้วจึง
 คำนึงถึงผู้อื่น คำนึงถึงคนใกล้ชีวิตญาติพี่น้อง พวกพ้อง แล้วค่อย ๆ ขยายโดยคำนึงถึงสังคมใน

วงกว้าง ระดับประเทศ ระดับโลก ทางพุทธศาสนาก็ยึดหลักเช่นเดียวกันที่ว่าจริยธรรมของบุคคลจะเจริญสูงส่งก็ต่อเมื่อบุคคลลดความเห็นแก่ตน (อัตตา) จนไปสู่สภาวะความไม่ยึดตน (อนัตตา) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จริยธรรมที่แท้จริงนั้นต้องเป็นของสากล แก่นแท้ของความคิดต้องเป็นความคิด ถ้าเรารู้จักถึงแก่นแท้ของสิ่งนั้น แต่จริงอยู่ที่ว่าสภาวะแวดล้อมหรือสภาพวัฒนธรรมสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะเสริมสร้างหรือยับยั้งความเจริญทางจริยธรรมของบุคคลให้มีการพัฒนาช้าหรือเร็วได้ ฉะนั้นในการนำเอาทฤษฎีจริยธรรมของชาติใดก็ตามมาประยุกต์ใช้นั้น ถ้าทราบโคเรตาตระหนักความจริงข้อนี้ และทำให้ใจกว้าง มีความรู้สึกเป็นอิสระเสรีที่จะรับรู้ เรียนรู้ ประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่ทุกขณะยอมไม่ว่ามีปัญหาใด ๆ ฉะนั้นในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาทั้งสองแบบ คือพยายามหาข้อสรุปแนวคิด แนวทางการตัดสินใจทางจริยธรรมจากคำตอบของตัวอย่าง โดยไม่มีการวัดคุณค่าความเก่งที่ใดเลย และอีกวิธีหนึ่งเป็นการหาข้อสรุปเชิงประเมินโดยเทียบกับเกณฑ์ของ โคล์เบิร์ก เพื่อพิสูจน์ความเป็นสากลของทฤษฎีพัฒนาการและเพื่อทราบถึงความแตกต่างอันเนื่องมาจากสภาพสิ่งแวดล้อมของสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

๑. เป็นการศึกษาแนวทางการตัดสินใจพิจารณาแก้ปัญหาทางจริยธรรมศึกษาถึง เหตุผลที่บุคคลใช้ประกอบในการตัดสินใจ ขณะที่บุคคลเผชิญกับปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรมในสภาพการณ์สมมุติ

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้มีหลายระดับและหลายประเภท

ประเภทนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ กันดังนี้คือ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

นักศึกษามหาวิทยาลัยระดับชั้นปีที่ ๒

ประเภทผู้ใหญ่ จำแนกเป็นกลุ่มต่าง ๆ คือ ประชาชนทั่วไปในต่างจังหวัด, ตัวแทนของกลุ่มชาวนา, ชาวสวน, พอคา, ข้าราชการ, กลุ่มผู้นำในหมู่บ้าน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกรรมการ ประธานกลุ่มต่าง ๆ, กลุ่มพระภิกษุผู้นำท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เลือกจากจังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคเหนือ, ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเลือกจากผู้พักอาศัยอยู่ในตัวเมือง ผู้ที่อยู่ในชนบท สำหรับพระภิกษุเป็นพระภิกษุผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมจำนวนทั้งสิ้น ๑,๑๘๐ คน (รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างดูจากวิธีดำเนินการวิจัย)

๓. วิธีการศึกษาและการสรุปผล ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และให้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมโดยวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้ ตอบปัญหาได้อย่างดี และเป็น การตอบในสถานะการณ์เผชิญกับปัญหาข้อขัดแย้งทางจริยธรรม จากเรื่องราวสมมุติที่อาจจะ เป็นจริงได้ในสังคมไทย อาศัยการวิเคราะห์เนื้อหาหาคำตอบ แล้วสรุปอภิปรายโดยอาศัยทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและค่านิยมของคนไทยส่วนหนึ่ง ส่วนการวิเคราะห์เชิงประเมินจริยธรรมนั้นใช้เกณฑ์การวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของ โคล์เบอร์ก

๑.๘ คำถามเฉพาะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะหาคำตอบเกี่ยวกับคำถามต่อไปนี้

๑. แนวทางการตัดสินใจและแนวคิดเหตุผลที่บุคคลใช้ประกอบการตัดสินใจ ในปัญหาจริยธรรมเป็นอย่างไร เหตุผลของบุคคลมีแบบแผนพัฒนาการอย่างไร

๒. ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลสูงขึ้นตามอายุและระดับการศึกษาหรือไม่

๓. สภาพวัฒนธรรมและสังคมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ คือภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีผลทำให้พัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลต่างกันหรือไม่

๔. สภาพของสังคมในเมืองและชนบทมีผลทำให้พัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลต่างกันหรือไม่

๕. ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กับพัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลอย่างไร

- การให้ความรัก
- การควบคุมดูแลการใช้เหตุผล
- การฝึกให้มีความรับผิดชอบ
- วิธีการทำโทษและให้รางวัล

๖. ลักษณะใบบางของบุคลิภาพที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล

- ความสามารถในการวางแผนและคิดการณล่วงหน้า
- ความรู้จักยับยั้งอารมณ์ ยอนสั้นยอนยาว
- ความมีสมาธิ

๗. ความสนใจหรือค่านิยมส่วนบุคคลประเภทใดมีความสัมพันธ์กับการคิดเหตุผลด้านจริยธรรม

- ความสนใจทางวิชาการความรู้
- ความสนใจทางเศรษฐกิจ
- ความสนใจทางศิลปะความงาม
- ความสนใจในทางอำนาจการเมือง
- ความสนใจในศาสนา

๘. การคิดหาเหตุผลด้านจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เป็นจุด
หมายปลายทางชีวิตอะไรบ้าง ได้แก่

ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ สะดวกสบาย

ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน

ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ

ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

การยอมรับนับถือตนเอง

ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม

โลกที่มีแต่สันติภาพปราศจากสงครามและการขัดแย้งใด ๆ

โลกที่ทั้งงามด้วยธรรมชาติและศิลป

๙. คุณธรรมในส่วนบุคคล เช่น ความประหยัด ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
ความพอใจที่จะพึงตนเอง การรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ฯลฯ กับคุณธรรมในทางสังคม เช่น
ความมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี การเคารพและปฏิบัติตามหลักศาสนา การรู้จักประนีประนอมผ่อนสั้น
ผ่อนยาว ฯลฯ

๑๐. ลักษณะการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงพหุคูณกับ
ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร

ลักษณะอบรมเลี้ยงดูและลักษณะบุคลิกภาพรวมกัน

ลักษณะค่านิยมส่วนบุคคลและคุณธรรมรวมกัน

๑๑. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดเบื้องหลังหรือเกณฑ์ที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจหา
ทางจริยธรรมว่าแตกต่างกันอย่างไรบ้างตามระดับอายุและการศึกษา และคามสภาพแวดล้อม
ทางสังคมวัฒนธรรม

๒. ทำให้ทราบถึงสิ่งที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดเหตุผลทางจริยธรรมของบุคคล และทราบว่าสิ่งไหนที่มีอิทธิพลมากกว่ากันและทำหน้าที่ร่วมกันอย่างไรที่จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม

๓. ประโยชน์ในทางปฏิบัติ จากความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ พัฒนาการของการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลและองค์ประกอบที่เป็นรากฐานของพฤติกรรมชนิดนี้ จะช่วยทำให้ได้แนวทางในการที่จะปลูกฝังอบรม หรือเสริมสร้างจริยธรรมของเยาวชนไทยได้อย่างถูกต้องหลักจิตวิทยา เหมาะสมกับความแตกต่างในค่านิยมพื้นฐานจริยธรรมของบุคคลและของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างตามแนวคิด (อายุ การศึกษา) หรือตามแนวนอน (สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ) ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน สถาบันทางการศึกษา หรือสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ที่มีหน้าที่ในการช่วยเสริมสร้างจริยธรรมของเยาวชน

๔. นอกจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องจริยธรรมแล้ว จะทำให้ทราบคุณลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล เช่น ความสนใจ ค่านิยม คุณธรรม ลักษณะบางประการของบุคลิกภาพของกลุ่มต่าง ๆ และทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางครอบครัวระหว่างเด็กกับพ่อแม่ ซึ่งจะช่วยให้เกิดภาพรวมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมของคนไทยได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และทำให้ทราบว่ามีความขัดแย้งหรือสอดคล้องกันเพียงไรระหว่างสิ่งที่เขาเชื่อ กับสิ่งที่เขาชอบหรือศรัทธา และอาจนำไปศึกษาต่อไปว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างไรกับการปฏิบัติของเขา นอกจากนี้ทำให้สามารถเปรียบเทียบแนวคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของคนไทยกับของชาวตะวันตกว่าแตกต่างกันในเรื่องใดและคล้ายคลึงกันในเรื่องใด เป็นการเพิ่มความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมทั้งสองฝ่ายด้วย

บทที่ ๒

ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ความหมายของจริยธรรม

คำว่า "จริยธรรม" มีผู้ใช้ความหมายต่าง ๆ กัน เช่น บางคนเมื่อพูดถึงจริยธรรมก็หมายถึงความประพฤติของบุคคลหรือพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งจะรวมทั้งการกระทำ การพูด การคิด แต่บางคนใช้คำจริยธรรมที่หมายถึง หลักยึด เกณฑ์ เครื่องชี้แนะ กติกา เครื่องยึดเหนี่ยว ฯลฯ ที่บุคคลยึดถือ หรือควบคุมความประพฤติของเขา ถ้าวิเคราะห์การใช้คำของคน ๒ กลุ่มนี้ จะเห็นว่า กลุ่มแรกคือความตรง ผล ของจริยธรรม กลุ่มหลังเห็นว่าจริยธรรม คือ เหตุ ของพฤติกรรม จะเห็นว่าทำให้ความหมายหรือการใช้ภาษาที่อธิบายจริยธรรมที่ต่างกันเช่นนี้ จะทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจต่างกันอย่าง เพราะผู้เขียนหรือผู้อ่านให้คำ ๆ นี้ทั้ง ๒ ความหมาย หรือใช้อย่างรวบรัด ซึ่งอาจจะหมายถึงสิ่งเดียวกันก็ได้

ความหมายของจริยธรรมในแง่ของพฤติกรรม

จากรายงานการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๓ ได้ให้ความหมายว่า " จริยธรรม คือ การกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่ตั้งงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม" "จริยธรรมหมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น การกระทำสิ่งที่ควรด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคล" (วสิน อินทสระ, ๒๕๑๘)

ความหมายในแง่ของแนวทางหรือหลักเกณฑ์

กิริติ บุญเจือ (๒๕๑๘) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมว่า จริยธรรมคือ ประมวลกฎเกณฑ์ ความประพฤติที่เป็นความประพฤติที่มีสำนึกสำนึกและมีการตัดสินใจ

แสง จันทร์งาม (๒๕๒๒) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมโดยแยกตามรูปศัพท์ว่า จริย คือ ความประพฤติและ ธรรม หมายถึง คุณภาพของจิตใจของแต่ละคน ซึ่งตรงกับคำว่า คุณธรรม (Virtues) ฉะนั้นจริยธรรม จึงหมายถึงคุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน

วิทย์ วิศทเวทย์ (๒๕๒๔) อธิบายว่า จริยธรรมคือ พันธะหรือหน้าที่ที่เราจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางพุทธศาสนา จริยธรรมคือ การนำเอาความรู้ในความจริงหรือกฎธรรมชาตินำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดำรง ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือต่อสังคมก็ตาม (พระราชวรานี ๒๕๒๓) จริยธรรม มาจากคำว่า "พรหมจรรย์" ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา คือ "มรรค" เป็นวิถีทางจริยธรรม เป็นการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมาย จุดหมายก็คือ ทำให้หมดปัญหา (พระราชวรานี ๒๕๒๓)

วีระ บำรุงรักษา (๒๕๒๓ หน้า ๑๓๑) กล่าวว่า จริยธรรม คือแบบแผนความประพฤติ ซึ่งตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม (Virtues)

ระวี ภาวิไล (๒๕๒๒) มีทัศนะเกี่ยวกับจริยธรรมค่อนข้างกว้างไกลมาก กล่าวว่า จริยธรรมเป็นหลักกำหนดว่า คนมุ่งอะไรในโลกและคนพึงปฏิบัติอย่างไร จริยธรรมข้อแรก คือ รู้จักโลก รู้โดยผ่านอวัยวะแห่งกายและรู้ด้วยใจ รู้ว่าโลกยอมเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกแตกต่างกันแต่ไม่อาจแยกจากกันได้ รู้จักโลกเพื่อจะได้ "รักโลก"

จริยธรรมข้อสอง คือ รู้จักตน รู้ทันความคิด รู้จักความรู้สึกนึกคิดอยู่อย่างไรและอะไรทำให้รู้สึกนึกคิดอย่างนั้น

จริยธรรมข้อสาม คือ รู้ ละ แจ่ม เจริญ มีสติและความรู้รอบ พิจารณาดังความเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ

รู้ -- รู้จักทุกข์ รู้จักชีวิต และรู้จักทุกข์ในชีวิต

ละ -- ละเหตุแห่งทุกข์

แจ่ม -- ประจักษ์แจ่มในความสิ้นไปในเหตุแห่งทุกข์

เจริญ -- ทำให้มากในคุณธรรมและการปฏิบัติธรรมที่จะทำให้รู้ได้

ส. ศิวรักษ์ (๒๕๒๓) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไปในแง่ของหลักการ โดยแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. จริยธรรมหลัก เป็นหลักสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตอันประเสริฐ จะมีความเป็นสากลไม่จำกัดกาล เป็นความจริงเสมอตลอดไป เป็นกฎธรรมชาติ เป็นหลักให้กฎของสังคมนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งตรงกับหลักปรมาัตถธรรมในพุทธศาสนา

๒. จริยธรรมรอง เป็นหลักก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ในหมู่มนุษย์ในสังคม เป็นหลักแห่งการประพฤติปฏิบัติ ตามความนิยมของสังคมหนึ่งในสมัยหนึ่ง ๆ จริยธรรมรองนี้อาจผันแปรหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ซึ่งตรงกับหลักศีลธรรมในศาสนาต่าง ๆ

จาร์ส กวงฮิสตาร์ (๒๕๒๒) ได้อธิบายความหมายของจริยธรรมตามรากศัพท์ หมายถึงธรรม คือสิ่งบังคับทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ใ้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างมีกติกา และเป็นเครื่องชักจูงกล่อมล้นดานของมนุษย์ธรรมนี้มีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. เนติธรรม ได้แก่ กฎหมาย
๒. ศันติธรรม ได้แก่ ประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นแบบแผน
๓. ศีลธรรม ได้แก่ ศีลธรรมทางศาสนา
๔. คุณธรรม ได้แก่ คุณงามความดีที่สะสมอยู่ในใจของมนุษย์

ในทัศนะของการศึกษา นักจิตวิทยาชาวตะวันตกจะให้ความหมาย จริยธรรมในทางคุณภาพของจิต ซึ่งมีคุณภาพด้านเชาว์ปัญญา ประกอบด้วย เช่น เดอไคม์ (Durkheim) ซึ่งเน้นความรู้สึกสำนึกชีวิต (Conscience) ของบุคคล จอห์น ดีวอี้ (John Dewey) ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ เชาว์ปัญญาทางสังคมของบุคคลได้แก่ความสามารถในการรับรู้ สังเกต และเข้าใจในสถานการณ์สังคม เข้าใจในอำนาจของสังคมและความสามารถในการปรับตัวและควบคุมตนเองในค่านาง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม จีน เปียเจท์ (Jean Piaget) อธิบายว่า ผู้ที่จะบรรลุภาวะทางจริยธรรมจะต้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับที่มาของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีหลักการของตนเอง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจในหลักแห่งความยุติธรรม หลักของการแลกเปลี่ยน ตอบแทนกันทางคุณงามความดี และการเคารพปฏิบัติต่อกันในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน (สมบูรณ ศวยาธีวิน ๒๕๒๒ หน้า ๓ - ๔) การวิจัยนี้ ผู้วิจัยยึดถือความหมาย

จริยธรรมในแง่ของหลักการ หรือแนวทางซึ่ง เป็นความหมายที่ตรงกับข้อสรุปของที่ประชุมสัมมนา ระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิหลายสาขา เรื่องจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน จัดโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่ว่า "จริยธรรมเป็นแนวทางความประพฤติและการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าและพึงประสงค์"

๒.๒ การจัดหมวดหมู่ของจริยธรรม

การตีความคำว่า จริยธรรมนี้ ยังแตกต่างกันในแง่ของความกว้าง ความแคบด้วย บางคนใช้คำว่าจริยธรรม หมายถึงหลักแห่งการประพฤติทางสังคมเท่านั้น ซึ่งบางที่เรียกว่า เป็นค่านิยมทางสังคม แต่บางคนแยกเป็น ๒ ประเภท คือ จริยธรรมสำหรับตนเอง และจริยธรรมต่อสังคม เช่น แสง จันทร์งาม (๒๕๒๒) แบ่งหมวดหมู่ของคุณธรรมหรือจริยธรรมเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ประเภทสร้างความสำเร็จแก่ตนเอง เช่น ความขยันขันแข็ง ความอดทน ความรู้จักพึ่งตนเอง
๒. ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ เช่น ความมีไมตรีจิตมิตรภาพ ความสุภาพอ่อนโยน
๓. ประเภทส่งเสริมชาติ บ้านเมือง เช่น ความรักชาติ ความเห็นแก่ส่วนรวม ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดหมวดหมู่จริยธรรมที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้ง ๓ ด้าน คือ

๑. ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับโลกกายภาพและชีวภาพ
๒. ชีวิตทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การปกครอง และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น
๓. ชีวิตส่วนตัว

๒.๓ องค์ประกอบของพฤติกรรมทางจริยธรรม

พฤติกรรมทางจริยธรรมก็เหมือนกับพฤติกรรมทั่วไป ซึ่งประกอบด้วย

๑. องค์ประกอบด้านความคิด ปัญญา (Cognitive) คือความสามารถในการตัดสินใจ พิจารณาว่าอะไรถูกต้อง ไม่ถูกต้อง อะไรดี อะไรชั่ว ท้ายการใช้ปัญญาและเหตุผล
๒. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective) คือความนิยมศรัทธา พอใจที่จะทำความดี ความศรัทธาในธรรมะซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติมา จากการพร่ำสอนของพ่อแม่

๓. องค์ประกอบด้านการกระทำ การแสดงออก (Moral conduct) เช่น การปฏิบัติตามศีล ๕ ซึ่งเชื่อว่า โดยปกติแล้ว การปฏิบัติจะสืบเนื่องจากอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง ๒ ประการที่กล่าวแล้ว แต่อาจมีการกระทำบางอย่าง ซึ่งตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ ยับยั้งบังคับให้บุคคลนั้นต้องกระทำ และตกอยู่ภายใต้พลังจิตของบุคคลด้วย ผู้ที่พลังจิตเข้มแข็งย่อมจะเอาชนะสิ่งยั่วยุได้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๒๐) ได้จำแนกองค์ประกอบของจริยธรรมออกเป็น ๔ ด้าน โดยได้จำแนกองค์ประกอบด้วยการรู้คิด (Cognitive) เป็น ๒ ด้าน คือ ด้านความรู้และด้านเหตุผล ด้านความรู้หมายถึง ความรู้ในกฎเกณฑ์ ปทัสถาน ค่านิยมของสังคม รู้ว่าการกระทำประเภทใดที่สังคมยอมรับ ด้านเหตุผล หมายถึง การใช้ความคิด ปัญญา ในการตัดสินใจ พิจารณา ความถูกต้องไม่ถูกต้อง ส่วนอีก ๒ องค์ประกอบ คือ ด้านทัศนคติ และด้านกรกระทำ ก็เหมือนกับที่กล่าวมาแล้ว การจำแนกพฤติกรรมจริยธรรมเป็นด้านต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมแต่ละด้าน ให้รู้ว่าด้านไหนมีพัฒนาการมาอย่างไร และด้านไหนมีความสำคัญมากกว่ากันที่จะช่วยควบคุมพฤติกรรมอันจะนำไปสู่อุดมการณ์ของมนุษย์และเพื่อบรรลุอุดมการณ์ของสังคม คนทั่วไปจะสนใจพฤติกรรมทางจริยธรรมในรูปของการแสดงออก จะช่วยการกระทำ คำพูดก็ตามที่ถูกต้องตรงตามปทัสถานของสังคมและวัฒนธรรมของตน ซึ่งอาจส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม ซึ่งบางครั้งการกระทำของบุคคลไม่ได้สร้างความเดือดร้อน เบียดเบียนแก่ผู้ใด แต่เป็นการกระทำที่เพียงแต่ผิดแปลกแหวกแนวจากผู้อื่นเท่านั้น

ก็อาจก่อให้เกิดความไม่สบายใจ ไม่พอใจแก่ผู้อื่นได้เช่นกัน ฉะนั้นการตัดสินการกระทำของบุคคลดังกล่าวว่าอะไรผิด อะไรถูกก็ไม่ใช่ว่าเรื่องที่มีเหตุผลเสมอไป และการกระทำบางอย่างก็ไม่ใช่การกระทำที่ทำความจริงใจ ด้วยเจตนาดี แต่เป็นการกระทำที่ถูกบังคับ ซึ่งผู้กระทำไม่เห็นด้วย หรือต้องฝืนใจหรือเสแสร้ง เช่น ผู้ที่ชอบทำบุญเพื่อเอาหน้าหรือพอกาหน้าเลือกที่พยายามแสดงว่าตนเป็นคนใจบุญสุนทาน เบื้องหลังเอาวัดเอาเปรียบผู้อื่น การวิตกโศกคนจน อันเป็นการศึกษาจริยธรรมของบุคคล จากการกระทำนั้นได้กระทำกันมามากแล้ว และให้ผลสอดคล้องกันคือไม่พบว่าคนที่อายุมาก จะมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการโกง ขโมย ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการเห็นแก่ส่วนรวม แตกต่างจากคนที่อายุน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมจากการแสดงออกภายนอกนั้นไม่สามารถทำให้เราเข้าใจถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในแต่ละวัยได้เลย ส่วนการศึกษาในระยะยาว โดยติดตามกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจนมีอายุมากขึ้นแล้ว เปรียบเทียบพฤติกรรมภายนอกเชิงจริยธรรมของบุคคลแต่ละคนในสมัยเด็ก และเมื่อโตขึ้นแล้ว ซึ่งการวิจัยชนิดนี้มีน้อย และไม่สามารถจะพบความสอดคล้องหรือสรุปกฎเกณฑ์ของพัฒนาการจริยธรรมได้ อาจเป็นเพราะพฤติกรรมเชิงจริยธรรมด้านการปฏิบัติมีส่วนมากขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่บุคคลกำลังประสบอยู่มากกว่าที่จะขึ้นกับคุณภาพของจิตใจของบุคคลแต่เพียงอย่างเดียว

การศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมด้านความรู้ในที่นี่หมายถึง การจำได้ การระลึกได้ถึงกฎเกณฑ์ ระเบียบของสังคม ข้อห้ามทั้งหลาย หรือความรู้ในรหัสถาของสังคม รู้ว่าอะไรสังคมยอมรับ ไม่ยอมรับ ความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานเท่านั้นและการศึกษาองค์ประกอบของจริยธรรมในด้านความรู้เช่นนี้ ได้มีกันมานานแล้วในต่างประเทศ (Kay; ๑๙๗๐) พบว่าเด็กในช่วงอายุ ๒ ถึง ๑๐ ปี จะได้รับการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้มาแล้ว การศึกษาความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคลที่มีอายุมากกว่านี้ไม่ได้ช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางด้านคุณธรรมมากขึ้น อาจเป็นไปได้ว่าการศึกษาคำรู้เชิงจริยธรรมนี้เป็นการศึกษาแค่เพียงความจำได้ระลึกถึงกฎเกณฑ์ของสังคมเท่านั้น แต่ไม่ได้เป็นเครื่องประกันถึงความเข้าใจอย่างแท้จริง การวิจัยของชนิด ศิษสุข (๒๕๐๐) พบว่าการที่พระภิกษุได้นักธรรมระดับต่าง ๆ กัน ไม่มีผลทำให้ความเข้าใจหลักธรรมต่างกัน และการที่พระภิกษุมีจำนวนพรรษาอุปสมบทต่างกัน ไม่มีผลทำให้ความเข้าใจในหลักธรรมต่างกัน ผลการวิจัยนี้

อาจทำให้สรุปได้ว่า ความเข้าใจหลักธรรมนั้นไม่ได้ง่ายจากการยาวนาน ๆ หรือจากการ
สอบความรู้นักธรรมไค้กัธรรม ตรี โท เอก ถ้าความรู้ที่แท้จริง คือ นำไปสู่การเข้าใจอย่าง
ลึกซึ้งแล้วน่าจะมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติทางจริยธรรมได้ จากการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้
ผู้วิจัยพบว่า ความเข้าใจในหลักธรรมและการปฏิบัติของพระภิกษุมีความสัมพันธ์กัน หมายความว่า
พระภิกษุที่มีความเข้าใจในหลักธรรมก็จะปฏิบัติดีด้วย และพระภิกษุที่มีความเข้าใจน้อย ก็จะไม่ปฏิบัติ
ไม่ถูกต้อง

ฉะนั้นการศึกษาพฤติกรรมจริยธรรมจากความรู้และการปฏิบัติดังได้กล่าวมาแล้วนั้น
จึงเป็นการศึกษาที่ไม่ได้ช่วยให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลอย่างต่อเนื่องกัน และไม่ได้
ช่วยให้เข้าใจสาเหตุของการกระทำ ส่วนองค์ประกอบของพฤติกรรมจริยธรรมอีก ๒ ด้าน คือ
ด้านทัศนคติ และด้านเหตุผลนั้นมีผลการวิจัยและทฤษฎีที่สนับสนุนว่ามีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วย
ให้เข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมได้มากกว่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการแสวงหาแนวทางฝึกฝน
อบรมจริยธรรมได้มากกว่า

องค์ประกอบทางด้านปัญญา ความคิด เหตุผล ของบุคคลในทางพระพุทธศาสนา
จะเน้นว่าเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยกำหนดพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคล ได้มีการวิจัยเพื่อค้นหา
เกณฑ์ตัดสินความดีของพุทธศาสนาคืออะไร โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์คำสอนของพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏ
ในคัมภีร์ต่าง ๆ ที่มีหลักฐานทางพุทธศาสนา สรุปได้ว่า ตามหลักพุทธศาสนา เกณฑ์การตัดสินความ
ดีของการกระทำ ในการกระทำหนึ่งมีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงอยู่ ๓ ประการด้วยกันคือ ทุกข์
นิพพาน และเจตนา ทุกข์ซึ่งเป็นมูลบทของพุทธศาสนาเปรียบเทียบกับความดีน้อยที่สุด ส่วน
นิพพานเปรียบเทียบกับความดีมากที่สุด อย่างไรก็ตามมาตรการขั้นสุดท้ายที่จะต้องตัดสินการกระทำ
ว่าดีหรือชั่วนั้นมิได้พิจารณาจากลักษณะของการกระทำเพียงฝ่ายเดียว หากแต่ยังต้องพิจารณา
ถึงเจตนาของการกระทำด้วย ด้วยเหตุนี้เองทำให้พุทธปรัชญา เป็นปรัชญาที่เน้นเรื่องจิต
จริยปรัชญาเป็นแบบเจตนาวัต คือ ถือเอาเจตนาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความดี ความชั่ว
(สุพจน์ จิตสุทธิญาณ ๒๕๑๕)

นักทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม คือ จีน เพียเจท์ (Jean Piaget) ๑๙๗๒) และโคลเบิร์ต (Kohlberh, ๑๙๖๕) เห็นว่าจริยธรรมของบุคคลนั้นมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับความเจริญทางสติปัญญา เหตุผล และอารมณ์ และการศึกษาให้เข้าใจถึงเหตุผลที่บุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินใจพิจารณาที่จะเลือกแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะทำให้เราทราบระดับความเจริญทางจริยธรรมของบุคคลนั้น เพราะจากการศึกษาของเขาพบว่า ระดับเหตุผลของบุคคลมีการพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งจะไต่กลางในรายละเอียดต่อไป ตอนหลัง ส่วนคำถามที่ว่าการศึกษาให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น มีความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใดกับการกระทำของเขา ขณะนี้ยังไม่มีความคืบหน้าที่ยืนยันได้ ทั้งนี้ตามที่ไต่กลางแล้วว่า การแสดงพฤติกรรมนั้นยังถูกกำหนดด้วยสถานการณ์แวดล้อมและยังขึ้นอยู่กับพลังจิต พลังบุคคลลีลาของบุคคลบางประการอีก หากเราจะใช้สามัญสำนึกพิจารณาการกระทำของบุคคล เราคงจะไม่ตัดสินว่า บุคคลคนหนึ่งมีจริยธรรมสูง หากการกระทำของเขาไม่มีความจริงใจ ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเจตนาดี อาจเป็นการกระทำที่ถูกบังคับ หรือเป็นการทำดีโดยการบังเอิญ โดยผู้กระทำไม่รู้ว่าสิ่งที่เขาทำนั้นเป็นสิ่งที่ดี เช่นเดียวกันหากมีคนคนหนึ่งกระทำผิดพลาด แต่การกระทำด้วยเจตนาดี เราคงไม่ตัดสินว่าผู้นั้นไม่มีจริยธรรมเสียเลย ฉะนั้นเรายังคงเห็นว่า ความคิด เหตุผล เจตนาดี ยังมีคุณค่าในตัวของมันเอง และเป็นองค์ประกอบส่วนสำคัญของจริยธรรม แต่ไม่ใช่เป็นองค์ประกอบอย่างเดียวที่จะทำนายพฤติกรรมจริยธรรมของบุคคลได้

๒.๔ รากฐานของจริยธรรม

แหล่งกำเนิดจริยธรรมของบุคคลมีรากฐานมาจากอะไร สิ่งใดนั้น คงไม่ใช้คำตอบเดียว แต่ว่าเราพอจะแบ่งกลุ่มหรือแบ่งทฤษฎีที่อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ๆ ตามจุดเน้นของแต่ละทฤษฎีได้ และทฤษฎีที่จะนำมากล่าวถึงนี้ ก็เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา เพราะเป็นทฤษฎีที่มีการศึกษาวิจัยกันมาก แต่ก็มีได้เป็นเครื่องประกันว่าข้อเท็จจริงที่นักจิตวิทยาค้นพบจากการศึกษาวิจัยนี้ จะถูกต้องตรงกับสภาพที่แท้จริงของมนุษย์ ซึ่งความจริงเรื่องของมนุษย์นี้ พระศาสดาของศาสนาต่าง ๆ อาจารย์มีความมนุษย์ธรรมอย่างนักจิตวิทยาก็ได้ เพราะวิธีการแสวงหา

ความรู้ ความจริงนั้นมีหลายวิธี จิตใจมีหลายระดับ ฉะนั้นก่อนที่จะอธิบายถึงแหล่งกำเนิดจริยธรรมทางจิตวิทยา จึงขอเสนอแนวคิดของศาสนาสำคัญของโลกบางศาสนา

รากฐานของจริยธรรมตามแนวของพุทธศาสนา

คงได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่า จริยธรรมในความหมายของพุทธศาสนา คือ มรรค เป็นวิถีทางแห่งการดับทุกข์ มรรคประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ สีล สมาธิ ปัญญา นั่นคือ จริยธรรมจะต้องเริ่มจากศีล หากบังคับการกระทำใจจนเป็นนิสัย เป็นความเคยชินแล้วจะทำให้มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ เกิดสมาธิ แล้วจะนำไปสู่ปัญญา การมองเห็นทางสว่าง การรู้แจ้งในชีวิต (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และให้ความรู้เจ้านั้นนำทางชีวิตดังที่พระราชาวรมุนีได้กล่าวไว้ว่า "จริยธรรมหมายถึงสิ่งที่ทำได้ในทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประทับใจ เรื่องจริยธรรมนี้ ต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอาจเกิดจากศรัทธาเชื่อถือผู้อื่นไปก่อนก็ได้ ในบางครั้งจริยก็เกิดโทษเพราะไม่มีปัญญา....." (อ้างถึง โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๓ หน้า ๑๐) และท่านได้เน้นถึงรากฐานทางจริยธรรมที่เรียกว่า ธรรมฉันทะ คือความต้องการธรรมะ พอใจ รัก และปรารถนาในความจริง ความดีงาม คือสิ่งที่เป็นเนื้อแท้ของสิ่งทั้งหลาย และพระวรมุนีไม่ได้เห็นว่า การเห็นสังขารนั้นต้องใช้ปัญญา และในธรรมะของพระพุทธองค์ได้กำหนดไว้เป็นชุด ๆ ทุกชุดก็มีปัญญา เป็นตัวควบคุมอยู่เสมอ

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า พุทธศาสนาได้แสดงลำดับขั้นตอนของการเกิดจริยธรรมโดยเริ่มจากการปฏิบัติจนจนเกิดความเคยชิน เห็นผล จึงจะให้เกิดความพอใจ ศรัทธา และมีจิตใจสงบบริสุทธิ์ แน่วแน่ แล้วจะเกิดปัญญา เมื่อเกิดปัญญาแล้วจึงจะมองเห็นสังขาร เมื่อเห็นสังขารแล้วต้องมี ฉันทะ มีความเลื่อมใสศรัทธา จึงจะนำไปปฏิบัติเป็นแนวทาง ละอ อการุณยะวาณิช (๒๕๒๐) ได้เสนอแนะให้สอนจริยศึกษาตามลำดับขั้นศีล สมาธิ ปัญญา ให้แก่เด็กตามวัยต่าง ๆ กัน เช่น ในระดับประถมศึกษา เน้นการสอนทางปฏิบัติ มาระดับมัธยมสอนจริยธรรมระดับ สมาธิ ไหฺรจกบังคับตนเอง ความตั้งใจแน่วแน่ ผีกสมาธิ และระดับอุดมศึกษาสอนธรรมะระดับสูง ใชวธีการอภิปราย ขบคิดปัญหาให้รู้จักคิดเป็น

รากฐานจริยธรรมตามแนวคริสต์ศาสนา

ศูนย์กลางแห่งจริยธรรมอยู่ที่ความรัก ความเลื่อมใสศรัทธาในพระเจ้า พระเจ้าเป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งในโลก มนุษย์ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้า ฉะนั้นเมื่อรักพระเจ้าก็ต้องรักมนุษย์ทุกคน เมื่อรักเลื่อมใสศรัทธาในพระเจ้างั้นปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าและดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของพระเยซูที่ทรงเสียสละและอุทิศพระองค์เพื่อมนุษย์ จากคุณธรรมที่ว่าด้วยความรักต่อพระเจ้าและต่อเพื่อนมนุษย์แยกเป็นบัญญัติ ๑๐ ประการ สามประการแรกกว่าความเชื่อศรัทธาในพระเจ้าอีกเจ็ดประการเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนมนุษย์ การปฏิบัติต่อเพื่อนมนุษย์ตั้งอยู่บนรากฐานของการเคารพต่อชีวิต ชีวิตเป็นสิ่งประเสริฐที่พระเจ้าได้ประทานมา มนุษย์จึงมีหน้าที่บำรุงรักษาให้เจริญเติบโตสมบูรณ์ให้เจริญทุกด้านทั้งทางกายและใจ ชีวิตไม่ใช่ของมนุษย์แต่เป็นของพระเจ้า มนุษย์จึงไม่มีสิทธิที่จะทำลายชีวิตมนุษย์ไม่ว่าตนเองหรือผู้อื่น การดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีจุดหมาย ชีวิตนี้เป็นเพียงการเดินทางไปสู่ความสุขนิรันดร์ในพระองค์เจ้า ความตายไม่ใช่การสิ้นสุด แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตเก่าไปสู่ชีวิตใหม่เท่านั้น (เสรี พงศ์พิศ ๒๕๒๕)

โดยสรุปแล้วรากฐานของจริยธรรม คือ ความรักในพระเจ้า

รากฐานของจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของนักจิตวิทยากลุ่มต่าง ๆ

ที่สำคัญพอแบ่งได้ดังนี้

๑. ทฤษฎีที่เน้นถึงประสบการณ์ทางครอบครัว ได้แก่ นักจิตวิทยากลุ่มจิตวิทยาวิเคราะห (Psychoanalysis) กลุ่มนี้เห็นว่าลักษณะสำคัญของจริยธรรมคือ ความสำนึกผิดชอบ
 ใจดี (Conscience) และอ้างว่าเป็นคุณลักษณะที่จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หลังจากที่
 เด็กได้รับการฝึกหัดอบรม ได้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทคำสอนของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ผู้ใกล้ชิด
 และเลียนแบบอย่างที่ดีจากบุคคลเหล่านั้นมาสม่ำเสมอ จนในที่สุดจะเกิดความเคยชิน ถ้าไม่ปฏิบัติ
 ความจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจ รู้สึกละอายใจ มีความไม่สบายใจ และนึกคำหิณีเตือนตนเอง
 ซึ่งเป็นลักษณะของการลงโทษตัวเอง (Self-criticism) ตามแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มนี้

เชื่อว่า อำนาจอิทธิพลของข้อห้ามทั้งหลายที่เรียกว่า ซุปเปอร์อีโก้ (Superego strength) เป็นตัวการที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะกระทำความดี แรงจูงใจ คือความสำนึกผิด (Sense of guilt) ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล (Anxiety) คำหิติดิเยนตนเอง และความรู้สึก เช่นนี้จะก่อให้เกิดจิตสำนึก (Conscience) ลักษณะต่าง ๆ ภายในครอบครัวที่เชื่อว่า จะมีผลต่อจริยธรรมของเด็กมีหลายประการที่สำคัญคือ (๑) การเป็นแบบอย่างที่ดี (๒) ความรักความสัมพันธ์ภายในครอบครัว (๓) วิธีการอบรมเลี้ยงดูและควบคุมดูแลความประพฤติของเด็ก การศึกษาวิจัยจริยธรรมที่ผ่านมาในอดีตส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของกลุ่มนี้ทั้งนั้น เป็นการศึกษาที่ค้นหาองค์ประกอบต่าง ๆ ของครอบครัว ที่มีผลต่อบุคคลสภาพและทัศนคติเชิงจริยธรรมของมนุษย์ มีผลงานวิจัยต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายละเอียดสรุปไว้ในงานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๒๐)

อย่างไรก็ตามตามทฤษฎีนี้ไม่สามารถให้คำอธิบายได้อย่างชัดเจนว่า ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) เกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอะไรบาง เพราะการอธิบายว่าจิตสำนึกจะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหลังจากที่เด็กได้เชื่อฟัง ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ยิ่งใหญ่กว้างไกลจนเกิดความเคยชินนั้นยังไม่ทำให้เราทราบรายละเอียดเพียงพอ และที่น่าสงสัยอีกประการ คือ แรงจูงใจของการทำดีที่เกิดจาก ความสำนึกผิด ความวิตกกังวล ความรู้สึกถูกทอดทิ้งกับการทำความดีที่เกิดจากความรู้สึกที่ไม่ได้ถูกบังคับ แต่เกิดจากความรู้อย่างแท้จริง เลื่อมใสในกฎระเบียบนั้นอย่างจริงจัง ควบคู่ความรู้สึกเป็นอิสระแก่ตนเองอย่างไรจะดีกว่ากัน ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลทางครอบครัวกับเหตุผลแรงจูงใจทางจริยธรรมของบุคคลด้วย

๒. ทฤษฎีที่เน้นถึงการเรียนรู้ทางสังคม แนวคิดของจิตวิทยาากลุ่มนี้ อธิบายการเกิดจริยธรรมว่าเป็นกระบวนการสังคมประกิด (Socialization) อันเกิดจากกระบวนการซึมซาบ (Internalization) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่ตนเติบโตขึ้นมา ทฤษฎีนี้ได้นำเอาหลักการเรียนรู้โดยอาศัยหลักของการเชื่อมโยงหรือการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus Substitution) และหลักของการเสริมแรง (Principle of reinforcement)

เป็นหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนักพัฒนานิยม คือ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) และ นำมาประยุกต์ใช้ในห้องเรียน นอกจากนั้นนักทฤษฎีกลุ่มนี้ยังรับเอาแนวคิดสำคัญของนักจิตวิทยา กลุ่มจิตวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญแก่ตัวแบบ (Model) โดยเห็นว่าการเรียนรู้ทางสังคมนี้ เป็นการเรียนรู้จากการสังเกต จากการเลียนแบบ เป็นส่วนใหญ่ นักจิตวิทยาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนี้คือ แบนดูรา (Bandura) และวอลเตอร์ (Walters) เด็กจะเรียนรู้ และมีการพัฒนาทางจริยธรรมขึ้นจากการเลียนแบบพ่อแม่และผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เด็กจะลอกเลียนแบบเฉพาะคนบางคนเท่านั้น เช่น คนที่ตนรัก คนที่มีอำนาจเหนือตน สามารถคัดลบลึงโทษ หรือให้รางวัลแก่ตนเองและผู้อื่นได้ ฉะนั้นแรงจูงใจของการเลียนแบบก็เน้นที่ความต้องการ เป็นที่ยอมรับ เป็นที่รัก และเป็นพวกเดียวกันกับผู้ที่ เป็นแบบอย่าง นอกจากนั้นการเลียนแบบ คนแปลกหน้าก็อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้เลียนแบบมองเห็นผลของการกระทำของตัวแบบนั้น ๆ ว่าได้รับประโยชน์และความพอใจอย่างไรบ้าง (Sears, Maccoby, Levin 1957) นอกจากนั้น ยังมีการวิจัยที่สรุปว่า ตัวแบบที่ไม่เข้มงวดกับตนเองไม่อาจสอนให้คนอื่นมีความเข้มงวด และ ตัวแบบที่มีความแตกต่างจากผู้เรียนจนถือว่าเป็นกรณียกเว้นก็จะมีผลต่อผู้เรียน (Bandura 1977)

อย่างไรก็ตามแนวคิดทฤษฎีนี้ก็ดูเหมือนจะสอดคล้องกับความคิดของคนไทย โดยทั่วไปเช่นกันที่เห็นความสำคัญของแบบอย่าง แล้วเราก็มั่นใจว่าผู้ใหญ่ที่ดีควรทำตัวเป็นแบบอย่างของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครู หรือผู้อาวุโสทั้งหลาย เราเน้นมากว่าจะต้องทำตัวเป็นผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างแก่เด็ก ๆ ลูกหลาน ผู้โตบังคับบัญชา แต่ทฤษฎีนี้ยังไม่ได้อธิบายว่าเมื่อบุคคลเจอตัวแบบหลายแบบ แต่ละแบบก็อาจทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความพึงพอใจทั้งนั้น หรือบางแบบก็ให้ความพอใจอย่างหนึ่ง บางแบบก็ให้ความพอใจอีกแบบหนึ่ง เมื่อบุคคลเผชิญแบบหลายแบบย่อมจะต้องมีความขัดแย้ง แล้วบุคคลจะคัดลบลึงอย่างไร เลือกแบบอย่างอันไหน ทฤษฎีนี้ยังอธิบายไม่ได้กว้างไกลเช่นนั้น ทฤษฎีนี้อธิบายแต่เพียงแรงจูงใจทางสังคมที่ทำให้บุคคลระพุดคิดตามแบบอย่างเพียงเฉพาะสนองความต้องการ ความรัก และได้รับการยกย่องนับถือและถูกนับว่าเป็นพวกเดียวกันเท่านั้น ซึ่งแรงจูงใจเหล่านี้ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากแรงจูงใจจากแนวคิดของนักทฤษฎีกลุ่มแรกมากนัก เพียงแต่ขยายวงกว้างออกมาจากการยอมรับ

ในบ้าน มาถึงระดับในสังคมเท่านั้น ทฤษฎีนี้จะอธิบายไม่ได้เมื่อบุคคลต้องเผชิญกับแบบอย่างหลายแบบ และอยู่ในสังคมหลายสังคม เพราะพฤติกรรมของแต่ละสังคมอาจไม่เหมือนกัน

๓. ทฤษฎีที่เน้นในลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ ได้แก่ลักษณะทางเซาวิปัญญา (ความคิดเหตุผล, การมองการณ์ไกล) ความรอบคอบ อ่อนน้อม ความสามารถบังคับตนเอง ทั้งหมดเหล่านี้เป็นพลังจิต และพลังทางปัญญาของบุคคล ซึ่งเป็นความเข้มแข็งของบุคลิกภาพ รวมเรียกว่า (Ego Strength) จริยธรรมที่เกิดจากคุณลักษณะของบุคลิกภาพเหล่านี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นจริยธรรม ที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งตรงกันข้ามกับจริยธรรมภายนอกที่เนื่องมาจากอิทธิพลคำสอน แบบอย่างของบุคคลภายนอกที่เรียกว่า Superego strength มีผลการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีนี้ เช่น Peck และ ttavighurst (๑๙๖๐) Brandt และ Gohnson (๑๙๕๕) Ricks และ Clmbarger (๑๙๖๓) และ Mischel (๑๙๖๓) ลักษณะต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับจริยธรรมได้แก่ สติปัญญา ความสามารถคาดการณ์ล่วงหน้า (Foresight) ความตั้งใจ สมานธิ ความสามารถบังคับตนเองเอาชนะสิ่งยั่วยู่ได้ และความนับถือตนเอง พอใจในตัวเอง เพียเจท์และโคลเบิร์ต เป็นนักจิตวิทยาที่มีความเชื่อในทฤษฎีนี้ และได้อธิบายกระบวนการพัฒนาจริยธรรมของเด็กตามลำดับชั้นอย่างละเอียดชัดเจน มากกว่านักจิตวิทยาทั้งสองกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว

๒.๕ พัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของเพียเจท์

ความเชื่อที่ว่าจริยธรรมเป็นเรื่องของลักษณะบางประการของบุคลิกภาพ (Ego strength) ฉะนั้น การพัฒนาจริยธรรมจึงค่อย ๆ ดำเนินไปตามลำดับขั้นก่อนไม่เหมือนกับแนวคิดที่ว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของ Superego Strength ซึ่งเด็กจะเรียนรู้มาตั้งแต่อายุ ๒ - ๓ ขวบแรกแล้ว พัฒนาการทางจริยธรรมเป็นผลมาจากการที่เด็กได้รวมคบหาสมาคมกับผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นผลโดยตรงจากพัฒนาการทางร่างกาย

และทางประสาท หรือเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ครู และผู้ใหญ่ ในทฤษฎี
พัฒนาการทางจริยธรรมของ Piaget (๑๙๗๒) Mead (๑๙๓๔) และ Baldwin
(๑๙๑๖) อธิบายว่าการฝึกหัดอบรมและระเบียบวินัยจากที่บ้านเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม
ของเด็กที่เขาได้รับรู้ เด็กจะยอมรับเอาความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ เหล่านี้ได้ ก็ต่อเมื่อเขาได้
เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น ๆ ได้ใช้กฎเกณฑ์เหล่านั้นซึ่งเป็นผลมาจากการที่เขาได้มีส่วนร่วมทางสังคม
และได้แสดงบทบาท เด็กจะต้องสวมบทบาทของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเอง จึงจะทำให้เขา
เข้าใจผู้อื่นอย่างซนิตเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Emotional empathic) เด็กจะต้อง
ฝึกหัดคิดพิจารณาไตร่ตรองสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิหน้าที่และการแลกเปลี่ยนกันและ
กัน หยั่งถึงจิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น เพียเจท์และโคลเบิร์ต เป็นผู้ที่เชื่อในทฤษฎีนี้
ก่อนที่จะกล่าวถึงทฤษฎีของ โคลเบิร์ต และวิธีจัดพัฒนาการจริยธรรมตามแนวของ โคลเบิร์ต
ผู้เขียนใครจะชอกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีของจีน เพียเจท์ ซึ่งเป็นทฤษฎีแม่บทของ โคลเบิร์ต
ทฤษฎีของ เพียเจท์ เริ่มมาจากการศึกษาโครงสร้างของแนวความคิดของเด็กเกี่ยวกับกฎเกณฑ์
เขาอธิบายว่าเด็กอายุ ๓ - ๔ ขวบ ยังมองเห็นกฎเป็นสิ่งที่ตายตัว เปลี่ยนแปลงไม่ได้
เด็กไม่ได้เห็นว่ากฎเป็นเครื่องมือซึ่งสนองความต้องการของบุคคล เพียเจท์ศึกษาสังเกตเด็ก
ส่วลีในการเล่นลูกหิน เขาอธิบายว่า เด็กเห็นว่ากฎเป็นของสร้างมานาน พระเจ้าส่งผ่าน
ต่อ ๆ มาถึงพ่อแม่

Bobroff (๑๙๖๐) อธิบายว่า ลักษณะที่ยึดมั่นในกฎว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์
เปลี่ยนแปลงไม่ได้นี้จะค่อย ๆ ลดลง เมื่อเด็กโตขึ้นและมีความเจริญงอกงามทางสติปัญญา
เพิ่มขึ้น เพียเจท์เชื่อว่าสติปัญญาและประสบการณ์ในการแสดงบทบาทต่าง ๆ ทางสังคม
ทำให้ทัศนคติของกฎเปลี่ยนแปลงไปจากที่ว่าเป็นสิ่งภายนอกหรือมาจากผู้มีอำนาจ มาเป็น
ความเข้าใจว่ากฎคือหลักที่เรายึดถือซึ่งมีเหตุผลและมาจากหลักแห่งการแลกเปลี่ยนและความ
เท่าเทียมกันระหว่างบุคคล เป็นเรื่องของความเห็นอกเห็นใจ ความกตัญญู และการ
ตอบแทนแก่กัน ซึ่งมาในรูปของเหตุผล เขาเชื่อว่าความเข้าใจในเรื่องความยุติธรรมนี้
พัฒนามาตั้งแต่อายุ ๘ - ๑๐ ปี ซึ่งเข้ามาแทนที่ การเคารพผู้มีอำนาจ โดยไม่มีพ่อแม่ เด็ก ๆ

ทุก ๆ คนจะพัฒนาเรื่องนี้มา ถ้าไม่มีสิ่งกีดขวางหรือบังคับของพ่อแม่ ของวัฒนธรรม หรือการขาดประสบการณ์ทางสังคม

รายละเอียดต่อไปนี้ เป็นพัฒนาการ การรับรู้ เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ของ เด็กตามที่ เพียเจท์ ได้ศึกษา

ระยะที่ ๑

ระยะนี้เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ ๒ ขวบ เป็นระยะที่เด็กเรียนรู้จากการสัมผัส การเคลื่อนไหว การเล่นของเด็กเริ่มจากการเคลื่อนไหวอย่างไม่มีจุดหมาย ไม่มีความสนใจ ตั้งใจในระยะเวลาอันยาวนาน การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างเปะปะจนกระทั่งมาถึงการเคลื่อนไหวอย่างมีจุดหมาย การเล่นที่มีระเบียบสม่ำเสมอ เล่นซ้ำ ๆ ซาก ๆ ใต้นาน เช่น การโยน ก้อนหินเล่น แล้วให้ผู้ใหญ่เป็นผู้เก็บมา แล้วตนก็จับโยนไปอีกทำเช่นนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า หรือการนำ ก้อนหินมาเรียงเป็นแถวอย่างมีระเบียบมีจุดหมาย ต่อมาถึงการเล่นที่ใช้ก้อนหินเป็นสัญลักษณ์ เช่น ใช้ก้อนหินเล่นเป็นขนมลูกกวาดหรือแทนไข่

ในระยะนี้เด็กยังไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใด ๆ ในการเล่น แต่เริ่มแสดงความพอใจในกิจกรรมที่ทำสม่ำเสมอ ทำซ้ำ ๆ กันซึ่งเรียกว่าเป็นระยะที่เด็กมีกฎระเบียบเกี่ยวกับการเคลื่อนไหว (Motor rules)

ระยะที่ ๒

ระหว่างอายุ ๒ - ๕ ขวบ ระยะนี้เด็กถือตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egoentrism) เด็กชอบเล่นตามลำพัง และอยู่ในระยะกำลังเลียนแบบและหัดพูด แม้วางจะเล่นกับเพื่อนแต่ก็ อยู่ในลักษณะต่างคนต่างเล่น ไม่ได้ใช้กฎเกณฑ์ร่วมกัน เด็กยังไม่สามารถแยกความนึกคิดของตน จากผู้อื่น ไม่สามารถนำความคิดของผู้อื่นมาพิจารณาเปรียบเทียบของตน เด็กถูกบังคับให้ยอมรับเอากฎระเบียบจากภายนอกจากผู้ใหญ่ และเด็กรู้สึกว่าคุณไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ อ่อนแอกว่าและไม่รู้ว่าตนมีความคิดนึกแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไร

เด็กในวัยนี้ถือว่ากฎเป็นของศักดิ์สิทธิ์ เปลี่ยนแปลงและต้องไม่ได้ เป็น S.acred Rules เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ ผู้มีอำนาจ พระเจ้า ฯลฯ ได้กำหนดมาหรือสร้างไว้ เด็กยอมรับโดยไม่มีข้อแม้และไม่มีการพิสูจนใด ๆ ในการตัดสินใจอะไรผิดอะไรถูก เด็กจะคำนึงผลเสียหายที่ได้รับในทางวัตถุหรือรูปธรรม โดยไม่คำนึงถึงเจตนา เช่นตัวอย่าง ถ้าถามความเห็นของเด็กเกี่ยวกับการกระทำของเด็กชาย ก. และเด็กชาย ข. เด็กชาย ก. ได้พยายามเข้มน้ำหมึกลงในขวดหมึกของพ่อที่ตั้งไว้ที่โต๊ะทำงาน เพราะเห็นว่าหมึกของพ่อในขวดหมดแล้ว แต่เขาทำหมึกหกเลอะเทอะบนโต๊ะทำงานของพ่อ ส่วนเด็กชาย ข. ไปเล่นที่โต๊ะทำงานของพ่อด้วยความซุกซนจึงทำหมึกหกบนโต๊ะทำงานของพ่อ แต่หยดหมึกเล็กกว่าคนแรก เมื่อถามเด็กชายอายุ ๕ ขวบ ว่าเด็กชาย ก. และเด็กชาย ข. ใครผิดมากกว่ากัน เขาจะตอบว่าเด็กชาย ก. ผิดมากกว่าเพราะทำหมึกหกหยดใหญ่กว่า ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า Moral realism ของเด็ก แต่ถามเด็กโตหน่อยจะตอบว่าเด็กชาย ข. ผิดมากกว่า เพราะ ข. ไม่ได้ทำด้วยเจตนาดี แต่ด้วยเจตนาที่จะเล่นซุกซน

ถึงแม้ว่าเด็กจะอยู่ใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่สอนว่าอะไรถูกอะไรผิด เด็กยอมรับความจริงข้อนี้จากผู้ใหญ่ คือจำได้ว่าอะไรถูกอะไรผิด แต่อาจจะไม่เข้าใจในเหตุผลว่าทำไมจึงถูกทำไมจึงผิด ไม่ได้พิสูจน์ด้วยตนเอง และไม่ได้ทำให้เด็กหายจากลักษณะที่ถือตนเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) ได้ในวัยนี้ เด็กไม่ได้ถือเอาคำพูดหรือบอกเล่าของผู้ใหญ่ เป็นเสมือนสมมุติฐานที่จะต้องพิสูจน์ต่อไป เด็กเพียงแต่ทำตามความพอใจของผู้ใหญ่ คัดความพอใจของตนเองทิ้งไป ซึ่งเป็น การแสดง ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่และผู้มีอำนาจ เรียกว่า Unilateral respect ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่นี้ ทำให้รู้จักสำนึกในหน้าที่ของตน แต่ไม่ใช่ลักษณะจริยธรรมที่แท้จริง ซึ่งคนจะต้องเข้าใจเหตุผลและเห็นดีเห็นงามในกฎข้อบังคับนั้นด้วยอย่างแท้จริง จึงจะเป็นจริยธรรมหรือเป็นการประพฤติปฏิบัติที่ดียิ่ง

ระยะที่ ๓

ระหว่างอายุ ๒ - ๔ ปี เป็นระยะที่เด็กมีความร่วมมือกัน ตกลงกัน เด็กวัยนี้ชอบเล่นร่วมกับผู้อื่น ความพอใจในการเล่นไม่ใช่เพื่อความต้องการที่จะออกกำลังกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวอย่างเดียว หรือไม่ใช่เพื่ออยู่ในโลกแห่งจินตนาการของตนเอง (Egocentric) ตามลำพัง แต่เพื่อความพอใจทางสังคม การตกลงแบ่งปันกันระหว่างเพื่อน ความจงรักภักดีต่อพวกพ้อง และไม่ใช่เป็นการเล่นที่ความต้องการเอาชนะอย่างเดียว ระยะนี้เด็กมองเห็นแล้วว่ากฎเป็นผลของข้อตกลง ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมและทุกคนควรเคารพ ถ้ามีความจงรักภักดีต่อพวกพ้องและกฎเป็นของที่เปลี่ยนแปลงได้และตั้งขึ้นเองได้แต่ยังมีความเข้าใจเกี่ยวกับกฎทั่ว ๆ ไปไม่เพียงพอ เป็นระยะที่กำลังศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับกฎโดยการเล่นร่วมกัน โดยการลอกแบบจากเด็กที่โตกว่า หรือที่เข้าใจกฎเกณฑ์ดีกว่า เขายังไม่เข้าใจถึงรายละเอียดปลีกย่อยของกฎ และพยายามคัดสรรปลีกย่อยของกฎ ชอบเล่นเกมง่าย ๆ

ระยะที่ ๔

ระหว่างอายุ ๑๐ - ๑๒ ปี ในระยะนี้เด็กมีความเข้าใจในกฎดีขึ้น ชอบอภิปรายเพื่อหาข้อตกลงกันในหลักเกณฑ์การเล่นเพื่อที่จะทำให้เกมสนุกสนานมีความสลับซับซ้อน ซึ่งไหวชิงพริบกันมากขึ้น ไม่ชอบเล่นแะเกมที่ง่ายหรือเอาชนะกันอย่างง่าย ๆ มีความเชื่อถือว่ากฎเป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ และเห็นคุณค่าในการพิสูจน์ ทดลองวิธีเล่นแบบใหม่ที่ทุกคนพอใจและเห็นพ้องกัน ไม่เชื่ออีกต่อไปว่ากฎระเบียบต่าง ๆ ที่ตั้งมานานแล้วต้องตีเสมอไป ที่มาของกฎอาจมาจากตนเองสร้างขึ้น ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้มีความเชื่อและเคารพในกฎอย่างแท้จริง เพราะได้นำมาใช้แล้วและพิสูจน์ว่ามีผลดีร่วมกัน ความรู้สึกเช่นนี้เกิดจากการที่เด็กได้ร่วมมือกันสังสรรค์กัน การแลกเปลี่ยนความคิดความอ่านกันอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา (Practice of reciprocity) ทำให้ใจกว้าง เข้าใจจิตใจ ความรู้สึกการกระทำของผู้อื่น และมีความเห็นว่ากฎระเบียบเป็นของจำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จะใดไม่มีการทะเลาะกัน และกฎที่ดีต้องป้องกันการทะเลาะ การโกงและให้ความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย กฎที่ดีไม่ใช่เพราะเป็นประเพณี แต่เพราะก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติตาม

ในการคิดจะเปลี่ยนแปลงกฎหรือสร้างกฎใหม่ ไม่ใช่ด้วยสาเหตุที่ว่าส่วนใหญ่เห็นว่าดี แต่ต้องคิดถึงเหตุผล คุณค่าของเกมใหม่นั้นด้วย ถ้าเกมใหม่นั้นมีกฎการเล่นที่ค่อนข้างยากและผู้เล่นต้องอาศัยทักษะและความฉลาดไหวพริบ และทำให้เกิดความตื่นตะลึงเร้าใจมากกว่า จึงจะถือว่าดี

ฉะนั้น ความทันสมัยของเพียงเจ็ด การพัฒนาความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับกฎนี้ ต้องพัฒนาตามอายุและสติปัญญา และต้องมาจากการได้คิดต่อสมาคมรวมมือกันอย่างใกล้ชิดกับเพื่อนฝูง และกับบุคคลภายนอกในสังคมที่กว้างออกไป ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน การรวมกันทำ ทำให้เกิดมีการถกเถียง อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์กัน ทำให้เด็กต้องคิดถึงเหตุผล ไม่เข้าข้างตนเอง เมื่อเข้าใจในหลักของการแลกเปลี่ยนตอบแทนกัน (Reciprocity) จะทำให้เข้าใจถึงหลักของการสัมพันธ์กับผู้อื่น และเด็กวัยนี้ชอบทดลอง พิสูจน์และขอคบหาสมาคมกับเพื่อนฝูง ฉะนั้น จึงเป็นระยะที่เขากำลังพัฒนาสติปัญญาอย่างเต็มที่

เกณฑ์การตัดสินระดับพัฒนาการเชิงจริยธรรมของเพียงเจ็ด

๑. การตัดสินจริยธรรมโดยพิจารณาเจตนาการกระทำ

เด็กเล็กหรือผู้ที่ยังไม่บรรลุพัฒนาทางจริยธรรมจะตัดสินว่าอะไรดีไม่ดี หรืออะไรถูกอะไรผิด จากการสูญเสียทางค่านิยมและทางร่างกายของผู้กระทำเป็นหลัก แต่เด็กโตหรือผู้บรรลุพัฒนาทางจริยธรรมจะตัดสินโดยดูเจตนาของผู้กระทำเป็นหลัก เช่น คำถามว่า ใครผิดมากกว่ากัน ถ้าเด็กคนแรกทำแก้วแตก ๕ ใบขณะที่ช่วยมารดาจัดโต๊ะ กับเด็กคนหลังทำแก้วแตก ๑ ใบขณะที่กำลังปั่นโต๊ะเพื่อขโมยผลไม้กิน เด็ก ๔ ขวบเกือบทั้งหมดตอบว่าเด็กคนแรก และประมาณ ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของเด็กอายุ ๖ ขวบจะตอบเช่นเดียวกัน แต่เด็กอายุ ๘ ปีจะตอบว่า เด็กคนหลังผิดมากกว่าหรือเลวกว่า

๒. การตัดสินใจปัญหาโดยพิจารณาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน

เด็กเล็ก ๆ มักจะพิจารณาปัญหาแบบไม่คิดถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่พิจารณาถึงสิ่งที่สัมพันธ์เกี่ยวข้อง และคิดว่าทุกคนคิดอย่างเดียวกัน ส่วนเด็กโตจะพิจารณาปัญหาจากหลายแง่หลายมุมในปัญหาเดียวกัน อาจตอบได้ว่าทั้งผิดและถูกแล้วแต่จะพิจารณาในแง่ไหน เช่น ตัวอย่าง เด็กคนหนึ่งไม่ยอมทำการบ้านและครูก็ห้ามไว้ไม่ให้ลอกคนอื่น แต่มีเพื่อนใจดีคนหนึ่งเอากาบบ้านให้เพื่อนลอก เมื่อถามเด็กคนอื่นว่าเด็กที่ลอกกาบบ้านเพื่อนนั้นถูกหรือผิด และเด็กที่ให้เพื่อนลอกนั้นผิดหรือถูก เด็ก ๖ ขวบจะตอบคำถามเหล่านี้เพียงคำตอบเดียว เช่น ตอบว่าเป็นการผิดคำสั่งของครูที่ให้เพื่อนลอก แต่เด็ก ๘ ขวบ จะมีคำตอบมากกว่า ๑ คำตอบ

๓. ไม่ตัดสินใจความผิดจากการถูกลงโทษ

เด็กเล็กมักจะตอบว่าใครผิดถ้าผู้นั้นถูกทำโทษ เด็กโตอาจตอบว่าเขาทำผิดเพราะเขาทำลายกฎและทำลายผู้อื่น เช่น ตัวอย่าง เมื่อเราให้เขาตัดสินใจการกระทำของเด็กคนหนึ่ง ที่ช่วยคุณแม่ของขณะที่แม่ไม่อยู่ แต่เมื่อแม่กลับมาแล้ว แม่ก็ทำโทษเด็กคนนั้น เด็กอายุ ๔ ขวบตอบว่า เด็กคนนั้นไม่ผิดเพราะว่าถูกแม่ตี เด็กโตขึ้นหน่อยตอบว่า เด็กคนนั้นไม่ผิด เขาต้องทำผิดอะไรสักอย่าง เขาจึงถูกทำโทษ เด็กอายุ ๗ ขวบ ส่วนใหญ่จะตอบว่าเด็กคนนั้นไม่ผิด เพราะเขาถูกลงโทษแล้วเขาจะถูกทำโทษก็ตาม

๔. รูปของการแลกเปลี่ยน ตอบแทน

เด็ก ๔ ขวบไม่ได้พิจารณาแบบการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ในการตอบโต้การกระทำของผู้อื่น เช่น ถ้าถามว่าจะทำอย่างไรเมื่อมีคนมาตีหนู เด็กจะตอบว่าก็ต้องตีตอบไป หรือเมื่อเขาทำตุ๊กตาของเราแตกเราก็กทำลายตุ๊กตาของเขาบ้าง หรือตอบแทนความดีด้วยการให้รางวัลสิ่งของแบบหมูไปโกมา แต่เด็กอายุ ๑๑ ถึง ๑๓ ปี จะใช้การตอบแทนในรูปของนามธรรม เช่น ตอบแทนด้วยความรัก ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะเด็กเข้าใจในหลักของ

๕. วัตถุประสงค์ของการทำโทษ

เด็กเด็กสนับสนุนการทำโทษที่รุนแรงหลังจากที่ทราบเรื่องการกระทำผิด เพื่อเป็นการควบคุม กักกันผู้กระทำผิด เด็กโตไม่ชอบการทำโทษที่รุนแรงและทำโทษจะนำมาใช้เพื่อเป็นการปรับปรุงแก้ไขเท่านั้น

๖. ไม่เชื่อในอำนาจของธรรมชาติและพระผู้เป็นเจ้า

เด็กอายุ ๖ - ๗ ปี ถือเอาอุบัติเหตุและความอัปโชคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหลังการประพฤติผิดว่าเป็นการทำโทษโดยธรรมชาติหรือทำโทษโดยพระเจ้า เช่น เด็กที่หกล้มแล้วบาดเจ็บหลังจากที่ขโมยเป็นต้นมะม่วงของบ้านคนอื่น เด็กเล็กจะตัดสินว่า เด็กคนนั้นถูกทำโทษโดยธรรมชาติ เพราะขโมยเป็นต้นไม้ เด็กโตจะไม่เชื่อเช่นนั้น

๒.๖ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

โคลเบอร์ก เห็นว่าความเจริญทางจิตใจของบุคคลนั้นมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับความเจริญทางสติปัญญา เหตุผลและอารมณ์ ฉะนั้นการศึกษาให้เข้าใจถึงเหตุผลที่ว่าบุคคลใช้เป็นหลักในการตัดสินใจพิจารณาที่จะเลือกแสดงพฤติกรรมบางอย่างใดอย่างหนึ่งในสภาพการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะทำให้เราทราบระดับความเจริญทางจริยธรรมของบุคคลนั้น และอาจทำให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเขาในสถานการณ์แต่ละชนิดได้

การศึกษาองค์ประกอบด้านอื่นเท่าที่กระทำกันมา โคลเบอร์ก เห็นว่าไม่ทำให้เราเข้าใจเรื่องจริยธรรมของบุคคลได้ดีเพียงพอ เช่นมีผู้พบว่าความรู้เชิงจริยธรรมนั้น ส่วนใหญ่เด็กจะมีอยู่แล้วภายในมีแรกที่เข้าโรงเรียน และการพัฒนาทางด้านนี้ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้น ส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ จึงทำให้การศึกษาพัฒนาการทางด้านนี้เป็นไปอย่างลำบาก การศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้สนับสนุนเพียงพอที่ว่าหลักจริยธรรมภายในของบุคคล จะมีส่วนสัมพันธ์กับความรู้และความประพฤติทางจริยธรรม และจะสัมพันธ์มากกว่ากับลักษณะบางประการของบุคลิกภาพที่เรียกว่า "Ego strength" ฉะนั้น โคลเบอร์กจึงหันมาสนใจเน้นหนักที่เหตุผลเชิงจริยธรรม ซึ่งการประเมินเหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ใช่

การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองว่า "ดี" หรือ "เลว" เหตุผลเชิงจริยธรรมจึงไม่ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น เหตุผลเชิงจริยธรรมชั้นสูงสุด มีลักษณะเป็นเหตุผลสากล กว้างขวางไม่ขัดแย้งกับค่านิยมอื่น ๆ มีรากฐานมาจากหลักแห่งความยุติธรรม ความเท่าเทียมกันของมนุษย์และไม่เข้าข้างตนเอง

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๕๐๓ ลอเรนซ์โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) เริ่มศึกษาอย่างจริงจังเกี่ยวกับลักษณะความคิดทางจริยธรรมของเด็ก โดยใช้แนวความคิดของเพียเจต์และคนอื่น ๆ เป็นหลัก เขามีความเห็นว่าการพัฒนาทางจริยธรรมของตนประกอบด้วยความคิดที่มีเหตุผลอยู่มาก และโคลเบิร์กพยายามจะศึกษาว่าเหตุผลทางจริยธรรมนี้จะสามารถวัดได้เป็นขั้น ๆ ตามระดับความเจริญหรือไม่ โดยได้ศึกษาเด็กชายอายุระหว่าง ๑๐ ปี ถึง ๑๖ ปี จำนวน ๖๐ คน ก็ได้พบว่าเหตุผลทางจริยธรรมนี้มีกระบวนการพัฒนาการตามธรรมชาติ ซึ่งอาจจะแบ่งชั้นออกได้ ๖ ชั้นด้วยกัน อธิบายโดยง่าย ๆ ว่าแต่ละบุคคลไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ล้วนแต่เป็น "นักปรัชญา" ทางจริยธรรมไปด้วยกันทั้งนั้น ซึ่งหมายถึงว่าแต่ละคนจะมีวิธีคิดและวิธีของปัญหาจริยธรรมให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาและความรู้เดิมของเขาได้ไม่มากนักเลย เมื่อคนเราเติบโตขึ้นเราก็จะให้เหตุผลต่างออกไป ความคิดและการให้เหตุผลของเราจะพัฒนาขึ้นจากชั้นหนึ่งไปอีกชั้นหนึ่ง เพราะความคิดที่สูงกว่าสามารถช่วยให้เราแก้ปัญหาทางจริยธรรมได้กว้างขึ้น โคลเบิร์กยืนยันว่าคนเราจะสามารถพัฒนาความคิดทางจริยธรรมได้ถึงขั้นที่สูงขึ้นตามอายุ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนจะต้องไปได้ถึงขั้นสูงนั้นหมด ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ทางสังคมที่มากน้อยแตกต่างกันของบุคคลด้วย

โคลเบิร์กได้แบ่งระดับขั้นพัฒนาการของการคิดเหตุผลทางจริยธรรมเป็น ๓ ระดับ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นชั้นย่อย ๆ ได้ ๖ ชั้นด้วยกันคือ

ระดับก่อนกฎเกณฑ์

ในระดับนี้เด็กจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางวัฒนธรรม และค่านิยมในสิ่งที่ดีและไม่ดี ถูกหรือผิด เพียงเพราะกฎเกณฑ์เหล่านั้นมีบทลงโทษและรางวัล เพราะผู้ที่สอนและอบรมกฎเกณฑ์เหล่านั้นเป็นผู้ใหญ่กว่า มีอำนาจเหนือกว่าเด็กระดับนี้อาจแยกได้เป็น ๒ ชั้นดังนี้

ขั้นที่ ๑

หลักการเคารพเชื่อฟังและหลบหลีกการลงโทษ

เด็กคิดว่าอะไรถูกหรือผิดเพียงเพราะบทลงโทษ / รางวัลของพฤติกรรมนั้น โดยไม่เข้าใจว่าพฤติกรรมเหล่านั้นถูกหรือผิด เพราะเหตุใด เด็กจะปฏิบัติตามเพียงเพื่อเลี่ยงการลงโทษและเพื่ออยู่ในโอวาทเท่านั้น ไม่ได้ปฏิบัติตามเพราะความเลื่อมใสในหลักการต่างๆซึ่งอยู่เบื้องหลังกฎเกณฑ์และโอวาทนั้น ๆ

ขั้นที่ ๒

หลักแสวงหาผลประโยชน์ หรือสิ่งตอบแทน

เด็กต้องการสิ่งซึ่งจะยังความพอใจให้กับความต้องการของตนเอง และบางโอกาสก็สนองความต้องการของผู้อื่นด้วย ความเกี้ยวพาราสีของมนุษย์ถูกมองในแง่เหมือนกับเป็นตลาดสินค้า คำนึงถึงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันอย่างยุติธรรม การแบ่งส่วนเท่า ๆ กันและเล็งถึงผลตอบแทนทางกายทางวัตถุ สิ่งของ หรือการปฏิบัติมากกว่าทางด้านนามธรรม การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันเป็นเรื่องของ "เชอเกาหลังให้ฉัน ฉันก็เงาให้เธอ" เขาไม่ได้เข้าใจถึงคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูหรือความยุติธรรม

ระดับตามกฎเกณฑ์

ในขั้นนี้เด็กปฏิบัติตามให้เป็นไปตามความคาดหวังของครอบครัว เพื่อนฝูง ของบุคคลอื่น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ มีคุณค่าในตัวของมันเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาโดยทันที หรือที่มองเห็นชัด ไม่ใช่เป็นเพียงการกระทำให้สอดคล้องกับความคาดหวังส่วนบุคคลหรือสอดคล้องกับระเบียบในสังคมเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของความซื่อตรงต่อการกระทำนั้น เพื่อพยามรักษา หรือเห็นด้วยกับแบบแผนของสังคม และเป็นการแสดงตัวว่าเป็นพวกเดียวกับบุคคลหรือกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับระเบียบนั้น ในระดับนี้แบ่งเป็น ๒ ชั้น

ชั้นที่ ๓

หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ

พฤติกรรมที่ทำให้ผู้อื่นพอใจและช่วยเหลือผู้อื่น และให้ผู้อื่นยอมรับการกระทำตามแบบแผนที่คนส่วนใหญ่ยึดถือกันมานาน พฤติกรรมที่ไม่นอกกรอบนอกทาง ชั้นนี้จะเริ่มตัดสินพฤติกรรมต่าง ๆ จากเจตนาของบุคคล และเด็กเห็นว่าเขาจะทำให้ผู้อื่นยอมรับและพอใจตนได้ด้วยการเป็นเด็กดี

ชั้นที่ ๔

หลักการทำตามกฎและระเบียบของสังคม

ในชั้นนี้ความนึกคิดจะมุ่งไปถึง เรื่องอำนาจ กฎข้อบังคับที่ตายตัวและการพุงรักษาระเบียบของสังคม พฤติกรรมที่ถูกต้องประกอบด้วยการทำหน้าที่ของตน การเคารพในอำนาจ การรักษาระเบียบสังคมที่มีอยู่ คือมีความสำคัญในตัวของมันเอง

ระดับเหนือกฎเกณฑ์

ในระดับนี้มีความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะศึกษาของจริยธรรมในแง่ของหลักการที่มีเหตุผลและมีประโยชน์แก่การนำไปใช้ นอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามผู้มีอำนาจของกลุ่มหรือบุคคลผู้ยึดหลักเกณฑ์เหล่านี้ และนอกเหนือไปจากการปฏิบัติตามกลุ่มเพื่อการจัดตัวเองให้เป็นพวกเดียวกับกลุ่มเหล่านี้ ระดับนี้มี ๒ ชั้นเช่นกันดังนี้

ชั้นที่ ๕

หลักปฏิบัติตามข้อตกลงของสังคม และคำมั่นสัญญา

พฤติกรรมที่ถูกมีแนวโน้มที่จะถูกตีความในรูปของสิทธิของบุคคล โดยทั่วไปและมาตรฐาน ซึ่งได้ผ่านการพิสูจน์และตกลงเห็นชอบโดยสังคมทั้งหมดมาแล้ว มีการคำนึงถึงความคิดเห็นและค่านิยมของบุคคลและเน้นเกี่ยวกับกฎระเบียบที่มีการตกลงเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ นอกจากสิ่งที่เป็นที่ยอมรับอย่าง เป็นเอกฉันท์และมั่นคงแล้ว ความถูกต้องยังเป็นเรื่องของความเห็นและค่านิยมส่วนบุคคลด้วย ยังยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ก็เน้นถึงความเป็นไปได้ในการ

เปลี่ยนกฎหมายเมื่อพิจารณาในแง่เหตุผล การเป็นประโยชน์ต่อสังคม (มากกว่าจะเป็นการยึดมั่น
อย่างถูกบังคับเช่นในชั้น ๔) นอกขอบเขตของกฎหมายข้อตกลงและสัญญาที่ทำกันตามลำพังถือเป็น
สิ่งผิดที่ควรรักษาและกระทำตามด้วย

ชั้นที่ ๖

หลักการจริยธรรมอันเป็นสากล

ความถูกต้อง ถูกตัดสินด้วยจิตสำนึกที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมที่ตนเอง เลือกแล้ว
และมีความสมเหตุสมผลที่เป็นของสากลและที่สอดคล้องกับหลักจริยธรรมข้ออื่น ๆ หลักการเหล่านี้
เป็นนามธรรมเป็นจริยธรรม ไม่ใช่กฎศีลธรรมที่เป็นรูปธรรมอย่างเช่น บัญญัติ ๑๐ ประการ
(โดยส่วนลึกมันเป็นหลักสากลของความยุติธรรมของ
การแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนซึ่งกันและกัน และความเท่าเทียมกันของสิทธิมนุษยชน และของการ
เคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลแต่ละคน

โคลเบิร์ตได้ทำการสัมภาษณ์เด็กชายและชายหนุ่มเป็นจำนวนร้อย ๆ ในเมือง
ต่าง ๆ ในอเมริกา ไต้หวัน หมู่บ้านชนพื้นเมืองในมาเลเซีย ในเมืองและในหมู่บ้านตุรกี ในเมือง
เม็กซิโก และหมู่บ้านพวกมายัน ในอินเดียน แต่ละรายเด็กชายจะถูกถามด้วยคำถามเดียวกัน
(รายละเอียดของการถามจะได้กล่าวต่อไปในตอนหลัง) และมีเพียง ๒ - ๓ รายเท่านั้นที่อยู่ใน
ขั้นสูง ๆ การศึกษาของแนนซี พอร์ตเตอร์ และเทลเลอร์ (Nancy Porter, Nancy Taylor
๑๙๗๒) ในมลรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา ก็ได้พบผลซึ่งเป็นการยืนยันขั้นตอนพัฒนาการทาง
จริยธรรมของโคลเบิร์ต ซึ่งพอจะยอมรับว่า ชั้นที่ ๖ ของโคลเบิร์ตนั้นเป็นจริยธรรมสากล

พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงด้วยอัตราส่วนต่าง ๆ กัน
และสามารถจะหยุดชะงักอยู่ในระดับพัฒนาการระดับใดระดับหนึ่งก็ได้ โคลเบิร์ตยืนยันอยู่เรื่องหนึ่งว่า
ถ้าเด็กยังคงพัฒนาต่อไปเขาก็จะพัฒนาไปตามกระบวนการที่ได้กล่าวมาแล้ว โคลเบิร์ตได้ให้
ความสำคัญอย่างมากกับข้อมูลที่เขาได้รวบรวมไว้ โดยการกลับไปสัมภาษณ์เด็กชาย ๖๐ คนแรกของ
เขาใหม่ในช่วงระยะเวลาทางกัน ๓ ปี คำตอบก็ยังสนับสนุนทฤษฎีของเขาอยู่

2.7 จริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว

แนวความคิดของนักจิตวิทยาในกลุ่มจิตวิเคราะห์แท้ดั้งเดิมมานั้น เป็นแนวความคิดที่ยังมีอิทธิพลต่อคนทั่วไปอยู่มาก กลุ่มนี้มีความเชื่อว่า ชีวิตในระยะ ๕ ปีแรกของเด็กเป็นช่วงชีวิตที่มีความสำคัญมากในการพัฒนาบุคลิกภาพ และความเชื่อเช่นนี้สอดคล้องกับแนวความคิดของคนไทยด้วย เราเห็นว่ากรอบรับส่งสอนภายในบ้าน การให้ความรักความเอาใจใส่ดูแลของพ่อแม่ต่อลูก และการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการที่จะกล่อมเกลานิรันดร์ จิตใจของลูกให้เป็นคนดีต่อไปภายหน้า อีริคสัน นักจิตวิทยาในกลุ่มของซิกมันด์ฟรอยด์ได้สร้างทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่เน้นถึงพัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ของบุคคล และโคแบงช่วงพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลเป็น ๘ ช่วงด้วยกัน แต่ละช่วง ๆ บุคคลจะต้องผ่านประสบการณ์ทางอารมณ์และสังคมที่สำคัญ ๆ ใ้ราบรื่น หากไม่สามารถประสบผลสำเร็จหรือบรรลุความต้องการทางอารมณ์นั้นแล้ว เขาจะต้องมีปัญหาเกี่ยวกับบุคลิกภาพต่อไปในภายหน้า ในช่วงชีวิต ๕ - ๖ ปีแรก ซึ่งส่วนใหญ่เด็กจะอยู่กับแม่นั้น เด็กจะต้องพัฒนาจิตใน ๓ ด้านน้อยอย่างน้อย คือ (๑) ความรักและไว้วางใจผู้อื่น (๒) ความเชื่อมั่นในตนเอง (๓) ความรู้สึกเป็นอิสระ สร้างสรรค์ เด็กจะมีคุณลักษณะเหล่านี้ได้ จะต้องได้รับความรัก ความเอาใจใส่ดูแลจากบิดามารดาอย่างพอเพียงและสม่ำเสมอ ซึ่งหมายถึงว่าบิดามารดาจะต้องไม่ปฏิบัติต่อเด็กอย่างตามใจ ตามอารมณ์ ประเดี้ยวติประเดี้ยวร้ายอย่างไม่มีเหตุผล บิดามารดาจะต้องช่วยให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง เชื่อมั่นในตนเอง นั้นหมายถึงว่า บิดามารดาจะต้องไม่ควบคุมดูแลเด็กจนเกินไปหรือประคบประหงมมากเกินไป ฝึกให้เด็กช่วยตนเอง รับผิดชอบตนเองบ้าง การวางกล่าอบรมเด็กก็มีความสำคัญ ถ้าพ่อแม่ใช้วิธีการชมเชยมากเกินไปหรือห้ามปรามเด็กมากเกินไป ก็จะทำให้เด็กรู้สึกขาดความเป็นอิสระ ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฯลฯ อีริคสัน (Erichson ๑๘๖๓, ๑๘๖๕) ได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางบุคลิกภาพกับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางบ้านและทางโรงเรียนอย่างละเอียด และต่อมานักจิตวิทยาจำนวนมากได้ศึกษาวิจัยถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูทางบ้านว่าจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กหรือของผู้ใหญ่อย่างไรบ้าง ลักษณะสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่หยิบยกมาศึกษาที่ที่สำคัญคือ (๑) ความรัก การยอมรับของพ่อแม่ (๒) การควบคุมดูแล (๓) ลักษณะอารมณ์การใช้เหตุผลของพ่อแม่ (๔) การฝึกหัดความรับผิดชอบในตัวเด็ก (๕) วิธีการทำโทษและให้รางวัล การวิจัยที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของการ

อบรมเลี้ยงดูก็คล้ายกับลักษณะพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับทางสังคมของเด็ก เช่น การเชื่อฟัง การให้ความร่วมมือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การควบคุมตนเอง ฯลฯ ผลงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เท่าที่สมบูรณ์ ศาลยาฮ์วิน (๒๕๒๔, หน้า ๗ - ๘) และ ควงเคื่อน พันธุมนาวิน (๒๕๒๐, หน้า ๒๔ - ๒๕ และ ๒๕๒๔, หน้า ๑๖ - ๒๔) ได้รวบรวมไว้ สรุปได้ดังนี้

เกี่ยวกับความรัก

เพ็คและฮาวิกัสท์ (Pech and Havighust ๑๙๖๐) อธิบายว่าพ่อแม่ที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่เด็กอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้ทุกคนในบ้านรักใคร่สามัคคีกัน ร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน มากกว่าที่จะแข่งขันกัน จะทำให้เด็กเป็นผู้ที่สนใจชอบช่วยเหลือผู้อื่น

ฮอฟฟ์แมน (Hoffman ๑๙๓๐ หน้า ๒๕๑) สรุปจากผลการวิจัยว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบที่พ่อแม่รัก เข้าใจ ให้การสนับสนุน และให้ความสำคัญแก่เด็ก พยายามอธิบายเหตุผลของการกระทำสิ่งต่าง ๆ ใ้ใช้การลงโทษทางกาย มีอยู่ ทำให้เด็กทั้งชายและหญิงอายุ ๔ ถึง ๑๓ ปี มีลักษณะทางจริยธรรม ๔ ประการคือ ใช้วิจารณญาณของตนเอง มีความสำนึกผิด สามารถต้านทานสิ่งยั่วยุต่าง ๆ และเป็นผู้ที่ยอมรับและสารภาพผิด มากกว่าเด็กที่ได้รับการรักน้อย

ควงเคื่อน พันธุมนาวิน (๒๕๑๙, อ้างใน ๒๕๒๔ หน้า ๑๖) สรุปจากการวิจัยของเขาว่า เด็กและวัยรุ่นไทยที่ได้รับการรักจากผู้เลี้ยงดูมาก มีลักษณะความรับผิดชอบ วินัยทางสังคม และความเชื่อเพื่อ สูงกว่าเยาวชนที่ได้รับการรักน้อยอย่างเชื่อมั่นได้

การควบคุม

ในครอบครัวแต่ละครอบครัวนั้นย่อมจะควบคุมดูแลความประพฤติของเด็กไม่เท่ากัน ถ้าครอบครัวไหนคอยเข้มงวดกวดขัน ติดตามดูแลความประพฤติของเด็กอย่างใกล้ชิด และไม่คอยให้โอกาสความเป็นอิสระแก่เด็กที่จะเลือกจะตัดสินใจเองก็อาจให้เด็กมีนิสัยใจคอ ความประพฤติอีกแบบหนึ่ง แต่ถาครอบครัวไหนไม่คอยได้ควบคุมดูแลใกล้ชิด ปล่อยให้ลูกมีอิสระเสรีเลือกคิด ตัดสินใจเองทุกอย่าง ก็เรียกว่ามีการควบคุมน้อย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีผลเสียแก่เด็ก

อีกแบบหนึ่ง ทั้งสองอย่างคงจะมีผลดีผลเสียทั้งสองด้าน และการควบคุมดูแลจะก่อให้เกิดผล
อย่างไร ย่อมต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอย่างอื่นอีก เช่น ความรัก ถ้าครอบครัวไหนให้ความรัก
ความอบอุ่นแก่ลูกมากและขณะเดียวกันก็ควบคุมดูแลใกล้ชิดมากด้วย ก็ย่อมให้ผลแตกต่างกันกับ
ครอบครัวที่ให้ความรักน้อยและควบคุมมาก การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องที่ย่างยาก เพราะ
การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กอย่างหนึ่ง แต่เด็กก็มีความรู้สึกรับรู้ไปในทางตรงกันข้ามก็มี การ
ศึกษาของต่างประเทศ (Becher ๑๙๖๔) เกี่ยวกับองค์ประกอบทั้งสองอย่าง คือ ความ
รัก กับการควบคุมดูแล สรุปได้ว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบรักมากและมีการควบคุมปานกลางนั้น
เป็นเด็กที่มีคุณสมบัติที่น่าพอใจมากที่สุด เป็นเด็กที่มีลักษณะเป็นมิตรกับผู้อื่น ให้ความร่วมมือ เป็นตัวของ
ตัวเอง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเองสูง

ส่วนผู้ที่ได้รับความรักน้อยและมีการควบคุมมาก จะทำให้สุขภาพจิตไม่ดี อาจจะทำให้
มีการต่อต้านสูง มีฉันทคติที่ขี้อายหลบหนีสังคม

ส่วนผู้ที่ได้รับความรักน้อยแต่มีการควบคุมน้อย ก็จะทำให้ไม่รู้จักควบคุมพฤติกรรม
ของตนเอง ก้าวร้าวสูง มีลักษณะของอาชญากร

วิกกรม กมลสุโกศล (๒๕๑๘) ทำการศึกษาวิจัยนักเรียนชั้น ม.ศ. ๓ ในจังหวัด
นราธิวาส จำนวน ๔๒๒ คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบถูกทอดทิ้งและแบบให้
ความคุ้มครองจนเกินไป มีความวิตกกังวลสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การใช้อารมณ์และเหตุผล

เคย์ (Kay ๑๙๗๕ หน้า ๓๐) พบว่าผู้เลี้ยงดูที่มีการศึกษาและฐานะค่าชาดความ
สามารถที่จะให้เหตุผลแก่เด็ก จึงใช้อารมณ์และการวางอำนาจแทน ทำให้เด็กรู้สึกเป็นศัตรูต่อ
ผู้ควบคุมพฤติกรรมของตนทุกระดับ เริ่มตั้งแต่บิดามารดา ครู ไปจนถึงตำรวจ เด็กที่ถูกเลี้ยงดู
แบบให้เหตุผล เป็นเด็กที่ไม่ก้าวร้าว รู้จักรับผิดชอบชีวิต มีความรู้สึกละเอียดอ่อนการทรมาน (Walter
and Parhe ๑๙๗๖) แอรอนฟรีด (Aronfread ๑๙๖๓) อ้างว่า การวิพากษ์วิจารณ์

ตนเองของเด็กเกิดจากการอบรมเลี้ยงดูให้เด็กมีความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์มาตรฐาน
ของความประพฤติที่วางไว้

การทำโทษเด็ก

ในครอบครัวหนึ่ง ๆ จะมีวิธีการควบคุมความประพฤติของเด็กต่าง ๆ กัน บางคน
ชอบทำโทษทางกาย บางคนชอบว่ากล่าวตักเตือน บางคนทำโทษโดยใช้ความรักเป็นเงื่อนไข
บางคนใช้วิธีการทำโทษหรือให้รางวัลด้วยวัตถุสิ่งของ บางคนชอบให้เด็กสารภาพผิดและสัญญาว่า
จะไม่ทำผิด ๆ ลๆ วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้เชื่อว่าจะมีผลทางใจต่างกับสำหรับเด็ก เช่น
เซียร์ (Sears) อ้างว่าเด็กที่มีจิตสำนึกสูงมาจากครอบครัวที่ปกครองเด็กด้วยการใช้
ความรักเป็นเงื่อนไข เช่น ถ้าเด็กฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือประพฤตินิสัยไม่สมควร จะใช้วิธีการ
ควบคุมโดยการปฏิเสธความรัก การปล่อยให้ยอคนเดียว ส่วนครอบครัวที่ปกครองเด็กด้วยการ
ใช้วัตถุสิ่งของเป็นของรางวัลแลกเปลี่ยน หรือถ้าทำไม่ดีก็ไม่ให้บำเหน็จรางวัล สิ่งตอบแทนด้วย
วัตถุสิ่งนั้น จะไม่ช่วยพัฒนาจริยธรรมของเด็ก และการปกครองเด็กโดยการให้เด็กสารภาพผิด
ขอขมา และให้สัญญาว่าจะไม่ทำผิดอีกนี้เป็นวิธีที่ดึกดำบรรพ์ ในบางการวิจัยพบว่าเด็กที่เลี้ยงดูแบบ
ลงโทษทางกายมีลักษณะทางจริยธรรมบางคนสูงกว่าเด็กที่ถูกลงโทษทางจิต และผลของวิธีการ
ทำโทษนี้ต้องพิจารณาควบคู่กันไปกับการให้ความรักมากหรือน้อยของพ่อแม่ด้วย (Becher ๑๙๖๔,
หน้า ๑๘๖ - ๑๘๘)

งานวิจัยที่ได้สรุปมาแล้วนั้น เป็นงานวิจัยแบบสำรวจส่วนใหญ่และเป็นการวิจัย
เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางสังคมของเด็กกับสภาพสิ่งแวดล้อมทางบ้าน
ยังมีการวิจัยทางคลินิกของ พ.ญ.สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (จากสรุปผลงานวิจัยของ
กรมการศาสนา ๒๕๒๔ หน้า ๖๖) ที่น่าสนใจและเชื่อถือได้อีกงานหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า
พฤติกรรมแปรปรวนของเด็กที่อายุต่ำกว่า ๑๕ ปี ที่พ่อแม่นำมาปรึกษาจากศูนย์สุขภาพจิต
ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ - ๒๕๑๕ สาเหตุที่พ่อแม่นำมาเพราะเด็กเหล่านี้ชอบหนีเรียน หนีบ้าน
มีพฤติกรรมก้าวร้าวมาก พ่อแม่ส่วนใหญ่ของเด็กเหล่านี้มีฐานะปานกลาง ความรู้ระหว่าง
ป.๑ - ป.๔ พ่อแม่ส่วนใหญ่มีหน้าที่ที่ไม่รักและต้องการเด็ก จากการศึกษาทางจิตวิทยา

การสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมเด็กระหว่างทดสอบพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีเซวานปัญญา อยู่ในเกณฑ์เฉลี่ย มีบุคลิกภาพที่ไม่เชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าแสดงออก คือเงียบ ลักษณะ การแสดงทางอารมณ์เป็นแบบเก็บกด และจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบรุนแรงในบางครั้งและมักไม่เหมาะสม กับเหตุการณ์ ในการตอบคำถามต่าง ๆ เด็กแสดงความรู้สึกว่าพ่อแม่ไม่รัก ไม่เข้าใจตน แม่มีลักษณะจริงจังจริงจัง เรียกร้องและบึ้งตึงมากเกินไป ส่วนพ่อมีลักษณะห่างเหินหรือแสดง อารมณ์จนเด็กเกรงกลัว เด็กเกือบครึ่งหนึ่งในการศึกษานี้ แสดงปฏิกิริยาต่อปัญหาที่เกิดขึ้น โดยวิธีการหลีกเลี่ยง ไม่เผชิญอุปสรรค ร้องลงมากคือก้าวร้าว ต่อต้าน เพ้อฝัน และประพฤติก้าว เป็นเด็กต่ำกว่าอายุ ปัญหาที่สำคัญที่อาจเป็นสาเหตุทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมแปรปรวนเหล่านี้ ผู้วิจัยสรุปว่า เนื่องมาจากสัมพันธภาพที่ไม่ดีระหว่างพ่อแม่กับเด็ก

งานวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ จะก่อให้เกิดความคิดนึก หรือการใช้หลักเกณฑ์อย่างไรในการตัดสินปัญหาทางจริยธรรมตาม แนวของโคลเบอร์ก ยังมีน้อยมาก เพิ่งจะมีในงานวิจัยของ ควงเคื่อน พันธุมนาวิน (๒๕๒๐) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรายงานการถูกรับเลี้ยงดู ๔ แบบ กับการใช้เหตุผล เชิงจริยธรรมสูงกล่าวผู้ที่รายงานว่าได้รับความรักน้อยและบิดามารดาใช้เหตุผลน้อย และ ผู้ที่ถูกเลี้ยงดูแบบรักมากและใช้เหตุผลมากนี้มาจากครอบครัวที่มีฐานะสูง และต่อมา วิเชียร ทองนุช (๒๕๒๑) ได้ศึกษากับเด็กอายุระหว่าง ๕ - ๑๒ ปี เพื่อเปรียบเทียบการอบรม เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (ให้ความรัก ใช้เหตุผล ควบคุมปานกลาง) กับแบบเข้มงวด พบว่าเด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่า เด็กที่รายงานว่าตนถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญ จึงได้ทำการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูทั้ง ๕ ด้าน คือ ความรัก การควบคุม การฝึก ความรับผิดชอบ การใช้เหตุผล และวิธีการทำโทษ ได้พัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะ เหล่านี้ใหม่ โดยได้ปรับปรุงจากแบบสอบถามของควงเคื่อน พันธุมนาวิน และได้เพิ่มลักษณะ การฝึกความรับผิดชอบอีกลักษณะหนึ่ง แบบทดสอบได้ดัดแปลงให้ง่ายกว่าเดิมเพื่อใช้กับกลุ่ม ตัวอย่างในชนบทด้วย แต่ใช้วิธีการวัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวของโคลเบอร์ก เดิม ซึ่งเป็นแบบคำถามปลายเปิด

2.8 จริยธรรมกับลักษณะบุคลิกภาพ

ลักษณะบางประการของบุคลิกภาพ เช่น เซวานปัญญา การมองการณ์ไกล ความสามารถบังคับการกระทำและอารมณ์ของตนเอง ความตั้งใจแน่วแน่มั่นคง เหล่านี้เรียกว่า เป็นพลังของบุคลิกภาพ (Ego Strength) เป็นลักษณะที่นักจิตวิทยา กลุ่มหนึ่ง เห็นว่า มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมของบุคคลมาก ตามแนวคิดของนักจิตวิทยา กลุ่มนี้ จริยธรรมคือการกระทำที่คำนึงถึงว่าการกระทำของตนจะมีผลต่อบุคคลอื่นอย่างไร และจะมีผลต่อตนเองในเวลาข้างหน้าอย่างไร บุคคลจะต้องสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าสิ่งที่จะเป็นไปได้ และสามารถที่จะเข้าใจในความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่ผู้อื่นจะมีต่อการกระทำของตน มีการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดนี้เป็นจำนวนมาก (Pech & Havighust 1960 Brandt & Johnson 1955 Dicks & Umbarger 1963 Michel 1963

เซวานปัญญา

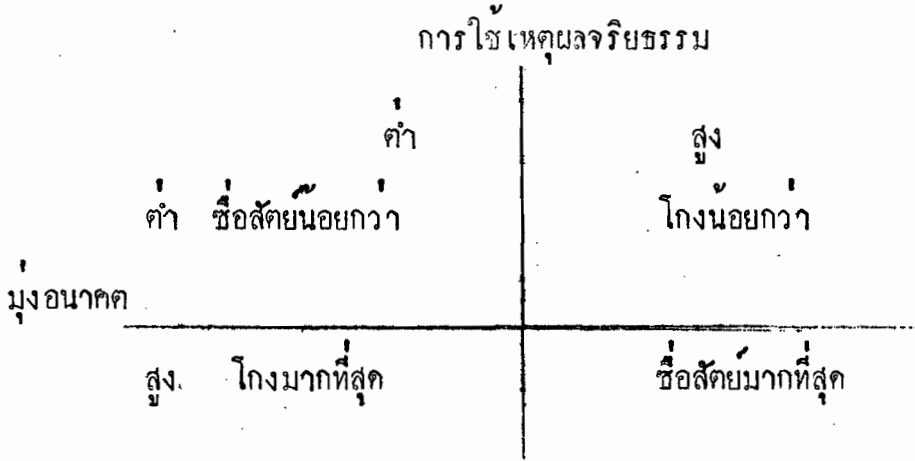
จอห์น ดีวอี้ (John Dewey ๑๙๕๕ หน้า ๘๓) กล่าวว่า จริยธรรมคือ เซวานปัญญาทางสังคมของบุคคลนั่นเอง ซึ่งหมายถึง การรับรู้ สังเกตและเข้าใจในสถานการณ์ของสังคม ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวและพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางเซวานปัญญา การวิจัยของ โกลด์ มิคิน (๒๕๒๔) ซึ่งทำการวิจัยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ และปีที่ ๖) ในต่างจังหวัดพบว่า เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทของผู้อื่นมาก เป็นผู้มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทน้อย ความสามารถในการสวมบทบาทนั้นจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับเซวานปัญญาทางสังคมนั่นเอง ลีโคนา (Licina ๑๙๗๖ อ้างใน กวงเคียน ๒๕๒๔ หน้า ๒๔) ได้ประมวลผลการวิจัยจากหลายฝ่ายซึ่งต่างให้ผลสอดคล้องกันว่า เซวานปัญญาของบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการตัดสินใจทางจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรม วิเชียร ทองนุช (๒๕๒๑) ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความคิดแบบอนุรักษ ๓ ประการตามทฤษฎีของ เพียเจท์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๒๐ คน พบว่ามีความสัมพันธ์กันสูง ($r = .๗๕$) ลักษณะความคิดแบบสามารถคิดย้อนกลับไปได้กลับมา (reversibility) ของเพียเจท์นี้ทำให้เด็กเข้าใจในหลักของความยุติธรรม หลักของ

การแลกเปลี่ยนตอบแทนกันทางนามธรรม สามารถคิดแบบเอาใจเขามาใส่ใจเราได้ นับว่า
เป็นหลักสำคัญของจริยธรรม

การมองการณ์ไกล (Foresight) และ การมุ่งอนาคต (Future Orientation)

หมายถึงลักษณะที่มองไปข้างหน้า คิดถึงผลที่จะตามมาจากการกระทำของตน
คาดการณ่ว่าอะไร เป็นเหตุอะไรเป็นผล ไม่กระทำสิ่งใดเพียงเพื่อหวังผลตอบแทนหรือหวัง
ความพอใจชั่วครู่ชั่วยาม คิดถึงผลระยะยาว บุคคลที่มีลักษณะเช่นนี้จะต้องเป็นคนทำอะไร
ต้องมีแผน ต้องเตรียมพร้อม ต้องมีความสามารถที่จะอดทนรอคอย มีความตั้งใจแน่วแน่
รวมทั้งความสามารถที่จะยับยั้งอารมณ์ที่ไม่ดีได้ด้วย ผู้ที่มีลักษณะเช่นนี้ย่อมจะมีพลังจิต มีพลัง
บุคลิกภาพสูง สามารถควบคุมพฤติกรรมทางจริยธรรมได้ การศึกษาของ เครบส์
(Crebs ๑๙๖๓) พบว่า เด็กที่มีเชาวน์ปัญญาสูงและมีความตั้งใจสูง เป็นผู้ที่มิบุคลิกภาพ
เข้มแข็งมาก และจากการศึกษาพฤติกรรมการโกงของเด็ก เขาพบว่าระดับเหตุผลเชิง
จริยธรรมกับพลังบุคลิกภาพรวมกันมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการโกงของเด็ก จากการศึกษา
พฤติกรรมการโกงของเด็ก ดวงเคื่อน พันธุมนาวิณ ได้สร้างสถานการณ์ขึ้นหลายประเภท
เพื่อศึกษาว่าผู้ที่มีจิตลักษณะในปริมาณต่างกัน จะมีพฤติกรรมซื่อสัตย์ในสถานการณ์ใดบ้าง
มากน้อยกว่ากันเพียงใด ได้ทำการศึกษาวัยรุ่นชาย ชั้น ม.ศ. ๑ และ ม.ศ. ๒ (อายุ
๑๓ - ๑๕ ปี) ที่มีพื้นฐานทางครอบครัวปานกลาง คอนข้างต่ำ และฐานะต่ำ ผลปรากฏว่า
ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ในการเล่นเกมส์มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงกว่า ประกอบกับมี
ลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ที่โกงในการเล่นเกมส์ในแทบทุกสถานการณ์ที่ศึกษา นอกจากนั้นยัง
พบว่าผู้ที่ไม่โกงในการเล่นเกมส์นั้นมีทัศนคติที่ดีต่อความซื่อสัตย์ (คือมีความรู้สึกชอบและพอใจ
ผู้ที่มีการกระทำที่ซื่อสัตย์) มากกว่าผู้ที่โกงในการเล่นเกมส์ ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
กับลักษณะมุ่งอนาคตนั้น ดวงเคื่อน พบว่า มีความสัมพันธ์กันน้อย โดยที่อาจถือว่าเป็นเอกเทศ
จากกัน และทั้งสองลักษณะนี้รวมกันจะช่วยทำนายพฤติกรรมการโกงได้ดี โดยดวงเคื่อนสรุปผล
การทดลองของเขาว่า ผู้ที่มีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่ำและมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ซึ่งหมายถึง
ว่าเป็นผู้ที่มีความเห็นแก่ตัว เป็นที่ติง และมีจิตมุ่งมันที่จะแสวงหาสิ่งที่ตนต้องการ ไม่ว่าจะต้อง

รอนานหรือไม่ ผู้ที่มีลักษณะทั้งสองอย่างในตัวย่อมจะเป็นผู้ที่ศกโงงได้มาก เพราะลักษณะมุ่งอนาคตสูงไปเสริมความเห็นแก่ตัว ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะมุ่งอนาคต มีบทบาทรวมกันในการอธิบายพฤติกรรมมีลักษณะดังนี้ (ดวงเดือน พันธมนาวิน ๒๕๒๔, หน้า ๕๐)

การวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับลักษณะมุ่งอนาคตนี้ยังเป็นเรื่องใหม่ และในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้พยายามทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้อีกครั้งหนึ่ง และในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะบุคลิกภาพเป็น ๓ ลักษณะด้วยกันคือ ๑) การวางแผน การเตรียมการ ๒) ความยับยั้งทางอารมณ์ ๓) สมาธิหรือความตั้งใจ องค์ประกอบที่สามนี้ในทางพุทธศาสนาก็ถือว่ามีความสำคัญมาก ดังได้กล่าวมาแล้วในมรรค ๘ ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา และสมาธิจะนำไปสู่การเกิดปัญญา ดังนั้นถ้าการวิจัยนี้ไม่มีขอบพร่องทางวิธีการแล้ว น่าจะพบว่า สมาธิมีความสัมพันธ์กับเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ๓ ลักษณะของบุคลิกภาพนี้ จะวิเคราะห์ทีละลักษณะก่อนว่ามีความสัมพันธ์กับเหตุผลจริยธรรมอย่างไร และจะวิเคราะห์ว่าทั้ง ๓ ลักษณะเหล่านี้ ถ้ารวมกันแล้วจะช่วยให้เห็นถึงความสัมพันธ์มากขึ้นหรือไม่เพียงใด

๒.๕ จริยธรรมกับค่านิยม

ความหมายของคำทั้งสองนี้แทบจะแยกกันไม่ออกและ เรามักจะใช้แทนกันอยู่เสมอ เป็นที่ยอมรับกันว่า จริยธรรมคือแบบแผนหรือหลักแห่งความประพฤติซึ่งต้องตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมต่าง ๆ และค่านิยมก็เป็นตัวกำหนดหรือเป็นแรงจูงใจที่สำคัญของพฤติกรรมเช่นกัน แต่ถาเราจะพยายามมองหาความแตกต่างของคำสองคำนี้ อาจะมองในแง่ของการใช้คำพูดของคำสองคำนี้ที่ว่า คำว่า "ค่านิยม" หมายถึงตัวกำหนดพฤติกรรมทุกคำ อาจเป็นพฤติกรรมส่วนบุคคล ไม่เกี่ยวข้องกับความสุข สุข หรือความเดือดร้อนของใคร ซึ่งอาจหมายถึงความชอบ ความสนใจส่วนบุคคลก็ได้ แต่ถาเรานำไปใช้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นและเราต้องปฏิบัติตาม ก็เรียกว่า ค่านิยมทางสังคม ซึ่งอาจจะแตกต่างกับค่านิยมของตนหรือไม่ก็ตาม แต่ค่านิยมทางสังคมนี้มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อคนอื่น ฉะนั้นคำว่าจริยธรรมที่เราใช้กันโดยทั่วไปนี้ มักจะหมายถึงค่านิยมทางสังคม แต่ถาจริยธรรมที่ใช้ในความหมายที่กว้างกว่านี้ จะหมายถึงจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์ทุกคำ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับตนเอง, เกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม, เกี่ยวกับคนอื่น เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการปกครอง ฯลฯ ความหมายของ "จริยธรรม" กับ "ค่านิยม" ก็จะไม่แตกต่างกัน ถาจะตีความจากความรู้สึกหรือจากความหมายที่เราใช้คำสองคำนี้อาจเห็นความแตกต่างกันในคำที่ว่า คำว่า ค่านิยม ให้ความหมายที่ไม่เคร่งครัดเท่ากับ จริยธรรม เราจะใช้คำพูดว่าจริยธรรมต่อเมื่อเราหมายถึงสิ่งที่ต้อง กระทำ แต่คำว่าค่านิยมเป็นสิ่งที่เราไม่รู้สึกว่าเราจะต้องกระทำโดยเฉพาะถาเป็นค่านิยมส่วนตัวแล้ว เรามักจะกระทำตามค่านิยม แต่ถาเป็นค่านิยมของสังคมแล้วเรารู้สึกว่า เรามีพันธะที่จะต้องกระทำ ฉะนั้นผู้ที่มีค่านิยมทางสังคมเช่นไรย่อมจะแสดงถึงหลักจริยธรรมภายในของเขา

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของคนไทยนั้นทำกันมานานมาก ทั้งโดยชาวต่างประเทศและชาวไทย การวิจัยของชาวต่างประเทศเป็นการวิจัยทางมนุษยวิทยาและสังคมวิทยา ซึ่งแต่ละคนใช้เวลาในการศึกษานานเป็นปี ๆ และส่วนใหญ่ศึกษาชีวิตของคนชนบทภาคเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางบริเวณที่ใกล้กับกรุงเทพฯ การวิจัยในภาคใต้
ไม่ค่อยมีกลุ่มผู้ที่ถูกศึกษาคือชาวนา - ชาวไร่ ข้อค้นพบของนักวิจัยชาวต่างชาติที่สอดคล้อง
กับผลการวิจัยของนักวิจัยไทยที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมของคนไทย คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคล ซึ่งสรุปได้ว่าคนไทยมีค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องนี้สูง ความสุภาพ สำนวณถ่อมตน
มีความเกรงใจ ความกตัญญูรู้คุณ ความเคารพในผู้มีอาวุโส ความชอบสนุก ร่าเริง
แจ่มใส การชอนมั่งความรู้สึก การไม่ชอบโต้แย้ง การรักษาเกียรติยศ การรู้จักประสาน
ประโยชน์ ความสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ ใฝ่สันโดษ รักสันติ มีความเอื้อเฟื้อ
เผื่อแผ่ (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, ๒๕๒๕ หน้า ๑๔ - ๒๐) แต่ค่านิยมเหล่านี้ที่นักวิจัย
ชาวตะวันตกเรียกว่า เครื่องสำอางทางสังคม (Social Cosmetics) ซึ่งเป็นการ
แสดงความรักแต่เพียงผิวเผิน ไม่มีเหตุผล และมาจากความเชื่อในเรื่องของบุญ - กรรม
ความต้องการมีหน้า - มีตา และความพอใจที่รู้สึกว่ากำลังทำสิ่งที่ถูกต้อง (Phillips)
แต่ในทัศนะของคนไทยเห็นว่าการปฏิบัติเช่นนั้นมิมีรากฐานมาจากความเกรงใจ และความต้องการ
ที่จะรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมให้เป็นไปโดยราบรื่นและนิ่มนวล ส่วนค่านิยมที่เป็นจุดหมาย
ปลายทางของชีวิตนั้น นักวิจัยชาวต่างประเทศสรุปไว้ว่า คนไทยมีความคาดหวังในชีวิต
อย่างง่าย ๆ เช่น ต้องการมีที่ดินเพิ่มขึ้น การมีอาชีพและความสุขในชีวิตครอบครัว คิดถึง
ความอยู่รอดปลอดภัยของตนเองเป็นสิ่งแรกแล้วจึงจะคิดถึงเพื่อนบ้าน ประเทศชาติ มีความเชื่อ
เรื่องกฎแห่งกรรม ทางไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ และการทำบุญเพื่อหวังผลในชาติหน้า
ยึดหลักความสนุกเป็นใหญ่แม้ในการทำงาน (สรุปจาก สุรางค์ จันทวานิช ๒๕๒๒)

ข้อสรุปของชาวต่างชาติที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทรี่ โคมิน (๒๕๒๒ หน้า
๗๕ - ๗๗) ส่วนใหญ่เช่นกัน การศึกษาค่านิยมของคนไทยจากกลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมสภาพ
ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพต่าง ๆ อย่างกว้างขวางของคนไทยจำนวน ๒,๘๖๕ คน
เขาพบว่ากลุ่มค่านิยมค่านิยมปลายทางชีวิตที่คนไทยโดยส่วนรวมให้ความสำคัญ ๕ อันดับ
แรกนั้น เป็นค่านิยมที่มุ่งเพื่อชีวิตส่วนตัวแทบทั้งสิ้น เช่น "ความสุขในครอบครัว" "ความพอกพูนใจ
ในตนเอง" "ความสำเร็จในชีวิต" "การมีชีวิตที่สุขสบายพอควร" ยกเว้นค่านิยม "ความ
มั่นคงของชาติ" ที่เป็นค่านิยมด้านสังคมเพียงอันเดียว (และผู้เขียนมีความคิดว่า ค่านิยมอันนี้

เป็นคำตอบที่ถูกปลุกฝัง ฝังฝังโดยรัฐบาลสมัย พ.ศ. ๒๕๑๕ มากกว่า) ส่วนค่านิยมทางความ
สนุกสนานนั้นไม่ปรากฏเป็นที่นิยมจากการวิจัยของสุนทรีย์ ส่วนค่านิยมที่น่าจะเกี่ยวข้องกับจริยธรรม
คือความสงบสุขทางใจ การช่วยเหลือผู้อื่น การมีหลักธรรมศาสนาเป็นที่พึ่งนั้น คนไทยให้ความ
สำคัญอยู่ในระดับกลาง ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคือ ค่านิยมค่านิยมปฏิบัติ ปรากฏว่า
คนไทยให้ความสำคัญเป็นอันดับค่า คือค่านิยมด้านความสามารถ ความขยัน ความทะเยอทะยาน
ที่เป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบของชาวตะวันตก ค่านิยมที่เป็นวิธีปฏิบัติที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะ
ของสังคมไทยมากที่สุด คือ ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ (โดยเฉพาะกลุ่มชนบท) และการรักษาน้ำใจ
กัน รวมทั้งการเกรงใจต่อผู้มีบุญคุณ ต่อผู้ใหญ่ ต่อบุคคลทั่วไป ไม่ก้าวร้าว สุภาพ ดังนั้นจึง
สมกับคำกล่าวที่ว่า ลักษณะสังคมไทยเป็นสังคมที่เน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (สุนทรีย์
โคมิน, ๒๕๒๒ หน้า ๓๓๔) การศึกษาเรื่องค่านิยมที่น่าจะได้ศึกษาในแง่ที่มีความสัมพันธ์อย่างไร
กับจริยธรรมของบุคคล ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะศึกษาว่า เหตุผลเชิง
จริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์กับค่านิยมใดบ้าง นอกจากนั้นยังต้องการทราบว่า ค่านิยมประเภทใด
คือ ค่านิยมที่เน้นส่วนบุคคล หรือ ค่านิยมที่เน้นทางสังคม จะมีความสัมพันธ์มากกว่ากันกับเหตุผล
เชิงจริยธรรม

คำคมที่ถูกลดลง วรรณคดีโดยรัฐบาลสมัย พ.ศ. 2519 มากกว่า) ส่วนค่านิยมด้านความสนุกสนานนั้นไปปร
เป็นที่นิยม จากการวิจัยของสุนทรีย์ ส่วนค่านิยมที่น่าจะเกี่ยวข้องกับจริยธรรม ก็คือความสงบสุขทางใจ การชว
เหลือผู้อื่น การมีหลักธรรมศาสนาเป็นที่พึ่งนั้น คนไทยให้ความสำคัญอยู่ในระดับกลาง ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกเ
หนึ่งคือ ค่านิยมด้านวิถีปฏิบัติ ปรากฏว่าคนไทยให้ความสำคัญเป็นอันดับห้า คือค่านิยมด้านความสามารถ ความ
ความทะเยอทะยานที่เป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แบบของชาวตะวันตก ค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติที่แสดงให้เต็มถึงลัษ
ของสังคมไทยมากที่สุดคือความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ (โดยเฉพาะกลุ่มชนบท) และการรักษาน้ำใจกัน รวมทั้งการ
เกรงใจต่อผู้มีบุญคุณ ต่อผู้ใหญ่ ต่อบุคคลทั่วไป ไม่ก้าวร้าว สุภาพ ดังนั้นจึงสมกับคำกล่าวที่ว่า ลักษณะสังคมไทย
เป็นสังคมที่เน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (สุนทรีย์ โคบิน, 2522 หน้า 334) การศึกษาเรื่องค่านิยม
นี้น่าจะได้ศึกษาในแง่ที่มีความสัมพันธ์อย่างไรกับจริยธรรมของบุคคล ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงพยายาม
ที่จะศึกษาว่า เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลผู้ศึกษานั้นสัมพันธ์กับค่านิยมใดบ้าง นอกจากนั้นยังต้องการทราบว่า
ค่านิยมประเภทใด คือ ค่านิยมที่เน้นส่วนบุคคล หรือ ค่านิยมที่เน้นทางสังคม จะมีความสัมพันธ์มากกว่ากัน
กับเหตุผลเชิงจริยธรรม

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะศึกษาถึงแนวการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของคนไทยทุกระดับอายุ และที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ กัน ว่ามีลักษณะแตกต่างกันอย่างไร และพยายามตรวจสอบถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับแนวการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามที่ทฤษฎีและผลการวิจัยก่อน ๆ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้

ฉะนั้น ในบทนี้จะได้อธิบายถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือ (๑) ตัวแปรที่ศึกษา (๒) เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร (๓) กลุ่มตัวอย่าง (๔) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (๕) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรตาม คือ ระดับการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล ซึ่งวัดได้จากแนวคำตอบ การให้เหตุผลที่บุคคลใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจปัญหาทางจริยธรรม ว่าสิ่งไหนที่ตนจะกระทำและไม่กระทำ ซึ่งลักษณะการคิดให้เหตุผลนี้แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ๒ ประเภท ตามลำดับชั้นของการพัฒนา แนวการวัดและเครื่องมือที่ใช้วัด ได้แก่วิธีการของโกล์เบิร์ก (จะได้อธิบายอย่างละเอียดในบทที่ ๔)

ตัวแปรอิสระ ได้พยายามศึกษาตัวแปรหลายด้าน นอกจากอายุและการศึกษาแล้ว ยังได้ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางครอบครัว ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอก และตัวแปรที่เกี่ยวกับลักษณะภายในของบุคคล ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสนใจ ค่านิยมและคุณธรรม ซึ่งจะได้อธิบายความหมายของตัวแปรเหล่านี้ ดังนี้

๑. ระดับอายุและการศึกษา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนักเรียนนักศึกษา เพราะเป็นกลุ่มที่เก็บข้อมูลได้สะดวกในการที่จะศึกษากระบวนการพัฒนาการ เพราะฉะนั้นตัวแปรด้านอายุและระดับการศึกษาจึงแยกจากกันไม่ได้ เพราะกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยก็มีระดับการศึกษาต่ำ สำหรับการศึกษาตัวแปรด้านนี้ ได้ใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนตั้งแต่ ชั้นป.๔ ป.๖, มศ. ๓ มศ. ๕ และนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๒

๒. สภาพสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ หมายถึง สภาพสังคมในตัวเมืองและสภาพสังคมในอำเภอรอบนอก ของจังหวัดที่เป็นตัวแทนของภูมิภาคทั้ง ๔ ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง การวิจัยเรื่องนี้จะศึกษาถึงสภาพของสังคมในเมือง

และสังคมนอกเมืองว่าจะมีผลต่อลักษณะความกึกเขิงจริยธรรมหรือไม่อย่างไร

๓. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ

การแสดงความรัก วัตถุประสงค์ของผู้ตอบว่า พ่อแม่มีความสนใจห่วงใย แสดงความรักใคร่เอ็นดู เป็นที่พึ่งให้ความรู้สึกอบอุ่น ภาคภูมิใจในตนอย่างไร

การควบคุมดูแล หมายถึง การที่พ่อแม่มอบความไว้วางใจให้ลูกดูแลตนเอง มีอิสระเสรีภาพในการคบเพื่อน ในการใช้จ่าย การไปเที่ยวนอกบ้านเพียงไร

การฝึกความรับผิดชอบ พ่อแม่ได้ฝึกให้ลูกฝึกตัดสินใจด้วยตนเอง รับผิดชอบต่อปัญหาการเรียน การทำงานและมอบหมายการงานหน้าที่ให้ทำมาดน้อยเพียงไร

การใช้เหตุผล พ่อแม่ชอบชี้แจงเหตุผลหรือไม่เมื่อลูกมีข้อสงสัยหรือทำผิดมีการปฏิบัติต่อตนด้วยอารมณ์หรือไม่

เทคนิคการทำโทษและให้รางวัล พ่อแม่ชอบทำโทษด้วยการเขียนตีมาดน้อยเพียงไร ชอบใช้คำพูดว่ากล่าวและชมเชย สนับสนุนให้สารภาพผิดหรือไม่หรือใช้วัตถุสิ่งของเป็นสิ่งล่อใจ

๔. ลักษณะบางประการทางบุคลิกภาพ

เพื่อเป็นการวัดถึงความเข้มแข็งทางบุคลิกภาพ ได้ตรวจสอบการกระทำที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้ตอบในเรื่อง (๑) การกระทำที่คิดถึงอนาคต การมองการณ์ไกล (๒) ความสามารถบังคับการกระทำและอารมณ์ของตนเอง (๓) ความมีพลังสมาธิในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งจากทฤษฎีและผลการวิจัยที่ผ่านมา แสดงว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล แต่ยังไม่ทราบว่ามีความสัมพันธ์กับแนวการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรม

๕. แนวโน้มความสนใจหรือค่านิยมส่วนบุคคล

จากทฤษฎีของอัลพอร์ทที่ได้แบ่งประเภทความสนใจส่วนบุคคลเป็น ๖ ประเภทซึ่งแต่ละคนจะมี แนวโน้มความสนใจไปคนละแบบ ชอบสิ่งไหนก็ชอบสิ่งไหนน้อยต่างกัน ความสนใจ ๖ ประเภทนี้คือ (๑) ความสนใจทางความรู้วิชาการ (๒) ความสนใจทางเศรษฐกิจ (๓) ความสนใจทางศิลปความงาม (๔) ความสนใจทางอำนาจการเมือง (๕) ความสนใจทางการช่วยเหลือสังคม (๖) ความสนใจทางศาสนา ซึ่งในต้นต้นของการทราว่าแบบแผนความสนใจทั้ง ๖ ประเภทนี้ จะมีความสัมพันธ์หรือไม่กับลักษณะการคิดให้เหตุผลทางจริยธรรมของบุคคล

ตามธรรมเนียมประเพณีที่ดำรงมา ฯลฯ ในการวิจัยนี้เองการทราบว่า คุณสมบัติประเภทไหนมีอิทธิพลต่อ
ให้มาการการกรกิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล

๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ สำหรับ
ตัวแปรต่าง ๆ ทั้ง ๆ ตัวแปรทั้งได้กล่าวมาแล้วซึ่ง รวมอยู่ในแบบสอบถาม ๓ ชุดด้วยกัน

แบบสอบถามชุดที่ ๑ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกเป็นคำถามเกี่ยวกับ
ภูมิหลัง ได้แก่ ระดับชั้น อายุ เพศ สถานที่อยู่ในเมืองหรือนอกเมือง อยู่ในภาคเหนือ ภาคใต้
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคกลาง อาชีพของบิดา การศึกษาของบิดา ส่วนที่ ๒ เป็นแบบ
วัดระดับเหตุผลเชิงจริยธรรม ประกอบด้วยปัญหาจริยธรรมที่เสนอในรูปของสถานการณ์สมมุติ ๕ เรื่อง
แต่ละเรื่องจะบรรจุเนื้อหาเรื่องราวและคำถาม ที่ผู้อ่านจะต้องมีความรู้สึกลำบากใจในการตัดสินใจว่า
จะเลือกกระทำแบบไหนดี อะไรควรไม่ควร ซึ่งผู้ตอบจะต้องแสดง เหตุผลของตนในการแก้ไขความ
ขัดแย้ง เหล่านี้ แบบสอบถามชุดนี้ได้ดัดแปลงเฉพาะชื่อ บุคคล สถานที่ และสำนวนภาษาให้อ่านเข้าใจง่าย
และเป็นเรื่องที่น่าจะเกิดขึ้นได้ในประเทศไทยมากที่สุด แบบสอบถามชุดนี้ผู้วิจัยได้พัฒนาแก้ไขและ
ทดลองใช้มาหลายครั้งแล้ว ผู้ตอบแบบสอบถามชุดนี้จะใช้เวลาตั้งแต่ ๑ - ๒ ชั่วโมง ผู้ใหญ่จะใช้เวลา
ในการตอบนานเพราะต้องคิดนานรอบคอบ เด็ก ๆ จะไม่ใช้เวลาานานมาก มีการตัดสินใจเร็วกว่า
(รายละเอียดของแบบสอบถามชุดนี้อธิบายในบทที่ ๔)

แบบสอบถามชุดที่ ๒ ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับความเสี่ยงสูง
และแบบสอบถามด้านบุคลิกภาพ แบบสอบถามการยอมรับความเสี่ยงสูง ๕ แบบ คือ การแสดงความรัก
การควบคุม การฝึกความรับผิดชอบ การใช้เหตุผล ลักษณะของการทำโทษที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อตนจาก
ความรู้สึกของผู้ตอบ แต่ละเรื่องประกอบไปด้วย ประโยคข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของผู้ตอบเกี่ยวกับ
การปฏิบัติของพ่อแม่ต่อตน ในสเกล ๔ อันดับ คือ จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ไม่ค่อยจริง ไม่จริงเลย
โดยให้ผู้ตอบชี้คำตอบในสเกลเหล่านี้ ตรงช่องที่เห็นว่าตรงกับความรู้สึกของตนมากที่สุด แต่ละเรื่อง
มี ๕ ข้อความและ ๕ สเกล ทั้งหมดมี ๒๕ ข้อความและ ๒๕ สเกล ผู้ตอบใช้เวลาไม่เกิน ๒๐ นาที
ในการ ตอบแบบสอบถามเรื่องนี้ แบบสอบถามนี้ได้เคยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษา
ในจังหวัดเชียงใหม่มาแล้ว จากการทดสอบซ้ำปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น .๙๔ (Rtt))

แบบตรวจสอบบุคลิกภาพ ๓ ลักษณะ คือ การคิดการณ์ไกล การควบคุมอารมณ์

และความตั้งใจสมาธิ เป็นการตรวจสอบการกระทำในชีวิตประจำวันของนักเรียน นักศึกษา เกี่ยวกับการใช้จ่ายเงิน การประหยัด การทำงาน การพักผ่อน การใช้เวลาว่างการคบเพื่อน ที่เป็นการแสดงถึงการคิดการณ์ไกล การเตรียมตัว การอดใจรอได้ การควบคุมอารมณ์ ความพากเพียรพยายาม การมีสมาธิจดจ่อในการกระทำของตน ทั้งนี้โดยคิดถึงผลที่ผลเสียในระยะยาวหรือไม่ แต่ละเรื่องจะประกอบด้วยประโยคข้อความที่แสดงถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และให้ผู้ตอบเลือกตอบโดยการใช้ค่าตอบบนสเกล ๔ อันคัม จริงที่สุด ค่อนข้างจริง ไม่ค่อยจริง ไม่จริงเลย รวมทั้งหมด ๒๐ สเกล ผู้ใช้เวลาตอบไม่เกิน ๑๕ นาที แบบทดสอบนี้มีความเชื่อมั่น .๙๖ (Rtt)

แบบทดสอบชุดที่ ๓ ประกอบด้วย

- ๑. แบบตรวจสอบค่านิยมส่วนบุคคล
- ๒. แบบตรวจสอบค่านิยมที่พึงปรารถนา
- ๓. แบบตรวจสอบคุณธรรมที่ยึดมั่น

แบบตรวจสอบค่านิยมส่วนบุคคล ในแบบทดสอบชุดนี้ เป็นการตรวจสอบความสนใจของบุคคลที่มีความโน้มเอียงไปทางไหนมากน้อย เป็นคนชอบแสวงหาความรู้สนใจวิชาการ หรือสนใจในศิลปะความงาม สนใจทางเศรษฐกิจ ใฝ่ใจในเรื่องการเมือง การมีอำนาจ หรือชอบช่วยเหลือผู้อื่น หรือชอบฝึกฝนในศาสนา แบบสอบถามได้ดัดแปลงวิธีการจากแบบทดสอบของอัลพอร์ต เวอร์นอน และลินดี (Allport, Vernon and Lindzey ๑๙๖๐ ซึ่ง เป็นแบบทดสอบที่รู้จักกันมานาน มีค่าความเชื่อมั่นสูง แต่ผู้วิจัยได้ทำให้ง่ายขึ้น ใช้คำถามแบบเดียว คือ แบบให้เลือกตอบจาก ๔ คำเลือก มีจำนวนคำถามทั้งหมด ๑๕ คำถาม คำถามนี้ถามเกี่ยวกับ การกระทำในชีวิตประจำวัน เช่น การเลือกเพื่อน การสนทนา การใช้เวลาว่าง รายการภาพยนตร์ การท่องเที่ยว การเลือกอาชีพ การใช้จ่ายเงิน ความพอใจในชีวิต การเลือกคู่ครอง ฯลฯ ในคำถามเหล่านี้ จะถามว่าท่านเลือกกระทำอย่างไรโดยให้ผู้ตอบ เลือกคำตอบที่ท่านชอบกระทำมากที่สุด จนถึงน้อยที่สุดมี ๔ คำตอบด้วยกัน ในแต่ละคำตอบ จะแสดงถึงแนวโน้มความสนใจแบบใดแบบหนึ่งใน ๖ แบบ ฉะนั้นมีคำถามทั้งหมด ๑๕ คำถาม มีคำตอบ ๖๐ คำตอบ ซึ่งเป็นตัวแทน ค่านิยมส่วนบุคคล ๖ แบบ จำนวนเท่า ๆ กัน คือ ๑๐ คำตอบ ต่อความสนใจประเภทหนึ่ง (ความสนใจ ๖ ประเภทมี ๖๐ คำตอบ) คะแนนอันคัมใน แต่ละข้อมีตั้งแต่ ๑ - ๔ ฉะนั้นคะแนนรวมค่าสูงสุดของความสนใจแบบใดแบบหนึ่ง เป็น ๑๕ และสูงสุดเป็น

๖๐ แผนควบคุมการแก้ไขเวลาของปีปฏิทิน ๕ นาที ปรากฏว่าปีปฏิทิน ๕๓

แผนควบคุมการแก้ไขปีปฏิทิน ๕ ประการ

ประกอบด้วยคำปฏิญาณต่าง ๆ ที่เป็นจุดขยายปลายทางตรงปฏิทิน ๕ ประการตามที่โรทซ์ม (Rokeach) โยธและเบ็นท์ริชท์กำหนดขยายในทางประเภท ผู้วิจัยเห็นว่าคำปฏิญาณที่มอบให้โดยทั่วไป ผู้บริหาร โคทิม (๒๕๒๖) ได้ร่างเครื่องใช้วัดคำปฏิญาณที่มอบให้ สำหรับคนไทย ประกอบด้วยคำปฏิญาณจุดขยายปลายทาง ๒๐ ประการ ก็ยังคงมีคำปฏิญาณ ๕ ประการดั้งเดิม ของโรทซ์มและโยธด้วย ๒๐ ประการ นั้น โดยตรง ผู้บริหาร โคทิม มีชื่อว่าปฏิญาณ "การฝึกแรก" และ "ความกว้างขวางในสังคม" อีก ๒ ประการซึ่งอาจจะรวมอยู่ในคำปฏิญาณเดิม " การยอมรับตนเองที่มีผล - จากสังคม" ก็ได้

แผนควบคุมการแก้ไขปีปฏิทินด้วยคำปฏิญาณทั้ง ๕ ประการ แล้วพิจารณาเลือกคำปฏิญาณ ซึ่งพบในข้อความสำคัญมากที่สุดในลำดับที่ ๑. แล้วพิจารณาคำปฏิญาณต่อไปซึ่งมีความสำคัญรองลงมา คำเหล่านี้โดยทั่วๆไปสามารถเลือกได้ทั้งแบบลำดับที่ ๑ ถึงลำดับที่ ๕. การศึกษาคำปฏิญาณต่าง ๆ นั้น ทำให้ได้ผลวิจัยทางจิตวิทยาเหมือนกัน จึงเป็นไปได้ที่จะคิดว่า ลักษณะอาจเกิดขึ้นใน จุด ทางจิตวิทยาของบุคคล ที่มีความสัมพันธ์บางอย่างกับคำปฏิญาณ ตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์กับนักจิตวิทยาทางจิตวิทยาของเขา

แผนควบคุมการควบคุมที่มีลักษณะ

ในแผนควบคุมการแก้ไขปีปฏิทินได้ เสนอจุดบรรจบเป็นรูป ๆ ที่จุดบรรจบเป็นเป็นจุด ลักษณะของควบคุมการแก้ไข ความสัมพันธ์ ความสัมพันธ์กับลักษณะที่ควบคุมการแก้ไขในลักษณะการแก้ไขไม่มีการ ความจริงที่ดี ความสุขความสบาย ฯลฯ จุดบรรจบที่ปรากฏเป็นรูป ๆ นี้ จะใช้การควบคุมการแก้ไข ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องเกี่ยวกับ และมีความสำคัญ ๆ กับ เช่น ความเข้าใจใจ โดยไม่ต้องอาศัย ลักษณะประจักษ์ชัดชัด ซึ่งเป็นการใช้การควบคุมการแก้ไข ๒ ประเภทที่ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงซึ่งควบคุมการแก้ไขทางจิตวิทยา คือบรรจบ เป็นผู้ดำเนินการแก้ไข

โดยที่บรรจบทั้ง ๒ ประเภทนี้ ปรากฏว่า ๑๐ คู่ กับลักษณะการควบคุมการแก้ไขด้วยวิธีอื่น ผู้วิจัยดำเนินการเลือกจุดบรรจบที่พบเห็นว่า เป็นสิ่งสำคัญ สำหรับแผนการ โดยให้คะแนนเป็น ๒ ส่วนจุดบรรจบที่เป็นเรื่องเล็ก จุดบรรจบที่เป็นเรื่องใหญ่ให้ค่าคะแนนเป็น ๑ และที่คะแนนรวมค่าสูงสุดของคำปฏิญาณประเภทใดประเภทหนึ่งเป็น ๑๐ และสูงสุดเป็น ๒๐ ผู้ควบคุมการแก้ไขจะต้อง

คุณธรรมประเภทใดสูง แสดงว่าคนให้ความสำคัญกับคุณธรรมประเภทนั้น การนำตัวแปรนี้มาตรวจสอบ ก็เพื่อจะทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับคุณธรรมทั้ง ๒ ประเภทนี้ ว่ามีความสัมพันธ์กับประเภทใดมากที่สุด เพราะนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายจริยธรรมในเชิงคุณธรรม หรือค่านิยมทางสังคม (Social Values) เท่านั้น

การวัดตัวแปรทั้ง ๓ เรื่องที่รวมอยู่ในแบบสอบถามชุดที่ ๓ นี้ ไม่ได้นำการวัดกับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนระดับประถมศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่ เป็นนามธรรมมากเกินไป ยากเกินไป สำหรับเด็กที่จะเข้าใจ ตัดสิน และ เด็กอาจยังไม่มียุคการวัด แบบวัดทั้ง ๓ ประการก่อนจะนำไปใช้ได้ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างประเภทเดียวกันในจังหวัด เชียงใหม่ มีระดับค่าความเชื่อมั่น เชื่อถือได้ตั้งแต่ .๖๐ ถึง .๗๒

๓.๓ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วยหลายกลุ่ม ได้แก่

๑. กลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีตั้งแต่ นักเรียนชั้นประถม ๔ ประถม ๖, มศ.๓ มศ.๕ และนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๒ มีอายุตั้งแต่ ๕ ปี - ๒๐ ปี จำนวนหญิงและชายพอ ๆ กัน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ เป็นผู้ที่มิถุนิดำเนาในท้องถิ่นเดียวกันกับสถานศึกษาของตน ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองหรือตัวจังหวัด และกลุ่มที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก หรือเรียกว่าเขตชนบท ของจังหวัด ที่เป็นตัวแทนของภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งสิ้น ๓๒กลุ่ม ๆ ละ ๒๕ คน สำหรับกลุ่มนักศึกษาเป็นนักศึกษารวมมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาทางสังคมศาสตร์ และสาขาทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งสิ้น ๕ กลุ่ม ๆ ละ ๒๐ คน

๒. กลุ่มประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเมือง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายอาชีพ และกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอรอบนอก ส่วนใหญ่จะเป็นชาวนา ชาวสวน ของจังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางกลุ่มละ ๒๐ คน

๓. กลุ่มผู้นำในท้องถิ่นชนบททั้ง ๔ ภาค ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าส่วนราชการระดับท้องถิ่น ประธานกรรมการหรือชมรมที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนรวมทั้ง ๔ ภาคจำนวนภาคละ ๒๐ คน รวมทั้งภิกษุสงฆ์ผู้นำท้องถิ่นอีก ๒๐ คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากโครงการวิจัยนี้ต้องการศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างหลายด้าน (ด้านอายุและระดับการศึกษา ด้านสภาพของสังคมในเมือง และสังคมชนบท และตัวแปรเกี่ยวกับวัฒนธรรมของภูมิภาคต่าง ๆ) จึงจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถศึกษาตัวแปรเหล่านี้ได้ แต่เนื่องจากการวิเคราะห์เหตุผลเชิงจริยธรรมซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญนี้เป็นงานที่ต้องใช้เวลานาน และผู้วิเคราะห์ต้องมีประสบการณ์มาก่อน ดังนั้นจึงทำให้ทำจำกัดขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้มีจำนวนเหมาะสมที่จะสามารถดำเนินการได้ ฉะนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

(Purposive Sampling)

จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคเหนือคือจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคใต้คือ จังหวัดสงขลา

จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือจังหวัดอุบลราชธานี

จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคกลางคือ จังหวัดชัยนาท

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้น ป.๔, ป.๖ มศ. ๓ ,มศ. ๕ และกลุ่มประชาชนกลุ่มผู้นำท้องถิ่น จึงเลือกจากผู้ที่อยู่ในจังหวัด ๔ จังหวัดนี้ และกลุ่มในเมืองคือ กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กลุ่มนอกเมือง คือ ผู้ที่อยู่ในอำเภอรอบนอก คือ อำเภอแม่แตง อ.สะทิงพระ อ.สิรินธร อ.หาร อ.สรรคบุรี

สำหรับกลุ่มผู้นำ ไม่ได้จำแนกเป็นกลุ่มในเมืองและนอกเมือง ส่วนใหญ่เป็นผู้นำในชนบท คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครูใหญ่โรงเรียนประชาบาล ประธานกรรมการสุกเสื่อรวบ้าน เกษตรตำบล ฯลฯ สำหรับกลุ่มพระภิกษุได้ศึกษาเฉพาะกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ผู้นำท้องถิ่นของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมาทำรับการอบรมในหลักสูตรการเป็นผู้นำในจังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวนกว่า ๑๕,๐๐๐ คน ตามที่ได้วางแผนไว้ แต่เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว มีแบบสอบถามที่มีค่าตอบไม่สมบูรณ์บางส่วน จึงได้ตัดออก เหลือจำนวนทั้งสิ้น ๑๑๘๐ คน ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นมีดังนี้

ตารางที่ ๑ ลักษณะกลุ่มตัวอย่างนักเรียนนักศึกษาจำนวนตามระดับการศึกษาและภาค

ภาค	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	รวม
ป.๔	๔๘	๕๐	๔๘	๕๑	๑๙๗
ป.๖	๔๓	๔๘	๔๖	๔๖	๑๘๓
มศ.๓	๔๘	๕๐	๔๘	๔๘	๑๙๔
มศ.๕	๔๒	๕๐	๔๖	๕๐	๑๘๘
อาชีวปีที่ ๒	๔๑	๒๕	๓๕	๔๓	๑๔๔
รวม	๒๒๓	๒๒๓	๒๒๓	๒๓๘	๙๐๗

ตารางที่ ๒ กลุ่มตัวอย่างผู้ใหญ่และผู้นำจำแนกตามภาค

	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	รวม
ผู้ใหญ่	๔๑	๔๐	๔๖	๔๓	๑๖๐
ผู้นำ	๒	๑๔	๒๑	๑๘	๕๕
รวม	๔๓	๕๔	๖๗	๖๑	๒๒๕

กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสภาพสังคมในเมืองและนอกเมือง ประกอบด้วย
 กลุ่มที่อยู่ในเมือง ๔๘.๖๘ % และพวกที่อยู่นอกเมือง ๕๐.๓๒ % เป็นเพศชาย ๕๑.๑๕ %
 และเพศหญิง ๔๘.๘๕ % สำหรับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษา จำแนกตามอาชีพของบิดาพบว่า
 บิดาประกอบอาชีพเป็นชาวนา ชาวสวน ชาวไร่มากที่สุด (๓๘.๐๕ %) รองลงไปได้แก่ อาชีพรับราชการ
 ครูอาจารย์ ทหาร ตำรวจ ฯลฯ (๒๔.๕๓ %) ค้าขาย ผู้จัดการ ผู้รับเหมา ฯลฯ (๑๕.๓๑%)
 ลูกจ้าง คนงาน ภารโรง (๑๐.๑๘%) งานอาชีพต่าง (๓.๓๘%) นอกนั้นเป็นงานอาชีพอื่น ๆ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลนั้นได้มีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. ผู้วิจัยได้เลือกนักศึกษาที่เรียนสาขาการศึกษาผู้ใหญ่ ที่มาจากภาคต่าง ๆ ทั้ง ๔ ภาค คือ ภาคเหนือ ใต้ ตะวันออกเฉียงเหนือและ ภาคกลาง นักศึกษาเหล่านี้เป็นข้าราชการและเป็น ผู้ที่ทำงาน การศึกษานอกระบบอยู่ในต่างจังหวัด มีความคุ้นเคยกับประชาชนในชนบทเป็นอย่างดี ผู้วิจัย ได้ปรึกษาหารือ กับนักศึกษาที่มาจากแต่ละภาคในการวางแผนเก็บข้อมูล การติดต่อกับโรงเรียน หมู่บ้าน ที่จะไปทำการเก็บข้อมูล และได้เลือกนักศึกษากลุ่มนี้เป็นผู้ร่วมเก็บข้อมูล ร่วมกับผู้วิจัย

๒. การติดต่อกับโรงเรียน หมู่บ้าน อำเภอที่จะไปเก็บข้อมูลในแต่ละภาค เพื่อขอความร่วมมือและนัดหมาย วันเวลาที่จะออกไปเก็บข้อมูล

๓. การฝึกอบรม นักศึกษาผู้ช่วยเก็บข้อมูล เพื่อเข้าใจในแบบสอบถามทั้ง ๖ ชุด

๔. ผู้วิจัยได้ออกเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยร่วมกับนักศึกษา ผู้ช่วยเก็บข้อมูลที่เป็นคนในท้องถิ่นนั้น การเก็บข้อมูลกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยม และนักศึกษามหาวิทยาลัยชั้นปีที่ ๒ ไม่มีอุปสรรค เพราะใช้วิธีการให้แบบสอบถามด้วยตนเองได้ หลังจากคณะผู้วิจัยได้ไปชี้แจงแล้ว แต่การเก็บข้อมูลกับกลุ่มนักเรียนชั้นประถมต้น และกลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งความสามารถทางภาษา ยังไม่ดี บางคนยังเขียนหนังสือไม่คล่อง ฉะนั้นผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ประกอบ และต้องสัมภาษณ์ เป็นรายบุคคล จึงทำให้การเก็บข้อมูลต้องใช้เวลาานานมาก ๆ การเก็บข้อมูล กับกลุ่มผู้ใหญ่และ ผู้นำในท้องถิ่น ต้องอาศัยช่วงเวลาที่เหมาะสมผู้ใหญ่บ้านนักประจุมบ้าง ต้องไปเก็บที่บ้านของผู้ตอบบ้าง ช่วงระยะเวลาการเก็บข้อมูลจึงต้องใช้เวลาานานโดยผู้วิจัยจะต้อง เว้นระยะในการไปเก็บข้อมูล เพราะการเก็บข้อมูลกระทำในช่วง เวลาปิดภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งคณะผู้เก็บข้อมูลสามารถ จะออกไปเก็บข้อมูลได้ครั้งละหลายวัน การเก็บข้อมูล จึงใช้เวลาช่วงปิดภาคเรียน ๔ ภาคด้วยกัน สำหรับกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้ใหญ่ ผู้ทำได้ใช้เวลาช่วงปิดภาคฤดูร้อน ทั้ง ๒ ปี รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ๒ ปี คือปีการศึกษา ๒๕๒๒ และ ๒๕๒๓

การเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การใช้แบบสอบถามในการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลด้านต่าง ๆ กับกลุ่มตัวอย่าง จำแนกข้อมูล ได้ดังนี้

๑. แบบสอบถามชุดที่ ๑ (ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลเชิงจริยธรรม) ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (นักเรียน นักศึกษา, กลุ่มผู้ใหญ่, กลุ่มผู้นำ)

๒. แบบสอบถามชุดที่ ๒ (ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับเลี้ยงดู, แบบแผนบุคลิกภาพ) ใช้กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษา ทุกกลุ่ม (ยกเว้น กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้นำ)

๓. แบบสอบถามชุดที่ ๓ (ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจส่วนบุคคล, ค่านิยมที่ยังปรารถนา และคุณธรรมที่ยึดมั่น) ใช้กับกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนนักศึกษา, กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้นำ ทุกกลุ่ม (ยกเว้น กลุ่มนักเรียนระดับประถมฯ)

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบด้วยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอนคือ

๑. การวิเคราะห์ตัวแปร แต่ละตัวแปร ทั้งตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ

๒. การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

การวิเคราะห์ตัวแปรแต่ละตัวแปร

การวิเคราะห์เชิงบรรยายหรือเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์จากเนื้อหาของคำตอบในแบบสอบถามปัญหาจริยธรรม แต่ละเรื่องทั้ง ๕ เรื่อง โดยวิเคราะห์คำตอบของกลุ่มตัวอย่างที่ละกลุ่มคือ

(๑) กลุ่ม ป.๔

(๕) กลุ่มนักศึกษา

(๒) กลุ่ม ป. ๖

(๖) กลุ่มผู้ใหญ่ประชาชนทั่วไป

(๓) กลุ่มมศ. ๓

(๗) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น

(๔) กลุ่ม มศ.๕

(๘) กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ผู้นำท้องถิ่น

โดยใช้วิธีจำแนกประเภทของเหตุผลและประเภทของการตัดสินใจ นับจำนวนความถี่ เทียบเปอร์เซ็นต์ และได้เสนอผลการวิเคราะห์พร้อมทั้ง การอภิปรายในบทที่ ๕ (ตอนที่ ๑)

การวิเคราะห์เชิงปริมาณหรือการวิเคราะห์เหตุผลจริยธรรมตามเกณฑ์การวัด การให้คะแนนของโคลด์เบิร์ก ซึ่งคะแนนของผู้ตอบ จะมีค่าตั้งแต่ ๑๐๐ - ๖๐๐ (รายละเอียดการวัดอยู่ในบทที่ ๔) ต่อจากนั้น จะมีการคำนวณเปอร์เซ็นต์ ค่าเฉลี่ย การกระจายของคะแนน จำแนกตามระดับชั้นและอายุ กลุ่มต่าง ๆ จำแนกตามภาค จำแนกตามสภาพสังคมในเมือง และนอกเมือง

การวิเคราะห์ตัวแปรอิสระ ๕ ตัวแปร

- ๑) แบบของการอบรมเลี้ยงดู
- ๒) ลักษณะบุคลิกภาพ
- ๓) ความสนใจส่วนบุคคล
- ๔) ค่านิยม
- ๕) คุณธรรมที่ยึดมั่น

๑) ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู ๕ แบบ

- การแสดงความรัก
- การควบคุม
- การฝึกให้มีความรับผิดชอบ
- การให้เหตุผล และการทำโทษ

แต่ละลักษณะมีคะแนนตั้งแต่ ๑ - ๒๐

๒) ลักษณะ และการทำโทษของบุคลิกภาพ ๓ แบบ

- การมองการณ์ไกล มีคะแนนตั้งแต่ ๑๐ - ๔๐
- การควบคุมอารมณ์ มีคะแนนตั้งแต่ ๕ - ๒๐
- การมีสมาธิ มีคะแนนตั้งแต่ ๕ - ๒๐

๓) ลักษณะความสนใจ ๖ ประการคือ (แต่ละประเภทมีคะแนนตั้งแต่ ๑๕ - ๒๐)

- วิชาการ
- เศรษฐกิจ
- ศิลปะความงาม
- การเมือง
- สังคม
- ศาสนา

๔) ลักษณะค่านิยม ๑๘ ประการคือ (แต่ละประเภทมีคะแนนตั้งแต่ ๑ - ๑๘)

๕) คุณธรรม ๒ ประเภท แต่ละประเภทมีคะแนนตั้งแต่ ๑๐ - ๒๐

การวิเคราะห์ตัวแปร ๕ ตัวแปร ใช้วิธีการตรวจนับความถี่ หากค่าเฉลี่ย ค่านิยมฐานและการทดสอบความแปรปรวน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

การวิเคราะห์ตัวแปรต่าง ๆ แต่ละตัวแปร ทำให้ทราบถึงลักษณะต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นจุดเน้นของการวิจัยเรื่องนี้ คือลักษณะการคิดหาเหตุผลถึงจริยธรรมของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นการตอบคำถาม การวิจัยข้อที่ ๑ (ตั้งได้กล่าวไว้ท้ายบทที่ ๑) ส่วนการวิเคราะห์ในตอนที่สองนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลจริยธรรม กับลักษณะต่าง ๆ ของบุคคล เพื่อจะตอบคำถามการวิจัยอีก ๕ ข้อ โดยทำการวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

- ๑) การวิเคราะห์จริยธรรมกับตัวแปรด้านอายุระดับการศึกษา ได้ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน (Anova)
- ๒) การวิเคราะห์จริยธรรมกับตัวแปรด้านสภาพสังคมในเมืองนอก นอกเมือง และตัวแปรด้านภูมิภาคต่าง ๆ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Anova)
- ๓) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม กับลักษณะการอบรมเลี้ยงดู และกับลักษณะบุคลิกภาพ ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Stepwise Mutiple Reqaession
- ๔) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม กับความสนใจส่วนบุคคล และกับคุณธรรมส่วนบุคคล ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบ Stepwise Mutiple Reqaession
- ๕) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับค่านิยม จุดหมายปลายทางของชีวิต ได้ใช้สถิติ Chi - Square

อนึ่งในการวิเคราะห์แต่ละเรื่องได้ใช้คะแนนของกลุ่มที่ถูกวัดด้วยตัวแปรนั้น ๆ เท่านั้น กลุ่มไหนที่ไม่ได้ทำการวัดตัวแปรบางเรื่องจะไม่นำมาวิเคราะห์ด้วย และการที่ใช้สถิติต่างกันก็เนื่องจากลักษณะของคะแนนไม่เหมือนกัน บางเรื่องเป็น Interval Scale บางเรื่องเป็น Nominal Scale สถิติที่ใช้จึงต่างกัน แต่ในบางเรื่องก็ได้ใช้สถิติหลายประเภท ทั้งนี้เพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมมากที่สุด

บทที่ ๔

แนวทางการตรวจสอบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม

ในบทนี้จะเสนอวิธีการตรวจสอบเหตุผลจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของโคลเบิร์ต ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงจากคู่มือการวัดเหตุผลจริยธรรม ของแนนซี พอร์เตอร์ และแนนซี เทเลอร์ (อ้างถึงในสมบูรณ กัลยาชีวิน ๒๕๒๒)

แบบทดสอบประกอบด้วยปัญหาจริยธรรม ๕ เรื่อง แต่ละเรื่องปัญหาได้ถูกเป็นเรื่องราวสถานการณ์สมมุติ โดยผู้ตอบจะต้องอ่านเรื่องราวปัญหาให้เข้าใจ แล้วตอบคำถามต่าง ๆ ของแต่ละเรื่อง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด ผู้ตอบจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ในการตรวจสอบคำตอบว่าผู้ตอบใช้เหตุผลจริยธรรมในชั้นใด ผู้ตรวจสอบสามารถเทียบคำตอบได้ตามแนวคำตอบของบุคคลในชั้นต่าง ๆ ดังได้เสนอในบทนี้

เรื่องที่ ๑

ในทวีปยุโรป มีผู้หญิงคนหนึ่งกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็งชนิดร้ายแรง และมีอายุชุกหนึ่ง ซึ่งหมอทั้งหลายคิดว่าอาจจะช่วยชีวิตเธอได้ ยานี้เป็นรูปหนึ่งของแร่เรเดียมที่เพิ่มค้นพบ คนที่ค้นพบก็อยู่ในเมืองเดียวกันนั่นเอง ค้นพบการผลิตยานี้แพงมากอยู่แล้ว แต่ผู้ผลิตก็ยังคงขายเป็น ๑๐ เท่าของต้นทุน คือผู้ผลิตจ่ายค่าเรเดียมไป ๒๐๐ ดอลลาร์ และตั้งราคาไว้ ๒,๐๐๐ ดอลลาร์ สำหรับยาเพียงเม็ดเดียว สามีมองหญิงคนเจ็บชื่อไฮนซ์ โคตระเวมไปหาทุกคนที่เขารู้จักเพื่อจะหยิบยืมเงินมา แต่ก็ได้มาเพียงพันเหรียญ เขาขอรองผู้ผลิตว่าภรรยาเขากำลังจะตาย ขอให้ขายลดราคาครึ่ง หรือยอมให้เขาชำระหนี้ที่หลัง แต่ผู้ผลิตปฏิเสธ เขาอ้างว่าเขาค้นพบยานี้ ฉะนั้นเขาจะต้องได้เงินมากที่สุด ไฮนซ์จึงหมดหนทาง เลี้ยงคร้านเข้าไปขโมยยามาให้ภรรยาเขา

- คำถาม
๑. ไฮนซ์สมควรจะทำเช่นนั้นหรือไม่ การกระทำนั้นผิดหรือถูกเพราะอะไร
 ๒. เป็นหน้าที่ของสามีมี่จะต้องขโมยมาให้ภรรยา หรือถ้าเขาไม่มีทางเลือกอื่น สามีมี่ก็ควรทำเช่นนั้นหรือไม่
 ๓. ผู้ผลิตยามีสิทธิที่จะโกงราคามากถึงขนาดนั้นหรือไม่ในเมื่อไม่มีกฎหมายควบคุมราคาสินค้าไว้ทำไม

ให้ตอบคำตอบข้อ ๔ ก. และข. เฉพาะถ้าคุณคิดว่าไฮนซ์ควรขโมยยานั้น

- ๔. ก. ถ้าสามีไม่ใคร่รู้สึกสนิทหรือรักใคร่ในภรรยา เขายังสมควรที่จะขโมยยานั้นหรือไม่ ?
- ข. สมมุติว่า ผู้ที่กำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง ไม่ใช่ภรรยาแต่เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของเขาและเพื่อนเขาไม่มีเงิน ทั้งไม่มีใครสักคนในครอบครัวเขา ที่อยากจะขโมยยานั้นมาให้ ไฮนซ์สมควรจะขโมยยานั้นให้เพื่อนเขาหรือไม่ เพราะเหตุใด

ให้ตอบคำถาม ข้อ ๕ ก. และ ข. เฉพาะเมื่อคุณคิดว่าไฮนซ์ไม่ควรขโมยยานั้น และถ้าเป็นตัวคุณเอง

- ๕. ก. คุณจะขโมยยาเพื่อช่วยชีวิตภรรยาคุณไหม
- ข. ถ้าคุณกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็ง แต่ยังไม่แข็งแรงพอ คุณจะไปขโมยยานั้นมาเพื่อชีวิตคุณเองไหม
- ๖. โอดิงค์ร้านเข้าไปขโมยยา และนำมาให้ภรรยาเขา หลังจากนั้นเขาถูกจับและถูกส่งขึ้นศาล ผู้พิพากษาควรจะตัดสินจำคุกเขารานขโมยหรือควรจะตัดสินไม่เอาโทษไฮนซ์ เพราะอะไร

ชั้นที่ ๑

ผู้ที่มีระดับความคิดและเหตุผลในชั้นหนึ่ง เชื่อมั่นว่า ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็นเช่นไรก็ตามคนก็ไม่ควรที่จะขโมยแม้แต่จะทำเพื่อภรรยาหรือตนเอง ความหวาดกลัวการลงโทษมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจเช่นนี้ และคนควรละอายต่อการขโมยเพราะมีบทลงโทษ คนที่จะต้องประพฤติตามกฎหมายเท่านั้น จะต้องไม่ละเมิดกฎหมายเป็นอันขาด

ผู้ตอบชั้นนี้ไม่ใคร่รู้สึกว่าสามีจะต้องรับผิดชอบชีวิตของภรรยา และเขาจะลำบากใจถ้าจะต้องสมมุติว่าเขาอยู่ในฐานะไฮนซ์เขาจะทำอย่างไร ทั้งนี้เพราะมีความเห็นว่า ชีวิตคนมิได้มีความสำคัญเหนือคุณค่าทางวัตถุ หรือเหนือการเคารพกฎหมาย

บุคคลชั้นที่ ๑ อาจจะเห็นว่าผู้ผลิตยาทำถูกหรือไม่ถูกต้องก็ได้ เขาเห็นว่าผู้ผลิตทำไม่ถูกต้องเป็นเพราะเขาคิดราคาแพงกว่าที่ยอมรับกัน บุคคลชั้นที่ ๑ เน้นเรื่องที่ไม่สำคัญ เช่น ผู้ผลิตคิดราคาแพงไปสำหรับยาจำนวนเล็กน้อย หรือเขาโกงราคาเกินไปสำหรับยาที่ยังไม่ได้รับรองว่าจะได้ผลเต็มที่

บุคคลในชั้นนี้ จะเห็นว่าผู้พิพากษาควรจะตัดสินลงโทษโสเภณีฐานขโมยยา เขาไม่เห็นว่าจะมีเหตุผลใด ๆ ที่จะทำให้มีการลดหย่อนผ่อนโทษ

ชั้นที่ ๒

ผู้ที่อยู่ชั้นนี้ เชื่อว่าโสเภณีสมควรจะขโมย แม้ว่าเขายังห่วงการถูกลงโทษอยู่บ้าง เขาไม่ได้มองว่าการขโมยยาเป็นเรื่องที่ดี แต่เขาจำเป็นต้องกระทำ

ผู้ตอบรู้สึกว่สามี มีความต้องการภรรยาเป็นการส่วนตัว เนื่องจากเธอเป็นคนทำงานบ้านทุกอย่าง ให้เขาและเขานำมาคิดกันว่า โสเภณีสมควรจะหลบหนีไปไ้หรือไม่ และโทษที่รุนแรงนั้นควร เป็นอย่างไร

เขาอาจจะรู้สึกว่า โสเภณีมีความชอบธรรมที่จะขโมยยานั้นเพราะผู้ผลิตโก่งราคาเกินไป ถ้าเขาเห็นใจผู้ผลิต ก็เป็นเพราะทุกคนควรมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะปกป้องทรัพย์สินของตน และเป็นการยุติธรรมที่เขาควรจะทำเงินจากสิ่งที่เขาค้นพบ

คนในชั้น ๒ นี้ คอต้านการขโมยยาของโสเภณี ในกรณีที่โสเภณีไม่ได้รับภรรยาหรือถ้าภรรยาจะไม่ทำอย่างเขา ถ้าตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับเพื่อนก็คล้ายคลึงกัน แต่เขาจะไม่ลังเลเลย ถ้าจะเป็นการขโมยเพื่อตนเอง โดยที่เขาสำนึกถึงความสำคัญในชีวิต ในแง่ที่เป็นประโยชน์สำหรับตัวเขาเอง

การลงโทษเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เพราะว่าโสเภณีได้กระทำในสิ่งที่ควรทำ หรือมิฉะนั้นคนในชั้น ๒ นี้ ก็ชอบที่จะให้มีการตัดสินที่เบาที่สุด ซึ่งจะไม่กระทบกระเทือนโสเภณีนัก เนื่องจากสิ่งที่เขาหาไปคุ้มค่าถ้าเขาช่วยชีวิตภรรยาไว้ได้

ชั้นที่ ๓

คนในชั้น ๓ นั้นแท้ที่จริงคิดว่า โสเภณีควรขโมย แต่ก็ลังเลอยู่ ว่าสิ่งที่ทำไปนั้นถูกแน่หรือเปล่า

เขารู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับโสเภณี ที่ต้องการจะช่วยชีวิตภรรยา แต่เขาไม่ต้องการให้โสเภณีเป็นขโมย ทั้งการขโมยและการยับยั้งไม่ขโมย ไม่มีอะไรถูกทั้งหมด มีทั้งส่วนถูกและผิด เขาอาจจะมองหาหนทางแก้ปัญหาใหม่ เช่นยืมเงินมาซื้อยา

บุคคลชั้น ๓ คิดว่าถ้าเขาอยู่ในฐานะโสเภณีและกล่าวว่า แม้ว่ากรขโมยจะไม่ถูกต้องหรืออาจไม่ใช่หน้าที่ของสามี แต่ก็น่าเห็นใจในสถานการณ์ที่หมดหวังเช่นนั้น และสามี

ควรจะรู้สึกถึงหน้าที่อันพึงมีต่อภรรยา เพราะสามีจะต้องถือว่าตนต้องดูแลภรรยาและคิดไปถึงความรักซึ่งกันและกัน การตัดสินใจว่าสามีที่ดีควรขโมยนั้นเป็นการถือตามประเพณีนิยมของสังคม ไม่ใช่เป็นการทำตามหลักสากลว่าบุคคลที่มีศีลธรรมควรจะทำปฏิบัติอย่างไร

ผู้ผลิตเป็นคนเห็นแก่ตัว และไม่มีสิทธิจะตั้งราคาสูง เมื่อมีชีวิตของผู้ป่วยเป็นเดิมพัน (ชีวิตตกอยู่ในอันตราย)

ชีวิตมีคุณค่าจากความรักและความเห็นอกเห็นใจที่สมาชิกในครอบครัวมีให้แก่กัน เขาอาจจะขโมยเพื่อช่วยชีวิตเขาเองหรือต้องพึ่งพาคู่สมรส หรือเพื่อนที่จะช่วยขโมยมาให้เขา

การลงทัณฑ์ควรจะเป็นขนาดเบาที่สุด หากจะต้องมีเพราะโทษ ทำอย่างที่มีศีลธรรม ๆ ที่มีความรักในภรรยาพึงกระทำ และผู้พิพากษาควรจะเห็นใจ เขาอาจแนะนำผู้พิพากษาควรจะช่วยในทางหนึ่งทางใด เช่น ชำระเงินค่ายาให้หรือให้โทษขอยืมเงิน

ขั้นที่ ๔

โดยทั่วไปคนในขั้นนี้มีความยึดมั่นในกฎหมายหรือข้อบังคับที่ต่อต้านการขโมย แม้ว่าเขาจะใส่ใจถึงปัญหาของโทษและเห็นใจในความต้องการที่แท้จริงของโทษ ที่จะช่วยชีวิตภรรยาและความรู้สึกสิ้นหวังของโทษ อย่างไรก็ตามเขาถือว่าการยึดมั่นในกฎระเบียบของสังคม จะต้องมีมาเหนือความต้องการส่วนตัวของบุคคลได้ มิฉะนั้นแล้วความวุ่นวายของสังคม (อนาธิปไตย) ก็เกิดขึ้นเนื่องมาจากการละเมิดกฎแบบเห็นแก่ตัว

ถึงแม้ว่าบุคคลขั้นที่ ๔ บางคนจะให้ความสำคัญต่อสิทธิในความเป็นเจ้าของของบุคคล แต่บางคนก็ให้ความสำคัญต่อค่าของชีวิต แต่ทัศนคติเรื่องค่าของชีวิตนี้เป็นไปในทางไม่เห็นชอบกับการฆ่าคนมากกว่าในทางช่วยชีวิตคน ถ้าผู้นั้นเห็นว่าทั้งทรัพย์สินและชีวิตมีคุณค่า เขาก็จะมีความขัดแย้งว่าอะไร ควรจะมาก่อนกัน และอาจจะลงเอยด้วยการโยนภาระไปให้บุคคลอื่น เช่นผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้มีเมตตาธรรม

โดยปกติคนขั้นที่ ๔ ยืนยันว่าเขาไม่ควรทำตนอยู่เหนือกฎหมาย แต่เขาก็ตระหนักถึงความรับผิดชอบของโทษที่มีต่อภรรยา ดังที่ได้สาบานตนไว้ในพิธีแต่งงาน ค่านิยม ๒ ประการนี้อาจเกิดขัดแย้งกันได้ว่าโทษควรหรือไม่ที่จะขโมยยา ความรับผิดชอบต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของภรรยาแม้ว่าเขาจะไม่รักภรรยาก็ตามเป็นสิ่งที่เหมาะสม แต่ความรับผิดชอบนั้นก็ไม่ว่าจำเป็นต้องขยายขอบข่ายไปถึงการขโมย เพื่อเพื่อนหรือเพื่อตนเอง

ผู้ผลิตยาอาจถูกมองว่าเห็นแก่ตัว แต่ในเมื่อเขาได้ลงแรงเพื่อจะคิดค้นยา เขาก็สามารถจะคาดหวังได้ว่าสิทธิในทรัพย์สินของเขาจะถูกป้องกันตามกฎหมาย

โดยปกติแล้วคนในชั้นที่ ๔ นี้รู้สึกว่ายานี้จะต้องถูกส่งโทษเพื่อจะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย แม้เขาจะตระหนักว่าโยนขวี่มีเหตุผลพอ ในการจะขโมยยาแต่การลงโทษจะคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และความมั่นคงของสังคมในส่วนรวม และยังทำหน้าที่สอนให้ผูกระงับผิดเกิดความรู้สึกหวาดกลัวต่ออาชญากรรมที่กระทำ อันเป็นความรู้สึกที่ผู้เคารพกฎหมายทั้งหลายพึงมี และเป็นการสอนให้เขารู้สึกเสียใจในการกระทำ ประการสุดท้ายในการรับโทษทัณฑ์ ผู้กระงับผิดได้ใช้หน้การกระทำของตนต่อสังคมตามกฎหมายแล้ว ผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้ตัดสินจะต้องกระทำหน้าที่ของผู้ใช้กฎหมายและเป็นตัวแทนของสังคมในการรักษาระเบียบของสังคม

ในเรื่องนี้คนในชั้น ๔ เกือบทั้งหมดไม่ได้มีความรู้สึกเกรง เกรียด เค้นไปเกี่ยวกับกฎหมายการขโมย เขาเหล่านั้นรู้สึกขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับความจำเป็นของโยนขวี่ และภรรยา และอาจลงเอยด้วยแค้นที่อยู่ระหว่าง ๔ (๓) หรือ ๔ (๕) หรือเขาอาจเห็นว่าการส่งวนชีวิตคนเป็นหน้าที่ที่เขาจะต้องรับผิดชอบ นั่นคือ มีกฎหมายที่สูงค่ากว่านั้น ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นกฎจริยธรรมหรือกฎของมนุษยธรรม ซึ่งถือว่าชีวิตต้องมีความสำคัญกว่าทรัพย์สิน ชีวิตมีค่าสูงกว่าเพราะค่าของชีวิตมาจากพระเจ้า หรือจักรวาล การปฏิบัติตามกฎจริยธรรม ก็คือการเชื่อตามจิตสำนึกของบุคคล และจิตสำนึกประเภทนี้ ความจำเป็นต้องขโมย เป็นความรู้สึกที่อาจเกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลเพราะเห็นคุณค่าของชีวิต หรืออาจเป็นการปฏิบัติตามกฎของศาสนา ผู้ที่มีความเห็นดังนี้ จะเห็นว่าคนเราที่อยู่ในฐานะโยนขวี่มีหน้าที่ยโมยแล้ว ผู้ป่วยจะเป็นคนแปลกหน้าก็ตาม ความคิดเห็นเช่นนี้จัดอยู่ในประเภท ๔ (๖)

ชั้นที่ ๕

คนในชั้นนี้มองเห็นปัญหาข้อขัดแย้งทั้งปวงที่โยนขวี่เผชิญอยู่ เขาเห็นว่าในฐานะสามีโยนขวี่จะต้องรับผิดชอบต่อภรรยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเขารักเธอ อย่างไรก็ตามก็อยู่ในฐานะของประชาชนผู้เคารพกฎหมาย โยนขวี่จะต้องตระหนักถึงหน้าที่ที่จะช่วยพยุงรักษากฎหมาย คนทุกคนต้องเคารพกฎหมายเพื่อว่าทุกคนจะอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ประการสุดท้ายคนในชั้น ๕ ตระหนักดีว่าทุกคนมีสิทธิที่จะมีชีวิตและทำประโยชน์ให้กับสังคมของเขา

บุคคลชั้น ๕ นี้จะพยายามคิดในแง่ที่ว่า โสณชได้ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และพยายามหาทางออกที่ดีที่สุด เขามีความเห็นว่างถึงแม้ โสณชจะตกลงชโยมยา โสณชก็ควรจะทำไปโดยมีสติรู้ถึงโทษของการชโยม และไตร่ตรองผลได้ผลเสียไว้แล้ว

คนชั้น ๕ รู้ถึงระบบกฎหมายว่าจะต้องตัดสินใจว่าสามีมีความผิดเพราะกฎหมายยอมเป็นกฎหมาย ผู้พิพากษาในฐานะที่เป็นผู้ใช้กฎหมายจะต้องปฏิบัติตามครรลองของกฎหมาย แม้ว่าเขาอาจจะยกย้ายถ่ายเทการลงโทษไปในรูปอื่นแต่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย

ชั้นที่ ๖
เหมือนชั้น ๕ คนในชั้น ๖ ตระหนักถึงความขัดแย้งระหว่างมนุษยธรรมและกฎหมายที่โสณชเผชิญอยู่ โสณชต้องตระหนักที่ว่า เขาไม่ควรจะชโยม แต่ก็ควรพยายามช่วยชีวิตภรรยา

ซึ่งหลักศีลธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้มาจากหลักแห่งความยุติธรรมด้วยกัน

ชีวิตมีคุณค่า ไม่ใช่เพราะมันเป็นสิทธิเบื้องต้นของมนุษย์หรือเพราะมันมีประโยชน์ แต่เพราะมันเป็นศูนย์กลางของหลักศีลธรรมจรรยา การรักษาวีรุตเป็นการเคารพในความเป็นมนุษย์และหลักแห่งความยุติธรรม กฎหมายต่าง ๆ ก็มาจากหลักแห่งความยุติธรรม กฎบางอย่างขัดแย้งกับหลักศีลธรรม เช่นการไม่ชโยมขัดแย้งกับการช่วยชีวิตภรรยา ดังนั้นคนในชั้น ๖ จึงรู้สึกว่า โสณชไม่ควรจะต้องยอมจำนนต่อกฎข้อนี้ แต่ควรจะต้องคำนึงถึงหลักแห่งความยุติธรรมที่เป็นต้นกำเนิดของกฎหมาย ฉะนั้นในกรณีนี้ โสณชควรจะต้องพยายามช่วยชีวิตภรรยาของเขา เขาเห็นว่าผู้พิพากษาควรตัดสินลงโทษ โสณชฐานชโยม แต่ให้ลดหย่อนโทษหรือให้ภาคทัณฑ์ไว้ก่อนหรือแทบจะไม่เอาโทษเลย เพราะการชโยมของโสณชนั้น เป็นเหตุผลทางมนุษยธรรมการลงโทษไม่ได้ทดแทนความถูกต้องทางศีลธรรมเสมอไป

เรื่องที่ ๒

หากยานั้นใช้ไม่ได้ผลและก็ไม่มียุทธวิธีอื่นใดในทางแพทย์ที่จะช่วยชีวิตภรรยาของโสณชไว้ได้ หมอรู้ดีว่าเธอจะมีชีวิตอยู่ได้เพียง ๖ เดือนเท่านั้น เธอเจ็บปวดเหลือเกินแต่เธอก่อนแอมามากจนกระทั่งว่ายาบรรงับความปวดประเภทอีเธอร์หรือมอร์ฟีน อาจจะทำให้เธอตายได้เร็วขึ้น เธอเพ้อคลั่งและแทบจะเป็นบ้าด้วย ความเจ็บปวดแต่เมื่อเธอรู้สึก เธอก็ขอร้องไห้ หมอฉีดยาให้เธอแรงขึ้นเพื่อจะได้ตายไปเลย เพราะเธอไม่สามารถจะทนความเจ็บปวดได้ และอีกไม่กี่เดือนก็จะต้องตายอยู่ดี

คำถามเรื่องที่ ๒

๗. หมอควรจะทำตามที่เธอขอ เพื่อจะทำให้เธอตายเร็วขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

๘. เมื่อสัตว์เลี้ยงป่วยและจะต้องตาย เขาข่มขู่เพื่อให้มันพ้นความทรมาน เราจะใช้วิธีการเช่นเดียวกันนี้กับคนได้หรือไม่ เพราะอะไร

ตอบคำถาม ข้อ ๓, ๔ และ ๕ ถ้าคุณคิดว่าหมอไม่ควรจะให้ยาแก่เธอ

๙. คุณจะตำหนิหมอที่ให้ยาแก่เธอหรือไม่

๑๐. อะไรจะ เป็นการคิดที่สุกสำหรับหญิงผู้นั้น มีชีวิตอยู่ ๖ เดือน กับความเจ็บทรมานหรือการไถ่ตายเร็ว ๆ เพราะอะไร

๑๑. ในบางประเทศมีกฎหมายที่ยอมให้หมอจัดการกับคนที่เจ็บปวดทรมานที่จะต้องตายแน่ ๆ นั้นตายได้ เมื่อกฎหมายอนุญาต เช่นนี้หมอควรจะทำหรือไม่ ทุกคนจะต้องตอบคำถามที่เหลือ

๑๒. ในที่สุด หมอตกลงใจที่จะฆ่าหญิงคนนี้เพื่อให้พ้นความทรมาน โดยที่ไม่ได้เปิดดูตำบหมกฎหมาย เมื่อตำรวจทราบเรื่องจึงมาจับหมอไปในข้อหาฆาตกรรม ผู้พิพากษาเห็นว่าหมอฆ่าจริงและตัดสินว่าหมอมีโทษฐานฆ่าคนตาย ถึงแม้ว่าศาลจะทราบว่าหญิงคนนั้นได้ขอร้องหมอให้ทำเช่นนั้น ผู้พิพากษาคงจะลงโทษหมออย่างไร ทำไม

๑๓. ถ้าจะตัดสินประหารชีวิตหมอก็จะเป็นเรื่องถูกต้องหรือผิด

๑๔. คุณคิดว่าโทษประหารควรจะมีไว้หรือไม่ในบางกรณี ทำไม

๑๕. กฎหมายลงโทษถึงตายต่อคนที่ทรยศต่อประเทศ คุณคิดว่าคนที่คิดกบฏสมควรที่จะถูกประหารชีวิตหรือไม่ เพราะอะไร

ชั้นที่ ๑

คนในชั้นนี้มักจะตัดสินใจว่าไม่ควรจะให้ยาแก่หญิงอันจะ เป็นการฆ่าเธอ เธอไม่ได้นึกถึงสภาพตนเองในสถานะการณ์ของผู้หญิงป่วย หรือของหมอฉะนั้นจึงไม่สามารถที่จะเห็นใจบุคคลทั้ง ๒ ได้

การให้ยาอาจได้ว่าเป็นฆาตกรรมหรือการฆ่ากันโดยไม่มีข้อแม้ใด ๆ เพราะกฎหมายจะต้องลงโทษฆาตกรรม

คุณค่าทางศีลธรรมของชีวิตถูกตัด : หากนับคุณค่าของวัตถุ ไม่มีความแตกต่างระหว่าง
ค่าชีวิตของมนุษย์และของสัตว์ ผู้มีสิทธิที่จะสงวนชีวิตของผู้หญิงไว้คือสามีหรือรัฐบาล

คนในชั้นที่ ๑ จะตำหนิหมอในการให้ยาและกล่าวอ้างว่าจะเป็นการดีที่สุด สำหรับ
ผู้หญิงที่จะมีชีวิตยืนยาวไปอีก ๒ เดือน แต่ถ้ากฎหมายอนุญาตก็ไม่มีความจำเป็นในการจะให้ยา

ความตั้งใจของหมอไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาเลยและรู้สึกว่หมอควรจะต้องถูกลงโทษ
ให้หนักที่สุด ถึงขั้นประหารชีวิต จุดประสงค์ของการตัดสินคดีเพื่อการลงโทษผู้กระทำผิด มากกว่า
จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมขึ้นอีก

ชั้นที่ ๒

บุคคลชั้น ๒ สามารถเห็นใจผู้หญิงและ เข้าใจการตัดสินใจของหมอ นักเรียนชั้น
ประถมส่วนใหญ่มีแนวคิดอยู่ในชั้น ๒ มีเหตุผลมากมายที่เห็นด้วยกับการฆ่าฐานกรุณา (mercy killing)

เช่น มันเป็นการตัดสินใจของเธอเอง "ถึงอย่างไรเธอก็ต้องตาย" มีข้อเสนอแนะ
เกี่ยวกับว่าเธอจะได้อย่ามาอย่างไร หมอจะหลีกเลี่ยงการลงโทษได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น
"เธอก็สามารถจะให้ยาตัวเองได้"

บุคคลชั้น ๒ เห็นว่าชีวิตคนจะมีค่าก็ต่อเมื่อมันสนองความต้องการของผู้เป็นเจ้าของ
ในกรณีนี้มันเป็นชีวิตที่ทรมาณ ไม่มีความพอใจ ก็เลยไม่มีค่า การตัดสินใจที่ว่าจะให้ยาหรือไม่
ขึ้นอยู่กับผู้หญิง สัตว์อาจแตกต่างจากมนุษย์ในแง่ที่ว่า มันไม่สามารถที่จะตัดสินใจเองได้ และมัน
ก็มีประโยชน์น้อยกว่าคน ไม่มีโทษอันใดที่จะไปลงโทษหมอ เพราะว่าผู้หญิงต้องการเองและมัน
เป็นการดีที่สุดสำหรับเธอ โทษประหารชีวิตควรมีไว้สำหรับกรณีฆ่าเพื่อล้างแค้นหรือป้องกันไม่ให้
ผู้กระทำผิดก่ออาชญากรรมอีก

ชั้นที่ ๓

โดยทั่วไปไม่มีข้อขัดแย้งระหว่าง การตัดสินใจที่จะช่วยให้ผู้หญิงให้พ้นทรมาน และ
ความปรารถนาที่จะยืดเวลาแห่งชีวิตของเธอ

คนในชั้นที่ ๓ เปรียบเทียบว่าถ้าเขาเป็นหมอ เขาก็จะพยายามตัดสินใจว่า อะไร
เป็นการดีที่สุดสำหรับเธอ บทบาทของหมอ คือการช่วยคนป่วยให้นานที่สุด เขาจะแนะนำให้หมอกอย
ไปก่อนและคิดว่า เธออาจจะมีโอกาสดีขึ้นหรือไม่ และทางการแพทย์อาจจะค้นพบวิธีรักษาใหม่ก่อน
ที่เธอจะตาย

ค่าของชีวิตมนุษย์ขึ้นอยู่กับอารมณ์และความรักของสมาชิกในครอบครัวที่อยู่เป็นเจ้าของชีวิตนั้น สิ่งนี้ก่อให้เกิดความแตกต่างไปจากค่าของชีวิตสัตว์

หมออาจจะถูกตำหนิหรือไม่ในการที่หย่าแก่เธอที่ขึ้นอยู่กับว่าพฤติกรรมนั้น จะมองกันว่าเป็นการฆ่ากันหรือไม่ ถึงแม้ว่าบุคคลชั้น ๓ จะเห็นใจหญิงป่วยที่จะต้องทนทุกข์ทรมาน แก้วาก็ยังคิดว่ายังมีหวังอยู่เสมอสำหรับหญิงป่วยที่จะหายจากโรคถ้าเธอยังมีชีวิตอยู่ ถึงกฎหมายจะอนุญาตหรือไม่ก็ตามมันไม่ใช่เรื่องใหญ่ของบุคคลชั้น ๓ การลงโทษสำหรับหมอควร เป็นอย่างเบาที่สุด เนื่องจากเจตนาดีของหมอ การตัดสินใจถึงตาย ไม่เป็นที่ต้องการ คนในชั้น ๓ อาจจะรู้สึก ไม่ทางหนึ่งก็ทางใดว่า การลงโทษถึงตายนั้นไม่ควรจะมีเลย หรือมีเด่นั้นควรจะมีเฉพาะกรณี ที่อาชญากรรมนั้นไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เช่นการฆ่าตัวตาย การลงโทษเป็นการทำให้ผู้กระทำผิดปรับปรุงตัว มีแนวโน้มที่จะมองว่าฆาตกรมักจะเป็นผู้ที่มีความพิการทางจิต และ เป็นผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าที่จะไปลงโทษเขา

ชั้นที่ ๔

คนชั้นที่ ๔ จะพิจารณาถึงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และต้องการให้แน่ใจว่าไม่มีทางอื่นใดที่จะช่วยชีวิตผู้ป่วยได้

คนชั้นที่ ๔ ตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ป่วยที่เจ็บปวดทรมานนี้ และตระหนักถึงความรับผิดชอบของครอบครัว อย่างไรก็ตาม ถ้ามันเป็นการขัดต่อกฎหมาย หมอก็จะมีความคิดเห็นในการที่หย่าแก่คนไข้ ถ้าไม่มีกฎหมายที่ต่อต้านเรื่องนี้หมอหย่าแก่เธอได้ แม้จะมีการตั้ง เลอยู่บ้างในกลุ่มของคนชั้นที่ ๔ แต่ในที่สุดบุคคลชั้นที่ ๔ ก็เห็นว่าการฆ่าฐานกรรณาเช่นนี้ เป็นการฆ่าตัวตายมากกว่าฆาตกรรม และไม่มีใครมีสิทธิที่จะคร่าชีวิต แม้จะเป็นชีวิตของตัวเอง เพราะฉะนั้นการฆ่าชีวิตคนควรจะเป็นการตัดสินใจและความรับผิดชอบของผู้หญิงมากกว่า เป็นของ คนอื่นแต่ถ้าหมอหย่าแก่เธอ หมอก็มีส่วนต้องรับผิดชอบต่ออาการกายของเธอ และจะต้องถูกลงโทษเพื่อที่จะรักษากฎหมายไว้

ความผิดในชั้นที่ ๔ นี้ มีแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรัชญาชีวิตของแต่ละคนโดยทั่วไปแล้วคนชั้นที่ ๔ เห็นว่าชีวิตมีค่าเพราะมันมาจากพระเจ้า และการมีชีวิตอยู่ก็เพื่อจะรับใช้พระเจ้า สำหรับผู้ที่มีความเห็นว่าชีวิตไม่มีความหมายและ ควรจบลงได้เพื่อจะได้พ้นจากความเจ็บปวดที่ไม่สามารถรักษาได้นั้นจัดอยู่ในพวก ๔(๒) ถ้ายึดมั่นว่าชีวิตเป็นสิ่งที่มีค่ามาก และยึดมั่นว่าชีวิตมีความหมาย ก็เป็นหน้าที่ ๆ จะต้องสงวนชีวิตเอาไว้ (แม้แต่ชีวิตของตัวเอง) ไม่ว่าจะต้องลงทุน

ลักแล้วหนีก็ตาม หมอและผู้หญิงจะต้องทำตามสัญญาสำนักของ เขาทั้งคู่ เพราะว่าสัญญาสำนักนี้ มันสะท้อนให้เห็นถึงมนุษยธรรมที่สูงค่า ความคิดอันนี้จัดอยู่ในกลุ่ม ๘(๖)

ขั้นที่ ๕

คนในขั้นที่ ๕ คำนึงถึงกฎหมายเกี่ยวกับการฆ่าคนฐานเมตตา และเห็นถึงความจำเป็นจะต้องมีข้อบังคับเพื่อต่อต้านการฆ่ากัน แต่เขาก็เห็นใจในความเจ็บปวดทรมานของผู้ป่วย เขาเข้าใจว่าผู้ป่วยมีสิทธิจะจบชีวิตของตนเอง เพราะถ้าเธอรู้ว่าชีวิตนี้ไม่มีประโยชน์สำหรับเธอแล้ว และเขาก็คิดว่าการทำหมอนให้ยาเธอ นั้นไม่เป็นการผิดกฎหมาย แต่ถ้าคิดถึงในแง่ที่เธอจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป บุคคลขั้นที่ ๕ ก็เห็นว่าหมอนทำผิดที่ให้ยาแก่เธอหรือมิฉะนั้นเขาก็อาจแนะนำหมอนรยยอมให้เธอจัดการด้วยตนเอง หรืออุทธรณ์ต่อคณะกรรมการของผู้เชี่ยวชาญทางแพทย์ เพื่อคัดค้านการกระทำ คนขั้นที่ ๕ มักจะไม่มุ่งที่การลงโทษ แต่อาจเสนอการลงโทษเพียงเล็กน้อย (เช่นการเพิกถอนใบอนุญาตประกอบโรคศิลป์ชั่วคราว) เพื่อจะรักษาไว้ซึ่งการเคารพกฎหมาย และเพื่อยับยั้งการฆ่าฐานกรุณา

เรื่องที่ ๓

เกี่ยวกับคดีนี้ ไสนซ์ก็ถูกตัดสินจำคุกโทษฐานทิ้งร้านเข้าไป ศาลตัดสินจำคุก ๑๐ ปี แต่เขาอยู่ในคุก ๒ ปี ก็หลบหนีออกมาได้ และแอบไปอยู่ที่อื่นโดยใช้ชื่อใหม่ เขาเก็บเงินไว้ได้และค่อย ๆ สร้างโรงงานใหญ่โตแห่งหนึ่ง เขาจ่ายค่าแรงสูงที่สุด และใช้เงินกำไรเกือบทั้งหมดไปสร้างโรงพยาบาลสำหรับคนคว่ำรักขามะเร็ง โดยเฉพาะ ๒๐ ปี ผ่านไปก็เกิดมีข้างคักเลือด คนหนึ่งจำได้ว่าเจ้าโรงงานแห่งนี้คือไสนซ์ ซึ่งเป็นนักโทษแหกคุกที่ตำรวจในเมืองเก่าของเขา กำลังต้องการตัวอยู่

คำถามเรื่องที่ ๓

- ๑๖. ข้างคักเลือดควรรายงานเรื่องไสนซ์ ให้ตำรวจทราบหรือไม่ การปิดเรื่องไว้เป็นการทำผิดหรือถูก เพราะอะไร ?
- ๑๗. เป็นหน้าที่ของพลเมืองหรือเปล่าที่จะต้องแจ้ง เรื่อง ไสนซ์ พลเมืองก็สมควรทำไหม
- ๑๘. ถ้าไสนซ์ เป็นเพื่อนที่ดีของข้างคักเลือด จะมีผลต่อการตัดสินของข้างคักเลือดที่จะรายงานตำรวจหรือไม่ เพราะอะไร.
- ๑๙. ผู้พิพากษาควรส่งไสนซ์กลับเข้าคุกใหม่ หรือไม่ เพราะอะไร

ชั้นที่ ๑

คนชั้นที่ ๑ คำนึงถึงแต่ความจริงที่ว่าไอแซค เป็นอาชญากรซึ่งจะต้องถูกลงโทษ ถึงอย่างไรไอแซคจะต้องถูกจับ และหน้าที่ของพลเมือง ก็จะต้องเชื่อฟังตำรวจ เพราะกลัวตำรวจ ลงโทษ ถ้าไม่แจ้ง เรื่องไอแซค ไม่ว่าไอแซคจะเป็นเพื่อนกับช่างตัดเสื้อหรือไม่ก็ไม่มีอะไร การเชื่อฟัง (เคารพ) กฎหมายต้องมาก่อนความเป็นเพื่อน บุคคลชั้นที่ ๑ มีแนวโน้มที่จะคิดว่า ไอแซคเป็นผู้ร้ายตัวฉกรรจ์ ซึ่งอาจจะก่ออาชญากรรมร้ายแรงยิ่งขึ้นถ้าไม่เอาตัวไปขังไว้ก่อน (ความคิดเช่นนี้ต่างกับคนในชั้น ๒ เกี่ยวกับการลงโทษ ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำเพื่อป้องกันการ กระทำผิดต่อไป) คนชั้นที่ ๑ สนับสนุนการลงโทษให้รุนแรงขึ้น เพราะไอแซคหลบหนีมาแทนที่จะอยู่ คิดดูให้ครบกำหนดโทษ ไม่ได้คิดว่าควรจะได้รับ ความกรุณาจากเจ้าหน้าที่ คำตอบของบุคคล ชั้นที่ ๑ จะไม่มีการอ้างถึงการกระทำที่มีคุณค่าอย่างของไอแซคเลย ถ้าจะเอ่ยถึงก็ในแง่ที่ไม่ตรง จุดเท่าใดนัก

ชั้นที่ ๒

จากจุดยืนเกี่ยวกับการไม่นำพาต่อสิ่งใด หรือความสนใจในตนเองของคนในชั้น ที่ ๒ เขาไม่รู้สึกรว่าจะได้อะไรขึ้นมาจากการไปบอกตำรวจ

อย่างไรก็ตาม ในหมู่เด็กที่มีอายุน้อย ๆ มักจะกลัวอำนาจของเจ้าหน้าที่ว่าจะ ลงโทษเขา ดังนั้นเขาจึงต้องรายงานเนื้อหากันเป็นพลเมืองดี หรือเขาอาจจะมีความต้องการ ที่จะลงโทษไอแซค เพราะเขาเห็นว่าไอแซคเป็นบุคคลที่ควรจะได้รับโทษ

เขารู้สึกว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีจะต้องไปแจ้งความ แต่เรื่องนี้ไม่มีน้ำหนัก ในการตัดสินใจการกระทำของเขา บางทีถ้ามีสินน้ำใจ เช่นรางวัลเขาก็จะไปรายงาน ถ้าเป็น เพื่อนเขาเขาจะไม่รายงาน แล้วการตกลงใจอันนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเห็นแก่ตัว เช่นว่า กลัวการถูกแก้แค้น หรือความหวังที่จะได้สินบน หรือความต้องการการส่วนตัวที่จะไปใช้ โรงพยาบาลของไอแซค

การลงโทษ ควรจะเป็นเครื่องยับยั้งไม่ให้มีการปฏิบัติซ้ำ แต่ถ้าไอแซคไม่ได้มี ทำทางว่าจะขโมยอีก หรือถ้าเขาโรหนี่อยู่เสียหาย (บุญลิตยา) ก็ไม่มีความจำเป็นจะไปขัง เขา แต่ถ้าไอแซคมีทำที่ว่าจะไปขโมยต่อไปเรื่อย ๆ เขาก็จะต้องถูกจำคุก

เมื่อมองบุคคลชั้น ๒ กล่าวถึงกิจกรรมของไอแซค ก็กล่าวถึงแต่การทำหน้าที่ที่เป็น ประโยชน์ต่อสังคมของไอแซคมากกว่าที่จะคำนึงถึงความดีของไอแซคเฉพาะตน

คนชั้นที่ ๓ มีความรู้สึกอย่างรุนแรงในการที่จะช่วยตำรวจและการที่จะยอมให้ โสณห์ทำงานที่คืนต่อไป โดยปกติก็จะตัดสินใจเข้าข้างให้ โสณห์ทำงานต่อไป และอาจจะออก ความเห็นเพิ่มเติมว่า โสณห์ไม่ควรจะติดคุกตั้งแต่แรกด้วยซ้ำไป

เขาอยากที่จะให้คนคิดถึง เขาในแง่ของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ และอาจจะ ชั่งน้ำหนักดู ระหว่างผลที่จะตามมาจากการรายงาน หรือเก็บเงียบไว้ว่าอย่างไรจะได้รับการ ยอมรับมากที่สุด เขาคำนึงถึงหน้าที่ของพลเมืองก็มากกว่าการ เคารพกฎเกณฑ์ การไปรายงาน เกี่ยวกับเพื่อนดูมองว่าเป็นการละเมิดคำสั่ง

มีการอ้างถึงการกระทำที่ดีของ โสณห์ และที่เขาช่วยเหลือผู้อื่น ถ้าเขาตัดสินใจ ที่จะไปรายงาน เขาก็หวังว่าผู้พิพากษา จะเห็นใจและปล่อย โสณห์ให้เป็นอิสระ เขารู้สึกว่า โสณห์ ได้ทนทุกข์ทรมานมาเพียงพอแล้ว

ชั้นที่ ๔

คนชั้นที่ ๔ มักจะเชื่อว่า โสณห์ควรจะไปขอใช้ความผิดให้ครบ และใช้หนี้คืนแก่สังคม เขาคิดว่าช่าง คัดเลือก ผู้เป็นพลเมืองดี ควรจะรายงานเรื่อง โสณห์ เพราะว่า เขาควรระวัง ากกฎหมาย ไม่ควรให้มีข้อยกเว้นใด ๆ แม้ว่าคนชั้นนี้ จะสำนึกว่า โสณห์มีความตั้งใจที่ดีที่ขโมยยามา ให้ภรรยาและ โสณห์กำลังทำเนกิจกรรโรงงานผลิตยา เพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ไม่ว่าช่าง คัดเลือกจะเป็นเพื่อนของ โสณห์หรือไม่ก็ตาม ก็ไม่มีผลอย่างไรต่อ การตัดสินใจไปปิดเรื่องพบ โสณห์

เขาเห็นว่า ถ้า โสณห์ถูกคุมอีกครึ่งหนึ่ง เขาก็ควรที่จะไปขอใช้ความผิดให้ครบตาม คำตัดสินเดิม และน่าที่จะเพิ่มโทษในการหลบหนีจากคุก จุดใหญ่อยู่ที่ความต้องการที่จะรักษาระเบียบ ของสังคม อย่างไรก็ตามถ้าคนในชั้น ๔ เชื่อว่า โสณห์ได้รับบทเรียนมากพอแล้ว และใช้หนี้หมด แล้ว หรือว่าไม่ฝ่าฝืนระเบียบของสังคมอีกต่อไป เขาก็จะแนะนำว่า โสณห์ควรจะถูกปล่อยให้เป็นอิสระ

ชั้นที่ ๕

คนชั้นที่ ๕ เห็นข้อขัดแย้งของช่างเลือก ระหว่างกฎเกณฑ์ของสังคม ซึ่งบีบบังคับ ให้เขารายงานเรื่องของ โสณห์ และการพิพากษาในแง่ผลประโยชน์ หรือสวัสดิภาพของสังคม

ในฐานะพลเมืองคนแก่ของกฎหมายแล้ว เขาควรระวังมากกฎหมายและเห็นว่า โสณห์จะต้องถูกส่งไปให้ตำรวจ แต่การกระทำของ โสณห์ในวัย ๒๐ ปีหลัง ก็ทำให้ โสณห์เป็น

เป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ของสังคม ข้อขัดแย้งนี้บุคคลชั้น ๕ หาทางออกด้วยการบอกว่าการที่ช่างตัดเสื้อจะรายงานข่าวของเขาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับวิจารณญาณของช่างตัดเสื้อเองที่เดี๋ยวก็นึกว่า การถูกลงโทษนั้น เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ และแม้ว่าจะรายงานไอนซ์ก็จะมีผิด เขาจึงเลือกที่จะไม่รายงาน การเป็นเพื่อนกันมีความสำคัญในแง่ของความซื่อสัตย์ระหว่างเพื่อน และความเข้าใจที่เพื่อนจะมีต่อการกระทำของไอนซ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เมื่อคำนึงถึงฐานะของผู้พิพากษา เขาก็จะลงโทษไอนซ์ เพราะว่าเขาอยู่ในสถานภาพที่จะต้องทำแต่เขาอาจจะลดโทษหรือยกเลิก เมื่อพิจารณาในแง่ของความดีที่ไอนซ์มีอยู่

ชั้นที่ ๖

ในเรื่องนี้ ความเห็นของคนชั้นที่ ๖ คล้ายคลึงกับชั้นที่ ๕ มาก เว้นแต่ว่าเขาเน้นไปที่ความไม่ยุติธรรมของการที่จะรายงานไอนซ์ต่อตำรวจ หรือส่งไอนซ์เข้าคุกอีกครั้งหนึ่ง

ในฐานะของคนชั้นที่ ๖ การลงโทษตั้งแต่แรกเริ่มเป็นการไม่ยุติธรรม เพราะว่าไอนซ์ปฏิบัติไปตามแรงกระตุ้นทางศีลธรรม ช่างเสื้อแทนที่จะส่งไอนซ์ให้ไปรับโทษที่ไม่ยุติธรรมนี้ ควรจะช่วยไอนซ์ให้หลีกเลี่ยงจากการถูกลงโทษมากกว่า โดยวิธีนี้ช่างตัดเสื้อก็จะเป็นพลเมืองที่ดีได้ เพราะเขามองกันคนมีวิเศษ บุคคลชั้น ๖ เห็นว่ามีตรรกะระหว่างไอนซ์กับช่างตัดเสื้อมีความสำคัญ เพราะว่าในฐานะเพื่อนจะต้องมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นการที่จะแจ้งความเรื่องไอนซ์ต่อตำรวจก็จะเป็นการทำลายความไว้วางใจนี้

เรื่องที่ ๔

โจอายุ ๑๔ ปี และเขาอยากจะไม่เที่ยวค่ายมากที่สุด พ่อของเขาสัญญาว่าจะให้เขาไปถ้าโจเก็บเงินได้เอง ดังนั้นโจจึงต้องทำงานหนักโดยเป็นคนส่งหนังสือพิมพ์ และสะสมเงินไว้ได้ ๔๐ ดอลลาร์ ซึ่งมันก็มากพอที่จะเป็นค่าใช้จ่ายที่จะไปค่าย และมีเหลือใช้จ่ายอื่น ๆ อีกเล็กน้อย แต่ก่อนที่ค่ายจะเปิด พ่อเขากลับเปลี่ยนใจ ก็เพื่อนของพ่อตกลงใจว่าจะไปเที่ยวตกปลาในโอกาสพิเศษเช่นกัน และพ่อของโจก็จะไปกับเขาค่าย แต่พ่อของโจขาดเงินจำนวนเท่ากับที่โจสะสมเอาไว้ แต่โจไม่ต้องการล้มเลิกการไปค่าย เขาคิดจะไม่ให้เงินที่เขาเก็บได้ แก่พ่อเขา

คำถามเรื่องที่ ๔

๑๐. โจ ควรจะไม่ให้เงินพ่อของเขาหรือไม่ ทำไม

๑๑. พ่อของโจมีสิทธิที่จะบอกให้โจเอาเงินมาให้เขา หรือไม่

- ๒๖. การจะให้เงินหรือไม่นั้น เกี่ยวข้องกับการเป็นลูกที่ดีหรือเปล่า
- ๒๗. อะไรที่เลวร้ายกว่ากัน พ่อที่ไม่รักษาคำพูดต่อลูก หรือลูกไม่รักษาคำพูดต่อพ่อ
- ๒๘. ทำไมถึงต้องมีการรักษาสัญญากัน

ชั้นที่ ๑

คนชั้นที่ ๑ รู้สึกว่า เด็กชายนั้นไม่มีทางเลือกนอกจากจะให้เงินพ่อ แม้ว่าเขาจะไม่เต็มใจก็ตาม

เขาจะต้องเชื่อฟังคำสั่งของพ่อ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษ หรือพูดอย่างง่าย ๆ เพราะเขาเป็นพ่อ สิทธิขาดนี้อยู่ในอำนาจของพ่อ (เขาโตและแข็งแรงกว่า) มากกว่าที่จะอยู่ในเรื่องของศีลธรรมหรือความเฉลียวฉลาดใด ๆ บุคคลชั้นที่ ๑ มักจะไม่คำนึงถึงสายใยแห่งความรักระหว่างพ่อและลูก และเขายังไม่ได้บ่งว่าอะไรเป็นสิทธิของพ่อและของลูก แต่เขาจะบอกเพียงว่าถึงแม้ลูกจะต้องการเงิน แต่ก็ไม่มีความเป็นเจ้าของเงินนั้น

เขามีความรู้สึกว่า ถ้าพ่อสัญญาแล้วลูกควรจะไปก็ได้ แต่ควรจะไปปีหน้ามากกว่า และพ่อก็ยังไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ ที่จะทำตามข้อสัญญาที่ให้ไว้กับลูก คนชั้นนี้ พ่อจะเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามสัญญา แต่ไม่เข้าใจถึงเหตุผลว่าทำไม จึงต้องรักษาสัญญา เช่นเขาจะพูดว่า "ถ้าเธอไม่รักษาสัญญาเธอก็โกหกและการไม่รักษาสัญญานั้นเป็นการเลวร้าย"

ชั้นที่ ๒

คนชั้นที่ ๒ เชื่อว่า ลูกไม่ควรจะให้เงินพ่อ เพราะว่าลูกหามาได้ และมีสิทธิอย่างเต็มที่ในเงินก้อนนั้น ไม่ยุติธรรมที่พ่อจะมาขอ พ่อได้สัญญาแล้ว และควรหาเงินเอง

บุคคลชั้นที่ ๒ ไม่ได้คำนึงว่าลูกควรจะไปหาเงินในอำนาจของพ่อ และไม่ได้แสดงออกถึงความรัก หรือความผูกพันที่จะเอาใจพ่อ

เป็นการเลวร้ายสำหรับพ่อที่จะทำลายสัญญา การไม่รักษาคำมั่นสัญญาเป็นสิ่งผิด เพราะเป็นการทำลายสิ่งที่คนอื่นหวังไว้ บุคคลชั้นนี้ จะรักษาสัญญาโดยคำนึงถึงความสนใจของตนเอง เช่น "ถ้าคุณรักษาสัญญาคนอื่นก็จะเชื่อคุณ และเขาก็จะรักษาสัญญาต่อคุณ" คำตอบทำนองนี้

ชั้นที่ ๓

คนชั้นที่ ๓ ตั้งเลอยู่ระหว่างการมีสิทธิในเงินของลูกและความต้องการที่จะเอาใจพ่อ เขาอาจจะพยายามหาข้อโต้เถียง เช่นว่าแบ่งเงินกัน หรือให้เด็กไปเที่ยวกับพ่อ หรือเชื่อว่า

พ่อจะคืนเงินให้ และอื่น ๆ เขาสำนึกถึงสิทธิของเด็กชายที่มีเงินก้อนนั้น เพราะว่าเด็กเป็นคน
หามาได้ และพ่อให้คำมั่นว่าจะให้ใจไปค่ายได้ แต่เขารู้สึกว่า พ่อมีสิทธิที่จะขอเงินนั้น เพราะว่า
พ่อเป็นผู้ให้กำเนิด และเลี้ยงดูลูกมา ลูกควรจะเป็นลูกที่ดี และแสดงให้เห็นว่าลูกสำนึกในคุณค่าของ
การเลี้ยงดูนั้น แต่คนชั้นนี้ อาจแนะวิธีการ เป็นลูกที่ดีทางอื่นโดยไม่ใช้การยกเงินให้พ่อ โดยทั่วไป
แล้ว เขาเชื่อมั่นว่า พ่อจะต้องคำนึงถึงความสนใจของลูกก่อนสิ่งอื่น และหนทางเลือกที่ฉลาดที่สุด
ก็จะต้องยอมตามลูก

เขาอาจพูดว่า แยกพ่อ ๆ กัน สำหรับพ่อหรือลูกที่ไม่รักษาสัญญาหรือพ่อเลวร้ายกว่า
เพราะว่าพ่อจะต้อง เป็นตัวอย่าง แนะนำลูกและอื่น ๆ การไม่รักษาสัญญาแสดงให้เห็นถึงการ
ทอดธุระ เกี่ยวกับบุคคลอื่น ทำให้มิตรภาพสลายไป ทำให้คนที่พึ่งพาเราถูกดู หรือเสื่อมความ
เคารพนับถือในตัวเรา

ชั้นที่ ๔ สำหรับชั้นนี้มีจุดเน้น ๒ ประการด้วยกันในเรื่องนี้

ประการแรก เกี่ยวกับสิทธิของลูกที่จะเก็บเงินเอาไว้ เพราะเงินก้อนนี้เขาหามาได้
และเขาก็ควรจะใช้มันไปทางใดก็ได้ที่เขาพอใจ ในแง่ เช่นนี้พ่อไม่มีสิทธิในเงินก้อนนั้น อีกประการ
หนึ่งคือความต้องการที่จะทำตามคำสั่งพ่อ เพราะพ่อเป็นผู้ที่มีอำนาจและ เป็นผู้ออกคำสั่งในบ้าน

โดยปกติแล้วคนชั้นนี้ จะเลือกเอาข้างเคารพในอำนาจของพ่อกว่า การเคารพ
ในกรรมสิทธิ์เหนือสินทรัพย์ของลูกชายแค่บ่อยครั้งที่เคียดที่พ่อก็ไม่ได้รับการยกย่องให้มีสถานะภาพ
อันตรงไว้ซึ่งอำนาจ แต่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของลูกมีความสำคัญมากกว่าในกรณีนี้ อาจเป็นการ
ยากที่เราจะแยกบุคคลชั้น ๔ ออกจากบุคคลชั้น ๒ แต่ว่าปัญหานี้อาจจะแจ่มกระจ่างขึ้นเมื่อเรา
พิจารณาคำตอบที่เกี่ยวกับการรักษาสัญญา คือบุคคลชั้นที่ ๔ มักจะเห็นว่าสิ่งที่พ่อผิดสัญญาเป็นการ
แยกว่าที่ลูกผิดสัญญา เพราะพ่อควรทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี บุคคลชั้น ๔ อาจเอย่ว่าลูกเป็นหนี้บุญคุณพ่อ
ในฐานะที่พ่อเลี้ยงดูมา

เขาหวังว่าลูกควรจะสำนึกในหนี้สินนั้น นอกจากนี้ยังเห็นว่าควรรักษาสัญญาหรือคำพูด
เป็นการแสดงความซื่อสัตย์

ชั้นที่ ๕

คนชั้นที่ ๕ เชื่อว่าถ้าพ่อไม่รักษาคำพูด เขาก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเงินและ เขารู้สึก
ว่าลูกควรปฏิเสธ

เขาเห็นว่าพ่ออาจมีสิทธิในทรัพย์สินของลูกชายตามกฎหมาย แต่สัญญาที่พ่อให้กับลูกทำให้ลูกหวังว่าเขาสามารถจะใช้เงินนั้นได้ตามใจ ลูกมีสิทธิเหนือทรัพย์สินของเขา เพราะว่าพ่อให้สัญญานั้น การทำลายสัญญาจึงทำให้ลูกขาดความเคารพเชื่อฟังในพ่อ

โดยทั่วไป พ่อควรจะรักษาสัญญา/ต่อลูกเพื่อว่าลูกจะได้มีความไว้วางใจและไม่ผิดหวัง คำมั่นสัญญาก็เปรียบเสมือนข้อตกลง การทำลายสัญญาทำให้สิ่งคมยุ่งเหยิง

ขั้นที่ ๒

แนวตอบของบุคคลขั้นที่ ๒ มีลักษณะคล้าย ๆ กับบุคคลขั้นที่ ๑ แต่คำตอบของบุคคลขั้นที่ ๒ เห็นชัดกว่าบุคคลขั้นที่ ๑ ตรงที่ว่า อำนาจบังคับของพ่อต่อลูกนั้นยังมีขีดจำกัด ถึงแม้ว่าพ่อจะมีอำนาจตามกฎหมาย แต่ทางศีลธรรมแล้วพ่อก็ไม่มีอำนาจจะบังคับเอาเงินจากลูกเช่นนั้น

บุคคลขั้นที่ ๒ จะเน้นความสำคัญตรงที่ความไว้วางใจถูกทำลาย ถ้าพ่อเอาเงินจากลูกหรือไม่รักษาสัญญา เขาเห็นว่า ความไว้วางใจและรักษาสัญญานี้ เป็นการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ และความเชื่อมั่น ซึ่งเป็นหลักศีลธรรมที่ควรจะได้รับ การเคารพรักษาไว้มากกว่าผู้อื่น ๆ

เรื่องที่ ๕

หลายปีต่อมา โจและพี่ชายตกอยู่ในภาวะลำบากซึ่งเขาจะต้องหนีออกจากเมืองอย่างเงิบ ๆ โดยเร็วที่สุด และทั้งสองคนก็ต้องการเงิน พี่ชายของโจซื้อเล็กซ์ได้ฟิง เข้าไปในร้านค้าแห่งหนึ่งและชโมยเงินมา ๕๐๐ ดอลลาร์ ส่วนโจก็ไปหาชายแก่ที่กำลังรับบ้านาอยู่คนหนึ่ง ซึ่งเป็นที่รู้ทั่วเมืองว่า ชายคนนั้นชอบช่วยเหลือพลเมืองทั่ว ๆ ไป โจไปบอกชายแก่ว่า เขากำลังป่วยหนักและต้องการเงิน ๕๐๐ ดอลลาร์ เพื่อไปจ่ายเป็นค่าผ่าตัด ความจริงเขาไม่ได้ป่วย และไม่ได้ตั้งใจว่าจะเอาเงินมากลับชายแก่คนนั้น ส่วนชายแก่ถึงแม้เขาจะไม่รู้จิตใจโจคืนัก เขาก็ให้โจยืมเงินไป ดังนั้น โจก็ขโมยเล็กซ์หนีออกจากเมือง แต่แต่ละคนมีเงิน ๕๐๐ ดอลลาร์

คำถามเรื่องที่ ๕

- ๑๕. เธอเห็นว่าโจทำผิดมากกว่ากันระหว่างอเล็กซ์ที่ฟิงร้านจะชโมยเงิน ๕๐๐ ดอลลาร์ หรือโจที่ยืมเงิน ๕๐๐ ดอลลาร์ โดยไม่คิดว่าจะคืน เพราะเหตุใด
- ๑๖. การกระทำอย่างไหนที่เธอเองรู้สึกว่าจะเลวกว่า ถ้าเธอชโมยเช่นอเล็กซ์หรือหลอกโกงเช่นโจ
- ๑๗. ถ้าไม่คนจึงไม่ควรจะไปชโมยของจากร้าน

๒๕. ใครจะมีความรู้สึกไม่ดีมากกว่ากัน ระหว่าง เจ้าของร้านซึ่งถูกขโมยหรือ
ชายชราซึ่งถูกโกง เงินยืม ทำไม

๒๖. กฎหมายควรจะรุนแรงและเฉียบขาดในกรณีไหนมากกว่ากัน การขโมยคังที่
อเล็กซ์ทำ หรือการโกงเหมือนที่โจทำ เพราะอะไร

ชั้นที่ ๑

คนชั้น ๑ อาจตัดสินว่าเลวคัยกันทั้งคู่ "ตัวอย่าง ทั้งคู่เลว เท่าเทียมกัน" หรือ
อาจตัดสินว่าอย่างหนึ่งเลวกว่าอีกอย่างหนึ่ง แต่ส่วนมากแล้วมักจะตัดสินว่า การขโมยเลวกว่า
เหตุผลของ เขาขึ้นอยู่กับความเสียหายที่เห็นคัยตาเปล่า และข้อเสียหายนั้นสามารถทดแทนได้
เพียงใด และระหว่างการกระทำทั้งสองอย่างนี้ ข้อไหนที่จะมีบทลงโทษรุนแรงกว่ากัน

ถ้าการขโมยเลวร้ายกว่า นั้นเป็นเพราะทำให้ทรัพย์สินเสียหายและ เป็นการละเมิด
กฎหมาย ตำรวจก็สามารถจะลงโทษได้ หรือเป็นเพราะว่าเขาไม่ได้ขออนุญาต ถ้าการโกงเลวร้าย
กว่า ก็เป็นเพราะว่าโจไม่สามารถจะจ่ายเงินคืนให้ชายชราได้ หรือเป็นเพราะว่าโจผูกคอก ใน
ทุก ๆ กรณี บุคคลชั้น ๑ จะเน้นลักษณะของการกระทำซึ่งไม่ค่อยเกี่ยวข้อง เป็นต้นว่า ความมากน้อย
ของการโกหก หรือมีฉ้อฉลที่เน้นที่ผลที่ตามมาทางคัยวัตถุ เป็นต้นว่าปริมาณความเสียหาย ซึ่ง
ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการฝ่าฝืนบัญญัติ หรือละเมิดกฎข้อบังคับต่าง ๆ (กฎเกณฑ์ คัยข้อบังคับ กฎที่
ได้มาจากผู้ทรงอำนาจ ตรงข้ามกับกฎที่มีเหตุผลในตัว เหมือนกัยชั้นที่ ๔) คนชั้นที่ ๑ รู้สึกว่าถ้าบุคคล
ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ผู้อื่นประนามการกระทำของเขาว่าเลวร้ายจะ เลวกว่า

เหตุผลที่ให้ สำหรับการที่ว่า คนไม่ควรขโมยของจากร้าน ก็พูดง่าย ง่ายว่า เพราะว่า
มันผิดกฎหมายและ ควรจะถูกลงโทษ

เจ้าของร้าน หรือชายชรานั้นอาจจะมีความรู้สึกแยกว่า ขึ้นอยู่กับว่าใครได้รับเคราะห์
ในการสูญเสียหรือตกใจมากกว่ากัน

กฎหมายจะต้องลงโทษบุคคลที่ได้รับการตัดสินใจว่าเลวกว่าให้รุนแรงกว่าคนชั้นที่ ๑
อาจจะตอบคำถามวอน เช่นว่ากฎหมายบอกไว้ว่าเธอจะต้องลงโทษคนขโมย (คนโกง) มากกว่า

ชั้นที่ ๒

บุคคลชั้นที่ ๒ ส่วนใหญ่เห็นว่าการขโมยเลวกว่าการโกง แต่บางครั้งก็มองเห็นว่า
การโกงเลวกว่า หรือไม่คัยพอ ๆ กัน การพิจารณาได้คัยนึ่งถึงว่าใครต้องการเงินมากที่สุด ผู้นั้น
จะรู้สึกเจ็บมากกว่า

ความกลัวต่อการลงโทษไม่ใช่เหตุผลสุดท้าย แต่เป็นผลตามมาที่ควรใส่ใจเท่านั้น แต่การตัดสินใจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับว่าอะไรมีผลร้ายแก่ผู้รับเกราะหมากกว่ากัน และเห็นว่าการชโยมจากร้านเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของร้าน ถ้าเปรียบเทียบเจ้าของร้านกับชายสูงอายุ ชายสูงอายุจะรู้สึกเสียหายมากกว่า เพราะเขาต้องการเงินมากกว่าเจ้าของร้าน

บุคคลชั้น ๒ เห็นว่ากฎหมายควรมีไว้เพื่อป้องกัน ดังนั้น การทำโทษให้หนักที่สุด แก่ผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะทำผิดอีก หรือผู้ที่คอยฝ่าฝืน

ชั้นที่ ๓

คนชั้นที่ ๓ มักจะชี้ขาดว่าการโกงเลวร้ายกว่า แต่ก็อาจจะเห็นว่าเลวเท่ากันด้วยก็มี คนชราถูกมองว่าเป็นคนใจดีมีเมตตา ดังนั้น เป็นการกดโกง เขาโดยการพุดปก

คนชั้นนี้จะรู้สึกไม่ชอบการโกงมากที่สุดแม้ว่าอาจจะ เป็นไปได้ที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกจับ เขาก็ยังรู้สึกผิด ความผิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกทางอารมณ์ และการไม่ยินยอมของชายแก่

เป็นการผิดที่จะชโยมจากร้าน เพราะว่าเกี่ยวข้องกับสวัสดิการของคนอื่นและเพราะว่าผู้เคราะห์ร้ายไม่ได้ตกลงยินยอม

บุคคลชั้นที่ ๓ มีความรู้สึกแทนชายชราที่หวังจะให้ใจรักษาค่าพูด และการไม่ชอบการโกหก และเขาเห็นว่าผู้กระทำผิดทั้ง ๒ ควรได้รับโทษเท่ากัน เพื่อจะให้กลับตัว ถ้าสมมุติมีการอ้างถึงการชโยม มันก็ไม่เฉพาะ เรื่องเงิน (ชั้น ๒) เท่านั้น แต่เป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย

ชั้นที่ ๔

คนชั้นที่ ๔ ยึดมั่นอยู่ในกฎหมาย ซึ่งต่อต้านการชโยมและการกดโกง เขาเห็นว่าการกระทำทั้ง ๒ อย่างผิด

ที่จริงแล้ว เขาเห็นการกระทำทั้ง ๒ เป็นพฤติกรรมของการชโยมเพราะการกระทำทั้งคู่กระทำลงไปโดยไม่มีเจตนาที่จะใช้เงินคืน และสิ่งที่จะเลือกตัดสินว่าอะไรผิดมากกว่ากันระหว่าง ๒ ประเด็น นั้น เขามักจะ เน้นที่สิทธิของผู้เสียหาย และการชโยมที่จะได้รับตัวอย่างเช่น ถ้าเจ้าของร้านมีประกัน คนชั้นที่ ๔ อาจพูดว่า การโกงเลวกว่าในกรณีนี้ เพราะว่าชายแก่อยู่ในสถานะที่จะสูญเสียมากกว่า เขามักจะไม่ได้นึกถึงความเชื่อเฟ้อของชายสูงอายุและ เขาเห็นว่า

การโกงและการขโมยผิดทั้งคู่และควรจะถูกลงโทษ เพราะถ้ายกโทษให้จะนำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและของศีลธรรม เขาารู้สึกว่าผู้พิพากษาควรลงโทษให้เท่าเทียมกัน แต่เขาอาจรู้สึกว่าการขโมยควรจะได้รับโทษหนักกว่า

ขั้นที่ ๕

คนขั้นที่ ๕ ระวังเรื่องกฎหมายที่ต่อต้านทั้งการขโมยและการทำผิดใด ๆ และเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมายเช่นนั้น เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าของนักสังคมเป็นอย่างไรก็ตาม แต่เขาเห็นว่าการโกงเลวกว่า เพราะการไปยืมเงินของโจรจากชายชราที่เปรียบเหมือนการมีสัญญาต่อกันซึ่ง เห็นเด่นชัดกว่าสัญญาทั่วไป ที่ประชาชนมีต่อรัฐเกี่ยวกับกฎหมายต่อต้านการขโมย

สำหรับชายชราในการให้ยืมเงินก็หวังอย่างเต็มที่ว่าโจรจะรักษาคำพูด และเอาเงินมาใช้ในสถานการณ์นี้ ความไม่ยุติธรรมอยู่ที่ความผิดหวังของชายชราที่จะได้รับเงินคืนจากโจรให้สัญญา ชายชราจะต้องโทษตัวเองและโจร เขาอาจรู้สึกว่าการโกงโลกนี้เชื่อถือไม่ได้และการวางแผนใด ๆ นั้นเป็นไปได้ ธรรมดาที่เราไม่สามารถจะยึดถือคำพูดของคนอื่นได้

เนื่องจากคนขั้นที่ ๕ สำนึกว่าระบบศาลนั้นครอบคลุมอย่างกว้าง ๆ ทั้งการโกงและการขโมย เขาก็อยากให้การละเมิดกฎหมายแต่ละเรื่องนั้น ต้องผ่านวิถีทางของศาลและถูกลงโทษตามหลักฐานที่นำมาแสดงในศาล ไม่มีการเปรียบเทียบให้เห็นระหว่างการขโมยของอเล็กซ์ และการโกงของโจรในความเห็นของคนขั้นนี้

ขั้นที่ ๖

สำหรับคนขั้น ๖ ความผิดหวังของชายชราที่ตรงที่เขาจะหมดความไว้วางใจในโจรและสูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเอง และความศรัทธาที่จะทำสิ่งที่ดีงาม

คนขั้นที่ ๖ มีความสับสนการนี้ใกล้เคียงอย่างมากกับคนขั้น ๕ ยกเว้นแต่ว่าในขั้น ๕ การชักเคืองใจของชายชราอยู่ที่ความผิดหวังในโจรที่จะใช้เงินคืนเพราะโจรมิรักษาคำพูดในขั้น ๕ ความจำเป็นในการรักษาคำพูด วนเวียนอยู่ในเรื่องความจำเป็นทางสังคม เกี่ยวกับการตกลงกันหรือสัญญาต่อกัน เพื่อว่าคุณสามารถจะยึดมั่นอยู่ในแผนการของคุณได้ในโลกที่ยังเชื่อถือได้ที่อยู่ สำหรับคนขั้น ๖ พฤติกรรมในการรักษาคำพูด ย้ำความซื่อสัตย์ไว้วางใจต่อกันของมนุษย์ อันเป็นลักษณะจำเป็นของสังคมในอุดมคติ พอ ๆ กับเป็นพื้นฐานของอุดมคติของบุคคล

วิธีให้คะแนน

ชั้นแรกผู้ตรวจจะต้องอ่านเรื่องและคำตอบของนักเรียน และพยายามจำคำตอบของ
เด็กให้ได้ แล้วนำไปพิจารณาเทียบเคียงกับแนวคำตอบของชั้นต่าง ๆ ตามที่ได้เสนอไว้แล้ว
นอกจากนั้นอาจนำไปเทียบเคียงกับตัวอย่างคำตอบของบุคคลในชั้นต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้เสนอไว้
ในรายงานวิจัยนี้ (มีในหนังสือจริยธรรม พัฒนาการและการวัด โดยสมบุญรณ ศาลยาสิวิน ๒๕๒๒)
เพื่อที่จะตัดสินว่าคำตอบอยู่ในชั้นใด คะแนนที่ให้คำตอบแต่ละเรื่องอาจเป็นชั้นเดียวกัน ๆ หรือ
หลายชั้นผสมกันก็ได้เช่น

ชั้น ๓ หมายถึง ชั้น ๓ จริง ๆ

ชั้น ๓ (๒) หมายถึงส่วนใหญ่เป็นชั้น ๓ แต่มีบางข้อ ที่เป็นชั้น ๒

โดยใช้วิธีการนี้ คำตอบทุกเรื่องจะได้รับคะแนนหมด

หลังจากการให้คะแนนสำหรับแต่ละเรื่องแล้ว คะแนนรวมทั้งหมดของผู้ตอบคนหนึ่ง ๆ
จะทำได้ดังนี้

๑. บันทึกลงคะแนนที่ได้ในแต่ละเรื่อง

๒. ก. ให้นำหน้าคะแนนเป็น ๓ สำหรับคำตอบที่มีลักษณะอยู่ในชั้นใดชั้นหนึ่งล้วน ๆ

เช่น ชั้น ๑, ๒, ๓, ๔ - ฯลฯ

ข. สำหรับคำตอบที่มีลักษณะผสมกันสองชั้น เช่น ๑(๒) ๒(๓) หรือ ๒(๔)
ให้นำหน้าเป็น ๒ สำหรับชั้นเด่น และให้นำหน้าเป็น ๑ สำหรับชั้นที่รองลงมา (คือชั้นที่อยู่ใน
วงเล็บ)

๓. รวมคะแนนทั้งหมดในแต่ละชั้นแล้วแปลงเป็นเปอร์เซ็นต์

ถ้าชั้นนั้นมีคะแนน ๕๐% หรือมากกว่า ก็จะจัดเป็นชั้นเด่น

ถ้าชั้นนั้นมีคะแนนรวม ๒๕% หรือมากกว่า ก็จะจัดเป็นชั้นรอง

ตัวอย่างวิธีการให้คะแนน

๑. ชั้นแรก คะแนนที่ได้ในแต่ละเรื่องสำหรับนายก. เป็น ๒(๓), ๓, ๓(๒)
และ ๓ มี ๔ เรื่อง

๒. น้ำหนักที่ให้จะเป็น

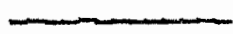
	ชั้น	ชั้น ๓
	๒	๑
	๑	๑
	<hr/>	๒
๓. คะแนนรวมแต่ละชั้น	๓	๓๑

คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ $\frac{๓}{๑๒}$ หรือ ๒๕% สำหรับชั้น ๒
 $\frac{๑}{๑๒}$ หรือ ๘% สำหรับชั้น ๓

พยายามให้นักเรียนคนนี้ จึงได้คะแนนทั้งหมด ๓(๒) คะแนนตามชั้นนี้ได้แปลงเป็นคะแนนวิชาการทางจริยธรรม เพื่อสะดวกในการนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่าง ๆ ไว้ โดยเอาคะแนนตามชั้นคูณด้วยจำนวนเปอร์เซ็นต์ เช่น ตามตัวอย่างดังกล่าว

$$\begin{aligned} \text{นาย ก. ได้คะแนน ชั้น ๒} \times ๒๕\% &= ๕๐ \\ \text{คะแนนชั้น ๓} \times ๘\% &= ๒๒.๕ \\ \text{รวมนาย ก. ได้คะแนน} &= ๖๗.๕ \end{aligned}$$

โดยนัยนี้คะแนนวิชาการทางจริยธรรมจะอยู่ระหว่าง ๑๐๐ ถึง ๒๐๐

บทที่ ๕

ผลของการวิจัย

๕.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา : แนวทางการตัดสินใจและการให้เหตุผลทางจริยธรรม

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

(กฎหมายกับการช่วยชีวิตมนุษย์)

ภรรยาพิมเป็นโรคมะเร็งชนิดร้ายแรงจนอาการหนักใกล้จะตาย หมอลงความเห็นว่ามียาชนิดหนึ่งที่สามารถช่วยชีวิตเธอได้ และยานี้เพิ่งจะมีผู้ผลิตได้ พิมพยายามทุกวิถีทางที่จะหาเงินไปซื้อยา ซึ่งผู้ผลิตตั้งราคาไว้สูงมาก แต่เขารวบรวมเงินได้เพียงครึ่งเดียว แม้เขาจะพยายามอ้อนวอนขอจ่ายเพียงครึ่งหนึ่งก่อนที่เธอจะพยายามหาซื้อที่เหลือ ผู้ผลิตก็ไม่ยอมคงยืนยันจะขายราคาเต็ม และต้องจ่ายสดควย เขาว่าจะต้องคิดทำไรให้คุณกับที่ใกล้ลงทุนลงแรงคิดค้นยานี้ออกมา เมื่อพิมจนหนทางจึงลอบเข้าไปขโมยยา

คำถาม

- ๑. พิมสมควรจะขโมยยาหรือ ตามความเป็นจริงแล้วการกระทำของพิมถูกหรือผิด กรุณาให้เหตุผล
 - ๒. เมื่อไม่มีทางเลือกอื่น สามมีหน้าที่จะต้องขโมยยามาให้ภรรยาหรือสามมีที่ศีลสมควรหรือไม่ที่จะกระทำเช่นที่วานี้
 - ๓. ผู้ผลิตยามีสิทธิที่จะโก่งราคาขายสูงมากขนาดนั้นหรือไม่ (สมมุติว่าไม่มีกฎหมายควบคุมราคาขาย) กรุณาให้เหตุผลประกอบควย
- ถ้าคุณคิดว่าพิมสมควรขโมยยานั้นให้ตอบคำถามข้อ ๔ก และ ข
- ๔ก. ถ้าสามมิได้สนับสนุนหรือรักใคร่ภรรยา สามยังคงควรที่จะขโมยยามาให้ภรรยาหรือไม่
 - ๔ข. สมมุติว่าคนป่วยไม่ได้เป็นภรรยา แต่เป็นเพื่อนที่รักที่สุดของพิม และเขาก็ไม่มีที่พึ่งอื่น พิมยังคงควรจะขโมยยามาให้หรือไม่ เพราะเหตุใด
- ถ้าคุณคิดว่าพิมไม่สมควรขโมยยานั้นให้ตอบคำถามข้อ ๕ก และ ข
- ๕ก. ถ้าเป็นคุณ คุณจะขโมยยาเพื่อช่วยชีวิตภรรยาตัวเองหรือไม่
 - ๕ข. ถ้าตัวคุณกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็งที่ว่า คุณจะไปขโมยยาเพื่อช่วยชีวิตตนเองหรือไม่
- โปรดตอบคำถามข้อ ๒ ทุกคน
- ๖. พิมถูกจับได้ว่าลอบเข้าไปขโมยยามาให้ภรรยา เขาถูกนำตัวขึ้นฟ้องศาล คุณคิดว่าผู้พิพากษาควรตัดสินปล่อย หรือลงโทษจำคุก เพราะเหตุใด

ลักษณะคำตอบของนักเรียนชั้น ป.๘

แนวคำตอบของนักเรียนระดับชั้น ป.๘ อาจแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทที่ ๑ มีความกลัวเกรงตอกกฎหมาย กลัวถูกจับได้ ต้องติดคุกและภรรยาจะอยู่กับใคร ถ้าพิมพ์ติดคุก ลักษณะคำตอบเช่นนี้มักจะเป็นลักษณะคำตอบของเด็กที่อยู่นอกเมืองของภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเภทที่สองซึ่งเห็นว่าพิมพ์สมควรที่จะกระทำโดยอ้างถึงความจำเป็น ภาวะความยากจน และความสำคัญของภรรยาต่อสามีต่อครอบครัว ต้องเลี้ยงบุตร ซึ่งคำตอบเช่นนี้เห็นเด่นชัดในกลุ่มของเด็ก ป.๘ ภาคใต้ ที่อยู่ในเมือง ลักษณะคำตอบประเภทที่ ๓ ซึ่งเน้นในเรื่องของความถูกต้องทางกฎหมายและศีลธรรม จึงเห็นว่าพิมพ์ไม่สมควรชโยม เหตุผลเช่นนี้ส่วนใหญ่เป็นคำตอบของนักเรียน ป.๘ ภาคกลางที่อยู่ในเมือง อย่างไรก็ตามในทุก ๆ ภาคจะมีคำตอบทั้ง ๓ ประเภทนี้ด้วย ทั้งนี้ นักเรียน ป.๘ ไม่ค่อยได้พูดถึงเรื่องหน้าที่ที่คู่ของสามี เหตุผลการชโยม หรือไม่ชโยมก็เหมือนคำตอบในข้อ ๑ มีบางคนตอบว่าสามีที่คู่ต้องไม่ชโยม หรือเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยภรรยา กลัวภรรยาตาย เกี่ยวกับสิทธิของผู้ชาย นักเรียนกลุ่มนี้ยอมรับในสิทธิของผู้ชายตามกฎหมายอย่างไม่ค่อยได้แสดงข้อคิดเห็นมากนักมักจะตอบว่าผู้ชายมีสิทธิ เพราะเขาเป็นผู้ผลิตลงทุนลงแรงมาก และไม่มีกฎหมายคุ้มครอง จำนวนผู้ที่คัดค้านมาก คือกลุ่มนอกเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ที่เห็นว่าผู้ผลิตไม่ควรโกงราคาอ้างว่า เอาค่าไ้มากเกินไป คนจนไม่มีเงินซื้อ ถ้าไม่ได้รับภรรยา นักเรียน ป.๘ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรทำ แต่ถ้าเป็นเพื่อนรักนักเรียนส่วนใหญ่จะแสดงความเห็นใจ เพราะเป็นเพื่อนที่รักกัน ไม่มีที่พึ่ง และหวังผลตอบแทนในยามพิมพ์ป่วยบ้าง บางคนจะช่วยในลักษณะให้ยืมเงิน หากเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ถ้าเป็นภรรยาของตนหรือเป็นการชโยมเพื่อช่วยชีวิตตนเอง นักเรียน ป.๘ ในภาคใต้ และภาคกลางส่วนใหญ่จะตอบว่าไม่ทำ เหตุผลเช่นเดิม คือ กลัวถูกจับไม่ตี ส่วนในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีความเห็นทั้งสองฝ่ายจำนวนใกล้เคียงกัน เหตุผลเพียงช่วยชีวิตของภรรยาของคนที่ชโยม และเพื่อความอยู่รอดต่อไปของตน พวกที่ปฏิเสธมักจะให้เหตุผลสั้น ๆ ว่า ปลอยชีวิตไปตามยถากรรม หรือไม่ก็อ้างว่าไม่ไปชโยม เพราะไม่มีแรงจะไป เรื่องการทำโทษพิมพ์ก็ยังมีความเห็นไม่ค่อยสอดคล้องกันระหว่างกลุ่มในเมือง และกลุ่มนอกเมือง และระหว่างภาคด้วย กลุ่มนอกเมืองภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และส่วนใหญ่ของภาคใต้ ทั้งในเมือง และนอกเมือง เห็นว่าพิมพ์ควรถูกจำคุกตามกฎหมาย เพราะการชโยมเป็นการผิดกฎหมาย สังคมห้าม และเพื่อความเป็นธรรม เพื่อรับกรรมที่ตนก่อขึ้น ส่วนกลุ่มในเมืองของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเห็นว่า ผู้พิพากษาควรปล่อยพิมพ์ เพราะพิมพ์เป็นคนรักภรรยา ช่วยชีวิตภรรยา

และเพราะความจำเป็นผู้ผลิตไม่ยอมอ่อนบาง ฟิมจึงควรได้รับการเห็นใจ เขาอยากจน สำหรับกลุ่ม
ภาคกลางมีความเห็นคล้ายกัน คือ กลุ่มในเมืองเห็นว่าฟิมควรถูกจำคุก เพราะผิดกฎหมาย ส่วนกลุ่ม
นอกเมือง ยังมีความเห็นกำลังกัน

สรุปโดยทั่วไปแล้วนักเรียนชั้น ป.๔ ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของฟิม เป็นส่วนใหญ่ เพราะ
ยังเกรงก้องตอก หมายถึงโทษและการผิดศีลธรรม ยังมีความเข้าใจผู้ผลิตเห็นว่ามิสิทธิตามกฎหมาย
และถ้าเป็นคนที่ไม่มีความรักต่อกันแล้วยังไม่สมควรจะทำ แต่นักเรียน ป.๔ จำนวนไม่น้อยที่เห็นใจ
ฟิม นิยามยกย่องว่าฟิมเป็นคนดี เป็นคนรักภรรยา และเห็นว่าผู้ผลิตยังไม่ยุติธรรม จึงเห็นว่าฟิมควร
ได้รับการเห็นใจจากผู้พิพากษา เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อความเกี่ยวข้องกับตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่
มักจะตอบว่าปล่อยชีวิตให้เป็นไปตามยถากรรม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะบางอย่างเกี่ยว
กับความเข้มแข็งต่อสู้กับชีวิตของคนไทย หรือไม่ เป็นเรื่องที่น่าสงสัย และเกิดขึ้น แม้กระทั่งกับคน
ในเยาว์วัย เหตุผลของนักเรียนชั้น ป.๔ จึงจัดอยู่ในระดับจริยธรรม ตั้งแต่ชั้น ๑ ถึง ๓ ตามทฤษฎี
ของโคเบิร์ต ส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง ๒ และ ๓ เด็กในชั้นนี้มักจะให้คำตอบสั้น ๆ การใช้ภาษายัง
ไม่ถูกต้อง นักเรียนในภาคกลางใช้ภาษาที่สื่อความได้ชัดเจนกว่านักเรียนในภาคอื่น

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ป.๔ (ฟิมไม่ควรทำ)

- ๑. ผิด เพราะถ้าเกิดเจ้าของร้านจับได้ ก็ต้องติดคุก การกระทำเช่นนี้ผิดมากทีเดียว
- ๒. ไม่ควร สามีนี้อาจมีหน้าที่จะขโมยยาไปให้ภรรยา สามีนี้อาจไม่สมควรทำเช่นนั้น
- ๓. มีสิทธิโกงราคาได้เสมอ เพราะว่ามีกฎหมายควบคุม
- ๔ก. ถ้าเกิดเป็นตัวผม ผมจะไม่ขโมย ผมจะไปหาขายเอง
- ๔ข. ถ้าเกิดผมเป็นโรคมะเร็ง ผมจะไปขอยืมเงินจากผู้อื่น
- ๕. สมควรปล่อยไป เพราะมันจริงจริง

ตัวอย่างคำตอบ (ฟิมควรทำ)

- ๑. ถูก เพราะถ้าจะรอกเก็บเงินไว้ซื้อยาหรือจะรอกให้ภรรยาตาย
- ๒. ควร เพราะไม่มีทางเลือกอื่น ถ้าไม่ขโมยภรรยาที่ตาย
- ๓. มีสิทธิ เพราะไม่มีกฎหมายควบคุมราคาขาย
- ๔ก. ไม่ควรขโมย เพราะไม่ได้รักใคร่กัน
- ๔ข. สมควร เพราะเป็นเพื่อนรักใคร่กัน
- ๕. ควรปล่อย เพราะภรรยาป่วย

ลักษณะคำคอบนักเรียนชั้น ป.๖

นักเรียนชั้น ป.๖ ยังคงเห็นว่าพินไม่สมควรขโมยเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกับทัศนคติของนักเรียนชั้น ป.๔ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักเรียนที่อยู่นอกเมืองมีเปอร์เซ็นต์คัดค้านสูงกว่ากลุ่มในเมือง ทัศนคติเช่นนี้เหมือนกันทุกภาคยกเว้นภาคใต้ที่นักเรียนชั้น ป.๖ ส่วนใหญ่เห็นว่าพินสมควรจะขโมย เหตุผลของนักเรียนชั้น ป.๖ ที่คัดค้านการขโมยของพินมีหลายคำ เช่น เป็นสิ่งไม่ดี ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม หรือผิดทางพุทธศาสนา ถ้าตำรวจจับได้จะติดคุก และไม่มีใครดูแลภรรยา และจะติดนิสัยไปจนโต ส่วนผู้ที่เห็นสมควรโดยเฉพาะนักเรียน ป.๖ ภาคใต้ อ้างเหตุผลว่าภรรยาจะตาย มีเงินไม่ครบ เจ้าของไม่ขาย และเพื่อเห็นแก่มนุษย์

เด็ก ป.๖ ไม่ได้คิดว่าเป็นหน้าที่ของสามีที่จะขโมยยามาให้ภรรยา ควรหาทางออกอย่างอื่นเห็นว่ากรขโมยยายังจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลังมากขึ้น ส่วนเด็ก ป.๖ ภาคใต้ ที่เห็นว่าควรขโมยก็ไม่ใช่อธิว่าเป็นหน้าที่ แต่เพราะความสงสารภรรยาภักดิ์ภรรยาจะตาย นักเรียนระดับนี้ยอมรับในอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยอ้างว่าเมื่อกฎหมายไม่ห้าม ก็เป็นสิทธิของผู้ชาย เพราะสามีขานเกี่ยว แต่มีจำนวนไม่น้อยที่คำนึงถึงค่านิยมของชุมชนของผู้ชายมากกว่าจะถือสิทธิตามกฎหมาย มีความเห็นใจคนยากจน เห็นคุณค่าของชีวิตคนมากกว่าทรัพย์สินของผู้ผลิต การรักเพื่อนเห็นใจเพื่อน มีความโอบเอื้อียงที่จะช่วยเพื่อนมีปรากฏอยู่มากในกลุ่มชั้น ป.๖ แต่ถาเป็นการช่วยภรรยาซึ่งไม่ได้มีความรักใคร่สนิทสนมกันแล้วนักเรียนกลุ่มนี้มีความเห็นขัดแย้งกัน ส่วนหนึ่งมีความรู้สึก^{ผิด}และไม่ไว้วางใจภรรยาก็ไม่ควรขโมย แต่ส่วนหนึ่งเห็นว่าควรทำเพราะเป็นหน้าที่ระหว่างสามี ภรรยาเคยรักกันมาก่อน นักเรียน ป.๖ ให้ความสำคัญแก่ญาติพี่น้อง เช่นบิดามารดา และตนเองมากกว่าให้ความสำคัญแก่สามีภรรยา เขาจึงไม่เห็นสมควรที่จะขโมยเพื่อภรรยา แต่จำนวนเปอร์เซ็นต์ของนักเรียนชั้น ป.๖ มีน้อยกว่าจำนวนเปอร์เซ็นต์ ของเด็ก ป.๔ ที่ตอบว่าจะขโมยเพื่อช่วยชีวิตของตนเอง แสดงว่าเด็กวัยนี้เริ่มจะยึดถืออุดมการณ์ การเป็นคนดีมากกว่าการคำนึงถึงตนเอง ประมาณร้อยละ ๘๕ ของนักเรียนชั้น ป.๖ ในภาคเหนือ และภาคกลางที่เห็นว่าพินควรได้รัโทษตามกฎหมายในฐานะขโมย ส่วนนักเรียนในภาคใต้ มากกว่าร้อยละ ๖๐ ที่ตัดสินเข้าข้างพินโดยอ้างถึงความจำเป็นของพินที่ต้องช่วยชีวิตของภรรยา และช่วยชีวิตของมนุษย์ และบ่งไว้วางใจความเดือดร้อนผู้ชายที่โกงราคายาส่วนนักเรียน ป.๖ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มนอกเมือง มีความเห็นว่าควร และไม่ควรรพอ ๆ กับ ความคิดเห็นของนักเรียนระดับ ป.๖ ส่วนใหญ่จัดอยู่ในชั้น ๓ ตามเกณฑ์ ของโคลีเบิร์ก

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ป.๖

๑. ผิด เพราะว่าการชโมยเป็นสิ่งที่ไม่ดี ถึงแม้ไม่มีเงินก็ไม่สมควรที่จะไปลักชโมยของคนอื่น เพราะเป็นสิ่งไม่ดี

๒. ไม่สมควร ^{/ทำ} เช่นนั้นถ้าเขาจับได้ว่าเราเป็นคนชโมย เราต้องเข้าคุกแล้วภรรยาของเราจะเป็นเช่นไร แล้วใครจะคอยดูแลรักษาภรรยาของเรา

๓. ผู้ลิตยามีสิทธิที่จะโกงใครก็ได้ เพราะไม่มีกฎหมายห้าม เราห้ามเขาไม่ได้ที่จะไม่ให้เขาทำเช่นนั้นแต่ก็ไม่ควรโกงราคาสูงถึงขนาดนั้น

๔ก. ไม่ เพราะถ้าเราไปชโมยและถูกตำรวจจับ และใครจะคอยรักษาภรรยาของเราไม่ชโมยก็ยังคงคิดว่าชโมย

๔ข. ไม่สมควร เพราะเป็นการที่ไม่ดี ถึงตัวเราตายก็ช่าง เพราะเป็นการมีบาปติดตัว และก็ไม่สมควรที่จะไปชโมย

๕. ควรปล่อยตัวพิม เพราะพิมจะต้องดูแลรักษาภรรยาที่กำลังใกล้จะตายอยู่แล้ว ผู้พิพากษาต้องเห็นใจพิมและให้การร่วมมือ

ลักษณะคำตอบของนักเรียนชั้น ม.ศ. ๓

แนวคำตอบของนักเรียนชั้น ม.ศ.๓ เริ่มจะลดไปบ้างเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนชั้น ป.๖ ที่ตัดสินว่าการกระทำของพิมไม่สมควร และมีความแตกต่างกันระหว่างภาคต่าง ๆ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงยึดมั่นอยู่ในกฎระเบียบ และศีลธรรม เห็นว่าไม่สมควรกระทำ เพราะเป็นการผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม เป็นบาปติดตัว แต่ก็ยังเห็นใจพิม และเสนอแนะทางออกให้พิมเช่น ให้ทำงานหนักขึ้นเพื่อแลกกับเงิน แต่ในภาคกลาง และภาคใต้ ส่วนใหญ่จะเข้าข้างพิม โดยเห็นใจในความรัก ความห่วงใยของพิมที่มีต่อภรรยา และห่วงใยในชีวิตครอบครัว และอ้างว่าไม่มีทางเลือกอย่างอื่น เพราะผู้ชายไม่ดีในกลุ่มภาคกลาง มีการอ้างเหตุผลค่านิยมขนบธรรมเนียม ส่วนใหญ่ของนักเรียน ม.ศ.๓ ภาคกลาง และภาคใต้เห็นว่าเป็นหน้าที่ของสามีพิมต้องช่วยภรรยา เพราะเป็นสิ่งจำเป็น และเพราะความรัก นักเรียน ม.ศ.๓ ทุกภาคยังตอบว่าผู้ชายมีสิทธิจะโกงราคาได้เพราะเป็นผู้ลิตเอง ต้องการกำไร ไม่มีกฎหมายคุม และเพราะยากี่มีคนต้องการมาก สำหรับผู้ที่ตอบว่าพิมสมควรจะทำนั้นยังมีความเห็นเหมือนเดิมไม่ว่า

จะรักภรรยา หรือไม่ถือว่าเป็นสามีภรรยาแล้วต้องช่วยเหลือกันเพื่อคุณธรรม เพื่อช่วยชีวิตคนอื่น และเพื่อเห็นแก่ลูก แนวคำตอบเช่นนี้ จะเห็นว่าแตกต่างกับความเห็นของนักเรียนชั้น ป.๔ และ ป.๖ ซึ่งจะไม่ขโมย ถ้าไม่รักภรรยา หันจะเกี่ยวกับเพื่อนยังคงเหมือนกันกับชั้น ป.๖ ยังให้ความสำคัญของเพื่อน และถือว่าเพื่อนที่ค้ำหน้าที่ต้องช่วยเหลือกันและกัน นอกจากนั้นยังเป็นการกระทำเพื่อมนุษยธรรมด้วย เพราะชีวิตมีคุณค่า ส่วนการขโมยเพื่อช่วยชีวิตของตนเองนั้น ส่วนใหญ่จะตอบว่าไม่ทำ เพราะความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนหนีไม่พ้น ยอมตายก็คิดว่าที่จะไปขโมย หรือบางคนก็อ้างว่าอยู่ไปก็ไม่มีประโยชน์ มีความเห็นต่างกันไป เช่น ภาคใต้ในเมืองไม่ตอบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมืองตอบว่าจะขโมยเพื่อช่วยชีวิตตนเอง นักเรียน ม.ศ.๓ ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ ๖๐ เห็นว่าพินควรได้รับโทษตามกฎหมาย เพราะทุกคนต้องยอมรับผลในสิ่งที่ตนกระทำและเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เสนอแนะให้ลงโทษสถานเบา ส่วนนักเรียน ม.ศ.๓ ภาคใต้อายุเฉลี่ย ๖๐ เห็นว่าควรปล่อยพินด้วยเหตุผลเช่นเดิม เพราะพินช่วยเหลือผู้อื่น เหตุการณ์บังคับ สงสารพิน และมักขโมยโทษไปให้ผู้อื่น คำตอบในเรื่องนี้ของนักเรียนชั้น ม.ศ.๓ ต่างไปจากคำตอบของนักเรียนชั้น ป.๔ และ ป.๖ ซึ่งกลุ่มอายุน้อยมักจะเสนอแนะให้ปล่อยพิน เพราะสงสารเห็นใจ และเหตุผลของการทำโทษก็ต่างกัน นักเรียนชั้น ป.๔ ป.๖ ต้องการทำโทษพิน เพราะเห็นว่าพินทำไม่ดี และเป็นการแก้แค้น แต่เหตุผลของนักเรียนชั้น ม.ศ.๓ การทำโทษเพื่อรักษากฎหมาย เพื่อมิให้ผู้อื่นฝ่าฝืนกฎหมาย หรือตามอย่าง แต่เสนอแนะให้เป็นโทษสถานเบา เหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียน ม.ศ.๓ จึงจัดอยู่ในระหว่างชั้น ๓ และชั้น ๔ เป็นส่วนใหญ่

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ม.ศ.๓

๑. ถูก เพราะเขาทำลงไปเพื่อช่วยชีวิตภรรยาของเขาที่จะตายอยู่แล้ว แต่ถ้าผิดก็เพราะทางกฎหมายลัทธิพิน
๒. สมควร
๓. ไม่มีสิทธิ์ เพราะถ้าจะตั้งราคา ควรให้ราคาพอประมาณกับจำนวนยาที่ผลิตขึ้น
- ๔ก. ควรที่จะขโมยมา เพราะยังงใจเขาก็เป็นภรรยาของเขา
- ๔ข. ควรจะขโมยมาให้ เพื่อจะได้ช่วยชีวิตของเพื่อน เพื่อมนุษยธรรม
๕. ควรปล่อยเขา เพราะเขาหมกมุ่นทางที่จะชื้อยานั้นได้ จึงได้จำใจทำลงไป

ลักษณะคำตอบชั้น ม.ศ๕

ความเห็นของนักเรียนชั้น ม.ศ.๕ โนมูเอียงมาทาง เห็นอกเห็นใจพิมในความรัก และหน้าที่พิมคือภรรยา เพื่อช่วยชีวิตภรรยา และเพื่อนมนุษย์ธรรม ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าผิดกฎหมาย แต่อ้างว่าไม่มีทางเลือกแล้วต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนอกเมือง แต่ยังมีจำนวนน้อยประมาณร้อยละ ๓๐ - ๔๐ ที่เห็นว่าพิมไม่สมควรจะทำการจะหาวิธีการอื่น เพราะเป็นการผิดกฎหมาย และผิดศีลธรรม สามีที่ก็จะต้องมีหน้าที่ช่วยเหลือภรรยายามตกทุกข์ได้ยาก ในกรณีนี้สามีพยายามหาหา โดยวิธีสุจริตแล้วไม่เป็นผลก็สมควรขโมยยา ส่วนใหญ่นักเรียนจะยอมรับความจริงว่าผู้ชายจะโกงราคาได้ เพราะไม่มีกฎหมายควบคุม เพราะต้นทุนยาราคาแพง และต้องการกำไรมาก และเพราะไม่มีคุณธรรมประจำใจ ส่วนพวกที่อยู่นอกเมืองมีความโน้มเอียงไปในทางต่อต้าน ช่วยเหลือมนุษย์ และอ้างว่าผู้ผลิตยังมีโอกาสได้กำไรในการผลิตครั้งต่อไปได้ ซึ่งไม่ต้องใช้ต้นทุนมากนัก ส่วนการที่จะรักภรรยาหรือไม่ก็ตามก็ยังสมควรที่จะทำเพราะเป็นหน้าที่ต่อครอบครัว และยังเพื่อเหตุผล ค่านิยมมนุษย์ธรรม การช่วยเหลือชีวิตมนุษย์ด้วยกัน รวมทั้งการช่วยเหลือเพื่อนักเช่นกัน เพราะเป็นเพื่อนที่รักกันมาก หน้าที่ของเพื่อนที่คต้องช่วยกันและเพื่อเห็นแก่มนุษยธรรม

แม้ว่านักเรียนชั้น ม.ศ๕ จะเห็นใจพิมเข้าข้างพิมแต่เมื่อเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับตนเองแล้ว ส่วนใหญ่จะปฏิเสธการขโมย เห็นว่าไม่ควรทำ ควรจะหาทางออกอย่างอื่น และเห็นว่าความตายเป็นสิ่งหนีไม่พ้น เชื่อในเวรกรรม ฉะนั้นจึงไม่ควรขโมยเพื่อภรรยาตนเองหรือเพื่อชีวิตตนเอง แต่สำหรับในกลุ่ม ม.ศ.๕ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางแล้ว ความเห็นยังกำกวมกัน ระหว่างควรกับไม่ควร พวกที่ตอบว่าควรก็อ้างเหตุผลความเป็นสามีภรรยา และเราต้องรักชีวิตของเรา ถ้าเราไม่ทำเพื่อตัวเราแล้วใครจะทำเพื่อเรา พวกที่ไม่ทำก็คิดถึงอนาคต คิดถึงชื่อเสียงผิดกฎหมายไม่ต้องการให้ผู้อื่นลำบาก

ความเห็นเกี่ยวกับการทำโทษพิมก็แบ่งเป็นสองฝ่าย ผู้ที่เห็นว่าพิมควรถูกจำคุกก็ต้องการรักษากฎหมาย และไม่ต้องการให้คนอื่นเอาอย่าง ส่วนพวกที่เห็นในพิม เพราะความรักภรรยา และการช่วยเหลือชีวิตมนุษย์ก็เห็นว่าศาลควรจะตัดสินปล่อย หรือลดโทษให้ อย่างไรก็ตามความเห็นส่วนใหญ่มีการเอาโทษพิมแต่มีการลดหย่อน เหตุผลทางจริยธรรมของนักเรียนระดับ ม.ศ๕ จึงอยู่ในระหว่างชั้น ๓-๔ พวกหนึ่งอีกพวกหนึ่งอยู่ระหว่างชั้น ๔-๕ ตามเกณฑ์ของโคล์เบิร์ก

ตัวอย่างคำตอบ นักเรียนชั้น ม.ศ.๕

๑. ถก คนเราเมื่อไม่มีทางเลือกก็ต้องทำอย่างนั้น ชีวิตของคนไม่ได้มีค่าเพียงแค่เงินเท่านั้น เงินคือสิ่งที่มีมนุษย์สมมุติขึ้นเพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ชีวิตคนไม่ได้เปรียบสิ่งของ จึงซื้อด้วยเงินไม่ไ้ ความคิดไม่ได้ตกอยู่ที่หิม แต่ตกอยู่ที่ผู้ผลิตในเมื่อเขาผลิตยาได้เขาไม่ไ้ขายให้หิมรายเดียว เขายังมีโอกาสที่จะกอบโกยจากคนอื่นมาก ทำไมเขาไม่คิดไม่รู้จักเอาใจเขามาใส่ในร่ายาง

๒. สมควรอย่างยิ่ง การที่จะบอกว่าคนเราเป็นคนอย่างไรนั้นดูได้จากกรกระทำของเขา ถ้าเขาจะพร่าปากพูดกับภรรยาว่าพี่รักและสงสารน้องอยากจะให้น้องหายเร็ว แต่เขาก็กลับไปให้หมอรักษา หมอรักษาไม่ได้ก็ตายไป ตรงกันข้ามเขาพยายามทุกวิถีทางให้ได้นั้นมารักษาภรรยาจนหายได้เขาก็เป็นสามีที่ดี

๓. ทำได้ในเมื่อเขาลงทุนผลิตเขาก็ต้องเอากำไรให้คุ้มกับที่ลงทุนลงไป แต่เขาก็ควรจะละอายใจตนเองบ้าง เป็นเพราะเขาคงเคยต้องทำให้ผู้หญิงตายไปหนึ่งคน และเขาก็ไม่ไ้รู้ว่าเขาลงทุนไป ๑๐ ล้าน แล้วผลิตยาขึ้นมาได้เม็ดเดียวเมื่อไร คนเหล่านี้ชอบกอบโกยเหมือนกับคนมี (แซ) ที่เข้ามากอบโกยผลประโยชน์ช่วยเหลือกันแค่นั้นในเครือญาติไม่นึกถึงคนอื่นบ้าง เห็นแก่ได้เห็นแก่ตัว คนเหล่านี้เคย (เหี้ย) มาก่อนเพื่อจะลดล้างปมค้อยของตัวเอง แต่สิ่งที่ลดล้างไม่หมดคือ นิสัย (เหี้ย ๆ) ของพวกมันเอง

๔ก. ค่วยหน้าทีของสามีที่ดีเขาก็ควรจะคงทำ ถึงเขาจะไม่ได้รักภรรยาของเขา แต่ก็ควรจะมีความรับผิดชอบ ถ้าไม่รักเขาแล้วก็จะไปดวงเกินเขาทำไม เมื่อดวงเกินเขาแล้วก็ต้องรับผิดชอบ ถ้าไม่รับผิดชอบคือสัตว์ธรรมดานี้เอง เมื่อเขาเจ็บป่วยก็รักษาเมื่อมีช่องทางที่จะรักษาแต่ไม่ทำมันก็ยิ่งกว่าสัตว์นี้เอง

๔ข. ในเมื่อเขาไม่มีที่พึ่งเขาก็หวังพึ่งเรา

๖. ลงโทษจำคุก เพราะกฎหมาย คือข้อบังคับ หากกฎหมายยึดหยุ่นได้ก็ไม่ใช้กฎหมาย ผู้พิพากษาที่ใจอ่อนก็ไม่สมควรที่จะเป็นผู้พิพากษา และคนที่ทำผิดเองยอมไม่สบายใจในเมื่อเขาทำผิดแต่กลับไม่ได้รับการลงโทษคนอื่นจะมองเขาค่วยสายตาอย่างไร และต่อไปก็มีคนมาอ้างเหตุผลเดียวกับเขาเลย มันมียุ่งกันใหญ่หรือ หากหันท้ายนรสิงห์รักตัวกลัวตายแล้ว หิมก็คงไม่กังวลใจอะไร

กฎหมายจะเข้าใครออกใครไม่ได้แต่บทลงโทษลดหย่อนผ่อนผันกันได้

ลักษณะคำตอบของนักศึกษามหาวิทยาลัย

ประมาณร้อยละ ๒๐ ของคำตอบของนักศึกษาเน้นในคุณค่าของชีวิตมนุษย์ คุณค่าของความรักที่สามีมีต่อภรรยา คำว่ามนุษยธรรมเป็นคำที่นำมากล่าวถึงบ่อย ๆ เป็นความรับผิดชอบต่อชีวิตคนที่เคยร่วมทุกข์ร่วมสุขกันมา โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะรักหรือไม่ในปัจจุบัน และนักศึกษายอมรับในความเห็นแก่ตัวของพ่อค้าที่มุ่งฉวยโอกาสหากำไร เห็นว่าเป็นของธรรมดาของการค้า แต่ตนเองไม่เห็นด้วย คุณค่าของชีวิตคนสำคัญกว่าเงิน ในกรณีช่วยเหลือเพื่อนก็ช่วยเหลือเหมือนกัน ส่วนใหญ่ในกรณีของตนเองนักศึกษามักจะไม่แสดงความคิดเห็น ผู้ที่แสดงความคิดเห็นมักจะตอบว่าในกรณีของตนจะยอมรับกับโชครชะตากรรมจะรอความตายด้วยความสงบ แต่มีบางคนที่ยังลังเลและพิจารณาคุณค่าของชีวิตคนโดยการนึกถึงประโยชน์ที่จะพึงมีต่อคนอื่นต่อสังคม ดังตัวอย่างคำตอบของนักศึกษาคนหนึ่งที่น่ามาลงในที่นี้ อย่างไรก็ตามในกลุ่มของนักศึกษายังเห็นความสำคัญของกฎหมายว่าเป็นสิ่งที่จะต้องรักษาไว้ แต่การตัดสินใจโทษควรพิจารณาถึงสถานการณ์แวดล้อม และพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำผิด ภาแนอร้อยละ ๗๐ ของกลุ่มผู้ตอบเห็นว่าพินิจต้องได้รับโทษตามกฎหมายแต่มีการลดหย่อนโทษ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างนักศึกษามหาวิทยาลัยทั้ง ๔ แห่ง ในความเห็นต่อปัญหาจริยธรรมเรื่องนี้ ความเห็นของนักศึกษาจึงอยู่ในระดับจริยธรรมชั้น ๔ โนม์เอียงมาทางชั้น ๕ บ้าง หรือชั้น ๔ ที่ โนม์เอียงมาทางชั้น ๖ ย่าง ตามทฤษฎีของโคล์เบอร์ก

ตัวอย่างคำตอบของนักศึกษา

๑. ตามหลักความเป็นจริงแล้ว โดยทั่ว ๆ ไป ของมนุษย์ หรือสิ่งมีชีวิตโดยทั่วไปแล้ว จะมี สัตว์ตัวเดียวในการเอาตัวรอดของตนเอง และสิ่งที่ตนรัก หรือพยายามช่วยเหลือปกป้องรักษาชีวิตตนเอง หรือชีวิตของสิ่งที่ตนรักไว้ การที่พินิจเพื่อภรรยาของเขา ก็เพื่อให้ชีวิตของภรรยาอยู่รอดได้โดยพยายามทุกวิถีทางที่จะเป็นไปได้ จนเหลือหนทางสุดท้าย คือขโมยยา ซึ่งถ้าเราพิจารณาให้ถี่และไม่ใช่สันดานของพินิจ แต่เขาถูกบีบบังคับให้ทำตามแนวทางที่มีเหลืออยู่เท่านั้นเอง เป็นการกระทำที่เขาจำเป็นต้องทำเพื่อความอยู่รอดของภรรยาของเขา ถ้าเขาคิดจะขโมยยาจริง ๆ เขาก็จะไม่พยายามดิ้นรนหาเงินมา และพยายามอ่อนวอนครอบครัวคอยคิดค้นยานั้น การกระทำครั้งนี้ถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย แต่ถ้าจะพิจารณาถึงหลักความเป็นจริงแล้ว เขาก็ไม่น่าจะผิด ชีวิตเป็นสิ่งมีค่า ถ้ามีหนทางที่จะรักษาไว้ เขาก็ต้องพยายามหาทางรักษาไว้ไม่ว่าจะถูกหรือผิดก็ตาม

๒. ถ้าสามีนั้นรักภรรยาของเขามากพอที่ต้องพยายามหาทางทุกอย่างที่จะทำให้ได้มา ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการทำถูกหรือผิดก็ตาม

๓. ผู้ลึคน่าจะพิจารณาให้ดีกว่านี้ เพราะชีวิตมนุษย์มีค่ามากกว่า ถ้าไรที่จะได้รับ ถ้าผู้ชอรวยจะโกงราคาก็คงจะไม่มีผล แต่คนจน ๆ ชีวิตของเขาที่มีค่าเหมือนกันก็สมควรจะให้ราคา ที่คุ้มค่าง่าย และผู้ซื้อที่เป็นคนจนสามารถซื้อได้

๔ก. สมควร

๔ข. สมควรที่จะขโมยยา เพราะก็เป็นเพื่อนแท้กันแล้ว การช่วยเหลือเพื่อนในยาม ที่ทุกข์ยาก ก็สมควรทำเพื่อความอยู่รอดในชีวิตของเพื่อน

๕ก. ขโมย

๕ข. ถ้ามีครอบครัวและยังมีผู้ที่เราต้องรับผิดชอบอีก ก็ต้องเสี่ยงทำ เพราะถ้าเราไป คนที่อยู่ข้างหลังจะลำบาก แต่ถ้ามีอายุมากแล้ว และไม่มีภาระไม่ต้องรับผิดชอบอีก ก็ต้องคิดดู ก่อน เพราะสัญญาความรักตัวกัลยาณมิตรของมนุษย์ก็ยังมีอยู่

๖. ควรจะถูกลงโทษจำคุกแต่สถานเบา เพราะไม่ใช่สันดานของพิน แต่เป็นสิ่งจำเป็น เราเพียงแต่ลงโทษเพื่อให้กฎหมายยังคงศักดิ์สิทธิ์ต่อไป

ลักษณะคำตอบของประชาชนโดยทั่วไป

ประชาชนทั่วไปนอกเมืองยังมีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย และเคร่งครัดในศีลธรรม ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพิน คิดถึงผลเสียที่จะตามมาภายหลัง ความเดือดร้อนที่ครอบครัวจะได้รับ ถ้าสามีติดคุก และยอมรับกับความจริงของชีวิต คือความตาย ประกอบกับการยอมรับในความ ไม่รู้ในเทคนิควิธีการของการแพทย์สมัยใหม่ ถึงจะขโมยยามาได้ก็ไม่มีประโยชน์อ้างว่าไม่ใช่ ส่วนผู้ที่อยู่ในเมืองกล้าที่จะเผชิญกับกฎหมาย อ้างเอาความรักภรรยาต้องการช่วยชีวิตของมนุษย์ และเห็นว่าไม่มีทางเลือกแล้วจึงต้องเสี่ยงกับกฎหมาย และในบรรดาผู้ที่สนับสนุนการขโมยนี้ ก็ อ้างว่าเป็นหน้าที่ของสามีจะต้องช่วยชีวิตภรรยาเพื่อความอยู่รอด ประชาชนทั่วไปยอมรับในสภาพ ความจริงของสังคมที่เห็นว่าการค้าก็หวังกำไร ผู้ชายมีสิทธิที่จะทำ เพราะเป็นคนคิดริเริ่มลงทุน แพง ทำได้ยาก จึงเห็นสิทธิของเขา คนใจเป็นเหยื่อของคนฉลาด สามีจะรักภรรยาหรือไม่รัก ก็ตามก็ควรทำหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะ เป็นสามีภรรยากัน ต้องช่วยกัน และเพื่อมนุษยธรรมด้วยการตอบแทนเพื่อนรัก เป็นสิ่งที่คิดที่ยังยึดมั่นอยู่ การสงเคราะห์เพื่อน ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนเป็น คุณธรรมที่สำคัญยิ่งสุภามิตรแท้หายาก ฉะนั้นจึงต้องช่วยเพื่อน สำหรับชีวิตของภรรยาตนหรือ

ชีวิตของตนเองจะไม่ขโมยด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับในกรณีของพิมพ์ มักจะกล่าวว่าปล่อยไปตาม
 ณะธรรมกลักรมสนอง กลัวคิดคุกคิดตาราง และไม่รู้จักวิธีใช้ยาเกรงว่าจะไม่ได้ผล
 ส่วนภาคกลางยังมีความเห็นว่าจะต้องสู้ต้องเลี้ยง เพราะเห็นว่าชีวิตของคนมีความหมายและ
 รักชีวิตของตนเอง ผู้ที่ทำผิดกฎหมายก็ควรได้รับโทษตามกฎหมายจะหนักเบา หรือลดหย่อนก็
 ต้องแล้วแต่ผู้พิพากษา ต้องแล้วแต่เจ้าทุกข์ แล้วแต่การสำราญผิดของพิมพ์ กลุ่มภาคกลางให้
 เหตุผลต่าง ๆ ซึ่งแสดงถึงความเข้าใจในความหมายของกฎหมายดีกว่าคนในภาคอื่น ประชาชน
 ในภาคไมโครกล่าวถึงข้อยึดหยุ่นของกฎหมาย เชื่อในกฎหมายทุกคนต้องอยู่ภายใต้อำนาจของ
 กฎหมาย คนทำผิดต้องได้รับผิดเพื่อผู้อื่นจะได้ไม่เอาเป็นแบบอย่าง สำหรับกลุ่มเมืองภาคใต้
 ยังมีความเห็น กำกวมกันระหว่าง พิมพ์ควรได้รับโทษหรือผู้พิพากษาคควรปล่อยพิมพ์ ควรจะเห็นใจ
 พิมพ์เพราะไม่มีสืบค้น แต่เนื่องจากความจำเป็นผู้ใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางคน
 แสดงถึงความเพีย พยายามที่จะให้ได้ยามา โดยการขอความเมตตาจากผู้อื่น หรือขอร้องผู้ผลิต
 ให้เห็นใจจนได้ ลักษณะการคิดเหตุผลของประชาชนทั่วไปจึงอยู่ประมาณขั้นที่ ๔ บนขั้น ๓ บาง
 หรือบางคนก็ยังมีลักษณะขั้น ๒ บนอยู่ในขั้น ๔ ความทุกข์ของใคร เขียว

ตัวอย่างคำตอบของประชาชนโดยทั่วไป (อาชีพค้าขาย การศึกษา ป.๗ อายุ ๒๖ ปี)

๑. ครั้งแรกไม่ควรจะกระทำ ควรนำเรื่องนี้ไปปรึกษาพี่น้อง เพื่อนฝูง และผู้ที่
 เราเคารพเสียก่อน ถ้าหมกหมนทางแล้วจึงค่อยกระทำ
๒. การกระทำหรือไม่ ต้องดูเหตุการณ์เสียก่อน เช่นภรรยากำลังมีลูกอายุได้
 ๑-๒ เดือน หรืออ่อนกว่านั้น หรือภรรยาติดสุรา หรือยาเสพติดคงอแงม แอแต่เที่ยวเล่นไม่
 ทำหน้าที่ภรรยาที่ดี
๓. อยู่ที่จิตใจของผู้ผลิตมีความโลภหรือไม่
- ๔ก. ต้องขึ้นอยู่กับความประพฤติของภรรยา กระทำตนเป็นคนเช่นไร
- ๔ข. อยู่ที่การกระทำของเพื่อนเป็นคนเช่นไร
๕. ต้องลงโทษ เพราะเป็นไปตามกฎหมายไม่ใช่เห็นอกกฎหมาย แต่ขึ้นอยู่กับผู้
 ตัดสินว่าบุคคลเช่นนี้สมควรจำคุก หรือภาคทัณฑ์ไว้

ตัวอย่างคำตอบ (อาชีพทำนา การศึกษา ๔ อายุ ๕๒ ปี)

๑. การกระทำเช่นนี้ทั้งถูกและผิด เมื่อไม่มีทางเลือกอื่นใดแล้ว เพื่อมนุษยธรรม หรือเพื่อภรรยาสุดที่รักก็สมควรอยู่ แต่สิ่งที่ทำลงไปนั้น เป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมและกฎหมายด้วย ลักษณะคำตอบของผู้ว่า

จำนวนผู้ตอบที่ยอมรับและเห็นใจในการกระทำของพินมีปริมาณพอ ๆ กับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพินในความคิดเห็นของกลุ่มผู้ว่า สำหรับผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของพินนั้น แม้ว่าไม่มีความรักความสนิทสนมกับภรรยาก็ยังเห็นว่าควรจะทำเพื่อมนุษยธรรมและเพราะความเป็นสามีภรรยา รวมทั้งสุขร่วมกันมาก่อน ซึ่งยกเว้นกลุ่มที่อยู่ภาคกลางที่เห็นว่าถ้าไม่รักไม่มีความผูกพันทางจิตใจก็ไม่ควรทำ แต่ทุกกลุ่มก็ให้ความสำคัญกับเพื่อนที่รักใคร่สนิทสนม ซึ่งจะต้องช่วยเหลือเมื่อถึงความจำเป็นต้องขโมยก็จะทำ ในกรณีที่เป็นเหตุการณ์ของตนเอง และภรรยาของตน กลุ่มนี้ให้ความเห็นปฏิเสธการขโมย ถือว่าการตายเป็นของธรรมดาไม่ให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน ส่วนการลงโทษนั้นในกลุ่มนี้ยังให้ความเคารพในกฎหมายของบ้านเมือง เขาตระหนักดีว่าการกระทำของพินผิดกฎหมาย พินก็คงจะได้รับโทษ แต่ควรจะเป็นโทษสถานเบา เพราะพินทำไปด้วยความจำเป็นไม่มีทางเลือก ด้วยความรักภรรยาช่วยเหลือชีวิตคน ซึ่งผู้ขายยาไม่เห็นคุณค่าของชีวิต ลักษณะคำตอบของกลุ่มผู้ว่าโดยทั่วไปจึงไม่แตกต่างจากกลุ่มผู้ใหญ่ทั่วไป ความคิดเห็นที่มีทั้ง ๒ แนวก็มีจำนวนมาก เช่น พินทำผิดในแง่ของกฎหมาย แต่ถูกในแง่ของมนุษยธรรม แต่ถ้าเป็นการตัดสินใจของเขาเองแล้วเขาจะเลือกไม่กระทำเพราะเป็นการก่อความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แต่จะพยายามหาวิธีอื่น

ตัวอย่างคำตอบผู้ว่า (อาชีพ ทำนา การศึกษา ม.๖ อายุ ๓๕ ปี)

๑. การที่พินไปขโมยเพื่อมาช่วยชีวิตภรรยาของคนไวนั้น ถ้าจะพูดในแง่ของกฎหมายพินก็ผิด แต่ถ้าเราคิดในแง่ของจริยธรรมก็ผิดเหมือนกันแต่สมควรที่จะทำ (ไปขโมยมา) เพราะไม่มีวิธีอื่นที่ดีกว่า เหตุผลที่ควรทำก็เพราะว่า "การช่วยเหลือชีวิตของคนเพื่อเขาจะมีชีวิตอยู่มีค่ามากกว่าทรัพย์สินของ

ส่วนในกรณีของผู้ขายยา ควรจะมีความรักและเห็นอกเห็นใจคนอื่นด้วย ไม่ควรเห็นแก่เงินหรือได้ทำเฉียว ถ้ามีคนประเภทนี้ในสังคมเรา ควรจะกำจัดให้หมดสิ้น อย่าให้ยู่หนักแผ่นดิน คื่นะที่พินเพียงขโมยยา แต่ถ้าเป็นคนอื่นอาจจะหลงฆ่าผู้ขายยาตาย เพราะความใจำของเขาเอง

๒. สามีที่ก็จะต้องมีความเป็นห่วงภรรยา และจะค้นหาวิธีการทุกอย่างเพื่อจะได้ยามาช่วยชีวิตภรรยาของตน แม้ว่าวิธีที่จะได้มานั้น อาจเสี่ยงต่อคุกต่อตารางก็ยอม

๓. เมื่อไม่มีกฎหมายควบคุม คนผลิตยาที่มีสิทธิที่จะทำได้ทุกอย่างทั้งนี้ก็ยอมขึ้นอยู่กับเหตุผล ๒ ประการ คือ

(๑). ทำเพื่อประโยชน์ของตนเองไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของคนอื่น

(๒). ทำเพื่ออยากช่วยคนอื่นจริง ๆ

๓ก. ถ้าสามีไม่ได้มีใจรักและสงสารภรรยาของตน อย่อว่าแต่ไปขโมยยามาช่วยเลย แม้แต่อาการป่วยมันยังไม่มาเหลียวแล ข้าวต้มหรือโจ๊กชามเดียวมันยังไม่ซื้อมาให้กิน บางทีคนประเภทนี้ อาจจะแข่งภรรยาให้ตายเร็วเท่าไรก็ได้ยิ่งดี

๓ข. มนุษย์คนใดที่มี "คุณธรรมสูง" ย่อมจะมีความรักเผื่อแผ่ออกไปสู่คนอื่นได้ แม้ว่าคนนั้น ๆ จะไม่ได้เป็นญาติ หรือผู้สนิทกับตน แต่ถ้าเราเห็นเขามีความจำเป็น และต้องการความช่วยเหลือจริง ๆ เราก็สมควรจะช่วยเหลือเขาได้ แม้กระทั่งทรัพย์สินสมบัติหรือชีวิต

๓ค. ถ้าผมเป็นพินในเรื่องนี้ ผมจะพยายามหาทางที่ดีที่สุดเพื่อได้ยามา แม้จะวิธีการนั้นจะเป็นการขโมยก็ยอมเสี่ยง

๓ข. ถ้าผมป่วยกำลังจะตาย ผมจะไม่ไปขโมยยา เหตุผลเพราะไม่มีเรี่ยวแรงจะเดินไปขโมย

๖. สมมุติว่าพินถูกจับ และถูกฟ้องศาล เข้าใจว่าผู้พิพากษาคงจะตัดสินลงโทษตามความทางกฎหมาย อาจจะจำคุกแต่ทางศาล อาจจะมีการพิจารณาคดีหย่อนผ่อนโทษให้แก่พิน เพราะเหตุที่นายพินทำไปนั้น ก็เพราะความจำเป็นบังคับ

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

(การทำให้คนไข้ตายโดยไม่ต้องการของแพทย์)

ยาที่ว่าเกิดใช้ไม่ได้ผล ไม่มีวิธีใดที่จะช่วยชีวิตภรรยาพินได้ เธอจะต้องตายภายใน ๖ เดือน เธอเจ็บปวดและทรมานมาก จึงขอร้องให้หมอฉีดยาระงับปวดให้แรงขึ้น เพื่อจะได้ตายเสียให้พ้นทรมาน เพราะถึงอย่างไรจะเร็วหรือช้า เธอก็ต้องตายอยู่ดี

คำถาม

๗. หมอควรจะทำตามคำขอของภรรยาหรือไม่ เพราะเหตุใด

๘. เมื่อสัตว์เลี้ยงของเราบาดเจ็บมากจนไม่มีทางเยียวยา เราก็มักจะฆ่ามันให้พ้น
ทรมาน เราควรจะทำเช่นนั้น ในกรณีรยยาของพินหรือไม่ เพราะเหตุใด

ถ้าคิดว่าหมอมไม่ควรช่วยให้คนป่วยพ้นทรมานเร็วขึ้น ตอบคำถามข้อ ๘, ๑๐ และ ๑๑

๙. คุณจะกำหนดนิยามที่โยธาแก่คนป่วยหรือไม่

๑๐. ระหว่างการที่จะมีชีวิตอยู่อีก ๖ เดือน อย่างทนทุกข์ทรมานกับการพันทุกข์เร็วขึ้น
คุณคิดว่าสำหรับคนป่วยอะไรจะดีกว่ากัน กรุณาให้เหตุผล

๑๑. ในบางประเทศแม้จะมีกฎหมายยินยอมให้หมอช่วยคนป่วยที่รู้วันตาย ให้พ้นทรมานได้
หมอควรจะทำหรือไม่

โปรดตอบคำถามข้อ ๑๒ - ๑๕ ทุกคน

๑๒. ในกรณีที่หมอมตกลงใจช่วยให้คนป่วยพ้นทุกข์ทรมานเร็วขึ้น หมอดูกจับและถูกสั่งฟ้อง
ศาล และผู้พิพากษาเอง ก็ทราบว่าเป็นคำขอร้องของผู้ตาย ผู้พิพากษาคควรจะลงโทษหมอมอย่างไร
เพราะเหตุใด

๑๓. ถ้าผู้พิพากษาคัดสินให้ประหารชีวิตหมอม คำตัดสินนั้นถูกหรือผิดประการใด

๑๔. คุณคิดว่าโทษประหารชีวิตควรจะให้คงไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด

๑๕. กฎหมายลงโทษกฎหมายที่ทรยศ ต่อประเทศชาติถึงตาย คุณคิดว่าคนที่ เป็นกบฏสมควรถูกตัดสิน
ประหารชีวิตหรือไม่ เพราะเหตุใด

ลักษณะคำตอบของนักเรียนชั้น ป.๘

คำถามในเรื่องนี้ทำให้นักเรียนชั้น ป.๘ สับสนค่อนข้างมาก อาจเป็นเพราะมีจำนวน
คำถามมาก และในแต่ละคำถามมีเงื่อนไขอุปมาอุปมัย ซึ่งนักเรียนระดับนี้ยังไม่เข้าใจ และการใช้
คำพ้องบางคำ เช่น คำถามข้อ ๑๒ คำว่า หมอช่วยคนป่วยให้พ้นทุกข์ทรมานเร็วขึ้น ซึ่งหมายถึงทำให้
ผู้ป่วยตายเร็วขึ้นนั้น นักเรียนส่วนมากไม่เข้าใจเช่นนั้น เข้าใจว่าเป็นการรักษาให้หายป่วยเป็นต้น
ฉะนั้นจึงขอเสนอคำตอบของเฉพาะคำถามที่ ๘, ๑๐, ๑๓, และ ๑๕ เท่านั้นที่ผู้ตอบไม่สับสน ทั้งนี้
ความเห็นเกี่ยวกับหมอควรจะทำตามที่ผู้ป่วยขอร้องให้ฉีดยาระงับปวดอย่างแรง เพื่อจะได้ตายเสีย
ให้พ้นทรมานนั้น นักเรียนในภาคกลาง และนักเรียนกลุ่มในเมืองของภาคเหนือ ภาคใต้ เห็นว่าหมอม
ควรจะทำตามผู้ป่วยขอร้องเพื่อไม่ให้ผู้ป่วย เจ็บทรมานมากเกินไป เพราะไหน ๆ เขาก็จะต้อง
ตายอยู่แล้ว หนไม่ได้ที่จะเห็นเขาทรมาน ส่วนกลุ่มผู้ที่อยู่นอกเมือง และกลุ่มนักเรียนภาคตะวันออก
เฉียงเหนือมีความเห็นตรงกันข้าม เห็นว่าหมอมไม่ควรทำ หมอมมีหน้าที่รักษาคนป่วยไม่ใช่ฆ่าคนป่วย

และหมอจะต้องถูกจับ เพราะเป็นการผิดกฎหมาย นอกจากนั้นบางคนมีความหวังว่าอาจรักษาได้ และไม่ยอมให้คนเสียชีวิตไปต่อหน้าต่อตา / สงสารภรรยาพี่ม ระหว่างการมีชีวิตอยู่ต่ออีก ๖ เดือน ด้วยความทุกข์ทรมานกับการตายเสียให้หมดทุกข์ นักเรียนส่วนใหญ่ทุกภาค คิดว่าผู้ป่วยควรจะเลือกเอาทางตาย มากกว่า เพื่อจะได้ไม่ทรมาน เพราะไหน ๆ ก็จะต้องตายอยู่แล้วไม่ว่าเร็วหรือช้า สำหรับผู้ที่เลือกการอยู่ต่อไม่ได้ให้เหตุผลเพียงแต่บอกว่า ยอมทนทุกข์ และไม่แน่ใจว่าจะตายจริง ๆ ต้องไปตรวจให้แน่ใจ เป็นต้น การตัดสินใจประหารชีวิตเหมือนนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ทุกภาคมีความเห็นสอดคล้องกันว่าไม่ควรทำ เพราะไม่ใช่เป็นความผิดของหมอ หมอไม่ได้ทำอะไร ผู้ป่วยขอร้องหมอทำเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยพ้นจากการทรมาน และหมอรักษาไม่ได้แล้ว ส่วนน้อยเห็นว่า สมควรทำโทษหมอ เพราะหมอมีความผิดฐานฆ่าคนหรือทำให้คนเสียชีวิต ผู้ที่ทรยศต่อประเทศชาติ สมควรได้รับโทษประหารชีวิต เพราะเป็นผู้กบฏคิดก่อกบฏต่อประเทศชาติ ผิดกฎหมายทำให้บ้านเมืองยุ่งเหยิงไม่ให้คนอื่นเอาอย่าง ส่วนน้อยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องประหารชีวิต เขาจะได้ทำงานให้ชาติอีก ลักษณะคำตอบที่แตกต่างกันของกลุ่มในเมืองและกลุ่มนอกเมือง เกี่ยวกับการทำให้ผู้ป่วยตายนั้น อาจเป็น เพราะคนในเมืองรู้จักมักคุ้นกับเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่ และมีความรู้ลึกเป็นธรรมดา กับการใช้ยาระงับประสาทอย่างแรง จึงเห็นว่าเป็นสิ่งที่หมอควรจะทำได้ แต่สำหรับกลุ่มนอกเมืองนั้นยังยึดมั่นในศีลธรรมอย่างเคร่งครัด การฆ่าคนตายไม่ว่าจะในฐานะภรรยา ก็ยังเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ เกิดชก

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ป.๘

๗. ไม่ควร บางที่หมอทำให้คนป่วยตาย และตัวหมอก็ถูกจับแล้วหมอจะ เสียใจ
๘. ควรทำ เพราะบางที่สัตว์ของท่านป่วยจะไปติดต่อกับสัตว์ของท่านตัวอื่นได้ง่าย (ตอบไม่ตรงจุด)
๙. _____
๑๐. _____
๑๑. _____
๑๒. ไม่ควรทำ เพราะบางที่จะทำให้คนป่วยตายได้ และหมอดูกจับแล้วใครจะไปประกันตัวหมอมาคิดแล้วผู้พิพากษาจะลงโทษกับหมออย่างไร (ตอบไม่ตรงจุด)
๑๓. ผิด เพราะหมอไม่ได้ฆ่าคนป่วย คนป่วยมาขอร้องหมอให้ฆ่า หมอไม่ควรผิด

๑๔. _____

๑๕. ควร เพราะทำให้ชาติเสียหาย เพราะประเทศไทยเป็นความมั่นคงของประเทศไทย
ลักษณะคำตอบของนักเรียนชั้น ป.๖

นักเรียนชั้น ป.๖ ยังมีความสับสนในคำถามบางคำถาม เช่นเดียวกับนักเรียนชั้น ป.๔
ความเห็นเกี่ยวกับการฆ่าคนฐานกรูณาของหมอมิทิศทาง เปลี่ยนไปบางประการจากลักษณะคำตอบของนักเรียน
ชั้น ป.๕ ในภาคเหนือและในภาคกลาง ซึ่งเดิมมีความเห็นใจผู้ช่วยแค่มารั้งระดับ ป.๖ กลับมาตระหนัก
ในหน้าที่ของหมอว่ามีหน้าที่ที่จะต้องรักษาชีวิต ช่วยชีวิตคนป่วย การมีชีวิตรอยู่อีก ๖ เดือน หมออาจมีทาง
รักษาได้ ไม่ควรทำตามคำขอร้องของคนป่วย หากช่วยไม่ได้ปล่อยให้เขาตายเองเมื่อถึงเวลา และเป็น
การผิดกฎหมายด้วย เมื่อหมอตกลงใจทำตามคำขอร้องของคนป่วย หมอควรจะได้รับโทษตามกฎหมาย
แต่ไม่ใคร่ระบุว่า ผู้พิพากษาจะลงโทษหมออย่างไร สำหรับนักเรียนภาคใต้ยังมีความเห็นในทิศทางเดิม
กับกลุ่ม ป.๔ ยังเห็นใจผู้ช่วยไม่ต้องการเห็นความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม
ในเมือง และกลุ่มนอกเมืองยังมีแนวโน้มไปในทิศทางเดิม คือ กลุ่มในเมือง ยอมรับการกระทำของ
หมอมากกว่ากลุ่มนอกเมือง ความเห็นของนักเรียน ป.๖ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเปลี่ยนไปจากเดิม
เดิมนักเรียนชั้น ป.๔ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ยอมรับในการกระทำของหมอ เพราะมีความเกรงกลัว
ต่อความผิดต้องถูกจับ ถูกจำคุก แต่ในระดับชั้น ป.๖ กลับมีความเห็นใจผู้ช่วยในสภาพที่ทุกข์ทรมาน
ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ ยังคงมีลักษณะคงเดิม เช่น เห็นว่า การมีชีวิตรอยู่อีก ๖ เดือน อย่าง
ทนทุกข์ทรมาน กับการตายเขาเลือกประการหลัง ชีวิตจะมีค่าก็ต่อเป็นชีวิตที่มีความสุขไม่ทุกข์ทรมาน
การทำโทษหมอถึงประหารชีวิตนั้นเป็นการไม่สมควร นักเรียนชั้น ป.๖ ทุกกลุ่มมีความเห็นใจ เข้าใจ
หมอเป็นส่วนใหญ่ โดยให้เหตุผลว่าหมอมิได้มีเจตนา หมอทำตามคำขอร้องของคนไข้ โทษของหมอไม่
ควรรุนแรงถึงขนาดนั้น มีจำนวนน้อยที่เห็นว่าหมอควรจะได้รับโทษฐานฆ่าคนป่วย เพื่อป้องกันมิให้
หมอคนอื่นทำตามอย่าง เพราะจะทำให้คนไข้ตายอีกมาก โทษประหารชีวิตสำหรับผู้ทรยศต่อประเทศชาตินั้น
นักเรียนจำนวนมากร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป เห็นเป็นการเหมาะสมแล้ว เพราะเขาเป็นภัยต่อสังคม เป็นคน
ทำลายชาติต้องลงโทษให้รุนแรง ไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง
ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ป.๖

หมอควรทำ

๗. หมอควรจะต้องตามใจเธอ เพราะการเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่ธรรมดา ถึงอย่างไรเธอก็ต้อง
ตายแล้ว เพราะการเจ็บป่วยก่อนตายเป็นเรื่องไม่คิดและธรรมดา

๘. ทำ เพราะให้พ้นทรมานอันเจ็บปวด
๑๒. ผู้พิพากษาไม่สมควรลงโทษหมอ เพราะผู้ป่วยทรมานมาก ผู้พิพากษาต้องเห็นใจหมอ
๑๓. คำตัดสินนี้ผิด ควรไว้ชีวิตหมอ เพราะผู้ป่วยได้ขอร้องหมอ
๑๔. โทษประหารควรให้เบาลง
๑๕. สมควรประหาร เพราะว่าการฆาตกรรมเป็นภัยต่อประเทศชาติ

ตัวอย่างคำตอบ

หมอไม่ควรทำ

๗. ไม่ควร เพราะว่ามีกฎหมายบังคับอยู่
๘. ไม่ เพราะภรรยาของหมอไม่ใช่เป็นสัตว์
๙. ควร
๑๐. — (ตอบไม่ตรงจุด)
๑๑. — (ตอบไม่ตรงจุด)
๑๒. ไม่ควร เพราะคนป่วยขอร้องให้ทำ
๑๓. ผิด เพราะคนป่วยขอร้องให้ทำ หมอไม่ทำ เขาเกิดฆ่าตัวเอง
๑๔. — (ตอบไม่ตรงจุด)
๑๕. ควรเพราะทรงยศต่อประเทศชาติ คนที่เป็นกบฏควรถูกลงโทษประหารชีวิต

ลักษณะคำตอบของนักเรียนชั้น มศ.๓

นักเรียน มศ.๓ ในทุกภาคส่วนใหญ่ (ยกเว้นภาคใต้กลุ่มในเมือง) ไม่เห็นด้วยกับการที่หมอจะฉีดยาระงับความปวดอย่างแรงเพื่อให้คนป่วยตายเร็ว เพื่อจะได้พ้นจากความทรมาน และเหตุผลก็นำมาทางหน้าที่จรรยาบรรณของแพทย์ โดยกล่าวว่าหน้าที่ของหมอ คือ ผู้รักษาคนป่วยให้หายไม่ใช่ทำให้ตายคนป่วย หมอจะต้องพยายามหาวิธีการอื่นจนสุดความสามารถ ควรฉีดยาระงับชั่วคราว หรือถ้าสุดวิสัยจริง ๆ ปลดปล่อยให้เขาตายเอง การมีชีวิตอีก ๑ วัน ก็นับว่ามีค่า และไหน ๆ เขาก็จะตายอยู่แล้ว ให้เขาได้อยู่ในโลกกับสามีอีกจนถึงวาระสุดท้าย การฆ่าคนผิดทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม สัตว์กับคนจะมาเปรียบเทียบไม่ได้ ชีวิตคนมีค่ามากกว่าสัตว์ เป็นการผิดศีลธรรม และเป็นบาป เป็นการกระทำที่ทารุณโหดร้ายเกินไปที่จะทำลายชีวิตคน ระหว่างการมีชีวิตอย่างทนทุกข์ทรมานอีก ๖ เดือน กับการตายนั้น เหตุผลของแต่ละฝ่ายของนักเรียนระดับ มศ.๓ มีมากขึ้น เป็นเหตุผลที่กว้างขึ้น เช่นสำหรับผู้ที่เลือกการมีชีวิตอยู่

ก็กล่าว เช่น อยู่เพื่อทำประโยชน์ให้ลูกหลานก่อนตาย หรืออยู่เพื่ออะไร ๆ ไว้ การมีชีวิตอยู่แม้อีก ๑ วัน ก็มีค่าเป็นต้น ฯลฯ ส่วนเหตุผลที่เลือกการตาย นอกจากเพื่อให้พ้นทุกข์ทรมานแล้วยังกล่าวว่า ไม่ต้องการให้ผู้อื่นเป็นภาระ ส่วนเรื่องการค้าหนึ่มอ ทำโทษหมอนั้น ความเห็นของนักเรียนระดับนี้ เหมือนกับความเห็นของกลุ่มระดับ ๗.๔ ป.๖ คือ ไม่ชอบการทำโทษหมอนที่รุนแรง ภาพพจน์ที่มีต่อหมอ เป็นภาพพจน์ที่ดีเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนมักให้ข้อคิดเห็นแต่เพียงว่า หมอไม่จำเป็นต้องทำตามที่มีผู้ช่วยขอร้อง และให้คำนึงถึงจิตใจของสามีเขาด้วย เขายังรักเธออยู่ ควรตัดเตือนหมอให้รอบคอบไม่คล้อยตามผู้ช่วย เพราะเขาขาดความยั้งคิด การทำโทษหมออาจเป็นการจำคุก สิ่งพักงาน หรือให้หมอเสียค่าทำศพ การตัดสินใจไม่ประหารชีวิตนั้น เป็นการทำโทษที่รุนแรงเกินไป ในการตอบคำถามเกี่ยวกับ การทำโทษประหารชีวิตนั้น ส่วนใหญ่เห็นว่ายังจำเป็นต้องมีไว้ สำหรับผู้กระทำผิดอย่างร้ายแรงในกรณีผู้ทรยศต่อชาติ หรือเป็นกบฏนั้น เขาเห็นว่าเป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศ ทำให้แตกความสามัคคี ทำลายประเทศ ไม่รู้คุณค่าของบ้านเกิดเมืองนอน สร้างความวุ่นวายฉิบหายให้แก่ประเทศ จึงต้องทำโทษรุนแรงเพื่อมีให้คนเอาเยี่ยงอย่าง มีบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับการประหารชีวิตก็มี โดยอ้างว่าผู้กระทำผิดกลับตัวได้แต่มีน้อยคน โดยเฉียดแล้วเหตุผลการจริยธรรมของนักเรียน มศ.๓ ในเรื่องนี้จะอยู่ในชั้น ๓ และ ๔ ตามทฤษฎีของโคล์เบิร์ต

ตัวอย่างคำตอบ (หมอไม่ควรทำ)

๑. ไม่ควรทำ เพราะผิดกฎหมายของหมอ
๒. ไม่ควรทำ เพราะสัตว์ที่ขาดเจ็บเป็นที่น่าสงสารที่สุด
๓. ต่ำหนึ่ม
๑๐. มีชีวิตอีก ๖ เดือนคิดว่า เพราะว่าในโลกนี้ไม่มีใครอยากตาย
๑๑. ไม่ควรทำ เพราะเป็นบาปต่อตนเอง
๑๒. ควรลงโทษหมอ เช่นให้หมอเสียค่าทำศพให้กับผู้ช่วย
๑๓. ผิด เพราะความผิดนี้ไม่ใช่ความผิดของหมอโดยตรง ไม่ใช่หมอจงใจกระทำ
๑๔. ควรจะคงไว้ เพราะถ้าเมื่อมีธรรมากระทำผิดร้ายแรงจะได้ประหารให้ตายตกไปตามกัน
๑๕. สมควรที่จะประหาร เพราะเป็นความผิดที่ร้ายแรงที่สุด ชาติมีความสำคัญมาก

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น มศ.๓ (หมอควรทำ)

๑. ควร เพราะเขาจะได้ พ้นจากการทรมานของโรคมะเร็งนี้ เขาจะได้ไม่ต้องมานอนเจ็บปวดครอวันตายอีก

๘. ไม่ควรที่จะฆ่า ควรจะฉีดยาจะเป็นทางที่ดีกว่า เพราะถ้าฆ่าไปจะเป็นการโหดร้ายทารุณเกินไป

๙. ไม่คำหามิ

๑๐. การพันทุกซ์เร็วขึ้น เหตุผลจะได้ไม่ต้องมานอนทรมาณตนเองนานถึง ๖ เดือน

๑๑. ไม่ควรทำ เพราะถ้าญาติผู้ตายไม่ยินยอม เราก็ไม่ควรทำ หรือถ้าญาติ และคนใช้ยินยอม หมอจึงควรกระทำลงไปก็ได้

๑๒. ผู้พิพากษาไม่ควรที่จะลงโทษหมอ เพราะผู้พิพากษาเองก็รู้ว่า เป็นคำขอร้องของผู้ตาย ผู้พิพากษาจะลงโทษเขาได้อย่างไร

๑๓. คำตัดสินนี้ผิด

๑๔. คงไว้ เพราะจะได้ลงโทษประหารแก่ผู้ที่กระทำความผิดที่รุนแรงจริง ๆ ถึงขั้นประหาร

๑๕. สมควร เพราะคนที่ทรยศต่อประเทศชาติ บุคคลนั้นย่อมเป็นคนที่ขายชาติตนเองไม่รักชาติของตนเอง เป็นคนที่ไม่รักสัมปชัญญะ ไม่มีจิตใจ

คำตอบของนักเรียนชั้น มศ.๕

นักเรียน มศ.๕ ทุกภาคส่วนใหญ่เห็นว่าหมอไม่ควรฉีดยาระงับปวดชานแรงเพื่อให้นักป่วยตายเร็วขึ้น แม้ว่าในกรณีของสัตว์อาจทำได้ แต่ของคนสองกัน เหตุผลก็เป็นเน้นทางกฎหมาย จรรยาแพทย์ และหลักมนุษยธรรม ส่วนผู้ที่เห็นด้วยก็อ้างเหตุผลเช่นกลุ่มอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว และถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะเห็นว่าหมอไม่ควรทำ แต่ก็ไม่ได้คำหามิหมอเป็นส่วนมากด้วย กลุ่มที่อยู่นอกเมืองมีแนวโน้มที่จะเคร่งครัดในหลักของกฎหมาย ศีลธรรม จรรยาแพทย์ และเห็นว่าหมอสควรถูกคำหามิมากกว่ากลุ่มในเมือง คำตอบในข้ออื่น ๆ มีลักษณะทิศทางเดียวกับกลุ่ม มศ.๑ ส่วนใหญ่เลือกเอาการตายมากกว่าการมีชีวิตรอดอยู่อย่างทรมาณ และมีเหตุผลว่าไม่ต้องการใหญ่อื่นเค็ดรอน หรือทำให้สิ้นเปลืองมากขึ้น ที่ว่าควรทำถ้ากฎหมายยินยอม และผู้ตายยินยอมมีประมาณร้อยละ ๓๐ ประมาณร้อยละ ๗๐ ของนักเรียน มศ.๕ ทุกภาค ยกเว้นภาคเหนือกลุ่มในเมือง เห็นว่าหมอสควรถูกลงโทษตามกฎหมาย แต่ร้อยละ ๗๐ ของภาคเหนือกลุ่มในเมือง เห็นว่าไม่สมควรลงโทษหมอ เพราะหมอยังมีประโยชน์ต่อคนอื่นอีกมาก แต่การทำโทษหมอถึงขั้นประหารชีวิตนั้น ไม่ถูกรุนแรงเกินไป หมอยังมีประโยชน์ต่อคนไข้ มีคนจำนวนหนึ่งเช่นกับที่เห็นด้วย เพราะหมอสาคคนตาย โดยไม่มีเหตุผลสมควร หมอใจอ่อนต่อคนไข้ไม่ควรให้คนอื่นเอาเยี่ยงอย่าง ผู้ทรยศต่อประเทศสมควรได้รับโทษประหารชีวิต เพราะไม่จงรักภักดีต่อชาติ คิดร้ายต่อบ้านเมือง ทำให้ชาติพินาศ

ประมาณร้อยละ ๓๐ ของนักเรียน มศ.๕ ในภาคเหนือ เห็นว่าไม่สมควรที่จะประหารพวกกบฏ เพราะเขาอาจมีความหวังคือต่อประเทศชาติ เก่งกล้าเขาค้าขายเร็ว เขาอาจทำให้บ้านเมืองเจริญได้ ไม่ควรทำโทษรุนแรงเกินไป โดยมุ่งหาว่าความคิดเห็นของนักเรียน มศ.๕ ยังไม่แตกต่างจากนักเรียน มศ.๓ มากนัก

ตัวอย่างคำตอบ

๑. ไม่สมควร เพราะคนเราไม่ควรที่จะคิดสั้นจะต้องอยู่ไปให้ถึงวันสุดท้าย
๒. ไม่ เพราะว่าเป็นการทำบาป เราต้องให้มันตายไปเอง
๓. ไม่ทำหนี เพราะหมอบอกคนยอมคิดที่จะช่วยผู้เจ็บป่วยเสมอ
๑๐. การพันทุกข์เร็วขึ้น สำหรับคนป่วยดีกว่า เพราะเขาจะได้พันทุกข์ไม่ต้องทรมานอยู่
๑๑. ไม่ควร เพราะเป็นบาป จะต้องให้เขาตายไปเอง
๑๒. ให้หมอจ่ายเงิน เพราะพี่น้องของผู้ตายอาจไม่ยอม
๑๓. ผิด เพราะหมอได้ทำไปเพื่อประโยชน์ของผู้ป่วย
๑๔. คงไว้ เพราะจะทำให้ผู้คนกลัวเกรงต่อการที่จะกระทำในสิ่งที่ผิด
๑๕. ไม่สมควร เพราะเป็นการที่ทำบาป แต่ควรจะทำคุกแทน

ตัวอย่างคำตอบ

หมอบอกว่า

๑. ควร เพราะจะเป็นการช่วยให้คนป่วยระงับอาการเจ็บปวดลง ถึงอย่างไรคนป่วยก็ต้องตายอยู่แล้ว ถึงแม้จะเป็นการผิดจรรยาแพทย์ก็ตาม
๒. ควร เพราะจะได้หายจากการทรมาน
๑๒. ปลอຍหมอบ เพราะหมอบไม่เจตนาฆ่าคนตาย เป็นการยินยอมของคนตาย
๑๓. ผิด เพราะหมอบไม่ต้องการที่จะฆ่า แต่ก็ต้องจำใจ เพราะให้ผู้ป่วยพันทุกข์
๑๔. ไม่ควรให้คงไว้ เพราะถึงแม้ว่าผู้ที่ถูกยิงโทษจะมีผิดร้ายแรง แต่ทำให้อภัย จำคุกตลอดชีวิต เขาก็จะกลับตัวเป็นคนดีได้
๑๕. สมควร เพราะทำให้ประเทศชาติคงพินาศ

ลักษณะคำตอบของนักศึกษา

นักศึกษาคำนี้ถึงกฎหมายเกี่ยวกับการฆ่าคนแม้จะฐานเมตตา และหลักของจรรยาแพทย์ที่ว่ามีหน้าที่รักษาคนป่วยให้พ้นจากการตาย แต่เขาก็เห็นใจในความเจ็บปวดทรมานทรมานของผู้หญิง และเป็นจำนวนไม่น้อยที่คิดว่าผู้หญิงควรมีสติในการตัดสินใจที่จะจบชีวิตของตนเอง หากเขาคิดว่าการมีชีวิตอยู่อีกต่อไปนั้นไม่มีความหมายไม่มีประโยชน์สำหรับผู้อื่น สำหรับคนใกล้ชิดแล้ว เหตุผลของนักศึกษาเริ่มจะมองเห็นคุณค่าของชีวิต โดยการพิจารณาจากการ เป็นประโยชน์สำหรับบุคคลอื่น แม้ว่าโดยเฉลี่ยแล้วจำนวนผู้ที่ตัดสินใจโดยยึดกฎหมายเป็นหลักเป็นส่วนใหญ่แล้วยังมีนักศึกษาถึงจำนวนร้อยละ ๔๐ โดยเฉลี่ยที่เห็นว่า หมอควรทำตามที่เขาขอรองและหมอไม่ทำถูกคำนี้ แต่ถ้ากฎหมายยินยอมให้ทำโดยไม่เอาผิดกับหมอและผู้ป่วยเต็มใจยินยอมแล้ว นักศึกษาเห็นว่าหมอควรที่จะช่วยให้เธอหมดทรมานทรมานเร็วขึ้น ทศนะในข้อนี้แตกต่างจากทศนะของนักเรียน มศ.๕ ซึ่งคำนึงถึงความถูกต้องของหมอฝ่ายเดียวมากกว่าการคำนึงถึงความรู้สึก และสิทธิของผู้ป่วยนักเรียน มศ.๕ ส่วนใหญ่ยังเห็นว่าแม้กฎหมายจะให้ทำได้แต่หมอไม่ควรทำโดยอ้างถึงจรรยาแพทย์ ในเรื่องการลงโทษนั้น นักศึกษาไม่เห็นด้วยกับการทำโทษที่รุนแรงถึงขั้นประหารชีวิตหมอ โทษประหารชีวิตควรมีไว้สำหรับกรณีร้ายแรงจริง ๆ มีเหตุผลเพียงพอ เพราะชีวิตคนมีค่า และการทำผิดนั้นมันเกิดขึ้นได้เสมออยู่แล้วแต่สภาพสังคมสิ่งแวดล้อม เราควรประหารสังคมมากกว่าที่จะประหารชีวิตบุคคลมีนักศึกษาจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่าการประหารชีวิตพวกกบฏ หรือพวกที่ถูกเรียกว่าทรยศต่อชาตินั้นไม่เป็นการสมควรโดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการลงโทษเช่นนั้น ควรทำโทษจำคุก หรือเนรเทศ เพราะบุคคลเหล่านั้นเขาอาจทำเพื่อประชาชนรัฐบาล หรือผู้ปกครองไม่ได้ไม่ยุติธรรม หรือเป็นเพราะความเคียดแค้นของเขาไม่ตรงกับผู้อื่น เขาอาจไม่ได้คิดทรยศ ฉะนั้น การลงโทษเขาก็เป็นการลงโทษผู้ที่คิดค้านเท่านั้น ฉะนั้นต้องพิจารณาเหตุผลด้วย เพราะความคิดทางการเมืองนั้นไม่เหมือนกัน ความคิดเห็นของนักศึกษาในเรื่องนี้จึงอยู่ในลักษณะของคนชั้น ๕ ตามทฤษฎีของโคล์เบิร์กเป็นจำนวนมากขึ้น

ตัวอย่างคำตอบของนักศึกษา

๑. ไม่สมควร เพราะผิดจรรยาบรรณ
๒. ไม่สมควร เพราะมนุษย์กับมนุษย์มีความสัมพันธ์กันมากกว่าสัตว์นั้นเอามาเลี้ยงไว้ ความสัมพันธ์ย่อมอ่อนโยนกว่า
๓. คำนี้ เพราะหมอมีหน้าที่รักษาให้หาย

- ๑๐. ถ้าทรมาณมาก ก็ควรพ้นทุกข์ แต่ถ้าเขาอยากทำความดีอะไรอยู่อีก ก็ไม่ควรไปฆ่าเขา
- ๑๑. แล้วแต่ความทรมาณมาก หรือน้อย ขึ้นอยู่กับการตกลงใจของผู้ป่วย สามีนีและญาติพี่น้องควย หมอควรพิจารณาประกอบกัน
- ๑๒. ไม่ควรลงโทษหมอ เพราะผู้ป่วยและญาติยินยอม
- ๑๓. ผิด เพราะผู้ป่วยขอร้อง
- ๑๔. ควรจะคงไว้ สำหรับความผิดชนิดร้ายแรงที่ไม่น่าให้อภัย และเป็นอันตรายต่อสังคม
- ๑๕. คงว่าการที่เขาขบฏนั้น เขามีความหวังดีคือชาติมากน้อยเพียงใด ถ้าเขาต้องการที่จะปฏิบัติให้ชาติเจริญก้าวหน้าก็ไม่สมควรจะถือว่าเป็นการขบฏ แต่ถ้าเขามุ่งทำลายชาติ โดยหวังผลประโยชน์ส่วนตัว ก็สมควรจะถูกตัดสินประหารชีวิต

ความเห็นของกุ่มผู้ใหญ่

ผู้ใหญ่ยังมีความยึดมั่นในกฎหมาย ศีลธรรม ความรู้สึกว่าเป็นบาปในการฆ่าคน แม้ในฐานะเมตตาก็ตาม แม้ว่ากฎหมายจะยินยอมให้ทำได้ก็ยิ่งเห็นว่าหมอไม่สมควรทำ เพราะเป็นการผิดจรรยาบรรณ และเป็นบาป หมอมีหน้าที่ให้การรักษาคคนไข้ให้หาย ฉะนั้นการกระทำของหมอจึงเป็นการไม่สมควร แต่ไม่สมควรที่จะลงโทษหมอรุนแรง ควรเป็นโทษสถานเบาให้จำคุกปรับ หรือให้เลิกงาน เพราะหมอก็มิได้มีเจตนาร้าย แต่กระทำไปเพราะถูกขอร้อง ส่วนการทำโทษประหารชีวิตนั้น ควรให้คงไว้สำหรับใช้ในกรณีที่ทำผิดร้ายแรง เช่น ฆ่าคนตายโดยเจตนา หรือการข่มขืน ค้ายาเสพติด เพื่อให้ประชาชนเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด พวกที่ขบฏ หรือทรยศต่อชาติ ควรได้รับโทษประหารชีวิตเช่นกัน เพราะเป็นภัยใหญ่หลวงต่อชาติบ้านเมือง ทำให้ชาติล่มจม ทำลายความมั่นคง ความดีเอกราชให้สังคม ทำให้เพื่อนร่วมชาติไร้แผ่นดิน เป็นคนไม่รักชาติ ทำเพื่ออำนาจ และผลประโยชน์ของตนเองเป็นตัวอย่างไม่ดี แต่ในกุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะกุ่มที่อยู่นอกเมือง มีความเห็นไม่ค่อยสอดคล้องกันส่วนใหญ่ ได้เสนอแนะให้หาวิธีการทำโทษอย่างอื่น เช่น ให้จำคุกนาน ๆ ทำการอบรมจิตใจจะดีกว่าการทำโทษประหารชีวิต พวกขบฏนั้นอาจเป็นพวกที่มีความหวังดีต่อชาติบ้านเมือง แต่อาจทำในสิ่งที่ไม่ถึงการณ์ หรือหลงผิดไปซึ่งอาจกลับใจได้ อาจเป็นไปได้ที่กลุ่มผู้ตอบกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่นอกเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจมีความรู้สึกมักคุ้นกับผู้กระทำผิดประเภทนี้ ซึ่งอาจเป็นคนในชุมชนเดียวกันหรือผู้ตอบเองก็มีความรู้สึกเคียดแค้นชิงชิงสังคม หรือรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม จึงมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และปกป้องผู้กระทำผิดประเภทนี้ แต่โดยทั่วไปแล้ว

ความเห็นของผู้ใหญ่ในเรื่องนี้ยังมีมันอยู่ในกฎหมายจารีตประเพณี ความเกรงกลัวต่อบาป จึงจัดอยู่ในระดับความคิดเหตุผลทางจริยธรรมชั้น ๓ และ ๔

ตัวอย่างคำตอบของผู้ใหญ่ (อายุ ๑๔ ปี จบ ป.๔ อาชีพทำนาค้าขายอยู่ในชนบท)

๗. หมอไม่ควรที่จะทำตามคำขอร้องคนป่วย คนป่วยทุกขุทรมานก็อาจจะพูดไปอย่างนั้น สิ่งที่ที่สุดควรจะทำคือปลอบใจคนป่วย และให้กำลังใจไปเรื่อย ๆ จนกว่าคนป่วยจะตาย

๘. ไม่ควรทำเช่นนั้นเลย เพราะสงสารมัน ในเมื่อมันเจ็บจากบาดแผลที่เป็นอยู่นั้น ก็แสนจะสงสารอยู่แล้ว เราจึงสามันไม่ได้ มันก็อยากมีชีวิตอยู่ต่อไปเหมือนนั้นเราเช่นกัน (ไม่ได้ตอบในกรณีภรรยาชงJim)

๙. จะต้องตำหนิหมอเหมือนกัน เพราะยังอีกตั้ง ๖ เดือน คนป่วยจึงจะตายทั้งที่รู้ว่าเขาจะตายอยู่เหมือนกัน แต่ก็ไม่อยากได้ยินชื่อว่ามีเขา และพี่น้องของเขาก็คงไม่อยากให้ทำเช่นนั้น

๑๐. ถ้าคนป่วยคิดเขาก็คงคิดว่าตายดีกว่าอยู่แน่นอน เพราะเขาทรมานมากเขาก็คงอยากตายเร็วขึ้น เพื่อให้พ้นจากความเจ็บปวดนั้นไป

๑๑. ไม่ควรทำให้เขาตายเร็ว แม้ว่าเขาก็คงอยากตายเร็ว และรู้อีกด้วยว่ามันทรมานแสนสาหัสในการที่อยู่ต่อไป

๑๒. ควรจะบอกและสอนให้หมอไม่ทำตามคำขอร้องของผู้ป่วยอีกต่อไป แม้เขาจะขอร้องก็ให้แต่ปลอบใจเขา และพยายามโกหกขอเขาไม่ตาย

๑๓. คำตัดสินนั้นผิด และไม่ควรรู้ในกฎหมาย ควรจะลงโทษหมออย่างอื่นจะดีกว่าฆ่าหมอให้ตาย

๑๔. โทษประหารไม่ควรจะคงไว้ในประเทศเลย เพราะมันไม่ดี เราควรที่จะสั่งสอนเขาหรือลงโทษเขาอย่างอื่นมากกว่า

๑๕. ก็ไม่ควรอีกเช่นกัน ถ้าเขารู้ว่าเขาหลงผิด และเขาคิดได้แล้วว่าเขาทำตัวไม่ดี ถ้าเขากลับใจ เราก็คงควรจะอภัยให้เขาเสมอ

ลักษณะคำตอบของกลุ่มผู้นำ

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำในปัญหาจริยธรรมเรื่องนี้ ก็มีทัศนะไม่แตกต่างจากกลุ่มผู้ใหญ่ทั่วไป กล่าวคือ ยังให้ความสำคัญยึดมั่นกับหลักของศีลธรรม หลักจรรยาแพทย์ที่ว่าหมอมีหน้าที่รักษาคนป่วย และการฆ่าคนจะในฐานะเมตตา หรืออย่างไรก็ตาม เป็นเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้นเลย เป็นการกระทำที่บาป ทารุณโหดร้ายเกินไป แม้แต่การฆ่าสัตว์เลี้ยงก็ไม่ควรจะทำยิ่งเป็นคนแล้วยิ่งมีค่ามาก

ไม่สมควรทำ หมอจะต้องพยายามจนสุดความสามารถจนถึงวาระสุดท้าย จนกว่าเขาจะตายไปเองตามธรรมชาติ เป็นธรรมชาติของคนเจ็บที่จะบ่นที่อยากตาย แต่หมอไม่ควรใจอ่อนต้องทำตามหน้าที่วิจารณ์ตามหลักจรรยาบรรณของคนอย่างเคร่งครัด และในกลุ่มผู้นำก็เช่นกันไม่นิยมการทำโทษที่รุนแรง แม้ว่าหมอจะทำผิด แต่ก็ไม่มีใครเห็นด้วยว่าจะต้องประหารชีวิตหมอ การทำโทษควรแค่จำคุก หรือยึดใบประกอบโรคศิลป์ เพราะหมอมิได้มีเจตนา หมอยังมีค่าต่อคนอื่น ๆ การทำโทษประหารชีวิตยังคงควรให้มีไว้สำหรับกรณีร้ายแรงจริง ๆ เพื่อคนจะได้เกรงกลัวน้อยกับการทำผิดที่ร้ายแรง การทรยศต่อชาติ คนเป็นกบฏคือร้ายต่อชาติ เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติก็สมควรให้มีโทษประหารชีวิต แนวคำตอบของกลุ่มผู้นำโดยทั่วไปคล้าย ๆ กัน ยกเว้นกลุ่มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความเห็นผิดแปลกจากกลุ่มอื่นอยู่สองเรื่อง คือ ระหว่างการมีชีวิตอยู่อย่างทนทุกข์ทรมาน ๒ เดือน กับ การตายเสียก่อน เขาจะเลือกกรณีแรก เพราะการมีชีวิตอยู่ย่อมมีความหมายทั้งนั้น อาจยังมีความหวังว่าจะหาย หวังที่จะได้รู้ใจเห็นอะไรแปลก ๆ อีก หวังว่าจะต้องรับแสงหาความสุข หากทำไรชีวิตก่อนตาย การเป็นกบฏก็ไม่เห็นหมายความว่า จะเป็นคนไม่ดีเสมอไป และคนเรายังมีโอกาสกลับตัวกลับใจได้

ตัวอย่างคำตอบของผู้นำ (อายุ ๕๗ ปี จบ ม.๓ เป็นกำนันอยู่ในชนบท)

๓. หมอผู้มีจริยธรรม ไม่ควรจะทำตามคำขอร้องของคนป่วย เพราะหมอมีหน้าที่ที่จะรักษาคณ่วยให้หายจากโรคร้ายต่าง ๆ ไม่ใช่จะมาทำให้คนป่วยตาย

๔. เพราะชีวิตสัตว์ และคนมีค่าต่างกัน ชีวิตสัตว์มีราคาซื้อขายกันเป็นเงินตราได้ ชีวิตของคนมีค่าประมาณไม่ได้ จะทำเช่นนั้นไม่ได้

๕. ถ้าหมอทำการให้ยาแก่คนป่วยให้พ้นทรมานเร็วขึ้น ถ้าเป็นยาที่รักษาโรคลึให้หาย หรือทุเลาลง ก็ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะไปตำหนิหมอ ถ้าหมอให้ยาจำพวกที่ทำลายชีวิตคนป่วย ก็ควรตำหนิ

๑๐. ระหว่างการที่จะมีชีวิตอยู่อีก ๒ เดือน อย่างทนทุกข์เร็วขึ้น สำหรับคนป่วยก็ควรตายให้พ้นทุกข์ไปได้เร็วจะดีกว่า เพราะรู้อยู่แล้วว่าชีวิตของตัวไปไม่นานก็จะตายอยู่ดี

๑๑. หมอก็ไม่ควรทำให้คนป่วยตาย

๑๒. ผู้พิพากษา ควรยกฟ้องให้หมอ เพราะเป็นความประสงค์ของผู้ตาย

๑๓. ถ้าผู้พิพากษาคัดสินให้ประหารชีวิตหมอ คำตัดสินนั้นผิด เพราะเป็นคำขอร้องของผู้ตาย

๑๔. โทษประหารควรจะให้คงไว้ เพราะการกระทำความผิดในด้านกฎหมายของบุคคลมันหนักเบาไม่เหมือนกัน

๑๕. คนที่เป็นกบฏต่อบ้านเมือง สมควรถูกตัดสินประหารชีวิต เพราะเป็นการก่อการไม่สงบในบ้านเมือง ทำลายระบอบการปกครองของประเทศ

ตัวอย่างคำขอบัญญา (วุฒิ พ.ม. เป็นครู อายุ ๓๕ ปี อยู่ในชนบท)

๗. ภรรยาของนางพิมพ์จะเป็นอย่างไรก็ตาม หมอก็ต้องวินิจฉัยตามความสามารถ และตามหลักจรรยาแพทย์ การให้ยาหรือฉีดยาหมอก็ต้องพิจารณาตัดสินใจเอง ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำขอรองของผู้ป่วยในทางที่ผิดหลักการ และจรรยาของแพทย์ได้

๘. สำหรับข้อนี้ ข้าพเจ้าไม่มีประสบการณ์ และปกติข้าพเจ้าก็ไม่ฆ่าสัตว์ และจะเว้นการกระทำเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ให้มากที่สุด

๑๒. ในกรณีนี้ ถ้าหมอถูกจับ และถูกส่งฟ้องศาล ผู้พิพากษาคควรลงโทษหมอตตามกฎหมายของประเทศเราไม่เปิดโอกาสให้หมอได้กระทำ โดยเสรียอมจะตองปฏิบัติตามกฎหมาย แต่การลงโทษจะหนัก หรือเบา นั้น แล้วแต่ความปราณีของศาล และเหตุผลสำหรับสภาพ พยานการรู้เห็น หลักฐานในการพิจารณาประกอบรูปคดี

๑๓. ถ้าผู้พิพากษาตัดสินให้ประหารชีวิต คำตัดสินนั้นไม่ถูกต้อง คือ การที่หมอได้กระทำลงไปเพื่อเหตุผล แต่จะอย่างไรก็ตามก็ขึ้นกับเจตนาของการกระทำ และหลักฐานพยานว่าการปฏิบัติงานของหมอส่งเจตนาไปในทางใด

๑๔. โทษประหารควรคงไว้ เพราะกฎหมายเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อเป็นการยับยั้งในทางที่ผิด

๑๕. สำหรับข้อนี้ขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ถูกลงโทษ ว่าคนที่เบ้เป็นกบฏ หรือคนที่ทรยศนั้น มีเจตนาทำให้เกิดความเสียหายต่อสามัคคีรวมมากน้อย หรือการกระทำนั้นเพื่อประโยชน์ส่วนตัว และการกระทำในกรณีนี้ข้างคนกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ก็ควรได้รับการให้อภัย

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

(ความเป็นพลเมืองดี)

สมมุติว่าพิมพ์ถูกตัดสินจำคุก ๑๐ ปี ฐานที่ลอบเข้าไปขโมยยา เมื่อติดคุกไปได้ ๓ ปี พิมพ์หนีออกมาได้ เขาหลบไปอยู่เมืองอื่น และเปลี่ยนชื่อใหม่ แล้วพยายามก่อสร้างตัวจนได้เป็นเจ้าของโรงงานที่ให้สวัสดิการ และค่าแรงแก่คนงานอย่างดีที่สุด ทั้งยังไ้้นำกำไรทั้งหมดจากกิจการไปสร้างโรงพยาบาล ซึ่งส่งเสริมให้มีการค้นคว้ารักษาโรคมะเร็ง สิบปีต่อมาช่างตัดเสื้อคนหนึ่งจำได้ว่าพิมพ์เป็นนักโทษหนีคุก ซึ่งตำรวจกำลังตามตัวอยู่

คำถาม

๑๖. ข้างตักเสื้อควรไปแจ้งตำรวจหรือไม่ ถ้าข้างตักเสื้อเก็บเรื่องเงียบไว้ เขาทำผิดหรือถูกอย่างไร

๑๗. ประชาชนที่เข้าไปมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งเรื่องนักโทษหนีคุกหรือไม่ และสำหรับพลเมืองก็ ควรจะแจ้งเรื่องนี้หรือไม่

๑๘. สมมุติว่าพิมพ์เป็นเพื่อนที่ดีของข้างตักเสื้อ ข้างตักเสื้อควรแจ้งตำรวจหรือไม่ เพราะเหตุใด

๑๙. ผู้พิพากษาควรตัดสินลงโทษพิมพ์ให้ติดคุกอีกครั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด

คำตอบของนักเรียนชั้น ป.๘

นักเรียนชั้น ป.๘ ของทุกภาคส่วนใหญ่เห็นว่าข้างตักเสื้อทำผิด ถ้าไม่ไปแจ้งตำรวจ เพราะพิมพ์ยังไม่พ้นโทษตามที่ศาลตัดสิน พิมพ์มีความผิดฐานหนีจากคุก ฉะนั้นข้างตักเสื้อต้องแจ้งตำรวจ ถ้าไม่แจ้งก็ผิด ความเห็นเช่นนี้ลดหย่อนไปบ้าง สำหรับกลุ่มที่อยู่ในเมืองของภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเห็นว่าพิมพ์ทำควมดีไว้แฉ่วมาก พลเมืองก็ต้องแจ้งเรื่องนักโทษหนีคุก เพราะอาจทำให้ประชาชนเดือดร้อนภายหลัง แต่ถ้าเป็นเพื่อนกันก็ไม่ควรแจ้ง เพราะเพื่อนที่ดีต้องรักกันช่วยเหลือกัน แต่มีนักเรียนบางคนเห็นว่า แม้จะเป็นเพื่อนก็ต้องแจ้ง เพราะไม่ต้องการให้เพื่อนเป็นคนไม่ดี แต่จะหาทางช่วยเหลือเพื่อนภายหลัง แม้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ให้ความเคารพต่อกฎหมายและเห็นว่าข้างตักเสื้อควรไปแจ้งตำรวจ แต่ส่วนใหญ่ความเห็นใจพิมพ์เห็นว่าพิมพ์ไม่ควรถูกตัดสินให้ติดคุกอีก เพราะพิมพ์ทำควมดีไว้มากแล้ว ความดีที่พิมพ์ทำควรจะชดล้างความชั่วได้ นักเรียนภาคกลางและนักเรียนกลุ่มนอกเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังเห็นว่าพิมพ์ควรได้รับโทษตามกฎหมายอีกเพราะยังไม่พ้นคดี

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ป.๘

๑๖. ผิด เพราะพิมพ์ไม่ได้รับโทษเต็มตามที่ศาลตัดสิน พิมพ์หนีจากคุกแล้วไปเปลี่ยนชื่อใหม่
๑๗. ไม่มีหน้าที่ เพราะประชาชนไม่ได้ไปมองคุก ในเรื่องนี้ควรไปแจ้ง
๑๘. ไม่ควร เพราะพิมพ์เป็นเพื่อนยากของข้างตักเสื้อ
๑๙. ตัดสินให้ติดคุก เพราะพิมพ์หนีจากคุกแล้วไปอยู่เมืองอื่น

คำตอบนักเรียนชั้น ป.๖

นักเรียนชั้น ป.๖ ภาคเหนือยังมีค่านิยมในระเบียบกฎเกณฑ์มากกว่าภาคอื่น ๆ เห็นว่าช่างตัดเสื้อควรไปแจ้งตำรวจ เพราะพินยังมีความผิดอยู่ โดยทั่วไปนักเรียนชั้น ป.๖ มีความเห็นไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างว่าผิดหรือถูก ประมาณร้อยละ ๕๐ - ๖๐ เห็นว่าควรไปแจ้งตำรวจ เหตุผลนอกจากเพราะ พินยังมีความผิดแล้ว ยังเกรงจะถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้สมรู้ร่วมคิด หรือมีความผิดฐานปกปิดผู้กระทำผิด และยังคิดว่าถ้าไปแจ้งแล้วพินอาจจะไต่สทหย่อนโทษบ้างให้ทางบ้านเมืองตัดสินใจเอง และพินทำความดีไว้แล้วอาจไม่ถูกทำโทษ นักเรียน ป.๖ ภาคใต้มีความเห็นนั้นเอียงไปในทางตรงกันข้ามกับภาคอื่นเห็นว่าช่างตัดเสื้อไม่ควรแจ้ง เพราะพินเป็นคนมีคุณธรรมเห็นใจพินเช่นเดียวกับคำตอบในเรื่องก่อน ๆ แต่ในกรณีทั่วไป เขามีความเห็นเช่นเดียวกับภาคอื่น ๆ เห็นว่าพลเมืองก็ค่อนข้างเรื่องนักโทษหนัก ถ้าเป็นเพื่อนกันไม่สมควรบอกตำรวจ ถือเป็นการหักหลังเพื่อน และต้องพึ่งหาอาศัยกันในภายหลัง อีกประการหนึ่ง เพราะพินเป็นคนที่ดีช่วยชีวิตมนุษย์ สงสารพิน ส่วนน้อยประมาณร้อยละ ๒๐ - ๓๐ เห็นว่าแม่เป็นเพื่อนก็ค่อนข้าง เพราะเพื่อนไม่ได้อาจเสื่อมเสียมาถึงตน และเพราะเราเป็นพลเมืองดี ภาคใต้กับภาคกลางมีความเห็นโน้มเอียงไปในทางตรงกันข้ามกันเกี่ยวกับการตัดสินลงโทษพิน นักเรียน ป.๖ ภาคใต้ เห็นว่าพินไม่ควรถูกตัดสินให้รับโทษอีก เพราะพินมีมนุษยธรรม เพราะสงสารเห็นใจพิน ส่วนภาคกลางยังให้ความเคารพต่อกฎหมาย ส่วนนักเรียนในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเห็นว่าถึงกับระหว่างควรกับไม่ควร จะเห็นว่าแนวคำตอบของนักเรียน ป.๖ ยังไม่แตกต่างจากนักเรียนชั้น ป.๕ มากนักในเรื่องนี้

ตัวอย่างคำตอบนักเรียนชั้น ป.๖

๑๖. ไม่ควรเก็บไว้ ถ้าช่างตัดเสื้อเก็บเรื่องก็มีความผิด เพราะช่วยผู้กระทำผิด
๑๗. ควรแจ้ง
๑๘. ควร เพราะพินกระทำผิด
๑๙. ควร เพราะพินหนีมา

คำตอบนักเรียนชั้น มศ.๓

นักเรียนชั้น มศ.๓ ทุกภาคส่วนใหญ่เห็นว่าพลเมืองดี โดยทั่วไปควรทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจเรื่องโจรผู้ร้าย เรื่องนักโทษหนัก เพราะเขาอาจทำความเดือดร้อนให้ประชาชน และเขายังมีคดีคดีด้วย แต่ในกรณีของพินเขาเห็นว่าไม่ควรแจ้งตำรวจให้จับกุมตัวอีก เพราะพิน

กลับตัวได้แล้ว ควรได้รับการอภัย และเขายังทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ไม่ได้ก่อความเดือดร้อนให้ใคร ในคำตอบของนักเรียนชั้นนี้มักจะอ้างถึงความดีที่เขาคิดว่าประโยชน์ส่วนรวม ในกรณีเพื่อนก็เช่นกัน นักเรียนกลุ่มระดับอายุนี้ยังเห็นความสำคัญของเพื่อนไม่เพียงแต่ความเป็นเพื่อน แต่อ้างถึงความดีที่เขาคิดว่าให้แก่ส่วนรวม และลืมกลับตัวกลับใจแล้ว ในกรณีของผู้พิพากษาลงโทษผู้ถูกจับตัวอีกนักเรียน มศ.๓ ภาคเหนือส่วนใหญ่ และนักเรียนกลุ่มในเมืองของภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยังยึดมั่นตามกฎหมาย โดยเห็นว่าเขายังมีความผิดติดตัวอยู่ ส่วนกลุ่มภาคกลาง และกลุ่มนอกเมืองเห็นว่าเขาคงไม่ควรถูกโทษอีก เพราะเขากลับตัวเป็นพลเมืองดีแล้ว ไม่ทำความเดือดร้อนให้ใคร และถ้าไม่มีเขาคงมีคนต้องขาดความช่วยเหลือจากเขา ในด้านกฎหมายอาจจำเป็นต้องทำ แต่ในด้านมนุษยธรรมไม่ควรทำโทษเพิ่มอีก เป็นที่น่าสังเกตว่าแนวคำตอบของนักเรียนในภาคกลาง ส่วนใหญ่ ซึ่งให้ความเคารพยึดมั่นในกฎหมายตลอดมาตั้งแต่ระดับชั้น ป.๔ ป.๖ แต่เมื่อมาถึงระดับชั้น มศ.๓ กลับโน้มเอียงมาทางคำนึงถึงคุณธรรมของเขามากกว่าการยึดมั่นในกฎหมายขณะที่กลุ่มนักเรียนในภาคอื่น ๆ ยังมีความเห็นก้ำกึ่งกันอยู่ระหว่างการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดกับการยึดหยุ่นกฎหมายเพื่อมนุษยธรรม

ตัวอย่างคำตอบ

๑๖. เขาทำถูก ไม่ควรแจ้ง เพราะเขาคงจะช่วยคนอื่นมาก
๑๗. ทั่ว ๆ ไป ควรแจ้ง แต่กรณีนี้ไม่ควรแจ้ง
๑๘. ไม่ควรแจ้ง หากรู้สาเหตุที่เขาก่อเรื่องไว้
๑๙. ไม่ควรทำโทษเพิ่ม เพราะความดีของเขาคงทำให้ เขาเป็นคนดีของชาติช่วยเหลือประชาชน

คำตอบของนักเรียนชั้น มศ.๕

ความเห็นของนักเรียนชั้น มศ.๕ ส่วนใหญ่ของทุกภาคมีความสอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกับความเห็นของนักเรียนชั้น มศ.๓ กล่าวคือเห็นคุณค่าความดีของเขามากกว่าการจะยึดถือกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของกฎหมายที่มีไว้เพื่อป้องกันความเดือดร้อนของสังคม เขาเห็นว่าเขาคงดีแล้ว ไม่ก่อความเดือดร้อนให้ใครอีก ฉะนั้นเขาคงไม่ควรต้องได้รับโทษอีก โดยทั่วไปแล้วหน้าที่ของพลเมืองดี มีหน้าที่แจ้งผู้ทำผิด โดยเฉพาะถ้าผู้นั้นมีความผิดที่ร้ายแรง และยังเป็นภัยแก่สังคม แต่ในกรณี

ของพิมพ์ไม่ควรแจ้ง นักเรียนชั้น มศ.๕ มักจะอ้างถึงความดีของพิมพ์ในการเป็นประโยชน์ต่อส่วรวมมากกว่าการอ้างถึงความเป็นเพื่อนในการที่จะปกป้องพิมพ์ ในกรณีผู้พิพากษาจะตัดสินอย่างไรหากพิมพ์ถูกจับตัวมายังศาลอีก แนวโน้มของความคิดเห็นในเรื่องนี้ของนักเรียนในภาคต่าง ๆ และในกลุ่มนอกเมือง - ในเมือง มีลักษณะเช่นเดียวกันกับ มศ.๓ กล่าวคือ กลุ่มในเมืองให้ความสำคัญของกฎหมายมากกว่ากลุ่มนอกเมือง ส่วนกลุ่มนอกเมืองให้ความสนใจพิมพ์มากกว่า และให้ความสำคัญกับความดี คุณธรรม ของพิมพ์มากเช่นเดียวกับลักษณะความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มภาคกลาง

ตัวอย่างคำตอบของนักเรียนชั้น มศ.๕

๑๖. ไม่ควรไปแจ้งตำรวจ เพราะเขาเป็นคนดีทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง และด้วยวิธีที่สุจริต แต่ที่เขาทำก็ใช้ว่าทำด้วยสันดานที่ไม่ดี

๑๗. มีหน้าที่ต้องแจ้ง แต่ในกรณีที่เห็นว่าเขาหนีคุกมา และเป็นคนดีก็ไม่ควรแจ้ง เพราะนักโทษบางคน ก็อาจไม่มีความผิดในการถูกจำคุกนั้นก็ได้อีก แต่ด้วยเข้าใจผิด

๑๘. ไม่ควร เพราะเขาเป็นคนดีควรจะให้โอกาสเขาทำความดีต่อไป

๑๙. ควร เพราะพิมพ์ทำผิดกฎหมาย แต่โทษควรน้อยที่สุด

ลักษณะคำตอบของนักศึกษา

นักศึกษาให้ความสำคัญแก่การใช้วิจารณญาณของบุคคลในการจะตัดสินสิ่งใดว่าผิดว่าถูก ควรไม่ควร แม้ว่าเขาจะตระหนักในสำคัญของกฎหมาย แต่ระหว่างกฎหมายกับมนุษยธรรม ถ้ามีการขัดแย้งกัน เขาจะเลือกด้านมนุษยธรรม นักศึกษามีความรู้สึกตั้งแต่แรกแล้วว่ากรณีที่พิมพ์ถูกตัดสินจำคุกนั้นก็ไม่ใช่การยุติธรรมแล้ว เพราะพิมพ์ไม่ได้กระทำความผิด โดยสันดาน เขาทำเพื่อช่วยเหลือชีวิตผู้อื่น ความผิดของพิมพ์ไม่ร้ายแรง และเขายังทำประโยชน์ให้แก่สังคม คดีก็หมดอายุความแล้ว พอเมืองจ๋ไคยทั่วไปต้องรักษากฎหมาย และช่วยเป็นหูเป็นตาให้เจ้าหน้าที่ ช่วยแจ้งผู้กระทำความผิดหนีจากคุก ถ้าไม่แน่ใจว่าเขาจะไม่ทำผิดอีก และถ้าความผิดของเขารุนแรงมากเป็นภัยต่อสังคม ต้องใช้วิจารณญาณตัดสินด้วย บางรายอาจจะแจ้ง บางรายไม่แจ้ง แล้วแต่เงื่อนไข แล้วแต่กรณี แต่ในกรณีของพิมพ์ไม่ควรแจ้ง ถ้าเป็นเพื่อนกันย่อมมีความเข้าใจกันดี และรู้ว่าพิมพ์เป็นคนดี พิมพ์ดีที่สุดในแล้ว เขาไม่ใจทำผิดโดยสันดาน หากพิมพ์ถูกจับได้อีกผู้พิพากษาอาจปล่อยพิมพ์หรือลดโทษให้พิมพ์ เพราะเขาได้ทำความดีเป็นประโยชน์แก่สังคมไว้มาก หรืออาจลงโทษแค่ปรับก็พอ

ตัวอย่างคำตอบ

๑๖. ไม่ควรไปแจ้งตำรวจ ข้างตักเสื้อเก็บเรื่องเงียมไว้ไม่ผิด เพราะเหตุที่พิมพ์ติดลูกก็ไม่ใช่ โดยนิสัยสันดานเดิม และเขาก็เป็นคนดีทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ซึ่งในปัจจุบันนี้ คนส่วนใหญ่คิดถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม ดังนั้นจึงควรจะให้เขาอยู่ เพื่อที่เขาจะได้ทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

๑๗. พวเมืองก็ควรแจ้ง แต่สำหรับในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าคิดว่าไม่ควรแจ้งตำรวจ

๑๘. หากพิมพ์เป็นเพื่อนที่ดีของข้างตักเสื้อ แต่ไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมเลย ข้างตักเสื้อก็ควรแจ้งตำรวจ เพราะเขาเป็นนักโทษหนีคุก แต่ถ้าหากว่าเขาพยายามทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม และโยนนิสัยเขาก็ไม่ทันกับขโมย ควรจะปล่อยให้พิมพ์กระทำคนเป็นพลเมืองดีต่อไป

๑๙. ไม่ควร เพราะเมื่อพิมพ์หนีออกจากคุกก็ไม่ไ้ทำตัวเหลวไหล หรือก่อความวุ่นวายให้ใคร กลับทำตัวดี ช่วยเหลือผู้อื่น

ลักษณะคำตอบของผู้ใหญ่

แนวโน้มความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของผู้ใหญ่ในชนบทกับผู้ใหญ่ในเมืองค่อนข้างจะปรากฏชัดในเรื่องนี้ กลุ่มผู้ใหญ่ในเมืองในทศภาคส่วนใหญ่มีความโน้มเอียงไปในทางเกรงกลัวต่อความผิด คอกฎหมายบ้านเมือง คอการยึดมั่นในหน้าที่ของพลเมืองดี เขาจะเห็นว่าข้างตักเสื้อควรไปแจ้งตำรวจเรื่องพิมพ์หนีคุก โดยให้เหตุผลว่าถ้าไม่แจ้งจะมีความผิดฐานสมรู้ร่วมคิด และปิดบังผู้กระทำผิด เป็นพลเมืองดีต้องแจ้งหรือแนะนำให้พิมพ์มอบตัว ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ในเมืองเห็นว่าเรื่องมันควรยุติได้แล้ว เวลาว่างเลยมานาน และพิมพ์นิสัยสันดานเป็นโจร เขาเป็นคนดีทำประโยชน์ให้กับสังคม ควรปล่อยให้พิมพ์ทำดีให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นต่อไป มีคนที่ต้องการความช่วยเหลือจากเขามาก ในเรื่องการตัดสินพิจารณาโทษพิมพ์อีกครั้งก็เช่นกัน กลุ่มในเมือง และกลุ่มนอกเมืองมีทัศนะแตกต่างกัน เช่นเดียวกับความเห็นในข้อ ๑๖ กลุ่มนอกเมืองเห็นว่าพิมพ์ต้องได้รับโทษตามกฎหมาย เพราะพิมพ์ยังไม่พ้นโทษ และพิมพ์ยังมีควมผิดอีกกระทงหนึ่งที่หนักคุก แต่พิมพ์อาจได้รับการลดหย่อนโทษ เพราะความดีที่เขาได้ทำไว้ ส่วนกลุ่มในเมืองเห็นว่าพิมพ์ไม่ควรได้รับโทษ เพราะเรื่องผ่านมานานแล้ว เพราะเขาสร้างความคิดทดแทนความผิดแล้ว พิมพ์ทำประโยชน์ต่อสังคมควรให้โอกาสเขาต่อไป ส่วนความเห็นในข้ออื่น ๆ ก็เหมือนกับความเห็นของกลุ่มอื่น ๆ ที่ตอบ คือ ส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่จะช่วยเป็นหู เป็นตา ให้กับทางราชการ ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ เพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง

ถ้าเห็นว่านักโทษนั้นจะสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมอีกหรือถ้าไม่แน่ใจ แต่ถ้าเป็นเพื่อนโดยเฉพาะ
กรณีของพิมพ์ไม่ควรแจ้งตำรวจ เพราะความเป็นเพื่อนที่ดีต้องช่วยเหลือกัน และพิมพ์เป็นคนดีด้วย

ตัวอย่างคำตอบของผู้ใหญ่ (อายุ ๔๕ ปี การศึกษาปริญญาตรี อาชีพพยาบาล)

๑๖. สมควรแจ้งตำรวจ เพราะอำนาจตุลาการจะต้องเป็นหน้าที่ของพลเมือง
ทุกคนปฏิบัติคามิในระบบประชาธิปไตย ใครจะละเมิดมิได้ ผิดในหน้าที่ของพลเมืองในระบบ
ประชาธิปไตย ถูกในหลักของมนุษยธรรม

๑๗. ประชาชนทั่ว ๆ ไป มีหน้าที่ที่จะต้องแจ้ง ถ้าบุคคลนั้นมีความรู้และความรับผิดชอบ
ในระบบประชาธิปไตย

๑๘. เป็นธรรมชาติอยู่เองสำหรับความสัมพันธ์ของบุคคลในเรื่องความรักความสนิทสนม
ก็ย่อมไม่ยากเห็นภรรยารักสนิทสนมของทนต์ทุกคน เพียงแต่ไม่แจ้งก็ไม่เห็นเป็นความผิด แต่
ผิดในหน้าที่ของพลเมืองที่ดี

๑๙. ถ้าถูกจับได้ศาลก็ต้องลงโทษอีกตามกฎหมาย ควรจะเป็นการเพิ่มโทษในการ
หลบหนีจากที่คุมขังอีกด้วย กฎหมาย คือกฎหมาย ศาล คือ ศาล ผู้กระทำความผิด คือ ผู้กระทำ
ความผิด

ลักษณะคำตอบของกลุ่มผู้นำ

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำในชนบทแสดงลักษณะเด่นชัดในเรื่องของการเคารพ
เคร่งครัดต่อกฎหมาย ต่อหน้าที่พลเมืองดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มภาคเหนือและภาคกลางเห็นว่า
ถ้าช่างตัดเสื้อไม่แจ้งความจะมีความผิดฐานไม่ให้ความร่วมมือกับทางราชการ กฎหมายยอมไม่มีข้อ
ยกเว้น พิมพ์มีความผิดยังไม่พ้นคดี ช่างตัดเสื้อจะมีความผิด เพราะปกปิดความลับ แม้ช่างตัดเสื้อ
จะเป็นเพื่อนกับพิมพ์ก็ตามกลุ่มภาคเหนือและภาคกลางจำนวนครึ่งต่อครึ่งเห็นว่าช่างตัดเสื้อควรไปแจ้ง
และให้พิมพ์ไปรู้คดีเขาเอง มอบความยุติธรรมให้กับศาล ส่วนกลุ่มผู้นำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และในภาคใต้ ส่วนใหญ่เห็นว่าช่างตัดเสื้อไม่ควรไปแจ้ง เพราะเหตุผลหลายประการ พิมพ์เป็นคนดี
ทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม และการที่พิมพ์ทำผิด เพราะความจำเป็นไม่ใช่โดยนิตย หนึ่งเวลาก็ได้
ผ่านมานานแล้ว คดีหมดอายุความ และสุดท้ายมีผู้นำหลายคนอ้างว่าไม่ใช่ธุระของช่างตัดเสื้อและตนเอง
ไม่มีส่วนได้ ส่วนเสียกับเรื่องนี้ แต่ทุกกลุ่มเห็นว่าโดยทั่วไปแล้วเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่จะช่วยเป็นหู

เป็นคำให้บ้านเมือง ถ้าไม่รู้แน่ชัดว่านักโทษผู้นั้นจะเป็นอันตรายต่อสังคมอีก แต่ในกรณีของพิมพ์ไม่
 ควรแจ้ง แต่ยังมีบางคนซึ่งเป็นจำนวนน้อยบอกว่าไม่มีหน้าที่ และการเป็นพลเมืองก็ไม่ได้ควักจาก
 การคอยแจ้งความเรื่องนักโทษหนีคุก และบางคนอาจว่าจะนำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง ส่วนการ
 พิจารณาโทษของศาลทุกกลุ่มเฉลี่ยประมาณร้อยละ ๕๕ เห็นว่าพิมพ์จะต้องได้รับโทษอีกฐานที่หนีคุกออก
 มา แต่ภาคใต้ส่วนใหญ่เห็นว่าพิมพ์ควรได้รับการปล่อย เพราะเหตุผลเช่นเดียวกับข้อแรกจะเห็นว่า
 แนวโน้มของกลุ่มตัวอย่างภาคใต้จะมีลักษณะเช่นเดียวกันในทุกระดับอายุ

ตัวอย่างคำตอบ

๑๖. ควรแจ้ง ช่างตัดเสื้อที่ถูกแล้ว ความดีส่วนความดี ความชั่วส่วนความชั่ว
 ถ้าหากเก็บเรื่องเงียบไว้ไม่คืบหน้า การดำรงอยู่ทางสังคมของณเรากำหนดคคคของคนเรา

๑๗. ประชาชนจะต้องรายงานต่อเจ้าหน้าที่ เพราะช่วยกันรักษากฎของสังคม
 จะเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบการปกครอง ถ้ามีความผิดพวกราคองแก้ไข นอกจากนี้แล้วก็ไม่วิธี
 อื่นใดที่จะตรวจสอบสำรวจธรรมได้อีก

๑๘. สมควรแจ้งความแน่ เพื่อรักษาการศึกษาของสังคม เช่นเดียวกับเด็กชายโมโลซอฟ
 ฟองบิคา เขวจะจะต้องรักษาผลประโยชน์ของมวลชนยิ่งกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว

๑๙. ศาลจะต้องตัดสินตามความผิดที่ได้กระทำไว้ เพราะเป็นกติกาของสังคม
 ที่สัญญากันไว้ เพราะทุกวันนี้สังคมไทยพินการ เพราะเด็กไทยขาดการฝึกให้เห็นประโยชน์ของส่วนรวม
 เอาแต่ตัวรอดความผิดส่วนความผิด ความถูกต้องก็ส่วนความถูกต้องไม่ก้าวกายกัน ข้อนี้ได้รับการ
 พิสูจน์แล้ว

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

(สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดากับบุตร)

แกงอยากไปเที่ยวกับเพื่อนระหว่างปิดเทอม พ่ออนุญาตโดยมีข้อแม้ว่าแกงต้องหา
 เงินไปเอง แกงจึงหารายได้พิเศษสะสมเงินไว้ก่อนหนึ่งพอจะไปเที่ยวได้แล้ว ก่อนถึงกำหนด
 เดินทางไม่กี่วัน เพื่อนของพ่อแกงมาชวนพ่อแกงไปทัศนจาร พ่อแกงอยากไปมากไม่มีเงินพอจึงมา
 ขอเงินที่แกงสะสมไว้ แกงคิดจะปฏิเสธเพราะไม่ต้องการล้มเลิกโครงการที่จะไปเที่ยวกับเพื่อน

คำถามเรื่องที่ ๔

๑. แคงควรปฏิเสธหรือไม่ เพราะเหตุใด
๒. พ่อของแคงมีสิทธิจะมาเอาเงินของแคงหรือไม่
๓. การที่แคงจะให้เงินพ่อหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความเป็นลูกที่ดีของแคงหรือไม่
๔. ระหว่างพ่อที่ไม่รักษาค่าพูดต่อลูก กับลูกที่ไม่รักษาค่าพูดที่ให้ไว้กับพ่อนั้นผู้ใด

น่าจะคล้ายกว่ากัน

๕. ทำไมคนเราต้องรักษาสัญญา

คำตอบของนักเรียนชั้น ป.๔

นักเรียนในภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมประมาณ ร้อยละ ๒๐ เห็นว่าแคงควรที่จะให้เงินพ่อไปเที่ยว โดยอ้างถึงความมีบุญคุณของพ่อ และอ้างถึงความเป็นพ่ออย่างสิ้น ๆ แม้จะเห็นว่าพ่อก็ไม่มีสิทธิในเงินนั้น เพราะเป็นส่วนที่แคงเก็บสะสมไว้ด้วยตนเองก็ตาม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเป็นลูกที่ดีของแคงด้วย ลูกที่ดีต้องทำตามใจพ่อเชื่อพ่อก็คือพ่อ ส่วนกลุ่มที่เห็นด้วยกับแคงว่าแคงควรปฏิเสธพ่อนั้น คือกลุ่มนักเรียนในภาคใต้ และกลุ่มนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเมือง เพราะแคงอยากไปเที่ยวแคงนัดไว้แล้ว และแคงเป็นคนหาเงินเอง แต่นักเรียนส่วนใหญ่ทุกภาคเห็นว่าพ่อดีกสัญญาน่าละอายมากกว่า นักเรียนไม่ค่อยให้เหตุผล มักจะพูดว่าพ่อกับแม่เป็นพ่อแม่ใหญ่กว่า พ่อไม่รักษาค่าพูด ส่วนเหตุผลของการรักษาสัญญานั้นดูเหมือนเด็กระดับนี้ยังไม่มีความเข้าใจมักจะตอบย่ำตามคำถาม โดยอ้างว่า เพราะสัญญาแล้วต้องรักษา สัญญาต้องเป็นสัญญา หรืออ้างว่าเป็นคำสัตย์ เป็นประเพณีจะได้ไม่อายคนอื่น และนักเรียนมักจะสะกศคำว่าซื่อสัตย์ไม่ถูก

ตัวอย่างคำตอบ (ผู้ปฏิเสธ)

๑. ไม่ควร เพราะแคงทำงานพิเศษ เก็บเงินไปเที่ยวคอนปิคเทอม
๒. ไม่มีสิทธิ์ เพราะพ่อเก็บเงินไม่พอแล้วพ่อก็จะมาเอาของแคงไปทำไม
๓. เกี่ยวกัน เพราะพ่อเป็นคนเลี้ยงเรามาตั้งแต่เรายังเด็กอยู่
๔. พ่อหน้าอาย (น่าอาย) เพราะพ่อบอกให้แคงเก็บเงินเอง
๕. เพราะเรามีความสำคัญกับพ่อกับแคง ที่แคงได้สัญญากับพ่อว่าจะเก็บเงินไปเที่ยว

ตัวอย่างคำตอบ (ผู้ไม่ปฏิเสธ)

๑. ไม่ปฏิเสธ เพราะพ่อมีบุญต่อลูก
๒. มี
๓. ไร่ (เขียนมาไร่)
๔. พ่อ
๕. เพราะความสัจย์ (เขียนเป็นสัจ)

คำตอบของนักเรียนชั้น ป.๖

ความเห็นของเด็กวัยนี้มีแนวโน้มเปลี่ยนไปจากเดิม (ป.๔) เด็กทุกภาคส่วนใหญ่มีเปอร์เซ็นต์สูงขึ้นหันมาทางเห็นใจ มีความกตัญญูรู้คุณของพ่อ โดยอ้างถึงการที่พ่อเลี้ยงดูดูแลมาตั้งแต่เล็กจนโต และพ่อเป็นผู้ที่เราเคารพนับถือ ส่วนผู้ที่ปฏิเสธยังมีประมาณร้อยละ ๔๐ ของภาคกลาง และร้อยละ ๕๐ ของภาคใต้กลุ่มนอกเมือง ยังอ้างเหตุผลออกไปเที่ยว และไม่ต้องการเลิกคัมไครงการกับเขื่อน ส่วนความเห็นในท้องถิ่น ๆ ยังเหมือนเดิม พ่อไม่มีสิทธิ การให้เงินขึ้นอยู่กับความ เป็นลูกที่ดี เป็นผู้ใหญ่แล้วต้องรักษาคำพูด มิฉะนั้นจะทำให้ลูกไม่เคารพนับถือ เหตุผลการรักษาสัญญา เน้นที่การมองกันตนเอง ถ้าผิดสัญญาไม่มีเพื่อนไม่มีใครนับถือ ทำให้คนอื่นเจ็บใจ เป็นประเพณีของ คสไทย

ตัวอย่าง

๑. ไม่ควร เพราะเป็นพ่อที่เลี้ยงดูเรามา
๒. ไม่มี ควรจะขอแคงเสียก่อน
๓. เป็นควรับ
๔. พ่อควรับ
๕. เป็นคคิของลูกผู้ชาย

คำตอบขั้กเรียนชั้น มศ.๓

ความเห็นของนักเรียนชั้น มศ.๓ ทุกภาคส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๗๐ ยังเน้นใน การกระทำที่เป็นการตอบแทนบุญคุณของพ่อซึ่ง เป็นผู้มีพระคุณเลี้ยงดูตนมาแต่อดีต ๆ เห็นว่าแคงยังมีโอกาสอีกมาก ควรทำให้พ่อมีความสุขขณะที่มีโอกาสเพราะพแก่แล้ว และนักเรียนในระดับนี้ตระหนัก ในสิทธิอำนาจของพ่อกมากขึ้น ประมาณร้อยละ ๔๐ ที่เห็นว่าพ่มีสิทธิที่จะได้เงินนั้น เพราะความเป็น

พ่อเป็นผู้ปกครอง เป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนความเห็นในข้ออื่น ๆ ยังเหมือนเดิม พ่อเป็นผู้ล่าอายุมากกว่าลูกถ้ามีสัญญา เพราะเป็นผู้ใหญ่ เป็นหัวหน้าครอบครัว มีความคิดความอ่านสูงกว่า ต้องสั่งสอนลูก เป็นตัวอย่างลูก การรักษาสัญญาเป็นการรักษาสัจจะ เป็นเครื่องหมายของคนดีมีเกียรติทำให้คนอื่นเชื่อถือ ย้ำเกรงไม่ให้ผู้อื่นดูถูกเหยียดหยาม และมีบางคนอาจเหตุผลเพื่อความแน่นอนเพื่อไม่ให้ฉีกการโกงเพื่อป้องกันความแตกร้าง ทำให้อยู่อย่างมีความสุข

ตัวอย่าง

๑. ไม่ควรปฏิเสธ พ่อแดงมีบุญคุณกับแดงมาก
 ๒. ไม่มีสิทธิ เพราะเงินนั้นเป็นของแดงที่สะสมไว้
 ๓. ถ้าให้ก็จะ เป็นลูกที่ดีของพ่อแม่
 ๔. พ่อล่าอายุกว่า เพราะเป็นผู้ใหญ่แล้ว
 ๕. ถ้าคนเราไม่รักษาสัญญา ก็จะทำให้เกิดการโกงหรือมีคหริวกันไ้ภายหลัง
๑. ควรปฏิเสธ พ่อแดงอยากไป แต่ไม่มีเงินก็ไม่ควรจะทำลายความหวังของแดง
 ๒. ไม่มีสิทธิ เงินนั้นเป็นของแดง
 ๓. ขึ้นอยู่กับ การเป็นลูกที่ดี
 ๔. พ่อไม่รักษาคำพูดต่อลูก
 ๕. สัญญาเป็นที่ยอมรับกันทุกคนว่าเป็นสิ่งสำคัญ ถ้ามีสัญญา ก็จะมีคนเชื่อถือ

คำตอบของนักเรียนชั้น มศ.๕

โดยทั่วไปแล้วแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูก และสถานะความสำคัญของผู้เป็นพ่อยังมีลักษณะคล้ายกันกับนักเรียนระดับ มศ.๓ นักเรียนระดับ มศ.๕ ยังตระหนักอย่างชัดเจนเกี่ยวกับกรรมสิทธิเหนือทรัพย์สินของผู้เป็นลูก และขณะเดียวกันก็มีความสำนึกอย่างแรงกล้าในหน้าที่ของลูกที่ดีที่จะต้องรัก และกตัญญู เสียสละเพื่อพ่อในฐานะที่เป็นผู้มีพระคุณเลี้ยงดูมา และการให้ความเมตตาการุณาแก่คนชรา ซึ่งเป็น พื้นฐานทางค่านิยมจิตใจของคนไทย ซึ่งมีอยู่อย่างค่อนข้างมั่นคงแน่นแฟ้น ฉะนั้นนักเรียนในวัยนี้ส่วนใหญ่จึงเลือกเอาการกตัญญูต่อบิดา แม้จะเห็นว่าการกระทำเช่นนั้นของบิดาเป็นสิ่งที่น่าตำหนิทำให้ลูกเสื่อมความนับถือ ศรัทธา ความแตกต่างระหว่างนักเรียนระดับมศ.๓ และ มศ.๕ จะเห็นได้ในเรื่องการให้เหตุผลเกี่ยวกับการรักษาสัญญา ซึ่งเน้น

ไปที่คุณค่าของความเป็นมนุษย์ และเพื่อความเป็นระเบียบความแน่นอนของสังคม มากกว่าที่จะเน้น
ไปเรื่องผลประโยชน์ของตนเอง ที่สิ้นเชิงกล่าวมาแล้วมักจะสอดคล้องกันระหว่างนักเรียนกลุ่มนอกเมือง
และกลุ่มในเมือง และระหว่างภาคต่าง ๆ มีที่น่าสนใจเกิดอยู่นิดหน่อย กล่าวคือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
แนวโน้มที่จะให้เงินพ้อหรือปฏิเสธมีจำนวนเท่า ๆ กัน

ตัวอย่าง (แนวโน้มที่จะให้เงินพ้อ)

๑. ไม่ควรปฏิเสธเพราะการแสดงกตัญญูต่อบิดามารคานั้น เป็นสิ่งที่ควรแก่การ
สรรเสริญ ถ้าเราปฏิเสธบิดาก็จะเข้าใจว่าเราโกรธแค้นที่ขอเงินที่แรกไม่ให้ ก็จะสร้างรอยร้าว
ในครอบครัวตรงข้ามถ้าเราให้พ้อแม้อาจจะละอายใจไม่รับก็ได้ แต่ถ้าท่านเอาไปก็ถือเสียว่าขอบ
แทนคุณท่าน

๒. มีสิทธิ เพราะเป็นเรื่องภายในครอบครัว และแดงเป็นลูกอยู่ในความปกครอง
ของพ่อแม่ แต่ถ้าแดงขอร้องจะอย่างไรเขาจะไม่เอาเงินไปจากแดง แต่ถ้าพ้อแดงเอาไป
เที่ยวเสียเอง ก็เป็นเรื่องน่าคิด แแดงเขาอดสาหัสเก็บเงินเอาไว้จะไปเที่ยวตัวเองเบียดพ้อแท้ ๆ
หาเงินได้ช่วย ไปเอาของลูกมามันน่าคิดขึ้นไปอีก

๓. ใช่ ถ้าแดงเป็นลูกที่ดีแดงจะได้ ถ้าแดงเป็นเด็กที่อ้วน ถือสิทธิแดงจะไม่ให้

๔. พ้อน่าจะอายุกว่าเพราะตัวเป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้นำครอบครัว

๕. เพราะค่าของความเป็นคน

ตัวอย่างแนวโน้มที่จะปฏิเสธ

๑. แแดงสมควรจะปฏิเสธ เพราะแดงก็คิดอยากไปเที่ยว และได้อดสาหัสเก็บเงินไว้
และพ้อของแดงก็ให้แดงหาเงินไปเที่ยวเอง ดังนั้นพ้อก็ควรที่จะหาเงินสะสมใช้เอง

๒. ไม่มีสิทธิ

๓. ขึ้นอยู่กับการเป็นลูกที่ดี เพราะการที่แดงจะให้เงินแก่พ้อก็ได้ แต่นี้เขาก็มี
ความจำเป็นเหมือนกันกับพ้อของเขา จึงไม่ยอมให้เงินพ้อของเขา

๔. พ้อก็ควรที่จะละอายใจกว่าลูก เพราะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าลูก

๕. สังคมมนุษย์จะต้องอยู่ร่วมกันและมีกฎเกณฑ์

คำตอบของนักศึกษา

แนวโน้มที่จะปฏิเสธการให้เงินแก่พ้อมีมากขึ้นในกลุ่มของนักศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่ม

ภาคกลางประมาณร้อยละ ๒๐ ที่เห็นว่าแคงควรจะปฏิเสธ นักศึกษาให้ความสำคัญมาก ถ้าไม่มีเหตุผลที่พอเพียงที่สำคัญจริง ๆ แล้วเห็นว่าพอไม่ควรทำลายสัญญาที่ให้ไว้กับลูก เพราะเป็นการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกเป็นการทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรี และเห็นว่า เป็นหน้าที่ของพ่อที่จะต้องเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่ลูก พ่อควรจะช่วยตนเอง การรักษาสัญญาเพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ความมั่นใจ เพื่อความแน่นอนของสังคม การรักษาสัญญาแสดงถึงความรับผิดชอบ เพื่อเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ช่วยให้ธุรกิจเป็นไปด้วยดี สร้างความเชื่อถือไว้ทางใจซึ่งกันและกัน จะเห็นว่าแนวความคิดเกี่ยวกับสัญญาของนักศึกษาค่อนข้างจะกว้างไกล

ตัวอย่างคำตอบของนักศึกษา

๑. ก่อนว่าที่พอจะไปนั้นมีประโยชน์มากนักน้อยเพียงไร ถ้าอย่างไรเราเป็นลูกก็ควร จะตอบแทนคุณพ่อ เรายังเด็กไม่ได้เที่ยวโอกาสนี้ยังมีเวลาเที่ยวอีกมาก ให้พอเที่ยวก่อนก็แล้วกัน
๒. พ่อที่รักไม่สมควรทำเช่นนั้น ยิ่งรู้ว่าเป็นเงินที่ลูกอุตสาหะรวบรวมเพื่อไปทัศนจาร ینگไม่สมควรใหญ่

๓. ไม่เสมอไป

๔. พ่อซิคะ

๕. เพราะสัญญาเป็นเครื่องหมายของสัตบุรุษ คนเรายังจะมีอะไรสำคัญไปมากกว่า การพูดอะไรแล้วทำตามคำพูดอีกหรือ

ตัวอย่างคำตอบปฏิเสธ

๑. แคงควรจะปฏิเสธ เพราะพอใส่ให้อนุญาตและมีข้อแม้ให้หาเงินเอง ซึ่งเป็น การฝึกให้ลูกรู้จักช่วยเหลือตนเอง แต่ผู้เป็นพ่อกับมาขอเงินลูกไปเที่ยวซึ่งเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่ง
๒. ไม่มีสิทธิ เพราะเงินนั้นเป็นเงินที่แคงหามาได้เอง
๓. ถ้าแคงเป็นลูกที่ดี มีความกตัญญูก็อาจจะให้เงินนั้นแก่พอ
๔. พ่อที่ไม่รักษาคำพูดออกลูก ครั้งจะน่าละอายกว่าเพราะเป็นผู้ใหญ่แล้วควรจะมี ความ

รับผิดชอบสูง

๕. เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนเรามีความรับผิดชอบต่อสูง เมื่อสัญญาอะไรไว้ก็ควรจะรักษาสัญญานั้น คนอื่นจะได้เชื่อถือและไว้ใจในสิ่งที่เราสัญญา

คำตอบของผู้ใหญ่

ความเห็นของผู้ใหญ่ในข้อ ๑ คล้ายกันกับความเห็นของนักศึกษาประมาณร้อยละ ๖๐-๗๐ เลือกข้างตอบแทนบุคคลพออนัน ต้องการให้พอมีความสุขโอกาสของลูกยังมีอีกมาก แต่ในภาคกลาง ร้อยละ ๕๕ ของคำตอบเข้าข้างแคง โดยเห็นว่าเหตุผลของพอไม่ดีพอ พอไม่มีความจำเป็น พอย่อมมีอาชีพหาเงินได้เอง พอไม่ควรขอลูก และพอมีศึกษาความแตกต่างเช่นนี้อาจเนื่องมาจากฐานะรายได้ของประชาชนในภาคต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกัน ประชาชนในภาคกลางมีฐานะรายได้ เศรษฐกิจสูงกว่าภาคอื่น ๆ พอแม้อย่อมมีฐานะมีอาชีพของตนเองค่อนข้างมั่นคง ดังนั้นความคาดหวังที่จะได้รับการจุนเจือเกื้อหนุนด้านการเงินจากลูกจึงอาจมีน้อยกว่าผู้ใหญ่ในภาคอื่น ๆ เรื่องของการมีสิทธิไม่มีสิทธิของพอในเงินของแคง มักจะตอบเป็น ๒ แ่ง เมื่อตอบว่าไม่มีสิทธิมักจะอ้างเหตุผลคือว่า ไม่มีสิทธิถ้าแคงไม่ให้ ไม่เป็นธรรม มีศึกษาเมื่อตอบว่ามีสิทธิ อ้างเหตุผลว่า เพราะความเป็นพ่อและถ้ามีความจำเป็น หรือตอบว่ามีสิทธิถ้าบังคับแคง ถ้าขาดความยุติธรรม ผู้ใหญ่ในภาคใต้ จำนวนครึ่งต่อครึ่งที่ตอบว่ามีสิทธิและไม่มีสิทธิ โดยเงื่อนไขทางด้านคุณธรรม ส่วนเหตุผลที่ว่าพอไม่มีสิทธิ เพราะเป็นเงินของแคงที่สะสมเองก็ยังมีเช่นเดิม การเป็นลูกที่ตัดท้องให้เงินพ่อนั้นมีแนวคำตอบที่ไม่เห็นด้วยมากขึ้น และแม้ว่าจะเห็นด้วย แต่ก็มีเงื่อนไขอื่น เช่น ขึ้นอยู่กับเหตุผลของลูกด้วย และขึ้นอยู่กับความเกรงกลัวพอ แนวคำตอบที่ว่าการศึกษาไม่ดีทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นพ่อหรือลูกมีจำนวนประมาณ ๑๕ เปอร์เซ็นต์ เหตุผลของการศึกษาศึกษา มักจะเน้นในด้านจริยธรรมทางสังคมของบุคคล

ตัวอย่างคำตอบของผู้ใหญ่ (จบ ป.๔ อาชีพค้าขายอายุ ๓๓ ปี)

๑. ควรปฏิเสธ เพราะเป็นเงินส่วนที่แคงหามาได้ เพราะแคงมีโปรแกรมไปเที่ยวก่อนพอของแคง พอของแคงไม่สมควรที่จะออกปากขอเงินแคง เป็นการเสียผู้ใหญ่
๒. ไม่มีสิทธิ เพราะเป็นของแคงใจคั่งใจ และวัตถุประสงค์ก่อนแล้ว
๓. ก็ถูก การที่แคงจะให้เงินพ่อนั้น ขึ้นอยู่กับความเป็นลูกที่ดีของแคง แต่คิดว่าพอของแคงไม่ควรที่จะรับเงินจำนวนนั้น เพราะเป็นการทำลายความหวัง และความตั้งใจของลูก
๔. พ่อที่ไม่รักษาคำพูดต่อลูกนั้น น่าจะอายกว่าลูกไม่รักษาคำพูด
๕. สัญญาที่ให้ต่อกันนั้น ต้องปฏิบัติต่อกันซึ่งกัน หากผู้ใดไม่ปฏิบัติก็เป็นการไม่รักษาสัญญาก็เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น

คำตอบของผู้นำ

ความคิดเห็นของกลุ่มผู้นำภาคเหนือมีแนวโน้มชัดเจนกว่ากลุ่มอื่นที่จะเลือกเข้าข้างลูก เพราะเห็นความสำคัญของสัญญาที่พ่อให้ไว้กับลูก และที่ลูกสัญญาไว้กับเพื่อน และตระหนักในภาระความรับผิดชอบอย่างสูงที่พ่อเลี้ยงคุณเจ๊ครอบครัว และเสริมสร้างกำลังใจลูก สร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้เกิดในตัวลูก ประมาณร้อยละ ๒๐ ที่มีความเห็นเข้าข้างแคง ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ยังมีความคิดเห็นเหมือนกลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มผู้ใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงเน้นในเรื่องของความกตัญญูมากที่สุด ทักษะในเรื่องนี้ของผู้นำในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือค่อนข้างจะต่างกันไม่เหมือนกับทักษะในเรื่องอื่น ๆ โดยทั่วไปแล้วกลุ่มภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มักจะมีทักษะคล้ายกัน การรักษาสัญญามองในแง่ประโยชน์สุขของสังคมและคุณค่าของความเป็นมนุษย์

ตัวอย่างคำตอบควรปฏิเสธ (ภาคเหนือ)

๑. พ่ออนุญาตให้แคงไปเที่ยวได้ โดยแคงหาเงินเอง และไม่เสียค่าสัญญากับเพื่อน ๆ
๒. ไม่มีสิทธิ เพราะพ่อเป็นพ่อของแคง แต่ก็ไม่สมควรทำ เพราะจะเป็นการหลอกเด็ก และทำลายความฝันของเด็ก
๓. ขึ้นอยู่กับความเป็นลูกที่ดีของแคง แคงคิดแล้วว่าพ่อผู้บังคับเกิดเกล้ารักแคงอยู่เสมอ
๔. พ่อน่าจะอาย เพราะพ่อได้อนุญาตให้แคงไปเที่ยวได้ โดยที่แคงหารายได้

พิเศษคนเดียว

๕. ถ้าไม่รักษาสัญญา จะทำให้โลกอวดเวลหาความแน่นอนไม่ได้

ไม่ควรปฏิเสธ (อีสาน)

๑. ควรให้โอกาสพ่อ อีกสักวันข้างหน้าเราคงมีโอกาสและพ่อคงเห็นใจเราครั้งต่อไปนั่นท่านคงจะตอบแทนเราบ้าง
๒. ไม่มีสิทธิ ถ้าจะเอาควรจะมีข้อตกลงอะไรบางอย่าง
๓. ไม่ขึ้นกับความดี เป็นลูกที่ดี ขึ้นอยู่กับเวลา และโอกาส
๔. น่าจะอายทั้งสองคน
๕. สัญญาคือความจริง ความจริงคือสิ่งที่ไม่ตาย

เรื่องที่ ๕

(การขโมยกับการหลอกลวง)

เคนและพี่ชายเกิดเหตุต้องหลบหนีออกจากจังหวัดที่อยู่อย่างรีบด่วน เขาคองการเงินอย่างที่สุด โกงผู้พี่จึงจี้ร้านขายของแห่งหนึ่งเข้าไปโจรกรรมเงินมาได้ ๕ พันบาท ส่วนเคนผู้น้องก็ได้เงินมา ๕ พันบาทด้วยการหลอกลวงคนแก่ใจบุญคนหนึ่งซึ่งชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เขาเป็นโรคร้ายแรงต้องการเงินมารักษาพยาบาล คนแก่นั้นแม้จะไม่รู้จักเคนก็ให้ยืมเงินมาโดยไม่ทราบเลยว่าเคนนั้นไม่ไ้ช่วยจริงและไม่มีเจตนาจะใช้เงินคืน

คำถาม

๑. ระหว่างเคนที่ไปฉ้อโกงเงินมากับโง่ที่ไปโจรกรรมเขามา ใครชั่วช้ากว่ากัน ให้เหตุผล
๒. ถ้าคุณไปหลอกลวงคนแก่อย่างเคนหรือไปโจรกรรมอย่างโง่ คุณคิดว่าคุณเป็นคนไม่ดีหรือไม่
๓. ทำไมเราจึงไม่ควรจี้ร้านคนอื่นเพื่อเข้าไปขโมยของ
๔. ระหว่างเจ้าของร้านที่ถูกโจรกรรมกับคนแก่ที่ถูกหลอกลวงเอาเงินไปใครน่าจะรู้สึกเสียใจมากกว่ากัน
๕. กฎหมายควรลงโทษอย่างรุนแรงและเจ็บช้ำคใจในกรณีใดมากกว่ากันระหว่างการโกงแบบที่เคนทำ กับการขโมยแบบที่โง่กระทำ กรุณาให้เหตุผลประกอบ

คำตอบของนักเรียนชั้น ป.๔

นักเรียนป.๔ ส่วนใหญ่มักจะตัดสินว่าการขโมยเป็นสิ่งชั่วช้ากว่าการโกง ยกเว้นนักเรียนในภาคกลางและในภาคเหนือกลุ่มในเมืองที่เห็นว่า เคนชั่วช้ากว่า และมักจะไม่ค่อยให้เหตุผล ผู้ที่ให้เหตุผลมักจะกล่าวแต่เพียงว่าไปจี้ร้านเขาหรือไปโจรกรรมผู้ที่ตอบว่า เคนชั่วเพราะไปหลอกลวงคนแก่หรือเพราะโกหก การกระทำทั้งสองอย่างไม่มีดี การไปจี้ของในร้านเขาไม่มีดีเป็นการทุจริตไม่ยอมขโมย กล่าวเขาจับได้อาจถูกจำคุกโทษประหารชีวิต เพราะทำให้เขาเดือดร้อนไม่มีอันจะกิน มีน้อยคนที่อ้างว่าผิดกฎหมายสำหรับเค็วนี้ ผู้ที่เสียใจมากส่วนใหญ่จะตอบว่า คนแก่

เพราะถูกหลอก แต่บางกลุ่มเช่นกลุ่มภาคเหนือนอกเมือง คอบว่าเจ้าของร้านจะรู้สึกเสียใจมากกว่า เพราะเจ้าของร้านไม่มีเงิน ส่วนใหญ่เด็กในวัยนี้ไม่ค่อยให้เหตุผลมักจะตอบสั้น ๆ กฎหมายควรลงโทษกรณีของโจ่งให้รุนแรงกว่า เพราะเป็นการโจรกรรม ทำให้ของเสียหาย เป็นการกระทำที่รุนแรงมากกว่าอาชญาเจ้าของร้านได้

ตัวอย่างคำตอบ (โจ่งเลวกว่า)

๑. นายโจ่ง เพราะไปขู่ฆ่าประชาชน
๒. ไม่ดี
๓. ไม่ควร เพราะเขาจะรู้ว่าเราไปขโมยของของเขา
๔. เจ้าของร้านเพราะเงินนั้นเจ้าของร้านไม่มีเงินจะเลี้ยงชีวิตตนเอง
๕. นายโจ่งเพราะรุนแรงมากกว่าน้องชาย

ตัวอย่างคำตอบ (เคนเลวกว่า)

๑. นายเคน เพราะไปหลอกเขามา
๒. เป็นคนที่สังคมรังเกียจ
๓. เพราะมันผิดกฎหมาย
๔. คนแก่เพราะถูกหลอก
๕. แบบโจ่ง เพราะข้าวของผู้อื่นเสียหาย

จะเห็นว่าแนวการตัดสินความผิดของเด็กวัยนี้ เน้นไปที่ผลเสียหายของผู้รับเคราะห์ แม้จะมีความสงสารคนแก่แต่เห็นว่า การโจรกรรมทำให้ข้าวของเสียหายรุนแรงกว่า ซึ่งเป็นแนวคำตอบของคนชั้น ๒ ตามทฤษฎีของโคลเบิร์ต

คำตอบของนักเรียนชั้นป.๖

แนวการตัดสินความผิดของเด็กวัยนี้เปลี่ยนไปจากแนวความคิดของเด็กชั้นป.๔ เกือบทุกกลุ่มเห็นว่า การกระทำของเคนเป็นสิ่งที่ชั่วช้ามากกว่า ยกเว้นกลุ่มนอกเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนครั้งที่ครั้งที่ตัดสินว่าโจ่งผิดและเคนผิด นอกจากนั้นแนวการตัดสินว่าผิดเท่ากันทั้งสองคนมีมากขึ้น เห็นว่าผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรมทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน การกระทำ

ทั้งสองอย่างไม่ดี ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ถูกจับได้ติดคุกเป็นคนไม่ทำงาน การจัดแจงสิ่งของร้านก็ไม่ดี ของนั้นไม่ใช่ของเรา เงินเขาหายาก เราเป็นคนที่ไม่ควรทำ ผู้ที่เสียใจมากคือ คนแก่ เพราะเสียรู้เด็กและถูกหลอก ส่วนการทำโฆมี ส่วนใหญ่ของ ๒ กลุ่มเห็นว่า โคงควรถูกทำโฆมากกว่า เพราะเป็นการโจรกรรม เป็นการกระทำที่รุนแรงออกจกกว่าอาจมีการฆ่ากันได้ กลุ่มที่เห็นว่าเคนควรไ้รับโฆมากกว่ามี ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มในเมืองของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และที่ค่อนข้างควรทำโฆทั้งสองคนพอ ๆ กันก็มีจำนวนไม่น้อย

ตัวอย่างคำตอบ

๑. เคนชั่วช้ากว่า เพราะหลอกใครไม่หลอก ๆ คนแก่
๒. ไม่ดี
๓. เพราะผิดกฎหมายและไม่ดี
๔. คนแก่เสียใจมากกว่า เพราะมีอายุสูงก็ไม่ควรจะเสียรู้เด็ก
๕. ลงโฆเหมือนกัน

แนวความคิดของเด็กระดับนี้มักจะมี ความสงสาร เห็นใจคนแก่มาก ซึ่งเป็นคุณธรรมที่คนไทยถูกปลูกฝังมาช้านานแล้ว คำนี้ถึงความรู้สึก อารมณ์ของผู้อื่นมากกว่าการคำนึงถึงความเสียหายทางสิ่งของวัตถุ แต่ยังมีจำนวนไม่น้อยที่ตัดสินความผิดจากปริมาณโฆ ปริมาณความเสียหายทางทรัพย์สิน จึงมีลักษณะคาบเกี่ยวระหว่างจริยธรรมชั้น ๒ และชั้น ๓ ตามทฤษฎีของโคล์เบอร์ก

คำตอบของนักเรียนชั้น มศ. ๓

ในกลุ่มนักเรียนชั้น มศ. ๓ ทุกภาคส่วนใหญ่ตัดสินว่า การโกงเลวร้ายกว่าและการตัดสินว่าเลวพอ ๆ กันก็มีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ในการตัดสินโฆทางกฎหมายยังแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม จำนวนพอ ๆ กัน ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าโคงควรไ้รับโฆมากกว่า เพราะเป็นการโจรกรรม ผิดกฎหมาย ทำให้ร้านเขาเสียหาย ทำให้เจ้าของร้านเดือดร้อน มีจำนวนหลายคนอ้างว่า คนแก่คงไม่เสียใจเพราะให้ไปด้วยความเต็มใจ ชอบทำบุญอยู่แล้ว และการจัดแจงร้านอาจนำไปสู่การต่อสู้ถึงการฆ่ากัน ส่วนพวกที่เสนอให้ทำโฆเคนอ้างว่า การกระทำของเคนเป็นสิ่งเลวทราม เลื่อมเสียศีลธรรมและสังคม เป็นการหลอกลวงปลิ้นปล้อน ทำลายจิตใจ

บริสุทธิของคนแก่ เป็นบาป การตัดสินใจให้ทำโทษเท่า ๆ กันมีจำนวนมากเช่นกัน โดยเฉพาะในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คำตอบของนักเรียน มศ.๓ มักจะอ้างถึงกฎหมายบ่อยกว่านักเรียนชั้น ป.๖ แสดงว่าเริ่มตระหนักถึงกฎหมายมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันยังประเมินโทษจากปริมาณความเสียหายทางวัตถุอยู่มาก คำตอบของนักเรียนระดับนี้จึงมีทั้งลักษณะของชั้น ๒ ชั้น ๓ และชั้น ๔ คาบเกี่ยวกันอยู่มาก

ตัวอย่างคำตอบ

๑. เคนชั่วกว่า เพราะไม่มีคำสัจย์ หลอกหลวงคนแก่บาปมาก ส่วนโคงเป็นคนชั่วเหมือนกันแต่ชั่วน้อยกว่าเคน ไปลักขโมยเขามาทำให้ตำรวจต้องจับ
๒. เป็นคนไม่ดี
๓. ถ้าเราจะไป เราไปอย่างไม่มีเงินดีกว่า นึกถึงตัวเราถ้าเราตั้งร้านแล้วมีคนมาขโมย เจ้าของร้านเขาก็ต้องตำแวง เขาทำให้คนขโมยมีจิตใจระวนกระวาย
๔. คนแก่ที่ถูกหลอกเอาเงินไป น่าจะรู้สึกเสียใจมากที่สุด
๕. การโจรกรรมที่โคงทำน่าจะถูกลงโทษมากกว่า เพราะไปขโมยของเขา จับประคูลแล้วเอาเงินเขาไปทำให้เป็นหน้าที่ของตำรวจที่จับคนร้าย ส่วนเคนก็จะถูกจับไป หลอกเอาเงินเขามาก แล้วแต่คนแก่คนนั้นจะเอาเรื่องหรือไม่ การหลอกของ เคนนี้จะเกิดขึ้นในใจของ เคนเอง

หมายเหตุ นักเรียนผู้นี้ยังใช้สำนวนภาษาแบบตะกุกตะกักไม่ค่อยรู้เรื่อง

ตัวอย่าง (ผิดทั้งสองคน)

๑. ชั่วด้วยกันทั้ง ๒ คน เพราะไปเอามาโดยไม่บริสุทธิใจ
๒. ไม่ดี
๓. เพราะ เคนทำเช่นนั้นผิดกฎหมาย และของของใครก็ไม่อยากให้คนอื่นมาเอาไป
๔. คนแก่ น่าจะถูกเด็กหลอกหลวง
๕. ควรให้โทษเหมือนกัน เพราะผิดด้วยกันทั้ง ๒ คน

คำตอบของนักเรียนชั้น มศ.๕

ลักษณะคำตอบของนักเรียนกลุ่มภาคตะวันออกเฉียง เหนือยังคงมีลักษณะ เหมือนกับนักเรียนระดับ มศ.๓ ภาคเดียวกัน คือมักจะตัดสินว่าทั้งสองคนเลวพอ ๆ กัน ขณะที่นักเรียนในภาคอื่น ๆ ส่วนใหญ่ยังตัดสินว่าการโกงเลวร้ายกว่า และทุกกลุ่มมีความเห็นคล้ายกัน คือ ส่วนใหญ่คิดว่า คนแก่จะรู้สึกเสียใจมากกว่า เพราะเสียความตั้งใจ มีเจตนาดีแล้วถูกหลอกอาจจะทำประโยชน์ให้คนอื่นได้มากกว่า ทำให้คนอื่นที่รอรับความช่วยเหลือต้องเดือดร้อน เก่งเป็นคนเห็นแก่ตัวทำร้ายจิตใจ ส่วนการทำโทษนั้นจำนวน ๕ ใน ๘ กลุ่ม เห็นว่า โกงควรได้รับโทษมากกว่า ส่วนอีก ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มภาคเหนือในเมือง และกลุ่มภาคกลางทั้งในเมืองและนอกเมือง ตัดสินว่า เก่งควรจะได้รับโทษรุนแรงกว่า เหตุผลที่เห็นว่าโกงควรได้รับโทษมากกว่านั้นมีการอ้างถึงความรุนแรง ความอู้อ้ออาจไม่เกรงกลัวกฎหมาย กลางคือมองทั้งในแง่กฎหมายและความเสียหายทั้งทรัพย์สินและชีวิต ส่วนผู้ที่ตัดสินว่า เก่งควรได้รับโทษมากกว่านั้นมองในด้านของจิตใจ เก่งทำร้ายจิตใจคนแก่ เป็นคนที่สังคมไม่ต้องการ ไม่มีศีลธรรม นอกจากนั้นยังมองในแง่ความต้องการเงินของคนแก่คิดว่า หามาช่วยความยากลำบากกว่า ซึ่งเหตุผลประการหลังนี้จัดอยู่ในระดับชั้นจริยธรรมที่ต่ำกว่าเหตุผลประการแรกตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก

ตัวอย่างคำตอบ

๑. เก่งชั่วกว่า เพราะนอกจากจะผิดศีลหลักทรัพย์สินแล้ว ยังผิดศีลผูกคอกอีกด้วย อีกอย่างคนชายของหาเงินได้ง่ายกว่าคนแก่ คนแก่ยอมเสียใจมากกว่าคนชายของ
๒. ไม่ใช่ทั้งสองอย่าง ในเมื่อคนอื่นมี อีบนิวเหมือนกันยังหากินอย่างสุจริตได้ แล้วเราก็กินนิวเหมือนกัน จะหากินอย่างสุจริตไม่ได้เขี้ยวหรือ
๓. เพราะข้อ ๒ ข้อหา คือหลักทรัพย์สินและบุกรุก
๔. เพราะคนของหาเงินได้ยากกว่าเจ้าของร้าน และคนแก่มองโลกในแง่ดีเกินไป เมื่อถูกลักขโมยเหตุการณ์อย่างนี้ยอมเสียใจกว่าเจ้าของร้าน ซึ่งเข้าใจโลกปัจจุบันมากกว่า
๕. การขโมยเงินและเจ้าของเงินก็ให้ด้วยความเต็มใจ เป็นคดีแพ่ง ส่วนการโจรกรรมและบุกรุกเป็นคดีอาญา จึงควรลงโทษคนหนักกว่า

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ว่านักเรียนจะเห็นว่า เคนช้ากว่า แต่เขาก็ยอมรับในการตัดสินทางกฎหมายว่า โกงจะต้องได้รับโทษมากกว่า โดยที่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นคัดค้านใด ๆ เป็นส่วนใหญ่

คำตอบของนักศึกษา

นักศึกษาส่วนใหญ่ในทุกภาคตัดสินว่า การโกงช้ากว่าการขโมย และมีจำนวนไม่น้อยที่หลีกเลี่ยงการพิจารณาว่าใคร เลวกว่ากัน เช่น กลุ่มนักศึกษาภาคใต้ส่วนใหญ่ตัดสินว่าทั้งคู่ผิดพอ ๆ กัน เพราะทำให้คนอื่นเดือดร้อน เหตุผลที่ตัดสินว่าการโกงเลวมากกว่า เนื่องมาจากการคำนึงถึงจิตใจ ความรู้สึกของชายแก่ ความผิดหวัง ในมนุษย์ ซากความมั่นใจในสิ่งที่กระทำ นอกจากนั้นยังมีแนวคิดว่าการโจรกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ป้องกันได้ มีตำรวจมีกฎหมายคุ้มครอง แต่การหลอกลวงนั้นป้องกันไม่ได้ ทำให้คุณธรรมสังคมเลวลง เป็นการตำหนิ ไม่มีมนุษยธรรม ฉะนั้นกลุ่มนักศึกษาในทุกภาคจึงเห็นว่าชายแก่จะเป็นผู้ที่เสียใจมากที่สุด และอาจมองคนในเงาราย แม้จะมีบางคนที่คิดว่าเจ้าของร้านจะเสียใจกว่าเพราะชายแก่เป็นคนใจบุญอยู่แล้ว คงไม่เสียค่ายถือว่าเป็นการทำทาน แต่ในการพิจารณาโทษส่วนใหญ่คิดว่า โกงคงจะได้รับโทษรุนแรงกว่า เพราะมีหลักฐานว่าผิดกฎหมายและเป็นการใช้พลังกำลัง บุกรุก ทำลายขวัญประชาชน ในการให้เหตุผลเช่นนี้ เข้าใจว่าจะเป็นการพิจารณาในแง่ของกฎหมายมากกว่า จากการตัดสินของผู้ตอบเอง อย่างไรก็ตามนักศึกษาไม่ได้แสดงความรู้สึก หรือใช้วิจารณญาณของตนเองในการตัดสินว่าการโกงควรจะมีโทษรุนแรงแม้ว่าเขาจะเห็นว่า เคนเร็วกว่าก็ตาม แนวความคิดเช่นนี้จึงมักจะอยู่ในระดับชั้น ๔ - ๕ - ๖ คาบเกี่ยวกับความเกณฑ์การตัดสินจริยธรรมของโคลเบอร์ก คือ ยังยึดมั่นในกฎหมายแม้จะมีความรู้สึกในค่านามนุษยธรรมมากกว่าตามกฎหมาย

ตัวอย่างคำตอบ

๑. ^{ช้า}ช้ากว่า ^{ผิด}ผิดในคนอื่นเดือดร้อน
๒. ไม่รู้
๓. ทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น
๔. คนแก่เสียใจมากกว่า เพราะทำร้าย ^{หัวใจ}หัวใจมนุษย์
๕. โกงควรได้รับโทษรุนแรงมากกว่า เพราะทำลายขวัญผู้อื่นผิดต่อกฎหมายร้ายแรงกว่า

ตัวอย่าง

๑. เคนเร็วกว่าเพราะหลอกคนอื่นไม่ใช่วิสัยมนุษย์ที่ดี แต่การโจรกรรมกระทำเมื่อหมกมุ่นทางซึ่งหลีกเลี่ยงมิได้
๒. ไม่ใช่
๓. ละอายต่อการกระทำผิด
๔. คนแก่
๕. ทำโทษคนรุนแรงกว่า เพราะการโจรกรรมมีวิธีป้องกันได้ แต่การถูกลอกไม่มีโอกาสป้องกัน

คำตอบของกลุ่มผู้ใหญ่

ในกลุ่มผู้ใหญ่มีจำนวนใกล้เคียงกันมากระหว่างพวกที่ตัดสินว่าเคนเร็วกว่ากับผู้ที่ตัดสินว่าโจงเร็วกว่า มีเฉพาะกลุ่มภาคเหนือในเมือง เท่านั้นที่ความแตกต่างมีมากกว่ากลุ่มอื่น โดยตัดสินว่าเคนช้ากว่า โดยทั่วไปแล้วเหตุผลของผู้ใหญ่นักไปทางคำนึงถึงความเสียหายทางทรัพย์สิน ความรุนแรงของคดี ความอาชญากรรมรุกรานร่างกายมากกว่าที่จะคำนึงถึงจิตใจ ความรู้สึกของชายแก่ แม้ว่าจะตระหนักถึงความใจดี ใจบุญของคนแก่ ก็เอาคุณความดีนั้นเป็นเหตุผลที่จะต้องทำความดีต่อไป เช่น คนแก่ก็ทำใจไฉนก็ว่าเป็นการทำบุญทำทานไปเสีย กลับไปนึกถึงความสูญเสียของเจ้าของร้านที่ทำมาค้าขายก็หวังความร่ำรวย แต่มาถูกโจรกรรมไปเสียคงจะเสียใจมาก ในเรื่องนี้แม้ว่าบางคนจะตอบว่า คนแก่เสียใจแต่ก็มองในแง่ของวัตถุสิ่งของเสียมากกว่า เช่นว่า คนแก่อายุมากแล้วไม่มีแรง ไม่มีปัญญาจะไปทำงานหาเงินมาได้งาย ๆ ส่วนเจ้าของร้านคงจะมีเงินมาก คนแก่จะเสียใจเพราะเสียรู้เด็ก ถูกหลอกให้เงินกับมือตนเอง ส่วนในการตัดสินพิจารณาโทษผู้ใหญ่ทุกภาคส่วนใหญ่ ตัดสินโทษโจงรุนแรงกว่าทั้งนั้น ความแตกต่างในทัศนะเรื่องนี้เห็นได้ชัดกว่าในคำถามข้อแรกที่ว่าใครเร็วกว่ากัน การลงโทษผู้โจรกรรมรุนแรงกว่า เพราะทำความเสียหายมากกว่าต้องใช้พละกำลังและเป็นการกระทำอย่างตั้งใจมีแผนการณ์ล่วงหน้าไม่เหมือนการโจงซึ่งวันหลังบิคขึ้นได้ อาจนำเงินมาใช้คืน การโจรกรรมเป็นกมสสันดานอาจมีการทำซ้ำอีก ส่วนการโจงถ้าไม่เชื่อคนงายก็ไม่โดนหลอกลวง ส่วนผู้ที่เห็นว่าการโจงเลวร้ายกว่า ควรได้รับโทษ

มากกว่าก็ยังมี การให้เหตุผลเช่นกลุ่มอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว
ตัวอย่างคำตอบผู้ใหญ่ (เป็นครูอายุ ๔๑ ปี, วุฒิปริญญาตรี)

โค้งซ้ำ

๑. ผู้ที่คือ โค้งซ้ำซ้ำกว่า เพราะเป็นความผิดชัดแจ้ง เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ส่วนเคन्दูนอง เป็นการกระทำผิดกฎหมายของศีลธรรม
๒. ไม่ดีแน่ เพราะเป็นการกระทำที่ชั้ค้คอบรรทัดฐานของสังคม
๓. เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ชอบธรรม ไม่เป็นสัมมาอาชีวะ การดำรงชีวิตหรือ การดำเนินชีวิตด้วยการ เบียดเบียนผู้อื่น ย่อมเป็นการผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีงาม
๔. เจ้าของร้านเสียใจกว่า เพราะเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินโดยเจ้าของ ไม่ยินยอม
๕. กรณีโจรกรรมแบบที่โค้งกระทำ ควรจะลงโทษอย่างรุนแรงกว่าเพราะเป็นการกระทำ ชั้ค้คอบรรทัดฐานของสังคม

ตัวอย่างคำตอบ (ครูวุฒิ ป.กศ.สูง อายุ ๒๒ ปี)

เคนซ้ำ

๑. เคนซ้ำกว่า เพราะไปทำร้ายจิตใจของผู้ที่อยากจะสร้างกุศล
๒. แน่นนอนต้องคิดว่าตนเองเป็นคนไม่ดีแน่นอน
๓. เพราะผิดศีลธรรม เบียดเบียนผู้อื่น เป็นการกระทำที่เลวร้าย
๔. คนแก่
๕. ลงโทษเคนมากกว่า เพราะเป็นการกระทำที่เลวร้ายกว่าโค้ง

หมายเหตุ คำตอบของคนที่สองนี้มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มนักศึกษาที่ตัดสินใจโดยคำนึงถึงค่านิจใจมากกว่าการคำนึงถึงความผิดกฎหมาย ทั้งนี้ระดับอายุอาจมีผลทำให้ความคิดนึกในเรื่องนี้ต่างกัน ผู้อายุมากมักจะยอมรับความเป็นจริงของชีวิตของเหตุการณ์ตามที่มันเป็น โดยไม่ได้สอดแทรกความรู้สึก อุดมการณ์ของตน ยอมรับกับสภาพจริงของสังคมของกฎหมาย

คำตอบของผู้นำ

ความเห็นของกลุ่มผู้นำไม่มีความสอดคล้องกันนัก เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ใหญ่ ผู้นำกลุ่มภาคเหนือและภาคกลางส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการตัดสินว่า เกินชั่วกว่าโจ่ง ซึ่งตรงกันข้ามกับทัศนคติของกลุ่มผู้นำภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ตัดสินว่า โจ่ง เลวมากกว่า และแนวโน้มในการตัดสินว่าชั่วเท่า ๆ กันมีจำนวนมาก โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ความเห็นส่วนมากตัดสินว่าทั้งคู่ชั่วพอ ๆ กัน คือ ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน กลุ่มที่ตอบว่าโจ่ง เลวกว่าก็เห็นว่าเจ้าของร้านเสียใจมากกว่า กลุ่มที่ตอบว่าเกินเลวกว่าก็เห็นว่า คนแก่จะเสียใจมากกว่า ส่วนเหตุผลก็คล้ายกับของกลุ่มผู้ใหญ่ การที่คิดว่าชายแก่ไม่เสียใจ เพราะคิดว่าเป็นคนชอบทำบุญอยู่แล้ว คงจะเข้าใจได้นึกว่าเป็นการทำบุญ ส่วนการพิจารณาว่าใครจะได้รับโทษมากกว่ากัน ส่วนใหญ่เห็นว่าโจ่งควรจะได้รับโทษมากกว่า เพราะเหตุผลเช่นที่เคยกล่าวมาแล้ว เหตุผลเพิ่มเติม คือการกระทำของโจ่ง เป็นรากฐานของการประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรง มีนิสัยขโมย เป็นการดูหมิ่นกฎหมายหรือไม่เคารพต่อเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย เหตุผลการทำให้โทษการโจ่งรุนแรงกว่าเพราะเป็นภัยสังคม ผิดกฎหมาย เป็นการกระทำไม่สิ้นสุด

ตัวอย่างคำตอบผู้นำ (ครูใหญ่ วุฒิ พ.ม. อายุ ๕๗ ปี)

๑. มีความชั่วเท่ากันทั้งสองคน เพราะการกระทำของทั้งสองคนอยู่ในทางที่ไม่ดีด้วยกันทั้งนั้น ผิดศีลธรรมทั้งนั้นจึงชั่วเท่า ๆ กัน
๒. นอกจากคนมีสติไม่ดีเท่านั้นที่จะคิดว่าการกระทำอย่างนั้น ดี ถ้าข้าราชการไปทำอย่างนั้น ข้าราชการจะประณามตัวเองไปจนตายว่าตัวเองชั่วชามาก
๓. การกระทำแบบนั้นเป็นการผิดศีลธรรมและกฎหมายของบ้านเมือง ของของใครใคร่รักและหวงแหน ถ้าเราไปทำแบบนั้น จึงเป็นการชั่วช่าเลวทรามมาก
๔. เจ้าของร้านจะรู้สึกเสียใจมากกว่า
๕. ควรลงโทษการโจ่งกรรมแบบที่โจ่งกระทำ เพราะเป็นการเอาโดยเจ้าของไม่รู้ตัวมาก่อน ย่อมมีความเลวร้ายมากกว่ากัน

ตัวอย่าง (กรรมการพัฒนาตำบล อายุ ๓๘ ปี ศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ)

๑. เคนซั่วกว่า เพราะไปหลอกลวงคนแก่ใจบุญ ซึ่งชอบจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์กัน คือมีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์และเป็นประโยชน์แก่สังคม
๒. เป็นคนไม่คี่แน่ ๆ
๓. เพราะการขโมย เป็นเรื่องที่มีกฎหมายของบ้านเมือง
๔. คนแก่เราจะเสียใจมากกว่า
๕. กฎหมายควรลงโทษรุนแรงและเฉียบขาด ในกรณีเคนมากกว่า เพราะเคนหลอกลวงคนแก่ที่คิดจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และเป็นประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติเป็นอันมาก

แนวคำตอบของพระภิกษุสงฆ์ผู้นำท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะคำตอบของพระสงฆ์ในปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

พระสงฆ์มี ๑๖ รูปในจำนวน ๑๘ รูป คัดค้านการกระทำของพิม โดยยึดมั่นในกฎหมาย และในการไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น การกระทำเช่นนั้นถือว่าเป็นการเห็นแก่ตัว ทำตัวอยู่เหนือกฎหมายของบ้านเมือง เป็นการทำผิดในหลักการ เป็นอยู่ของมนุษย์ สามเณรที่ดีต้องทำในสิ่งที่สุจริต ไม่ทำในสิ่งที่เห็นแก่ตัว ควรหาทางอื่น ต้องใช้ปัญญา ความสามารถในการหาเงิน ต้องไม่ทำในสิ่งที่จะนำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว แม้ภรรยาเราก็จะเสียใจ เป็นการตัดอนาคตตนเอง ในกรณีของตงก็จะไม่ทำยอมตายอย่างสุจริต ละอายตนเอง เป็นการเห็นแก่ตัว มีพระ ๒ - ๓ รูปที่อ้างถึงการเกรงกลัวการทำโทษถูกจับได้คิดคุก เป็นพระที่อายุไม่มาก ส่วนเหตุผลของพระองค์อื่น ๆ และพระอาวุโส มักจะอ้างถึงกฎหมายและศีลธรรม ส่วนพระบางรูป (๒ รูป) เห็นว่าพิมสมควรขโมย เพราะเป็นการช่วยชีวิตคนให้พ้นจากความตาย ชีวิตของคนนั้นมีค่า เขาหาย เขาอาจจะมาช่วยเหลือสังคมทำให้คนอื่นหลายคนมีความสุขได้อีกหลายปี ส่วนผู้ชายนั้นถูกมองว่าเป็นผู้ขาดมนุษยธรรม ไม่มีความเมตตาต่อผู้อื่น พิมควรต้องได้รับโทษตามกฎหมายแต่ไม่ควรเป็นโทษหนัก เพราะกระทำด้วยความจำเป็น เพราะความรักภรรยา ศาลอาจผ่อนผันโทษได้ แต่พิมควรต้องได้รับโทษเพื่อมิให้ผู้เอาอย่าง มีพระสงฆ์อายุ ๒๕ ปี ตอบว่า ถ้าเป็นกรณีของตนเอง จะขโมยเพราะหวังแทนชีวิตของตน และในกรณีของภรรยา ในแง่ของความรักรักก็ควรจะทำ เพราะโอกาสที่จะทำความดียังมีอีก

และพระสงฆ์อีกรูปหนึ่งให้เหตุผลว่าไม่สมควรขโมย เพราะอาจเฝ้าไม่เป็นและเป็นการผิดกฎหมาย และในกรณีของตนเองจะขโมยถ้าวินิจฉัยเพราะทุกคนย่อมรักชีวิตรักครอบครัว และเห็นว่ากฎหมายไม่น่าเอาผิด เพราะกฎหมายถ้าไม่มีมนุษยธรรมก็ไม่ควรนำมาใช้แก่สังคม แต่โดยทั่วไปแล้วพระส่วนใหญ่จะให้ความเคารพยำเกรงในกฎหมาย หลักศีลธรรมอย่างเคร่งครัดสำหรับตนเอง แต่ถาผู้อื่นทำผิดแล้วจะใช้หลักเมตตาจิต หลักมนุษยธรรมในการตัดสินพิจารณา

ตัวอย่างคำตอบ (พระอริการ นักรรรมเอก อายุ ๕๒ ปี)

ไม่สมควร

๑. พิมพ์เช่นนั้นไม่สมควร เพราะผิดระเบียบประเพณีบ้านเมืองและกฎข้อบังคับในข้อว่าของคนอื่นเพื่อตนเอง ธรรมคาสามีที่ดีต้องรู้จักรับผิดชอบในครอบครัว ครอบครัวจะมีสุขมีทุกข์ เพราะสามีนั้นจะแก้ไขให้อยู่เป็นเป็นสุข
๒. ไม่ควรไปขโมยยาเขา และควรหาวิธีที่ดีแก้ไขเอาอย่างดีกว่าทำเช่นนั้น ในบ้านหนึ่ง ๆ จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในความเป็นอยู่ของครอบครัวเสมอ และสามีที่ดีเขาไม่ควรทำเช่นนั้น การทำเช่นนั้นอาจจะทำให้ครอบครัว ภรรยาเขาตาย เพราะความทุกข์กับสามีที่ทำให้โจรกรรมยามาให้ก็ได้
๓. ไม่ควรคิดราคาขายให้เกิน
๔. ควรช่วยชีวิตภรรยาไว้ และไม่ควรช่วยด้วยวิธีขโมย
๕. ความตายเป็นธรรมชาติของสัตว์โลก เมื่อมีเกิดจะต้องมีตาย มีมืดแล้วมีสว่างคู่กัน
๖. พิมพ์สมควรได้รับโทษ ธรรมคาสามีที่ดีควรรักษาหน้าที่ของตนให้เหมาะสมจึงจะทำให้เจริญในครอบครัว เมื่อเขาถูกจับก็ต้องมีโทษตามกฎหมาย

ตัวอย่างคำตอบ ที่เห็นสมควร (นักรรรมเอก อายุ ๓๑ ปี)

๑. พิมพ์เช่นนั้นเป็นการสมควร เป็นการกระทำที่ถูกแต่อาจผิดในทางกฎหมายบ้านเมือง เหตุที่ทำเช่นนั้นเพราะอาจจะเป็นการช่วยเหลือคนคนหนึ่งให้รอดพ้นจากเงื้อมมือมัจจุราชแมทางธรรมะถึงจะผิดวินัยบ้างแต่ก็ต้องทำ เช่น พระช่วยเหลือผู้หญิงกำลังจมน้ำตาย ซึ่งทางวินัยห้ามไม่ให้จับต้องกายหญิง แต่ต้องทำด้วยความช่วยเหลือไม่มีเจตนาอย่างอื่น

๒. สามีที่ดีไม่มีหน้าที่ที่จะต้องทำอย่างนั้น แต่หาก้วยเจตนาจะช่วยชีวิตชีวิตหนึ่งเท่านั้น สามีที่ดีไม่ควรทำเช่นนั้นเลย
๓. ผู้ชายมีสิทธิ์ที่จะคิดราคายาแพงมากเช่นนั้นได้ ในเมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดราคาสินค้าไว้ แต่ไม่ควรนึกถึงมนุษยธรรมบ้าง แม้ทางธรรมะก็สอนให้คนมองความเดือดร้อนของตนเอง และเทียบกับความเดือดร้อนของคนอื่น ๆ ค้วย
- ๔ก. ถึงสามีไม่รู้สิทธิสนทนหรือมีความรักใคร่ภรรยา เขาก็สมควรจะทำเช่นนั้นเพื่อพิทักษ์ชีวิตมนุษย์
- ๔ข. ไม่ว่าคนไข้มันจะเป็นใคร พึงก็ควรทำเรื่องอื่นแก้ไขกันทีหลัง เพราะการช่วยเหลือคนหนึ่ง อาจจะเป็นการช่วยให้คนอื่นหลายคนมีความสุข เพราะถ้าคนไข้หาย เขาอาจจะมาช่วยสังคมได้หลายปี
๕. ผู้พิพากษา ควรตัดสินจำคุกหิมไปตามกฎหมายบ้านเมืองและพินิจอาชญาโทษที่ตนทำไว้ หรืออาจจะมีการผ่อนผันปรับเป็นเงินก็ได้

ลักษณะคำตอบของพระสงฆ์ในปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

พระทุกองค์ลงความเห็น ว่า หมอไม่สมควรทำตามคำขอร้องของผู้ป่วยที่ให้อายุชีวิตของเธอเร็วขึ้น เพราะเป็นการผิดทุกกรณีไม่ว่าทางกฎหมาย ทางศีลธรรมและหลักมนุษยธรรม แม้กฎหมายจะอนุญาตให้ทำได้ก็ไม่ควรทำ เพราะชีวิตของคนมีคุณค่าและแม้ชีวิตของสัตว์ก็ไม่ควรทำ การตายเป็นของธรรมดาควรปล่อยให้ไปไปตามกฎธรรมชาติ การคิดทำลายชีวิตแม้กระทั่งชีวิตของตนเองก็ถือว่าเป็นบาป การมีชีวิตอยู่อีก ๖ เดือนก่อนจะตายก็ควรอยู่ แม้เวลาที่เหลือจะทำให้เจ็บปวดทรมานก็ตาม เพราะเวลาที่เหลือยังมีคุณค่าทำให้บุคคลเรียนรู้ความจริงของชีวิตและอาจจะยังทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้ พระสงฆ์ไม่นิยมการทำโทษที่รุนแรง แม้ว่าหมอจะควรทำในสิ่งที่ไม่สมควรแต่ไม่มีพระองค์ไหนที่เห็นด้วยกับการลงโทษหมอให้ตายตามไปค้วย เพราะเห็นว่าเป็นโทษที่รุนแรงเกินไป และชีวิตของหมอยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมอีก ส่วนการทำโทษประหารชีวิตนั้นความเห็นของพระส่วนใหญ่เห็นว่าควรให้มีเฉพาะกรณี ความผิดที่ร้ายแรงจริง ๆ ที่ทำลายประเทศชาติ ทำลายสังคม และควรพิจารณาให้รอบคอบว่าผิดจริง ๆ มีพระ ๔ องค์ในจำนวน ๒๐ ที่เห็นว่าโทษประหารชีวิตไม่ควร มี ควรหาวิธีอื่นเพราะเป็นการจองเวรกัน ชีวิตมีค่า การกบฏถ้าทำค้วยเจตนาที่หวังดีต่อประเทศชาติก็ไม่ควรประหารชีวิต (สององค์ที่ให้ความเห็นเช่นนี้)

ตัวอย่างคำตอบของพระนักธรรมโท อายุ ๓๕ ปี

๗. หมอไม่ควรจะทำตามคำขอร้องของเธอ เพราะชัคอหลักศีลธรรม เพราะชีวิตของ
ผู้บริสุทธิ์ควรถือเป็นสิ่งที่มีค่ายิ่ง
๘. ไม่ควรทำ เพราะการปล่อยให้หมอนุ้ยก็ตาม สัตว์ก็ตามตายไปโดยที่เราไม่ทำกรรมชั่วนั้น
ดีแล้ว เพราะว่าถึงอย่างไรเขาก็จะต้องตายอยู่แล้ว ถ้าเราไม่มีวิธีอื่นที่จะช่วยผ่อนคลาย
ความทุกข์เขาแล้ว เราก็มไม่ควรจะทำกรรมชั่วเลย
๙. ควรจะกำหนดหมอ เพราะหมอไม่ได้รับอนุญาตจากพิมพ์
๑๐. ควรจะพยายามอบรมจิตใจของเธอให้มีความอดทนและรักษาอารมณ์ให้มั่นคงไว้ ให้อุจ
พิจารณาตามสภาพของสังขาร คือให้กำหนดรู้ตามความเป็นจริงว่าเป็นเพียงเวทนา
ถ้าเวทนาทรมานมาก ก็แต่ตายเท่านั้นเอง รวมความแล้วก็คือ ให้มีสติกำหนดเวทนาที่
เกิดขึ้น ก็จะบรรเทาความทรมานทรมายไบบ้าง และสอนให้ละความยึดถือว่า ผู้เจ็บปวดนั้น
ไม่ใช่ตัวตนของเรา เป็นแต่รูปนามถึงคราวแตกดับก็ดับไปเป็นธรรมดา
๑๑. หมอไม่ควรทำ เพราะจะเป็นการเห็นคุณค่าของชีวิตคนเราน้อยไป และจะเป็นการลด
ศักดิ์ศรีของคนอื่น เมื่อคนเราไม่เห็นความสำคัญในศักดิ์ศรีของคนอื่น ก็จะเป็นเหตุให้
ล่วงล้ำอธิปไตยกันได้ง่าย ๆ และจะเป็นผลเสียในการที่จะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะต่อไป
๑๒. ผู้พิพากษา ควรจะให้หมอนั้นชกโชคาเสียหายแก่ญาติของผู้ตายตามสมควร อย่างน้อยก็
จะต้อง เป็นเจ้าภาพทำศพให้
๑๓. เป็นการผิดเพราะรุนแรงเกินไป
๑๔. เมื่อทราบแน่ชัดว่าผู้ทำผิดนั้นมีโทษหนัก ถ้าปล่อยไว้ก็จะเป็นภัยแก่สังคมและไม่ให้คนอื่น
เอาเยี่ยงอย่าง ก็ควรปฏิบัติตามประเพณีที่เคยทำมา
๑๕. การกบฏเป็นการปฏิบัติที่ไม่สำเร็จ ที่ไม่สำเร็จก็เพราะการกระทำนั้นไม่มีเหตุผลที่
เพียงพอในการปฏิบัติจึงไม่มีคนร่วมมือมาก ผลงานจึงไม่สำเร็จ จึงกลายเป็นกบฏ
เมื่อเหตุผลไม่เพียงพอสามารถที่จะกบฏ ก็ถือว่าเป็นภัยต่อสังคม ถึงแม้กบฏสำเร็จก็ไม่
สามารถที่จะปกครองประเทศให้อยู่เย็นเป็นสุขได้ บุคคลเช่นนี้ชื่อว่ากล้าแกร่งในการ
กระทำอันนำประเทศไปสู่ความล่มจมจึงไม่สมควรที่จะให้ผู้อื่นเอาตัวอย่าง

ลักษณะความคิดเห็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

จากคำตอบในเรื่องนี้ แสดงให้เห็นถึงทัศนะ เหตุผลส่วนตัวของพระสงฆ์และการใช้
วิจรรณาญาณของตนเอง ในการตัดสินปัญหามากกว่าการจะยึดถือในกฎระเบียบตามตัวหนังสืออย่าง
เคร่งครัด พระสงฆ์ ๑๑ รูปในจำนวน ๑๔ รูป ที่เห็นว่า ข้างคัดเลือไม่ควรรายงานตำรวจให้จับ
พินิจฐานหนีออกจากคุกก่อนกำหนด แม้ว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองดีที่จะให้ความร่วมมือกับตำรวจในการ
ช่วยสอดส่องผู้ประพฤติผิด แต่ก็เห็นว่าการปฏิบัติตนเช่นนี้จะต้องมีเหตุผล จะต้องรู้จักกาล และโอกาส
ถ้าเห็นว่านักโทษนั้นเป็นคนดีแล้ว และกำลังทำประโยชน์ให้กับสังคมไม่ได้ทำความเดือดร้อนให้ใคร
ก็ควรจะให้โอกาสเขาทำความดีต่อไป การจะรายงานตำรวจหรือไม่รายงานตำรวจไม่ได้ขึ้นกับ
ความเป็นเพื่อน แต่ขึ้นกับคุณงามความดีของพินิจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและ ความมีมนุษยธรรมของเขา
ความเห็นเกี่ยวกับผู้พิพากษา มีพระภิกษุ ๓ รูปในจำนวน ๑๑ รูป ที่คาดว่า ผู้พิพากษาคควรจะต้อง
รักษากฎหมายต้องดำเนินคดีต่อ เพราะพินิจยังทำผิดกฎหมาย แต่อีก ๘ รูป เห็นว่าผู้พิพากษาน่าจะ
ลดหย่อนโทษหรือไม่ควรเอาโทษพินิจอีก ส่วนพระสงฆ์อีก ๗ รูป ยังคงเคร่งครัดในกฎหมายอย่างไม่มี
การลดหย่อนหรือใช้วิจรรณาญาณ เห็นว่าประชาชนที่ผิดต้องไม่ปกปิดนักโทษและพินิจก็ต้องถูกจำคุกอีกตาม
กฎหมาย เพราะความดีส่วนตัว ความชั่วส่วนตัว

ตัวอย่างคำตอบที่เห็นว่า สมควรรายงาน (พระอธิการ นักธรรมเอก อายุ ๓๖ ปี)

๑๖. การที่ข้างคัดเลือนำข่าวของพินิจไปรายงานตำรวจนั้น ก็เพื่อที่จะแสดงว่าตนเป็นเพื่อนที่ดี
ของพินิจนั่นเอง และตัวของพินิจจะได้รับผิดชอบในหน้าที่ของตน การปกปิดข่าวเป็นสิ่งที่
ไม่ถูกต้อง ผู้ที่ปกปิดความลับของตนและคนไขว้ไม่ได้ผลอะไรเลย เท่ากับว่าเราร่วมมือ
กับโจรก่ออาชญากรรมขึ้นได้ ถึงจะปกปิดเพียงไรก็ตามสักวันใดวันหนึ่งมันก็จะเปิดเผย
ออกมาเอง เหมือนกับภาษิตว่า ความลับไม่มีในโลก
๑๗. เหตุการณ์เช่นนี้จำเป็นอยู่เองประชาชนต้องให้ความร่วมมือกับทางราชการอย่างแน่นอน
ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วปัญหาเกี่ยวกับคดีต่าง ๆ ก็คงจะไม่ลดลงได้ จะอาศัยแต่ทางการ
เห็นว่าการไม่ไหวแน่นอน เพราะเจ้าหน้าที่มีน้อยคงไปไม่ทั่วถึงได้ ฉะนั้นประชาชน
จึงมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับทางราชการ

๑๔. ในแง่ทางกฎหมายบ้านเมือง ช่างตัดเสื้อก็ควรจะรายงานให้ตำรวจได้รับทราบต่อไป ที่เพื่อนทำกับพิม เช่นนี้ก็ไม่เพื่อที่จะให้พิมเสียหายแก่ประการใดเลย เพียงแต่อยาก จะให้พิมได้สำนึกในตัวของพิม และมอบตัวกับทางราชการ เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ คำนึงคดีนั้นต่อไป
๑๕. โทษฐานอย่างนี้ ก็ควรที่จะส่งพิมกลับไปเข้าคุกอีก เพราะสื่อถึงพฤติกรรมที่พิมทำนั้น เป็นการที่ไม่สมควรส่วนที่พิมแหกคุกออกไปสร้างโรงงาน โรงพยาบาล เป็นคนละเรื่อง ส่วนที่เป็นโทษก็รับกรรมไปก่อน ส่วนที่ถือให้เจริญไป ตามส่วนที่ตนทำเอาไว้มันจึง จะยุติธรรมตามกฎหมายนั้นบ่ง เอาไว้

ตัวอย่างคำตอบที่เห็นว่าไม่ควรรายงานตำรวจ (พระอธิการ นักรธรรมเอก การศึกษาระดับ ๘ อายุ ๘๐ พรรษา ๑๐)

๑๖. ไม่ควรนำข่าวไปรายงานตำรวจ
ถูก เพราะการลงโทษคนในคุกก็เพื่อให้คนสำนึกผิด พิมแหกคุกแล้วมีเงินช่วยคนงาน ช่วยสร้างโรงพยาบาลที่รักษาโรคที่เป็นต้นเหตุให้เขาติดคุก ก็นับว่าเขาสำนึกในความ ผิดพลาดและได้แก้สิ่งที่ผิดพลาดนั้นแล้ว ก็สมควรที่จะยกโทษให้เขาแล้ว
๑๗. ความหน้าที่ต้องรายงานแต่ในคำนำจิตใจ เมื่อเห็นความดีเขาแล้ว ควรชื่นชมผลงานของเขา ดีกว่า
๑๘. ไม่ควร เพราะตามข้อเท็จจริง คนไม่สามารถฆ่าเพื่อนรักกันได้
๑๙. ถ้าโลกนี้มีความยุติธรรมจริง ๆ ผู้พิพากษาไม่ควรส่งพิมเข้าคุก เพราะคุกก็ไม่ควรเป็น สถานลงโทษคน ควร เป็นที่ให้คนปรับปรุงตนเองใหม่ หรือเป็นสถานศึกษาหาความรู้ และวิชาชีพใหม่ พิมได้ปรับปรุงตนเองแล้วพร้อมทั้งทำประโยชน์ให้สังคมด้วย

ลักษณะความคิดเห็นของพระสงฆ์ในปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

แนวโน้มการตัดสินใจเกี่ยวกับบทบาทของพ่อและลูกในเรื่องนี้แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย จำนวนพอ ๆ กัน ฝ่ายหนึ่งเน้นในหน้าที่ของลูกที่ควรจะมีความกตัญญู เสียสละ ต้องเชื่อฟังอยู่ในโอวาทของบิดามารดา แม้ว่ากรกระทำของบิดามารดาจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่อีกฝ่ายหนึ่งเน้นในบทบาทของพ่อในการเป็นผู้ใหญ่ ผู้รับผิดชอบของครอบครัว การเป็นผู้นำ เป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก จะต้องไม่มีความเห็นแก่ตัว ต้องรักษาคำมั่นสัญญา ต้องไม่ขมเหงหน้าใจของลูก เพราะการที่พ่อทำตัวไม่ดี ไม่รักษาคำสัจย์ ขมเหงหน้าใจลูก จะทำให้ลูกเป็นคนไม่ดีไปด้วย ซาคความเชื่อมั่นศรัทธาในตัวพ่อ และโดยเฉพาะในกรณีนี้เห็นว่า พ่อไม่มีเหตุผลดีพอในการขอเงินจากแดงเพราะพ่อจะไปเที่ยวเท่านั้น แต่พระสงฆ์ส่วนใหญ่ ๑๒ รูป ใน ๑๔ รูป เห็นว่าพ่อผิดสัญญาน่าละอายกว่า เพราะพ่อเป็นผู้ใหญ่ เป็นแบบอย่างที่ดีของลูก อีกรายตอบว่า น่าละอายด้วยกันทั้งคู่ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ถ้าผิดสัญญาก็ไม่ดีทั้งนั้น มี ๑ รูป ที่ตอบว่า ลูกแยกว่าเพราะลูกต้องอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของพ่อ เหตุผลของการรักษาสัญญาพระสงฆ์ส่วนใหญ่เห็นว่า เพื่อเป็นการรักษาสัจจะ ความเชื่อถือต่อกัน ๒ รูปตอบว่า ถ้าไม่รักษาสัญญาไม่มีคนเชื่อถือไม่มีคนคบหา พระสงฆ์ ๗ รูปในจำนวน ๑๔ รูปเห็นว่า สัญญาเป็นกติกาสังคม ต้องปฏิบัติตามเพื่อเป็นเครื่องประกันความล้มเหลว ความวุ่นวาย ให้เป็นไปอย่างมีระเบียบมั่นคง มีพระสงฆ์ ๑ รูป ตอบว่าการรักษาสัญญาเป็นการรักษาศักดิ์ศรีของตน เป็นการแสดงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

ตัวอย่างคำตอบ ควรให้เงินพ่อ (นักธรรมเอก อายุ ๓๗ ปี จบ ม.๖)

๑. แแดงยอมปฏิสธไม่ได้ ถ้ายังคิดว่าพ่อเป็นพ่อของเขา ควรจะให้เงินพ่อไปถ้าพ่อไม่บังคับเขา ด้วยความโกรธเคือง คือขาดมโนธรรม ส่วนสัญญากับเพื่อนไว้ก็ควรจะยอมรับและหาทางปฏิเสธเพื่อนในทางที่ดี เพื่อนก็อาจจะอภัยให้เขาได้ พ่อกับเพื่อนควรจะเลือกเอาพ่อไว้ก่อน เพราะพ่อเป็นผู้มีพระคุณให้กำเนิด ให้ความอบอุ่น ส่วนเพื่อนมาทีหลัง ควรจะหาทางพอให้เขาเขาใจไม่ยาก หากว่าเพื่อนไม่ยินยอมก็หาทางตกลงกับพ่อในทางที่เหมาะสม มิไรจะปฏิเสธแต่อย่างเดียว
๒. มีสิทธิ์ทุกอย่าง เพราะพ่อยอมจะเป็นที่รักของลูก ถ้าพ่อมีคุณธรรมสูง หากไม่หักหาญหน้าใจของลูก แนะนำและพูดกับเพื่อนของลูกด้วยความรักและความสนิทสนม ขอผ่อนผันให้ไป

- วันอื่นก็ได้ อย่าใช้คำพูดแบบบีบบังคับ เป็นการใช้สิทธิเกินอำนาจของตน
๓. ใช้ ลูกที่ควรจะอยู่ในโอวาทของพ่อแม่ ย่อมเสียสละทุกเมื่อเพื่อพ่อแม่ ควรมองเห็น พ่อของตนก่อนคนอื่น แต่ไม่ลืมคำนึงถึงญาติพี่น้อง
 ๔. มีผลเสมอกัน เพราะลูกกับพ่อก็ต่างมีสัญญาไว้เหมือนกัน
 ๕. เพราะสัญญาเป็นคำสัตย์จริง ถ้าไม่รักษาสัญญาแล้วก็เป็นคนที่ไม่มีสัตย์จะ

ตัวอย่างคำตอบ ไม่ให้เงินพ่อ (พระนักธรรมเอก อายุ ๕๖ พรรษา ๓๑)

๑. จะปฏิเสธก็ได้ เพราะพ่อได้สัญญาไว้เช่นนั้น จึงเป็นการสมควรที่จะปฏิเสธ เหตุเพราะ การไปของพ่อก็ไม่จำเป็นเท่าไร เพราะแก่แล้ว เป็นต้น
๒. ไม่มีสิทธิ์ ที่จะบอกให้แกงเอาเงินมาให้ เพราะได้สัญญาไว้แล้วจะเปลี่ยนแปลงหรือ กลับใจง่าย ๆ เหมือนเด็กก็เป็นการไม่สมควร
๓. การให้เงินกับพ่อก็แสดงถึงการ เป็นลูกที่ดี แต่เห็นว่าจะล้มเลิกความตั้งใจไว้เดิมว่า จะไปทัศนารนั้นไม่ได้เท่านั้น แม้หากจะไม่ให้เงินแก่พ่อก็ก็นับเป็นไร เพราะได้ทำตามสัญญาที่พ่อให้ไว้แล้วนั้น
๔. พ่อเสียสัญญาต่อลูกนั้นมิที่ร้ายกว่า เพราะเป็นผู้ใหญ่แล้ว หากไม่มีสัตย์ก็จะเป็นการ เสียหายมาก แด่เด็ก ๆ ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะไปเอาจริง ๆ จัง ๆ กับเขายังไม่ได้ เพราะไม่เหมือนผู้ใหญ่เรา
๕. เพราะคำสัญญา ถือว่าเป็นการปฏิญาณ ซึ่งเป็นหลักฐานอันชาวโลกนับถือว่าเป็นพยาน หรือสักขีที่ควร เชื่อถือไว้ได้

ลักษณะความคิดเห็นของพระสงฆ์ในปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕

ระหว่างการบุกรุกเข้าไปในร้านขายของ ขโมยเงิน กับการหลอกโกงคนแก่ผู้ใจบุญ พระท่านเห็นว่าผู้บุกรุกมีความผิดมากกว่า เพราะเป็นการกระทำที่อกองจ เจตนาชั่วร้ายเต็มใจมากกว่า แต่เมื่อพูดถึงผิดแล้วก็ผิดทั้งคู่ ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม การทำโทษกันน่าจะทำโทษผู้ขโมยมากกว่า พระท่านตัดสินความผิดจากการกระทำที่รุนแรงและทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนสูญเสียทรัพย์สิน แต่เมื่อถามว่าใครเลวกว่ากัน แนวโน้มของคำตอบมีจำนวนเท่า ๆ กันที่จะตัดสินว่า โกงเลวกว่า

เด่นเลวกว่า และทั้งคู่เลวพอ ๆ กัน แต่พระส่วนใหญ่ ๑๐ ในจำนวน ๑๘ รูป เห็นว่า ชายชรา
ผู้ถูกโกงจะเสียใจมากกว่า เพราะเสียรู้ถูกต้ม เสียความรู้สึกที่ถึงยาม แม้ว่าคนถูกโกงจะเสียใจ
มากกว่า แต่การตัดสินใจกลับเห็นว่าชายโง่สมควรได้รับโทษมากกว่า เป็นที่น่าสังเกตุว่า การตัดสินใจ
โทษของพระขึ้นอยู่กับสิ่งที่เป็นวัตถุประสงค์มีพยานหลักฐานมากกว่าการตัดสินใจจากความรู้สึกผู้ถูกหลอกหลวง
และบ่อย ๆ ที่พระมักจะอ้างว่า ชายแก่คงทำใจได้ เพราะเป็นคนใจบุญอยู่แล้ว

ตัวอย่างคำตอบ การขโมยผิดมากกว่า (พระใบฎีกาภรณ์ อายุ ๓๕ ปี นักรธรรมโท)

เมื่อว่าถึงความผิดแล้วการขโมยเป็นการทำอย่างอกอาจรณแรงกว่า ส่วนการฉ้อโกงนั้น
ถึงแม้จะเป็นภัยแก่สังคมก็ตาม ก็ถือเป็นความบกพร่องของผู้ถูกโกงด้วย เมื่อพูดถึงเจตนาที่ชั่วร้าย
เห็นมโหฬแล้ว ผู้ขโมยมีมากกว่า

- การขโมยรู้สึกว่าจะเลวกวานิดหน่อย
- การขโมยเป็นการประพฤดิชั่วที่ไม่ควรกระทำ เพราะทุกคนก็จะต้องมีความห่วงแหน
ทรัพย์สินสมบัติของตน
- เรื่องความเสียใจจะกำหนดเอาตามวัตถุประสงค์ไม่ได้ เพราะของที่เสียไปนั้น ต่างก็เสียไป
คนละอย่างคนละวิธี ขึ้นอยู่ที่เจ้าของทรัพย์สินแต่ละคนเพราะจิตใจของแต่ละคนนั้น
ไม่เหมือนกัน

ควรลงโทษคนขโมยมากกว่า เพราะการขโมยเป็นการกระทำที่เจ้าทรัพย์ไม่รู้ตัว
และถือว่าเป็นภัยต่อสังคมแรงกว่า

ตัวอย่างคำตอบ การโกงผิดมากกว่า (พระอธิการ นักรธรรมเอก อายุ ๔๐ พรรษา ๑๐)

- เห็นผิดมากกว่าโกง เพราะเห็นทั้งโกหกหลอกหลวงและผิดสัญญาด้วย ส่วนโกงขโมยเขา
เอาของเขามาได้เพราะความไม่ระวังของเจ้าของเงินอีกด้วย
- การหลอกโกง เป็นคนเลวกว่า
- เพราะสิ่งของของใครก็รักห่วงแหน
- ชายที่ถูกต้มจะรู้สึกเจ็บใจมาก เพราะชายที่ถูกขโมยเกิดจากไม่รักษาสິงของของตัว
จึงถูกขโมย สมควรโทษตัวเองด้วย
- ลงโทษเด่นมากกว่าโกงเพราะเด่นทำตายสัญญา ทำลายบริการสังคม ทำลายความ
ซื่อสัตย์ ความบริสุทธิ์ต่อกัน

ตัวอย่างคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิ

ชาย อายุ ๕๕ ปี รองศาสตราจารย์สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา อธิการบริหาร
ระดับสูงในมหาวิทยาลัย

คำตอบปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

๑. พิมพ์ตวรจะขโมยยา เพื่อนำมาช่วยรักษาชีวิตของภรรยาไว้ แม้ว่าการขโมยจะเป็นการผิดศีลและกฎหมายก็ตาม คนที่อยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยการเอารักเอาเปรียบ อาจจะต้องทำความผิดบางอย่าง เพื่อคนุรักษ์สิ่งที่มีค่ากว่าไว้ มีพระอรหันต์บุคคลตั้งแต่ชั้นพระโสดาบันขึ้นไปเท่านั้นที่ไม่ยอมทำผิดศีล ๕ ไม่ว่าในกรณีใด
๒. เมื่อไม่มีทางอื่นที่ดีกว่า สามีควรขโมยยามาให้ภรรยา การขโมยไม่ใช่หน้าที่ แต่เป็นการกระทำด้วยความจำเป็นเฉพาะคราว สามีที่ดีควรกระทำแต่ไม่ควรกระทำถึงขั้นปล้นฆ่าเจ้าของยา ถ้าถึงขั้นฆ่า จะเท่ากับเอาชีวิตแลกชีวิต เห็นชีวิตเขาค่ากว่าชีวิตเรา การขโมยเพียงแต่ทำให้เขาสูญเสียยาไปข้างเท่านั้น ผลดีขึ้นใหม่ได้
๓. ผู้ผลิตยาไม่มีสิทธิที่จะโก่งราคายาสูงขนาดนั้น แม้จะไม่มีกฎหมายควบคุมก็ตาม เขารู้ดีว่าภรรยาของพิมพ์ตวรจะต้องตาย เขาควรจะผ่อนผัน แต่การที่เขาไม่ผ่อนผันแสดงว่า เขาใจโหดร้าย เขาร้อมที่จะเห็นใครตายก็ได้ เพื่อผลประโยชน์ของเขา เขาเห็นเงินสูงกว่าชีวิต เขาควรได้รับการสั่งสอน ถ้าเขายอมผ่อนผันเขาก็ยังมีโอกาสได้เงิน แม้จะช้าไปข้างก็ตาม
- ๔ ก. ถ้าสามีไม่ได้สนิทสนมกับภรรยาหรือรักใคร่ภรรยา เขาก็ยังควรขโมยยามารักษาภรรยา เพราะเขามีหน้าที่คุ้มครองรักษาชีวิตภรรยาไว้ ไม่ว่าจะรักหรือไม่
- ๔ ข. ถ้าคนป่วยเป็นคนอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพิมพ์ เช่น เป็นมารดาบิดา เป็นครูอาจารย์ เป็นพี่น้อง เป็นมิตรสหาย พิมพ์ควรขโมยยามาช่วยเช่นเดียวกัน
๖. ถ้าพิมพ์ถูกจับดำเนินคดี ผู้พิพากษาควรตัดสินลงโทษ แต่ควรลงโทษในสถานเบา เพราะพิมพ์ทำความจำเป็น ไม่ได้เป็นโจรโดยสันดาน

คำตอบปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

๓. หมอไม่ควรทำคามคำขอร้องของคนป่วย เพราะจะเป็นการฆ่าคนโดยตรง แม้ว่าเจ้าของชีวิตจะยินยอมก็ตาม เป็นการยินยอมในขณะที่จิตใจไม่ปกติ แต่ควรจะช่วยคนป่วยโดยวิธีอื่น เช่น อบรมจิตใจ ฉีดยาแก้ปวดบรรเทา หักให้ทำสมาธิ ใช้พลังจิตระงับความเจ็บปวด เป็นต้น
๔. แม้แต่สัตว์เลี้ยงที่เจ็บปวดก็ไม่ควรฆ่ามัน ควรปล่อยให้มันตายเอง
๕. ถ้าหมอให้ยาแก่คนป่วย เพื่อให้คนป่วยตาย ควรถูกตำหนิ เพราะหมอไปทำตามความต้องการของคนป่วย หมอควรอยู่เหนือคนป่วย
๑๐. การมีชีวิตอยู่อีก ๖ เดือน จะเป็นการดีกว่าสำหรับคนป่วย เพราะในระยะ ๖ เดือนนั้น เขาอาจจะได้เรียนรู้อะไรหลายอย่างจากชีวิต เขาอาจได้ปฏิบัติทางจิต เขาอาจมีโอกาสรักษาได้แบบปาฏิหาริย์บางอย่าง
๑๑. แม้มีกฎหมายยอมให้ทำ หมอก็ไม่ควรทำ
๑๒. ถ้าหมอถูกจับดำเนินคดี ควรจะถูกลงโทษสถานเบา เพราะหมอทำผิดด้วยความเมตตากรุณา
๑๓. ถ้าคัดค้านประหารชีวิตหมอ ผู้พิพากษาคัดสินแรงเกินไป เท่ากับกรณีการฆาตกรรมคนธรรมดาอย่างโทครายทารุณ
๑๔. โทษประหารชีวิตควรยกเลิก ควรแก้เป็นการทรมานให้เจ็บปวดมาก ๆ แทน เพราะคนกลัวเจ็บมากกว่ากลัวตาย
๑๕. คนที่เป็นกบฏก็ไม่ควรถูกลงโทษด้วยการประหารชีวิต เพราะพวกที่เรียกว่า กบฏ มักเป็นผู้มีอุดมการณ์ มีความรู้ความผิด ประเทศชาติอาจได้ประโยชน์จากความรู้ความคิดของเขา

คำตอบปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

๑๖. ช่างคักเสื่อไม่ควรไปแจ้งตำรวจ เพราะถ้าอื่นทำ เขาจะถูกจับไปขัง โรงงานเขาจะถูกปิด คนเป็นอันมากจะเดือดร้อน ผลประโยชน์ที่เขาให้แก่สังคมมากมาย การไปถูกขังเรือนจำอีกเป็นการทำลายประโยชน์ส่วนรวม อีกประการหนึ่ง การติดคุก ๓ ปี ก็พอสมควรแก่ความผิดแล้ว
๑๗. ประชาชนทั่วไปมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งเรื่องนักโทษหนีคุก แต่ไม่ต้องเป็นราย ๆ ไป นักโทษร้ายแรงที่ออกมาก่อกรรมทำเข็ญควรแจ้งทันที นักโทษที่เป็นคนดี ใ้รับโทษมาพอสมควรแล้ว

- และหนีออกมาเป็นคนดี ทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากมาย ไม่ควรแจ้ง
๑๘. ถ้าพิมพ์เป็นเพื่อนที่ดีของช่างตัดเสื้อ ช่างตัดเสื้อยิ่งไม่ควรแจ้ง
 ๑๙. ถ้ามีการแจ้งและพิมพ์ถูกจับอีก ผู้พิพากษาควรตัดสินลงโทษจำคุกอย่างเบาที่สุด

คำตอบปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

๑. แดงมีสิทธิที่จะปฏิเสธและควรปฏิเสธ เพราะเงินนั้นเขาหามาได้เอง และพ่อก็อนุญาตไว้แล้ว
๒. พ่อของแดงไม่มีสิทธิจะมาเอาเงินของแดง เพราะตนเองได้อนุญาตไว้และตั้งเงื่อนไขไว้ตั้งแต่ต้น เมื่อแดงปฏิบัติตามเงื่อนไขด้วยความยากลำบาก พ่อควรจะให้เขาไป ควรระงับความอยากของตนไว้ก่อน ไม่ควรบีบบังคับจิตใจลูก
๓. ถ้าแดงให้เงินแก่พ่อยอมอด ไม่ไปเที่ยว ก็แสดงถึงน้ำใจอันประเสริฐของเขา ที่ยอมทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อความสุขของพ่อ
๔. พ่อที่ไม่รักษาคำพูดที่ให้ไว้กับลูกและลูกที่ไม่รักษาคำพูด ก็น่าจะอายพ่อ ๆ กัน
๕. ที่ต้องรักษาสัญญาก็เพื่อให้เชื่อถือกันได้

คำตอบปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕

๑. เคนและโค้งชั่วพ่อ ๆ กัน เพราะได้เงินมาโดยวิธีทุจริต แต่เคนมีส่วนชั่วมากกว่านิดหน่อย เพราะไปหลอกลวงคนใจบุญ แสดงว่าใจร้ายยิ่งกว่าคนที่ไปขโมยมาเฉย ๆ
๒. คิดว่าเป็นคนไม่ดีแน่
๓. เพราะเป็นการเบียดเบียนคนอื่น สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น
๔. คงจะเสียใจมากพอ ๆ กัน แต่คนแก่ใจบุญอาจเสียใจน้อยกว่าก็ได้ เพราะถ้าเขาจริงจัง เขาอาจจะให้อภัย และปล่อยวาง
๕. กฎหมายควรลงโทษเท่าเทียมกัน

ตัวอย่างคำตอบผู้ทรงคุณวุฒิ

หญิง อายุ ๓๖ ปี วุฒิปริญญาเอกทางการศึกษา ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

๑. พิมพ์ไม่ผิดที่ไปสโมยยามา เพราะเป็นการทำความผิดต่อคนทิ้งกไร้มนุษยธรรม และพิมพ์ไปเพื่อเหตุผลของการช่วยชีวิตผู้อื่น หรืออย่างน้อยที่สุดต่อความหวังให้กับชีวิตหนึ่ง แล้วคอยหาทางผอนสงคายานั้น
๒. อาจจะใช้วิธีเสนอ สิ่งแลกเปลี่ยนที่ไม่ใช่เงิน เพื่ออาจจะดึงดูดใจหมอได้ ถ้าวิธีใด ๆ ที่ลัทธิไม่ไค้ผล สามเณรที่ลัทธิควรทำอย่างพิมพ์
๓. ผู้ผลิตยาไม่มีสิทธิ เพราะไม่น่าจะคิดมาถอนทุนคืนที่คนไข้คนเดียว เพราะถ้ายาดีจริง ย่อมขายได้จำนวนมากภายหลัง ก็จะได้เงินคืนเอง
- ๔ ก. สมควร เพราะนอกเหนือไปจากความเป็นสามีภรรยาแล้ว หญิงชายก็ยังอยู่กันในฐานะของเพื่อนมนุษย์
- ๔ ข. ควร คุ้มเหตุผลเช่นเดียวกับข้างต้น
๖. ควรลงโทษเขาเพียงสถานเบา เช่น รอกการลงอาญา เพราะเจตนามิได้เป็นผู้ร้ายโดยสันดาน ถ้าเป็นศาลเมืองไทย พิมพ์ถูกจำคุกแห่ง เพราะไม่มีลูกขุนช่วยให้ความคิดเห็น อีกอย่างพิมพ์เป็นแค่ราษฎรธรรมดาสามัญ ต้องโดนเน

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

๗. ควร เพราะรู้แน่ ๆ แล้วว่าตายแน่ ชีวิตของทุกคนแต่ละคน ก็น่าจะให้คน ๆ นั้นมีสิทธิที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตของตนเอง
๘. ได้ เพราะสัตว์ก็มีค่าเทียบเท่าคนเหมือนกัน มองไม่เห็นว่าจะต้องให้ค่าความมนุษย์ ที่ทำ ๆ กันมา เพราะความเคยชิน การสั่งสอนกันมาอย่างเห็นแก่ตัว
๙. ไม่กำหนด
๑๐. ตายเสียเลยดีกว่า เพราะความตายเป็นความสุขที่สงบที่สุด

๑๑. ยิงมีกฎหมายให้ทำได้ ยิงควรทำ แต่ควรจะมีการวินิจฉัยร่วมกันเป็นกลุ่ม อย่าปล่อยหอคคนเดียว ทั้งนี้เพื่อกันความผิดพลาด
๑๒. ไม่ควร ค่ายเหตุผลที่ว่า ชีวิตของใคร คนนั้นก็จะมีสิทธิตัดสินในเมื่อเวลาไม่ตายเขาก็ต้องตัดสินจักแจ้งเพื่อการมีชีวิตอยู่แล้ว เหตุผลอะไร จึงจะไม่ให้เขาตัดสินที่จะหยุดการมีชีวิตได้
๑๓. ถ้าตัดสินประหารชีวิตหมด เป็นการผิดอย่างมหันต์ แสดงว่าเป็นผู้พิพากษาที่หลับหลับตาว่าตามตัวหนังสือ
๑๔. ไม่ตอบ
๑๕. ทรมาย ถ้าหมายถึงการทำให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อประเทศชาติ ก็สมควรตาย แต่กรณีที่ถูกขู่เพื่อต่อต้านหรือเปลี่ยนแปลงให้คนส่วนใหญ่ดีขึ้น ไม่ใช่ความผิดอะไร

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

๑๖. ไม่ควรแจ้ง ไม่เห็นจะผิดตรงไหน เพราะทุกวันนี้ ลูกตารางข้างคนดีเยอะแยะไป ในกรณีนี้ก็มิได้ทำความผิดร้ายแรงอะไร
๑๗. พลเมืองดี เอาอะไรไว้
๑๘. ไม่ควร ถึงไม่ใช่เพื่อนที่ดีก็ไม่ควรแจ้ง ค่ายเหตุผลข้างต้น
๑๙. ไม่ควร ตัดสินครั้งแรกก็ใจเต็มที่แล้ว

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

๑. ควรปฏิเสธ เพราะเงินส่วนนี้เป็นน้ำพักน้ำแรงของตน อีกอย่างกิจกรรมที่พ่อจะขอเงินไปใช้เป็นเรื่องเหี่ยว ไม่สำคัญสักนิด พ่อเองก็ยังบอกลูกว่าไปได้แต่ให้หาเงินเอง
๒. ไม่มีสิทธิ์
๓. ไม่เกี่ยวกับลูก เป็นลูกที่ดี ยกเว้นว่าแดงจะมีน้ำใจเอง เพราะพ่อแดงยังไม่อยู่ในสภาพที่ช่วยตัวเองไม่ได้ จนลูกต้องเลี้ยงดู
๔. พ่อที่ไม่รักษาคำพูดคือลูก เพราะพ่อต้องมีความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูและเป็นแบบอย่างที่ดีให้ลูก
๕. เพราะนั่นเป็นการแสดงว่า สัจจะยังมีอยู่เป็นเครื่องหมายว่ามนุษย์ยังเชื่อถือกันและกันได้ ถ้าเชื่อกันไม่ได้แล้วจะอยู่กันอย่างไร

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕

๑. ชั่วเท่ากัน เพราะเป็นวิธีที่ย้าย เอาทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของตนเองโดยชอบธรรม
๒. ไม่ใช่
๓. เพราะเป็นการละเมิดสิทธิและนำพิกัดน้ำแรงความเหนื่อยยากของผู้อื่น
๔. คนแก่เสียใจมากกว่า เพราะไฟไปช่วยความเมตตา ประารถนาที่จะช่วยเหลือคนป่วย น่าเข้าใจกว่า เพราะการงักร้าน เจ้าของร้านไม่มีโอกาสพบเห็น
๕. กฎหมายก็คงลงโทษเท่า ๆ กัน เพราะคนที่เจตนาละเมิดทรัพย์สิน ส่วนวิธีการที่ไม่แตกต่างกัน จนถึงกับฆ่าเจ้าทรัพย์สิน ก็คงลงโทษเท่า ๆ กันได้ มิฉะนั้นกฎหมายคงต้องขวละเอียดยิบ

ตัวอย่างคำตอบผู้ทรงคุณวุฒิ

ชาย อายุ ๔๖ ปี รองศาสตราจารย์ แพทย์ศาสตร์บัณฑิตทางสาธารณสุขและเวชศาสตร์เขตร้อน
ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในมหาวิทยาลัย

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

๑. การกระทำของพินดุก เพราะเป็นการเสี่ยงที่สมด้วยเหตุผลในการพยายามจะช่วยชีวิตภรรยา
๒. สมควร
๓. ผู้ผลิตยามีสิทธิที่จะโก่งราคาได้เพื่อการค้า แต่ในเรื่องของมนุษยธรรม ผู้ผลิตอาจมีข้อยกเว้นสำหรับบางคนที่ไม่สามารถจะจ่ายให้ได้
- ๔ก. ยัง เป็นการสมควร
- ๔ข. ไม่สมควร เพราะอาจหาทางออกอย่างอื่น ๆ ได้ ซึ่งไม่เหมือนกับภรรยาที่เป็นบุคคลเกี่ยวข้องกับและอยู่บ้านเดียวกัน ซึ่งสามีต้องรับผิดชอบร่วมกัน
๖. ควรตัดสินใจ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย แต่อาจมีเหตุผ่อนผัน เช่น ให้รอลงอาญาได้
ตามที่กฎหมายมีข้อยกเว้นให้

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

๗. หมอไม่สมควรทำ เพราะชีวิตของมนุษย์เป็นเรื่องละเอียดอ่อน แม้เจ้าตัวจะประสงค์
แต่บุคคลที่เกี่ยวข้องยังมีความต้องการที่จะเห็นให้มีชีวิตยืนยาวอยู่
๘. ในกรณีนี้ ความรู้สึกในเรื่องชีวิตของมนุษย์และของสัตว์นั้นแตกต่างกัน มิฉะนั้นมนุษย์คงไม่กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร
๑๒. ควรลงโทษตามบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อมิให้หลักของศาลต้องเปลี่ยนแปลงไป
๑๓. การตัดสินประหารชีวิตหมอนั้นไม่ถูก
๑๔. โทษประหารควรให้คงไว้ เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะต้องปราบปรามบุคคลบางจำพวก
๑๕. คนทรยศต่อประเทศชาติ ไม่สมควรจะมีชีวิตอยู่ต่อไป

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

๑๖. เมื่อเป็นการไต่ตรองของช่างตัดเสื้อที่รอบคอบแล้ว การเก็บเรื่องไว้ไม่คิดว่าจะผิด
๑๗. ในฐานะพลเมืองก็ ควรแจ้ง แต่ในบางกรณีอาจจะเว้นได้
๑๘. ไม่สมควร ้วยเหตุผลเช่นเดียวกับข้อ ๑๖
๑๙. ไม่สมควรตัดสินลงโทษพินิจให้ติดคุกอีก ควรมีเหตุผลหย่อนผ่อนโทษ

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

๑. แคงไม่ควรปฏิเสธพอ ควรเสียสละให้พอของตนเอง เป็นการแสดงความกตัญญู
๒. พอของแคงไม่มีสิทธิ์
๓. การที่แคงจะให้เงินพอเกี่ยวกับการเป็นลูกที่ติของแคงด้วย
๔. พอที่ไม่รักษากำพูดต่อลูก น่าอายกว่า เพราะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อลูก
๕. การรักษาสัญญาเพื่อความเป็นระเบียบในสังคมและการอยู่ร่วมกัน

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕

๑. ทั้งโค้งและเคนชั่วเท่า ๆ กัน เพียงแต่วิธีการที่ใช้ต่างกันเท่านั้น
๒. ไม่ดีแน่ ๆ การไปหลอกลวง หรือไปโจรกรรมก็คาม
๓. ของ ของเราเราก็หวง ของคนอื่นเขาก็หวง เช่นกัน เราจึงไม่ควรไปขโมยของคนอื่น
๔. เจ้าของร้านที่ถูกโจรกรรม คงจะเสียใจมากกว่า เพราะไม่คาดที่จะต้องสูญเสีย ส่วนคนแก่นั้น มีจิตใจจะบริจาคนั้นแล้วอาจเสียใจบ้างในเรื่องของการเสียรู้ แต่คงจะตั้งใจได้กว่า
๕. การกระทำแบบโค้ง ควรจะถูกลงโทษรุนแรงกว่า เพราะเป็นการกระทำที่เกิดโดยพลการ ส่วนแบบแก่นั้นเป็นเรื่องเกิดขึ้นระหว่างบุคคล ถ้าบุคคลที่ถูกหลอกมีไหวพริบพอกันก็คงไม่สามารถจะหลอกได้

ตัวอย่างคำตอบผู้ทรงคุณวุฒิ

ชาย อายุ ๔๑ ปี วุฒิปริญญาเอกทางสาขาเกษตร รับราชการตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง
ในมหาวิทยาลัย

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

๑. พิมพ์สมถรรขโมย เพราะเขาคิดเฉพาะเรื่องจะช่วยชีวิตภรรยาของเขา ในด้านจิตใจแล้ว
จะต้องช่วยถึงที่สุด
๒. เมื่อไม่มีทางเลือกอื่น ก็สมควรที่จะต้องขโมย
เหตุผล ๑. ภรรยาอาจจะหายจากโรคโดยยานี้ ถ้าไม่ได้อานี้ตายแน่
๒. ขโมยก็ยังไม่ไรขโมยถ้าไม่มีใครจับได้ เพียงแต่ไม่สบายใจถ้าบอก
๓. ผู้ผลิตยาจะโกงราคาแน่นอน ถ้าพิจารณาสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน
- ๔ก. ไม่ควร
- ๔ข. ไม่ควร
๖. ลงโทษ เพราะทำผิดกฎหมาย

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

๗. นึกถึงผู้ป่วย ก็ควรทำ
นึกถึงค่านแพทย์ ไม่ควรทำ
๘. ไม่ได้ เพราะคนและสัตว์ เป็นคนละกรณีกัน
๙. ไม่คำหนิหมอ
๑๐. การพันทุกข เร็วขึ้นดีกว่า
๑๑. กรณีเช่นนี้ เราไม่ได้คำนึงถึงกฎหมาย หมอจะช่วยหรือไม่ช่วยขึ้นอยู่กับจิตใจมากกว่ากฎหมาย
๑๒. การลงโทษหมอควรจะเป็นสถานเบาที่สุดที่กฎหมายจะบัญญัติไว้
๑๓. การตัดสินประหารชีวิตหมอนั้น ผิด ไม่ควร
๑๔. โทษประหารควรให้คงไว้สำหรับบางกรณี

๑๕. ทฤษฎีต่อประเทศนี้มีหลายประเภท การกบฏไม่สมควรประหาร เขาอาจทำถูกต้อง คือประเทศอาจจะได้ประโยชน์ในภายหลัง เป็นแค่เพียงว่า ขณะนั้นเขามีกำลังน้อยกว่าก็กลายเป็นคนผิดไป

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

๑๖. สภาพการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน ช่วงตัดข้อดีทำถูกแล้ว เพราะถ้าไปแจ้งตัวเองอาจถึงตายได้ พิฆาตเข้าเอาแน่
๑๗. ถ้าเป็นพลเมืองดี ควรแจ้งแน่ ๆ ไม่แจ้งก็ไม่ไรพลเมืองดี
๑๘. ไม่ควรแน่ เพราะในกรณีข้อ ๑๖ ยังไม่ทำเลย
๑๙. โทษแก่ยังอยู่ ควรรับโทษต่อ
ความดีของเขาเห็นจะต้องแยกเป็นคนละกรณี

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

๑. ไม่ควรให้ เพราะเงินของแดงเอง พ่อจะไปเที่ยวก็หาเงินไปเอง
๒. พ่อของแดงไม่มีสิทธิ์
๓. ไม่เกี่ยวกับการเป็นลูกที่ดี เพราะพ่อก็จะไปเที่ยว
๔. พ่อไม่รักษาคำพูด น่าจะอายกว่า
๕. เพื่อให้อยู่กับกันโดยปกติสุข สัญญาที่คือกฎหมายอีกแบบหนึ่งที่พึงรักษาไว้

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕

๑. โกงจะมากกว่าหน้อย เพราะเจ้าของเขาไม่ยินยอม เคนไ้มาได้โดยเจ้าของยินยอมเงินเหลือใช้ตาแก่ไม่เคียดรอนเงิน ของโกงเจ้าของเงินอาจต้องการใช้เงินก็ได้
๒. ไม่คิดหรอก
๓. ของของใคร ใครก็หวง ก็รัก
๔. เจ้าของร้านเสียใจมากกว่า
๕. ลงโทษกรณีโกงมากกว่า เพราะร้ายแรงกว่า มีผลกระทบต่อคนอื่น ๆ มากกว่า

ตัวอย่างคำตอบผู้ทรงคุณวุฒิ

ชาย อายุ ๓๕ ปี วุฒิปริญญาเอก สาขาทางวิทยาศาสตร์ รับราชการตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง
ในมหาวิทยาลัย

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๑

๑. ผิด พิจารณาจะหาวิธีการอื่น ซึ่งยังมีช่องทางที่จะพบผู้นุเคราะห์ช่วยเหลือได้ อาจจะในรูปแบบบุคคล หรือองค์การ
๒. กรณีที่หมกหมมทางจริง ๆ สมควรทำ โดยมีเงื่อนไขได้พยายามตามข้อเสนอแนะในข้อ (๑) แล้ว
๓. สิทธิในการโกงราคา เป็นของผู้ผลิต หากไม่มีกฎหมายควบคุม เพราะในการค้า กำไรมากที่สุด เป็นปรกติในการทำงาน
๔. ถ้าปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ ๑) แล้ว ตามสมควรทำ เพราะเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบ
๕. ถ้าปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อ (๑) แล้ว พิจารณาจะทำได้ เพราะถือเป็นเรื่องของมนุษยธรรม
๖. ถ้าปฏิบัติตามเงื่อนไข ข้อ ๑ แล้วไม่สำเร็จ ทำแน่นอน
๗. ไม่แน่
๘. ไม่ทราบขึ้นอยู่กับผู้พิพากษาท่านนั้น แต่ถ้าเป็นผู้พิพากษาเองจะลงโทษแค่ภาคทัณฑ์เท่านั้น

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๒

๑. ขึ้นอยู่กับหมอผู้นั้น แต่โดยหน้าที่แล้ว หมอคงจะไม่ยอมทำแน่
๒. ขึ้นอยู่กับสภาวะการณต่าง ๆ ขณะนั้น ไม่ควรนำมาเป็นแบบฉบับโดยทั่ว ๆ ไป
๓. การกำหนดโทษหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดเหตุการณนั้น ๆ
๔. สำหรับคนเจ็บ คงไม่คิดอะไรมาก นอกจากอยากหายเจ็บ เพราะฉะนั้นการพันทุกข์ ลงเป็นทางที่ที่ดีที่สุด
๕. ไม่ทราบ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของหมอผู้นั้น
๖. ขึ้นอยู่กับผู้พิพากษานั้น ถ้าเป็นผู้พิพากษาเองจะตรวจดูหลักฐาน หากเป็นจริง การตัดสินนั้นจะเป็นฉิกรรยาบรรณแพทย์ แต่ไม่ใช่คดีอาญา

๑๓. ขึ้นอยู่กับหลักฐาน แต่การตัดสินใจประหารชีวิต รุนแรงเกินไป
๑๔. ควรคงไว้ กรณีที่รุนแรง เช่น ช่มชู้ฆ่าคนตายโดยเจตนา
๑๕. กฎหมายต้องมี เพื่อความสงบสุขส่วนรวม

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๓

๑๖. กรณีที่ว่ามาทั้งหมด น่าจะให้โอกาสกลับตัว เพราะเท่าที่ปฏิบัติตนมาของพิน ถือว่าเป็นผู้มีมนุษยธรรมดีเยี่ยม
๑๗. ควรแจ้ง
๑๘. ไม่น่าทำ ถ้าพินเป็นผู้ประพฤติดีตลอด ควรให้โอกาสกลับตัว
๑๙. ผู้พิพากษาต้องทำตามหน้าที่

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๔

๑. ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในครอบครัว แต่พ่อของแดงไม่น่าขอลูก
๒. ไม่มี ควรเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน
๓. เกี้ยวอย่างมากร
๔. สิ่งที่น่าละอายมากกว่า คือ พ่อที่ไม่รักษาคำพูดต่อลูก
๕. ในสังคม หากไม่มีการรักษาสัญญากัน สังคมจะดำเนินไปด้วยดีไม่ได้

ปัญหาจริยธรรมเรื่องที่ ๕

๑. ผิดและชั่วร้ายทั้งคู่ แต่การฉ้อโกงคนแก่ใจบุญจะแยกว่ามาก
๒. ไม่ดีแน่นอน
๓. การขโมย ผิดทั้งทางโลก ทางธรรม ไม่ควรทำเด็ดขาด
๔. เสียใจทั้งคู่ แต่คนแก่อาจจะเสียใจมากกว่า เพราะความหวังดีของแก ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด
๕. ควรลงโทษทั้งคู่ แต่น่าจะพิจารณาคดีในรายละเอียดเพิ่มเติม จะลงโทษกรณีใดมากกว่าพิจารณาไม่ได้เมื่อไม่ทราบรายละเอียดเพิ่มเติม

๕.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ระดับเหตุผลทางจริยธรรมของคนไทย

คำตอบของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดซึ่งมีตั้งแต่กลุ่มนักเรียนชั้น ป.๔ จนถึงกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มประชาชนผู้ใหญ่ทั่วไป และกลุ่มผู้นำท้องถิ่นใน ๔ ภาคที่ตอบคำถามในปัญหาจริยธรรมทั้ง ๕ เรื่อง ได้นำมาตรวจสอบโดยใช้เกณฑ์การวัดระดับของการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต ดังได้บรรยายไว้ในบทที่ ๔ คะแนนจริยธรรมของแต่ละคนเรียกว่าคะแนนวุฒิภาวะทางการใช้เหตุผลจริยธรรม ซึ่งมีคะแนนต่ำสุดตั้งแต่ ๑๐๓ คะแนนจนถึงคะแนนสูงสุด ๕๕๓ คะแนน คะแนนรวมเฉลี่ยทั้งหมด ๓๓๓ คะแนน คะแนนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้ถูกนำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย โดยจำแนกตามตัวแปรต่าง ๆ ที่ต้องการศึกษา และใช้ทำการทดสอบความแปรปรวนของคะแนน (AVONA) โดยพิจารณาตามความแตกต่างขององค์ประกอบต่าง ๆ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๓

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเหตุผลจริยธรรมโดยพิจารณาตามประเภทของกลุ่มตัวอย่างและภูมิภาค

Source	Df	Mean Square	F
ประเภทกลุ่มตัวอย่าง	๖	๔๕๔๔๓๗.๖๒๕	๓๘๑.๑๑๕ * * *
ภาค	๓	๔๒๒๕๓.๖๒๕	๓๖.๕๕๕ * * *
กลุ่มตัวอย่าง ภาค	๑๘	๕๔๔๓.๓๕๕	๔.๓๘๖ * * *
	๑๑๖๔	๒๒๕๓.๖๕๕	

* * * นัยสำคัญที่ระดับ .๐๐๑

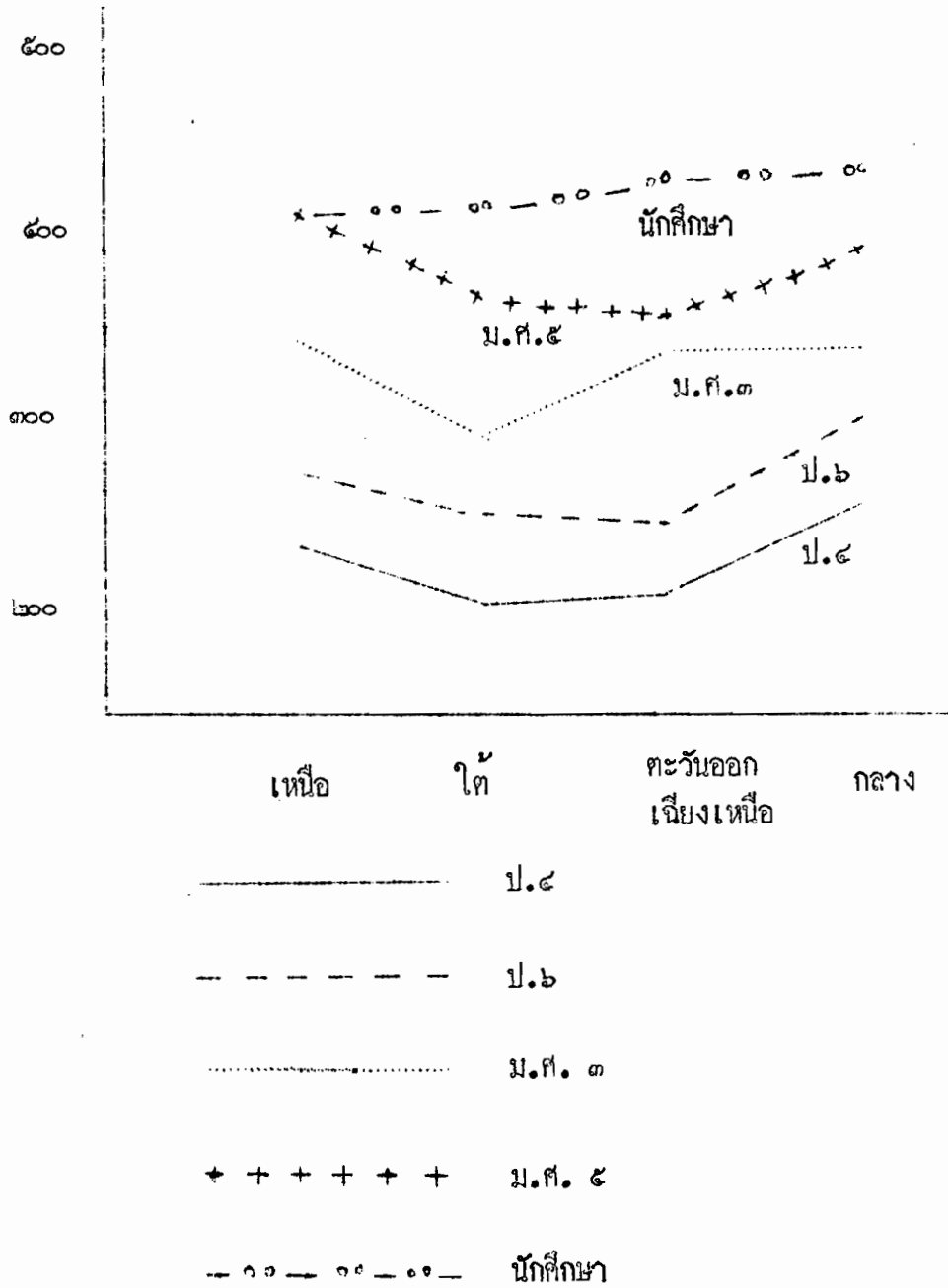
คะแนนรวมเฉลี่ยเหตุผลจริยธรรมแสดงไว้ในตาราง ๔ และในรูปที่ ๑

ตารางที่ ๔

คะแนนเฉลี่ยเหตุผลทางจริยธรรมจำแนกตามประเภทกลุ่มตัวอย่างและภูมิภาค (N = ๑๑๖๖)

ภาค กลุ่ม	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	เฉลี่ย
ชั้น ป.๔ (นักเรียน)	๒๓๓.๓๓	๒๐๑.๓๔	๒๑๙.๔๕	๒๕๘.๘๑	๒๒๘.๔๘
ชั้น ป.๖ (นักเรียน)	๒๓๔.๖๘	๒๕๙.๕๓	๒๕๐.๐๒	๓๐๘.๕๐	๒๓๒.๙๓
ชั้น ม.ศ.๓(นักเรียน)	๓๕๔.๓๕	๒๘๔.๑๒	๓๔๓.๔๔	๓๔๘.๙๔	๓๓๕.๙๕
ชั้น ม.ศ.๕(นักเรียน)	๔๑๔.๑๓	๓๓๖.๖๐	๓๖๒.๘๕	๓๙๖.๑๐	๓๘๖.๘๓
นักศึกษาปี ๒	๔๑๕.๖๓	๔๑๙.๐๔	๔๒๖.๐๓	๔๒๘.๙๕	๔๒๒.๙๓
ผู้ใหญ่	๓๙๑.๖๕	๓๖๕.๖๐	๓๘๕.๕๙	๓๙๙.๑๙	๓๘๕.๓๘
ผู้นำ	๔๐๙.๐๕	๓๕๙.๓๓	๔๐๐.๑๙	๓๙๓.๑๓	๓๘๓.๒๐
เฉลี่ย	๓๔๓.๓๔	๓๑๑.๙๑	๓๓๓.๒๑	๓๕๕.๖๕	

รูปที่ ๑ ภาพคะแนนเฉลี่ยจรรยาบรรณของกลุ่มตัวอย่างแต่ละระดับการศึกษาทั้ง ๕ ระดับ

เหตุผลทางจริยธรรมกับระดับอายุและการศึกษา

ความแตกต่างในระดับเหตุผลทางจริยธรรมตามระดับอายุและการศึกษานั้น จะเห็นได้จากคะแนนรวมเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง นักเรียน นักศึกษาทั้ง ๕ กลุ่ม ในตารางที่ ๔ (ของชาวสุค) และในภาพที่ ๑ จะเห็นว่าคะแนนเหตุผลทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นตามลำดับตั้งแต่ระดับชั้นป. ๔ ถึงนักศึกษาชั้นปีที่ ๒ (Difference)

จากการทดสอบ L.S.D. (Least Significant พบว่าความแตกต่างระหว่างชั้นที่ใกล้เคียงกัน จะไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ระหว่างชั้นห่างกัน ๒ ชั้น เช่น ชั้นป.๔ กับชั้น มศ.๓ และ ชั้นมศ.๓ กับ นักศึกษา จะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความแตกต่างเช่นนี้จะพบได้ในทุกภูมิภาค

ส่วนคะแนนเหตุผลทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้ใหญ่ทั่วไป กับกลุ่มผู้นำไม่มี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เหตุผลทางจริยธรรมกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสังคมในภูมิภาคต่าง ๆ

เมื่อพิจารณาจากคะแนนรวมเฉลี่ยของแต่ละภาคตามตารางที่ ๔ ของล่างสุด พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างในภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด และภาคใต้มีคะแนนต่ำสุด ผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน ของคะแนนจริยธรรมตามภูมิภาคในตารางที่ ๓ ปรากฏว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ แต่เนื่องจากความแตกต่างระหว่างภาคยังขึ้นกับประเภทกลุ่มตัวอย่างจึงจะเห็นได้จากระดับค่าเฉลี่ย สำคัญของความแตกต่างเชิงปฏิบัติสัมพันธ์ ฉะนั้น ความแตกต่างระหว่างภาคนี้จึงต้องพิจารณาตามระดับชั้น ของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย จากภาพที่ ๒ จะเห็นว่า กลุ่มนักเรียนชั้น ป.๔ และ ป.๖ ของภาคกลาง มีคะแนนรวมเฉลี่ยสูงกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด แต่เมื่อถึงระดับชั้นมศ.๓ แล้ว ทั้งสามภาคจะมีคะแนนใกล้เคียงกัน ยกเว้น กลุ่มตัวอย่างภาคใตียังมีคะแนนต่ำสุดไม่ถึง ๓๐๐ คะแนน (โดยเฉลี่ย) เมื่อระดับ การศึกษาสูงขึ้นตั้งแต่ชั้น มศ.๕ นักศึกษา กลุ่มภาคใต้จะมีคะแนนสูงขึ้นจนเทียบเท่ากับกลุ่มอื่น ๆ ในระดับ ชั้นการศึกษาสูง เช่นนักศึกษาปีที่ ๒ ความแตกต่างระหว่างภาคไม่มีนัยสำคัญเลย

จากการทดสอบความแตกต่าง L.S.D. พบว่า

ในระดับชั้น ป.๔ กลุ่มภาคกลางมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญที่ .๐๑

ในระดับชั้น ป.๖ กลุ่มภาคกลางมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญ ระดับ .๐๑

ในระดับชั้นมศ.๓ กลุ่มตัวอย่างภาคเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนสูงกว่ากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญที่ .๐๑

ในระดับชั้นศ.๕ กลุ่มตัวอย่างภาคเหนือ มีคะแนนสูงกว่ากลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๑ กล่าวโดยสรุปอีกครั้ง ในระดับกลุ่มอายุย่อยและการศึกษาต่ำ ภาคกลางมีคะแนนจริยธรรม สูงกว่าภาคอื่น ๆ ส่วนภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนใกล้เคียงกันและจัดอยู่ในประเภทที่ ส่วนภาคเหนือ อยู่ในระดับกลาง

ในระดับการศึกษาสูงขึ้นไปถึงระดับชั้นศ.๓ ภาคต่าง ๆ มีคะแนนใกล้เคียงกัน โดยภาคเหนือมีคะแนนสูงกว่านิดหน่อย ส่วนภาคใต้ยังอยู่ในประเภทต่ำสุด

ในระดับชั้นศ.๕ ภาคเหนือมีคะแนนสูงสุดใกล้เคียงกับภาคกลาง ส่วนภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนไล่เลี่ยกันแต่ภาคใต้มีคะแนนสูงกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในระดับนักศึกษาทั้ง ๔ ภาค ไม่มีความแตกต่างกัน

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจริยธรรมโดยพิจารณาตามสภาพสังคม ในเมือง นอกเมือง ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (คะแนนรวมเฉลี่ยของกลุ่มในเมือง ๓๒๑.๕๓ และของกลุ่มนอกเมือง ๓๑๔.๒๐) สภาพสังคมในเมืองและนอกเมืองในทางจังหวัด อาจจะ ไม่แตกต่างกันมากพอที่จะมีผลต่อพัฒนาการด้านจริยธรรม

เหตุผลทางจริยธรรมกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดู

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู ๕ ลักษณะ คือ การให้ความรัก ความเป็นอิสระเสรี การอบรมสั่งสอนโดยใช้เหตุผล การฝึกให้ลูกมีหน้าที่และรับผิดชอบชนิดของการทำโทษ ลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ วัดจากการรายงานของกลุ่มตัวอย่างแต่ละเรื่องจะมีคะแนนตั้งแต่ต่ำสุด ๕ สูงสุด ๒๐ คะแนน คะแนนต่ำสุดของชนิดการทำโทษ หมายถึงชนิดการทำโทษทางอ้อมที่พ่อแม่ใช้กับลูก คือการไม่ชอบตักเตือนว่ากล่าวหรือชมเชย แต่ใช้วิธีตัดสิทธิ์บางประการหรือทดแทนด้วยสินจ้างรางวัล รวมทั้งการทำโทษโดยการเขียนที่ ส่วนชนิดการทำโทษที่เหมาะสมคือ การใช้เหตุผลว่ากล่าวสั่งสอน ชมเชยและสนับสนุนให้สารภาพผิด ไม่ชอบการทำโทษที่รุนแรงให้เจ็บกาย การวิเคราะห์ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูทั้ง ๕ แบบนี้ ทำโดยการหาคะแนนเฉลี่ย การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนโดยพิจารณาตามสภาพของสังคมในเมือง นอกเมือง ทามวัยชนธรรมของภูมิภาคต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ ๔

คะแนนเฉลี่ยเหตุผลทางจริยธรรมจำแนกตามประเภทกลุ่มตัวอย่างและภูมิภาค (N = II62)

ภาค กลุ่ม	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	เฉลี่ย
ชั้นป.๔(นักเรียน)	๒๓๓.๓๓	๒๐๑.๓๔	๒๑๘.๔๕	๒๕๘.๘๒	๒๒๘.๔๘
ชั้นป.๖(นักเรียน)	๒๓๔.๖๘	๒๕๘.๕๓	๒๕๐.๐๒	๓๐๘.๕๐	๒๗๒.๙๓
ชั้นม.ศ.๓(นักเรียน)	๓๕๘.๓๕	๒๘๘.๑๒	๓๔๓.๔๔	๓๘๘.๙๔	๓๓๘.๙๕
ชั้นม.ศ.๕(นักเรียน)	๔๑๘.๑๓	๓๓๖.๖๐	๓๖๖.๘๕	๓๙๖.๑๐	๓๘๖.๘๓
นักศึกษาปี ๒	๔๑๕.๖๓	๔๑๘.๐๔	๔๒๖.๐๓	๔๒๘.๙๕	๔๒๖.๓๓
ผู้ใหญ่	๓๘๑.๖๕	๓๖๕.๖๐	๓๘๕.๕๘	๓๙๘.๑๘	๓๘๕.๓๘
ผู้นำ	๔๐๘.๐๕	๓๕๘.๓๓	๔๐๐.๑๘	๓๗๓.๑๓	๓๘๓.๒๐
เฉลี่ย	๓๔๓.๓๔	๓๑๑.๙๑	๓๓๒.๒๑	๓๕๕.๖๕	

ตารางที่ ๕ แสดงคะแนนรวมเฉลี่ยของการอบรมเลี้ยงดู ๕ ลักษณะ
จำแนกตามภาค (N = 762)

ลักษณะ การอบรมเลี้ยงดู	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคกลาง
การให้ความรัก	๑๖.๖๘	๑๖.๘๓	๑๖.๘๘	๑๖.๘๘
การให้อิสระเสรี	๑๐.๘๓	๑๐.๘๓	๑๐.๒๒	๑๐.๖๐
การฝึกให้มีความรับผิดชอบ	๑๓.๕๘	๑๓.๗๖	๑๘.๒๓	๑๓.๗๘
การใช้เหตุผล	๑๘.๘๓	๑๘.๒๑	๑๘.๐๐	๑๘.๑๓
การทำโทษที่เหมาะสม	๑๘.๕๕	๑๘.๘๒	๑๘.๗๘	๑๘.๒๐

ตารางที่ ๖ คะแนนรวมเฉลี่ยของการอบรมเลี้ยงดู ๕ ลักษณะ จำแนกตาม
สภาพสังคมในเมืองนอกเมือง (N = 762)

ลักษณะ การอบรมเลี้ยงดู	ในเมือง	นอกเมือง
การให้ความรัก	๑๖.๘๘	๑๖.๘๒
การให้อิสระเสรี	๑๐.๘๖	๑๐.๖๘
การฝึกให้มีความรับผิดชอบ	๑๘.๐๘	๑๓.๖๐
การใช้เหตุผล	๑๘.๓๐	๑๘.๘๑
การทำโทษที่เหมาะสม	๑๘.๘๘	๑๘.๘๐

จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของคะแนนการอบรมเลี้ยงดู
แต่ละลักษณะ โดยพิจารณาตามภาคและตามสภาพสังคมในเมือง นอกเมือง ปรากฏผลดังนี้

การให้ความรัก ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างภาค และระหว่างสังคมในเมือง

นอกเมืองและความแตกต่างชนิก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคกับสภาพสังคม

การให้อิสระเสรี มีความแตกต่างระหว่างภาคอย่างมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ (ตามตารางที่ ๒๖

ในภาคผนวก) จากตารางที่ ๕ จะเห็นว่าภาคเหนือมีอิสระเสรีภาพสูงสุด

และภาคตะวันออกเฉียงเหนือถูกควบคุมมากที่สุด ลักษณะการให้อิสระเสรีภาพ

ถ้าพิจารณาตามภาคโดยแยกเป็นกลุ่มในเมืองและนอกเมือง จะปรากฏชัด

ถึงความแตกต่างตามตาราง ๗ ข้างล่างนี้ ความแตกต่างลักษณะปฏิสัมพันธ์

ระหว่างภาคและสังคมมีนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ (ตามตารางที่ ๒๖ ในภาคผนวก)

ตารางที่ ๗

คะแนนรวมเฉลี่ย "การให้อิสระเสรี" จำแนกตามภาคและตามสังคมใน - นอกเมือง (N=762)

สังคมใน - นอกเมือง	เหนือ	ใต้	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง
ในเมือง	๑๐.๗๖	๑๐.๖๕	๕.๘๐	๑๐.๖๗
นอกเมือง	๑๑.๑๕	๑๐.๒๐	๑๐.๖๕	๑๑.๑๕

จะเห็นได้ว่ากลุ่มภาคเหนือและกลุ่มภาคกลางที่อยู่นอกเมือง รายงานว่าตนได้รับความเป็นอิสระเสรีมาก และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเมือง มีความเป็นอิสระเสรีน้อยที่สุด และโดยทั่วไปแล้วจะเห็นได้ว่า กลุ่มนอกเมืองรายงานว่ามีอิสระเสรีภาพมากกว่ากลุ่มในเมืองของทุกภาค ยกเว้นภาคใต้ที่กลุ่มในเมืองรายงานว่ามีอิสระเสรีภาพมากกว่ากลุ่มนอกเมือง

ความรับผิดชอบ จากการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่าคะแนนความรับผิดชอบนี้แปรปรวนไปตามภาคต่าง ๆ และแปรไปตามสภาพสังคมในเมือง นอกเมือง นอกจากนี้ยังแปรไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคกับสภาพสังคมด้วย การแปรปรวนนี้มีนัยสำคัญสูง (ดังปรากฏในตาราง ๒๗ ภาคผนวก) คะแนนรวมเฉลี่ยเรื่องนี้ปรากฏในตารางท้ายนี้

ตารางที่ ๔

คะแนนรวมเฉลี่ย "การฝึกความรับผิดชอบ" จำแนกตามภาครัฐสภาสังคม (N=762)

สภาสังคม	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง
ในเมือง	๔๔.๐๑	๔๔.๐๘	๔๔.๒๒	๔๓.๘๘
นอกเมือง	๔๓.๑๕	๔๓.๓๐	๔๔.๒๑	๔๓.๓๘

จากตารางจะเห็นว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในเมืองและนอกเมือง บัณฑิตฝึกให้
 ลูกต่อสู้ รับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานมากที่สุด รองลงมาคือภาคใต้กลุ่มในเมือง ภาคเหนือกลุ่มในเมืองและ
 ภาคกลางในเมือง กลุ่มภาคเหนือนอกเมืองรายงานว่า พ่อแม่ฝึกให้ตนรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่สุด

การใช้เหตุผล การวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนรายงานการใช้เหตุผลของบัณฑิตภา
 พบว่า มีความแตกต่างในลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคกับสภาสังคม อย่างมี
 นัยสำคัญสูงที่ .๐๑ (ดังตารางที่ ๕ ในภาคผนวก)

ตารางที่ ๕

คะแนนรวมเฉลี่ยรายงาน "การใช้เหตุผล" ของบัณฑิตจำแนกตามภาคและสภาสังคม
 ในเมืองและนอกเมือง (N = 761)

สภาสังคม	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง
ในเมือง	๑๕.๖๖	๑๕.๘๐	๑๕.๐๕	๑๕.๑๓
นอกเมือง	๑๕.๐๘	๑๕.๐๑	๑๕.๘๖	๑๕.๑๘

ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ระหว่างกลุ่มภาคเหนือในเมือง กับภาคเหนือนอกเมือง รองลงมาคือ กลุ่มภาคใต้ ในเมืองและภาคใตุนอกเมือง โดยทั้งสองภาคนี้ กลุ่มในเมืองรายงานพบว่า พ่อแม่ใช้เหตุผลมากส่วนอีกสองกลุ่มไม่ปรากฏความแตกต่างเด่นชัด ระหว่างกลุ่มในเมืองกับกลุ่มนอกเมือง

ชนิดของการทำโทษ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของคะแนนการทำโทษ โดยพิจารณาตามภาคและสภาพสังคมไม่ปรากฏว่า มีความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใด ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่าง จริยธรรมกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูทั้ง ๕ แบบ

จากการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนจริยธรรมกับคะแนนลักษณะการ อบรมเลี้ยงดู แต่ละแบบเป็นคู่ ๆ ไป พบว่า จริยธรรมมีความสัมพันธ์มากที่สุดกับชนิดการทำโทษแบบตรง ที่พ่อแม่ใช้วิธีตีทักเตือนว่ากล่าวและสนับสนุนให้ลูกสำรวจภาพเมื่อทำผิด มากกว่าจะใช้การทำโทษโดยใช้เงื่อนไขอื่น ๆ เช่น การตัดสิทธิบางอย่างหรือการทำโทษทางกาย ($r = .24$) และมีความสัมพันธ์กับการเลี้ยงดู แบบให้ความอิสระเสรี ($r = .13$) แต่มีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับการเลี้ยงดูแบบฝึกให้เด็กรู้จัก อดสู รับผิดชอบหน้าที่การงาน ด้วยตนเอง ($r = -.06$) ส่วนลักษณะอื่น ๆ ของการอบรมเลี้ยงดู มีความสัมพันธ์น้อยกับการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรม (ดูตาราง ๑๖ ในภาคผนวก)

ผลจากการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะการอบรมเลี้ยงดู แต่ละแบบ อาจสรุปได้ว่า การทำโทษแบบว่ากล่าวสั่งสอนหรือยกย่องชมเชย และการให้เด็กรู้จักสำรวจภาพ ฝึกระวังมีผลส่งเสริมพัฒนาการทางการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการทำโทษทางกาย และการใช้ วัตถุสิ่งของเป็นเงื่อนไขในการทำโทษให้รางวัลและการเลี้ยงดูแบบที่พ่อแม่ให้อิสระเสรีแก่ลูกก็มีส่วนส่งเสริม พัฒนาการจริยธรรมเช่นกัน ส่วนการให้ความรักของพ่อแม่ ที่พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรม มากนั้นอาจเป็นเพราะการรายงานของผู้ตอบในเรื่องนี้ ไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะ เป็นเรื่องของความ รู้สึกของผู้ตอบ จึงยากที่จะตัดสินได้ ข้อค้นพบที่ไม่ตรงกับสมมติฐานของผู้วิจัยอีกข้อหนึ่ง เกี่ยวกับความรับผิดชอบ ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้าม อาจอธิบายได้ว่า เด็กที่รายงานว่ามีความรับผิดชอบ มีความ รับผิดชอบมาก อาจขาดประสบการณ์ที่จะเรียนรู้ทางสังคม ขาดการคบหาสมาคมกับผู้อื่นซึ่งเป็นโอกาสที่จะ พัฒนาการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมก็เป็นได้ ทัวแปรเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูทั้ง ๕ ลักษณะนี้ ได้นำมาวิเคราะห์

ร่วมกับตัวแปรทางด้านบุคลิกภาพด้วยวิธีการ สเตปไวส์ มัลติเปิล รีเกรสชัน (Stepwise Multiple Regression) อีกครั้งหนึ่ง เพื่อที่จะทราบว่าตัวแปรทั้ง ๒ ด้านนี้รวมกัน จะมีความสัมพันธ์กับจริยธรรมมากน้อยเพียงไร ผลปรากฏว่า ตัวแปรทั้ง ๒ กลุ่มนี้รวมกันมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Rm) สูงถึง .๕๒ (ดูที่ตาราง ๓๓) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมเลี้ยงดูแบบ "การทำโทษแบบตรง" รวมกับ "การฝึกความรับผิดชอบ" มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมมากถึงร้อยละ ๓๕.๕๐ (Rm = .359)

นอกจากนั้น ยังได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ การอบรมเลี้ยงดู กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม ด้วยการใช้วิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) ของคะแนนจริยธรรม เพื่อที่จะทดสอบปฏิสัมพันธ์รวมกันระหว่างลักษณะ การอบรมเลี้ยงดูที่ละ สองลักษณะว่าจะมีผลต่อระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมหรือไม่

ผลการวิเคราะห์ ANOVA ของคะแนนจริยธรรม โดยพิจารณาตามลักษณะ การอบรมเลี้ยงดูที่ละ ๒ ลักษณะ แต่ละลักษณะ ได้แบ่งเป็น ๒ ระดับ ตามคะแนนสูงต่ำ จึงเป็นการวิเคราะห์ ANOVA แบบ ๒ WAY (๒ x ๒)

- ไม่ปรากฏว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง - การให้ความรักกับการให้อิสระเสรี
- การฝึกความรับผิดชอบกับการให้เหตุผล
 - การให้เหตุผลกับการทำโทษ

เหตุผลทางจริยธรรมกับลักษณะบุคลิกภาพ

ลักษณะบุคลิกภาพ ๓ ประการ คือ การวางแผน การคิดการณ์ไกล การยับยั้งอารมณ์ และสมาธิเป็นลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งของบุคลิกภาพ และมีทฤษฎีที่สนับสนุนว่ามีความสัมพันธ์กับจริยธรรม ก่อนที่จะวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะบุคลิกภาพแต่ละด้านกับจริยธรรม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาตามความแตกต่างระหว่างสภาพวัฒนธรรมของภูมิภาคต่าง ๆ และตามสภาพของสังคมในเมือง นอกเมือง ผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนโดยพิจารณาตามตัวแปรทั้ง ๒ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหลายประการดังนี้

ลักษณะการวางแผนและการคาดการณ์ล่วงหน้า

ผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวน ได้พบความแตกต่างหลายลักษณะแตกต่างตามภาค
แตกต่างตามสภาพสังคมในเมืองนอกเมือง และยังมี ความแตกต่างลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคกับสังคม
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูง (ดูตาราง ๒๕ ภาคผนวก) คะแนนรวมเฉลี่ยตามภาคและตามสังคมใน -
นอกเมืองมีดังนี้

(คะแนนเรียงใหม่ตั้งแต่ ๑๐ ถึง ๕๐)

ตาราง ๑๐ คะแนนรวมเฉลี่ย "การวางแผนและการคาดการณ์ไกล"

จำแนกตามภาคและตามสภาพสังคม (N = 758)

	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	เฉลี่ย
ในเมือง	๓๔.๕๒	๓๑.๖๕	๓๒.๐๘	๒๕.๘๘	๓๑.๕๓
นอกเมือง	๒๕.๘๘	๓๐.๓๑	๓๐.๕๑	๓๐.๖๐	๓๐.๓๖
เฉลี่ย	๓๑.๒๒	๓๑.๑๘	๓๑.๒๗	๓๐.๐๘	

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมเฉลี่ยระหว่างในเมืองกับนอกเมืองแล้ว จะเห็นว่ากลุ่มในเมือง
มีการวางแผนคาดการณ์ไกลมากกว่าคนในชนบทนอกเมือง ความแตกต่างค่านี้เห็นได้ชัดมากในกลุ่ม
ตัวอย่างภาคเหนือ ซึ่งจะเห็นว่าคนในเมืองมีคะแนนสูงมาก แต่ในกลุ่มภาคกลาง ซึ่งได้คะแนนต่ำสุด
และมีแนวโน้มว่ากลุ่มนอกเมืองจะสูงกว่ากลุ่มในเมืองเล็กน้อย

การควบคุมอารมณ์

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการควบคุมอารมณ์ โดยพิจารณาตามภาคและตาม
สภาพสังคม พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามภาคที่ ๐.๐๑ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาคกับ
สังคมระดับ ๐.๐๑ (ตามตาราง ๓๐ ภาคผนวก) คะแนนรวมเฉลี่ยในเรื่องใหม่ตั้งแต่ ๕ ถึง ๒๐ ถ้า
พิจารณาตามกลุ่มต่าง ๆ ที่จำแนกตามสภาพสังคมในแต่ละภาคมีลักษณะดังตาราง ๑๑

ตาราง ๑๑ คะแนนรวมเฉลี่ย "การควบคุมอารมณ์"
จำแนกตามภาคและตามสภาพสังคม (N = 758)

	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง	เฉลี่ย
ในเมือง	๑๓.๘๐	๑๒.๕๓	๑๒.๗๒	๑๒.๖๘	๑๒.๕๒
นอกเมือง	๑๒.๘๒	๑๒.๘๓	๑๓.๒๘	๑๒.๒๒	๑๒.๗๗
เฉลี่ย	๑๓.๓๒	๑๒.๖๘	๑๒.๕๗	๑๒.๘๕	

เมื่อพิจารณาตามภาคแล้วจะเห็นว่า ภาคเหนือมีคะแนนการควบคุมอารมณ์สูงสุดโดยเฉพาะภาคเหนือกลุ่มในเมือง ส่วนภาคกลางมีการควบคุมอารมณ์น้อยที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มนอกเมือง ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มนอกเมืองมีคะแนนสูงเป็นอันดับสอง ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของคนในภาคเหนือที่ปรากฏในเรื่องนี้คงจะสอดคล้องกับทัศนคติของคนทั่วไปที่เห็นว่า คนในภาคเหนือมีอารมณ์ขันและยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ

ความตั้งใจแน่วแน่หรือสมาธิ

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนสมาธิ ปรากฏว่าแปรไปตามภูมิภาคต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ (ตามตาราง ๓๑ ภาคผนวก) คะแนนเฉลี่ยแต่ละภาคมีดังนี้

ภาคเหนือ ๑๕.๐๘ ภาคใต้ ๑๘.๑๘ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๘.๗๒

ภาคกลาง ๑๘.๗๕

จะเห็นว่าภาคเหนือมีคะแนนสูงสุด เมื่อพิจารณาตามสภาพสังคมแล้วไม่ปรากฏว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญและ ไม่มีความแตกต่างเชิงปฏิสัมพันธ์ด้วย

ลักษณะรวมบุคคลิกภาพ

เมื่อพิจารณาจากคะแนนรวมลักษณะบุคคลิกภาพทุกด้าน ภาคเหนือจะมีคะแนนสูงสุด (๕๕.๒๓) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคะแนนรองเป็นที่ ๒ (๕๔.๕๗) ภาคใต้มีคะแนนเป็นอันดับที่สาม (๕๔.๐๘) ส่วนภาคกลางได้คะแนนต่ำสุด (๕๓.๒๘) และ เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มในเมืองและ

นอกเมืองแล้วปรากฏว่า โดยส่วนรวมแล้วกลุ่มในเมืองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มนอกเมืองในเกือบทุกภาค ยกเว้นภาคกลาง คะแนนรวมเฉลี่ยของลักษณะบุคคลิกภาพทั้ง ๓ ลักษณะ มีดังนี้

ตาราง ๑๒ คะแนนรวมเฉลี่ยบุคคลิกภาพทั้ง ๓ ด้าน

จำแนกตามภาคและสังคม (N = 770)

สภาพสังคม	เหนือ	ใต้	ตะวันออก เฉียงเหนือ	กลาง
ในเมือง	๒๒.๒๑	๕๔.๕๒	๕๕.๑๐	๕๓.๒๓
นอกเมือง	๕๓.๐๐	๕๓.๒๓	๕๓.๕๕	๕๓.๓๕

จากการทดสอบความแปรปรวนของคะแนนรวม ปรากฏว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามภาคในระดับ ๐.๐๑ และแตกต่างตามในเมือง นอกเมือง ในระดับ ๐.๐๐๑ และมีความแตกต่างเชิงปฏิสัมพันธ์ในระดับ ๐.๐๕ (ตามตาราง ๓๐ ภาคผนวก)

นอกจากนั้น คะแนนบุคคลิกภาพทั้ง ๓ ลักษณะนี้ยังได้นำมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบความแตกต่างตามระดับชั้นอายุด้วย ผลจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคคลิกภาพทั้ง ๓ ลักษณะ โดยพิจารณาตามระดับชั้น อายุปรากฏว่า "การวางแผน การคาดการณ์" และ "สมาธิ" มีคะแนนสูงขึ้นตามระดับชั้นอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดังตาราง ๓๒ และ ๓๓ ภาคผนวก) ส่วนลักษณะการควบคุมอารมณ์ ไม่ปรากฏว่ามีความเปลี่ยนแปลงไปตามระดับชั้นอายุ อย่างมีนัยสำคัญ

จริยธรรมกับบุคคลิกภาพ

การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างจริยธรรมกับลักษณะบุคคลิกภาพแต่ละลักษณะ ปรากฏว่า เหตุผลจริยธรรมมีความสัมพันธ์มากที่สุดกับ "สมาธิ" ค่า $r = ๐.๒๒$ แต่มีความสัมพันธ์น้อยกว่าอีก ๒ ลักษณะ ดังปรากฏในตาราง ๓๖ ภาคผนวก

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างจริยธรรมกับตัวแปรต่าง ๆ

หลังจากทำการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู และตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะบุคลิกภาพแต่ละคู่แล้ว ได้นำตัวแปรทั้งหมดนี้มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อต้องการทราบว่าตัวแปรเหล่านั้นรวมกันแล้วสามารถจะทำนายเหตุผลเชิงจริยธรรมมาได้น้อยเพียงใด ได้ทำการวิเคราะห์โดยวิธีการ Stepwise Multiple Regression ตามที่แสดงไว้ในตาราง ๑๓

ตาราง ๑๓

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างจริยธรรมกับตัวแปรทางลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิกภาพ

ตัวแปรตาม เหตุผลจริยธรรม

ตัวแปรอิสระ	MULTIPLIER	BETA
การทำโทษแบบตรง	๐.๒๔๐๓	๐.๓๓๑๔
ความรับผิดชอบ	๐.๓๕๕๓	-๐.๓๔๓๓
สมาธิ	๐.๔๐๕๖	๐.๒๓๘๔
อิสระเสรี	๐.๔๑๒๓	๐.๐๗๗๔
การยับยั้งอารมณ์	๐.๔๑๖๕	-๐.๐๕๕๗
การวางแผนคาดการณ์ล่วงหน้า	๐.๔๑๘๗	-๐.๐๕๒๕
การใช้เหตุผล	๐.๔๒๐๑	๐.๐๔๗๓
การให้ความรัก	๐.๔๒๐๒	๐.๐๐๕๔

จากตารางจะเห็นว่าเหตุผลจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับตัวแปรทั้ง ๘ รวมกันเป็นจำนวนถึงร้อยละ ๔๒.๐๒ และจะเห็นว่ากลุ่มตัวแปร ๓ ตัวแรก คือ การทำโทษแบบตรง การฝึกความรับผิดชอบ และ สมาธิ มีความสัมพันธ์กับลักษณะเหตุผลเชิงจริยธรรมมากถึงร้อยละ ๔๐.๕๗ ขณะที่ตัวแปรอื่น ๆ คือ การให้อิสระเสรีของบิคามารคา ความสามารถควบคุมอารมณ์และการมองการณ์ไกลของตนเอง การใช้เหตุผลและการแสดงความรักของบิคามารคา ส่งผลร่วมกันทำให้มีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอีกเพียงร้อยละ ๒ เท่านั้น

เหตุผลวิจัยตรงกับค่านิยมส่วนบุคคลหรือแนวโน้มความสนใจ

ค่านิยมส่วนบุคคลซึ่งแสดงถึงแนวโน้มความชอบความสนใจที่จะกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ๖ ประเภท คือ ความสนใจ ทางวิชาการ ทางเศรษฐกิจ ทางสุนทรีย์ ทางปัญหาสังคม ทางการเมืองหรือการเมืองอำนาจ และทางศาสนา ผู้วิจัยได้อาศัยแนวทฤษฎีและเครื่องมือทดสอบความสนใจ ๖ ประเภท ของ อัลพอร์ต และลินเซย์ (Allport Vernon Linzey, 1958) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นสูง เป็นแบบทดสอบมาตรฐานที่รู้จักกันแพร่หลาย ใช้กันมาช้านานในต่างประเทศ สามารถทำนายอาชีพต่าง ๆ ของบุคคลได้ แนวแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและสร้างขึ้นใหม่ได้ทดลองใช้ทั้งกับบรรยายไว้ในบทที่ ๓ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบลักษณะที่น่าสนใจเกี่ยวกับความสนใจของคนไทย ในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพอสมควรได้ดังนี้

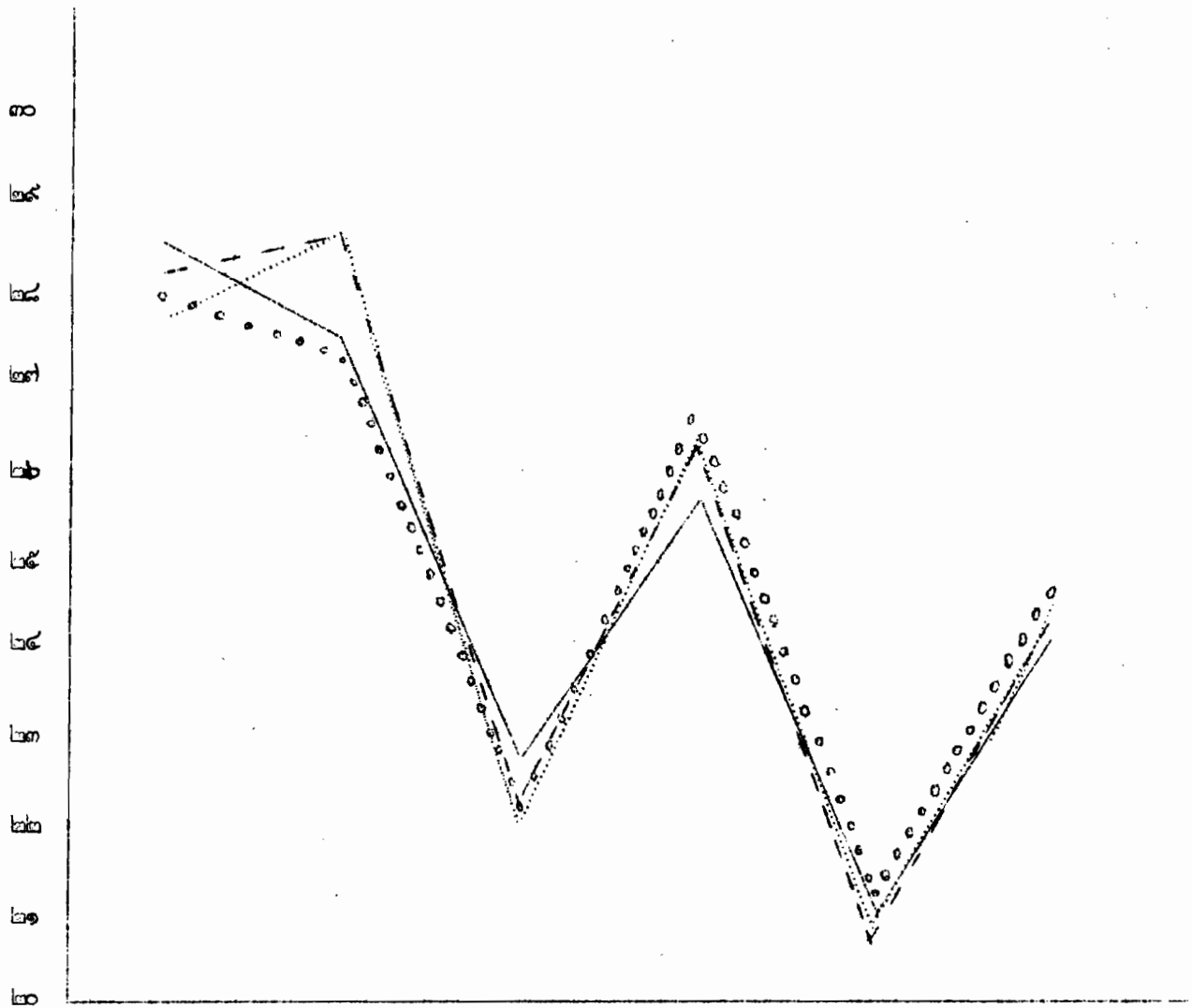
เมื่อพิจารณาภาพรวม แนวโน้มความสนใจของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ยกเว้นกลุ่มนักเรียนชั้นประถม (ไม่ได้ทำการทดสอบเพราะความสนใจยังไม่แน่นอน) พบว่า ลักษณะเด่นของความสนใจของคนไทยเรียงลำดับตามความชอบมากที่สุด ดังนี้ ให้ความสำคัญกับวิชาการเป็นที่หนึ่ง รองลงมาคือ ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ส่วนความสนใจทางการเมืองและสุนทรีย์มีน้อย ความสนใจทางศาสนามีปานกลาง

คะแนนรวมเฉลี่ยความสนใจทั้ง ๖ ประเภท ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เรียงตามลำดับดังนี้

ทางวิชาการ	๒๘.๑๘
ทางเศรษฐกิจ	๒๗.๘๖
ทางสังคม	๒๖.๐๘
ทางศาสนา	๒๔.๕๑
ทางสุนทรีย์	๒๒.๑๗
ทางการเมือง	๒๐.๘๐

เมื่อแยกพิจารณาแนวโน้มความสนใจของกลุ่มตัวอย่างในภาคต่าง ๆ แสดงไว้ในรูปที่ ๓ และถ้าพิจารณาความสนใจของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ประชาชน ได้แสดงไว้ในรูปที่ ๔

รูปที่ ๓ ภาพเปรียบเทียบค่านิยมส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

ทฤษฎี เศรษฐกิจ สุนทรียะ สังคม การเมือง ศาสนา

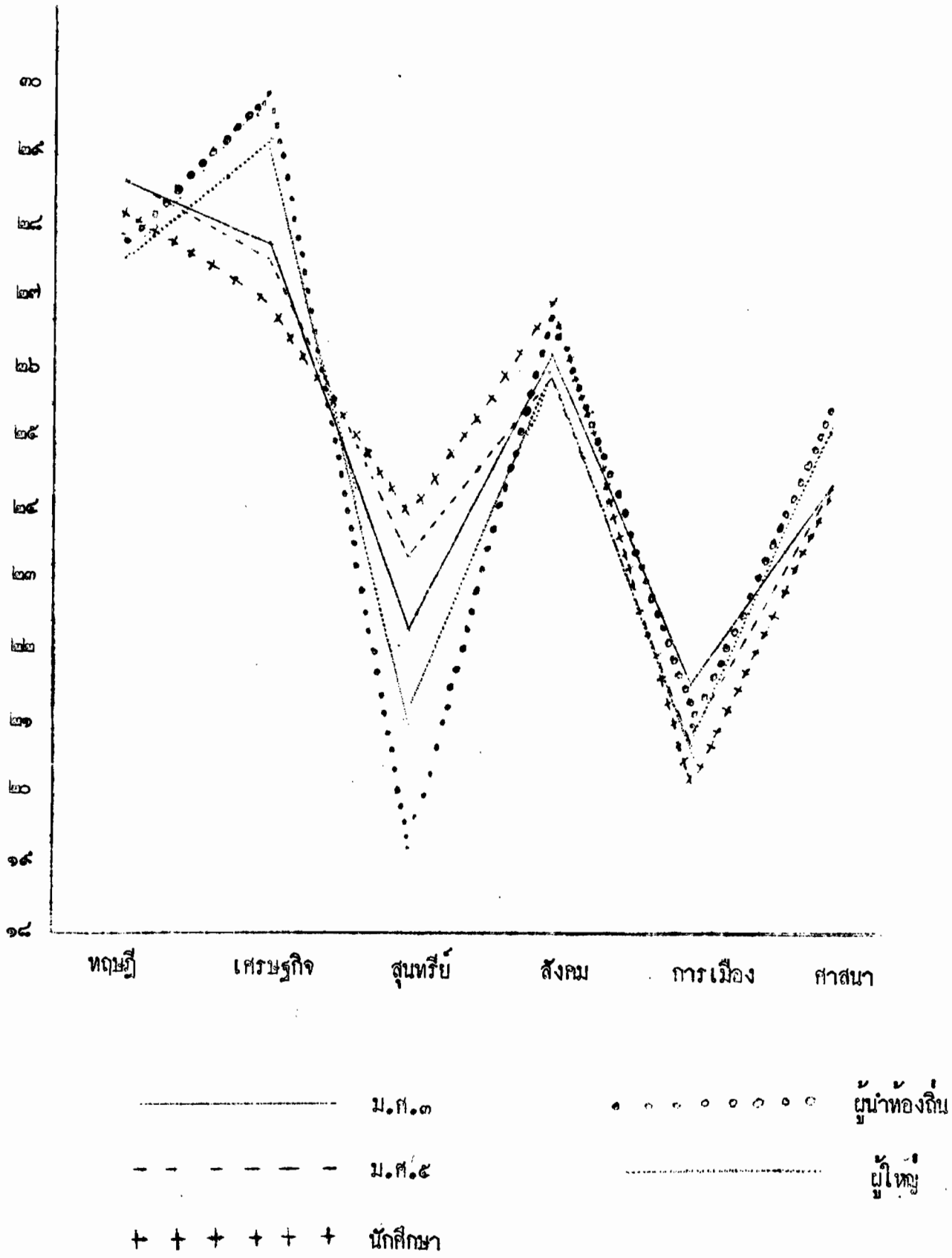
----- ภาคเหนือ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ๐ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- - - - - ภาคใต้ ภาคกลาง

ค่านิยมที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างภาค คือ ค่านิยมทางเศรษฐกิจ และทางสังคม

คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยมของภาคต่าง ๆ แสดงไว้ในตาราง ๓๗ ภาคผนวก

รูปที่ ๔ ภาพเปรียบเทียบค่านิยมส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจกับตัวแปรต่าง ๆ

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนความสนใจโดยพิจารณาตามความแตกต่างระหว่างภาค และตามความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษา ประชาชน สรุปได้ดังนี้

๑. ด้านเศรษฐกิจ เปลี่ยนไปตามภูมิภาค และตามประเภทกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๑ (ตารางที่ ๓๘ ภาคผนวก)

คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยมด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามภาคเรียงลำดับจากสูงสุดถึงต่ำสุดดังนี้

ภาคใต้ (๒๘.๕๖) ภาคกลาง (๒๘.๕๔) ภาคเหนือ (๒๗.๔๓) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๒๗.๒๘)

คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยมทางเศรษฐกิจ จำแนกตามกลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับจากสูงสุดถึงต่ำสุดดังนี้

กลุ่มผู้นำ (๒๘.๖๐) ประชาชนทั่วไป (๒๘.๑๑) ชั้นมศ.๓ (๒๗.๗๒) ชั้นมศ.๕ (๒๗.๕๒) และกลุ่มนักศึกษา (๒๖.๗๒)

จะเห็นว่ากลุ่มผู้นำท้องถิ่นและประชาชนทั่วไปมีความสนใจทางเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในหมู่นักเรียน นักศึกษา จะสังเกตได้ว่ายังมีการศึกษาสูงขึ้น จะมีความสนใจทางเศรษฐกิจลดลงตามลำดับ

๒. ด้านสุนทรียะ ไม่เปลี่ยนตามภาค แต่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงระดับ ๐.๐๑ (ตาราง ๔๐ ภาคผนวก)

การเปลี่ยนไปทางสุนทรียะในทิศทางตรงกันข้ามกับความสนใจทางเศรษฐกิจ กล่าวคือความสนใจทางสุนทรียะจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษา ดังนี้

ชั้นมศ.๓ (๒๖.๓๓) ชั้นมศ.๕ (๒๓.๑๕) และนักศึกษา (๒๓.๗๖) ส่วนกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำมีน้อยกว่ากลุ่มนักเรียน นักศึกษา ดังนี้ กลุ่มประชาชน ๒๐.๘๗
กลุ่มผู้นำ ๑๘.๑๐

๓. ด้านสังคม มีความแตกต่างกันตามภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ ๐.๐๕ (ตาราง ๔๑ ภาคผนวก) โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงสุด (๒๖.๕๕) รองลงมาตามลำดับคือ

ภาคกลาง (๒๖.๑๗) ภาคใต้ (๒๖.๑๕) และภาคเหนือคำสุด (๒๕.๕๖) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ

๔. ทหารการเมืองหรือทางอำนาจ พบว่ามีความแตกต่างกันตามประเภทกลุ่มตัวอย่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ (ตาราง ๔๒ ภาคผนวก) ในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ความสนใจลดลงเมื่อมีการศึกษาสูงขึ้น คะแนนของกลุ่มต่าง ๆ มีดังนี้

ชั้นมศ.๓ (๒๖.๒๖) ชั้นมศ.๕ (๒๐.๑๗) นักศึกษา (๑๕.๕๕)

ผู้ใหญ่ (๒๑.๒๑) และผู้นำ (๒๐.๕๓)

ความสนใจทางการเมืองหรืออำนาจไม่แตกต่างกันตามภาค

ส่วนค่านิยมทางวิชาการและทางศาสนา ไม่ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันตามภาค และตามกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลจริยธรรมกับความสนใจและคุณธรรม

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความสนใจแต่ละด้าน กับเหตุผลจริยธรรม ปรากฏว่า ค่านิยมส่วนบุคคลหรือความสนใจนี้มีความสัมพันธ์กับเหตุผลจริยธรรมไปในทิศทางที่ตรงกับความคาดหวัง กล่าวคือ จริยธรรมมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่านิยมทางเศรษฐกิจ และทางอำนาจ แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับค่านิยมทางวิชาการ ทางสังคม และค่านิยมทางศาสนา แต่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับค่านิยมดังกล่าวนี้ค่อนข้างน้อยมาก แต่เมื่อนำค่านิยม ๖ ประเภท และคุณธรรมสำคัญ ๒ ด้าน คือ คุณธรรมที่เน้นการปฏิบัติต่อตนเอง และคุณธรรมที่ปฏิบัติต่อผู้อื่น มาวิเคราะห์ร่วมกันในกลุ่ม เพื่อจะทราบว่าตัวแปรทั้ง ๘ ตัวนี้จะมีความสัมพันธ์ของคุณกับเหตุผลจริยธรรมมากน้อยเพียงไร โดยทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีสเตปไวส์ มัลติเปิล รีเกรสชัน (Stepwise Multiple Regression) พบว่าตัวแปรทั้ง ๘ นี้ มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมรวมกันร้อยละ ๑๖.๐๐ ดังจะเห็นได้จากตารางที่ ๑๔

ตารางที่ ๑๔

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณระหว่างจริยธรรมกับตัวแปรค่านิยมและคุณธรรม

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๖

ตัวแปรตาม เหตุผลจริยธรรม

ตัวแปร อิสระ

	MULTIPLIER	BETA
คุณธรรมเพื่อตน	๐.๐๖๘๐	๐.๐๔๔๒
ค่านิยมทางเศรษฐกิจ	๐.๑๐๕๓	๐.๑๓๑๖
ค่านิยมทางทฤษฎีความรู้	๐.๑๒๗๓	๐.๐๔๘๘
คุณธรรมเพื่อสังคม	๐.๑๔๑๔	๐.๐๖๓๐
ค่านิยมทางอำนาจ	๐.๑๕๓๑	๐.๐๘๐๒
ค่านิยมทางศาสนา	๐.๑๕๔๓	๐.๐๕๓๕
ค่านิยมทางสังคม	๐.๑๕๔๔	๐.๐๒๐๒
ค่านิยมทางสุนทรีย์	๐.๑๖๐๐	๐.๐๑๘๘

ค่านิยม "เป้าหมายชีวิต" กับเหตุผลทางจริยธรรม

เมื่อพิจารณาภาพรวมทั้งหมคจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนระดับชั้นมัธยม นักศึกษามหาวิทยาลัย และกลุ่มผู้ใหญ่ประชาชนทั่วไป ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมที่เป็นเป้าหมายชีวิตในเรื่องใคๆได้จากตาราง ๑๕ และรูปที่ ๕ จะเห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญแก่ค่านิยมเหล่านั้นมากที่สุด "การมีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ สะดวกสบาย" "ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว" "ความมีอิสระเสรีภาพ" ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่านิยมที่มุ่งเพื่อชีวิตส่วนตัวและครอบครัว ค่านิยมที่มีความสำคัญด้ลงมาได้แก่ "ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่" "ความมั่นคง ปลอดภัยของชาติ" "ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน" ส่วนค่านิยมที่มีความสำคัญน้อยที่สุดคือ "ชีวิตที่กระฉับกระเฉงตื่นเต้นเร้าใจ" "ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง" "โลกที่งกงามด้วยธรรมชาติและศิลปะ" ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นสิ่งไม่จำเป็นหรือเป็นส่วนเกินของชีวิต และที่น่าสนใจคือ คนไทยให้ความสำคัญน้อยมากกับค่านิยมทางศาสนา

ที่อยู่ในระดับความหลุดพ้น ส่วนค่านิยมที่มีความสำคัญรองสุดท้ายได้แก่ "การยอมรับนับถือตนเอง" "ความมีภูมิปัญญาเข้าใจโลกอย่างถ่องแท้" "การยอมรับการยกย่องนับถือจากสังคม" ค่านิยมที่อยู่ในอันดับกลาง ๆ ก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับคนใกล้เคียงคือ คู่ครอง เพื่อนสนิท และเกี่ยวกับความสำเร็จของชีวิต ความสุขและสนุกสนานของชีวิต อาจกล่าวโดยสรุปว่า เป้าหมายชีวิตของคนไทยเพื่อการมีชีวิตอยู่รอกอย่างมีความสุขสมบูรณ์ มีอิสระเสรี แล้วจึงคำนึงถึงประเทศชาติและคนอื่น ค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์มีความสำคัญน้อยกว่าค่านิยมทางวัตถุ

ความแตกต่างระหว่างภาคมีไม่มากนักจึงจะเห็นได้จากตาราง ๑๖ และรูปที่ ๖ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคใต้มีความแตกต่างกันในการให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะควกสบาย" และแตกต่างจากภาคกลางมากในการให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ" ซึ่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทั้งสองประการนี้น้อยกว่าภาคอื่น ๆ ดังกล่าว ภาคกลางให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทางศีลปะความงามมากกว่าภาคอื่น ๆ

ตารางที่ ๑๕

ค่า Media และตำแหน่งอันดับของค่านิยมพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด (N = 776)

ค่านิยม	Median	อันดับ
ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะควกสบาย	๔.๕	๑
ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว	๕.๓	๒
ความมีอิสระ เสรีภาพ	๖.๓	๓
ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่	๖.๖	๔
ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ	๖.๘	๕
ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกัน	๗.๕	๖
ทุกคน		
ความสงบสุขไม่มีความขัดแย้งภายในใจ	๗.๘	๗

คานียม	Median	อันดับ
ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคูครอง	๘.๓	๘
ความสำเร็จและชื่นชมในผลงานของตน	๘.๒	๘
ชีวิตที่สุขสบายมีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน	๑๐.๒	๑๐
โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและ	๑๐.๓	๑๑
การขัดแย้งใด ๆ		
มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง	๑๐.๓	๑๒
ความมีภูมิปัญญา เข้าใจชีวิตและโลกอย่าง	๑๑.๘	๑๓
ถ่องแท้		
การยอมรับนับถือตนเอง	๑๑.๘	๑๓
การยอมรับยกย่องจากสังคม	๑๒.๐	๑๔
ชีวิตมีภาระหนักแรง เต็มใจ	๑๒.๘	๑๖
ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง	๑๓.๐	๑๗
โลกที่สงบสุขด้วยธรรมชาติและศิลปะ	๑๓.๘	๑๘

กลุ่มตัวอย่าง ม.ศ.๓ ม.ศ.๕ นักศึกษาชั้นปีที่ ๒ ประชาชนทั่วไป และผู้นำในภูมิภาคทั้ง ๘

ตารางที่ ๑๖

ค่า Median และตำแหน่งอันดับค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคต่าง ๆ (N=776)

	ภาคเหนือ mdn.	ภาคใต้ mdn.	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ mdn.	ภาคกลาง mdn.	
ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย	๕.๑ (๑)	๓.๖(๑)	๖.๒(๓)	๔.๗(๑)	*+
ความเสมอภาคหรือความมีโอกาส เท่าเทียมกันทุกคน	๗.๘(๖)	๗.๕(๗)	๗.๑(๕)	๗.๗(๖)	
ชีวิตที่กระฉับกระเฉง คึกคัก เร้าใจ	๑๑.๘(๑๔)	๑๓.๒(๑๗)	๑๓.๖(๑๘)	๑๓.๘(๑๗)	
ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคล ในครอบครัว	๖.๐(๒)	๔.๖(๒)	๕.๓(๑)	๕.๓(๒)	
ความมีอิสระ เสรีภาพ	๖.๓(๓)	๕.๗(๔)	๖.๑(๒)	๗.๑(๔)	
ความสุขใจ ความพอใจในชีวิต ที่เป็นอยู่	๖.๘(๔)	๕.๖(๓)	๖.๒(๓)	๗.๕(๕)	
ความสงบสุขไม่มีความขัดแย้ง ภายในใจ	๘.๑(๓)	๗.๘(๖)	๗.๘(๖)	๘.๓(๘)	
ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคูครอง	๘.๗(๘)	๘.๖(๘)	๘.๐(๘)	๘.๑(๗)	
ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ	๗.๘(๕)	๖.๘(๕)	๗.๕(๗)	๕.๘(๓)	*+
ชีวิตที่สุขสบายมีความสุขสมาน เพิลิคเพิลิน	๘.๘(๑๐)	๘.๖(๑๐)	๑๑.๕(๑๒)	๑๐.๑(๑๑)	
ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง	๑๓.๖(๑๗)	๑๒.๒(๑๔)	๑๓.๐(๑๖)	๑๓.๕(๑๘)	
การยอมรับนับถือตนเอง	๑๒.๓(๑๖)	๑๑.๖(๑๓)	๑๑.๗ (๑๓)	๑๑.๘(๑๓)	
ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผล งานของคน	๘.๘(๕)	๘.๓(๕)	๘.๐(๕)	๘.๐(๕)	

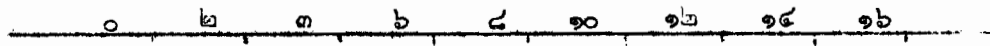
	ภาคเหนือ mdn.	ภาคใต้ mdn.	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ mdn.	ภาคกลาง mdn.	
การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม	๑๕.๗๐(๑๕)	๑๖.๓(๑๕)	๑๑.๘(๑๔)	๑๑.๘(๑๔)	
มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง	๑๐.๐(๑๑)	๑๑.๓(๑๑)	๑๑.๘(๑๑)	๑๐.๒(๑๒)	*
ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้	๑๐.๗(๑๓)	๑๒.๓(๑๕)	๑๑.๘(๑๔)	๑๒.๒(๑๕)	
โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและการขัดแย้งใด ๆ	๑๐.๒(๑๒)	๑๑.๕(๑๒)	๑๐.๖(๑๐)	๘.๒(๑๐)	
โลกที่คงความค้ำชูธรรมชาติและศิลปะ	๑๔.๑(๑๔)	๑๔.๘(๑๔)	๑๓.๐(๑๖)	๑๒.๘(๑๖)	**

กลุ่มตัวอย่าง น.ศ.๓, ม.ศ.๕, นักศึกษาชั้นปีที่ ๒, ประชาชนผู้ใหญ่,
และผู้นำในภูมิภาคทั้ง ๔

ตัวเลขในวงเล็บ คือ ตำแหน่งอันดับความสำคัญจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด

* นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

* * นัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย

ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน

ชีวิตที่กระฉับกระเฉง ตื่นเต้น เร้าใจ

ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว

ความมีอิสระ เสรีภาพ

ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่

ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ

ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคู่ครอง

ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

การยอมรับนับถือตนเอง

ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงานของตน

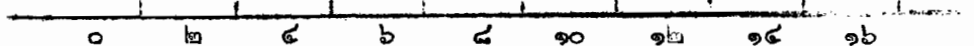
การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม

มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง

ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้

โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและความขัดแย้งใดๆ

โลกที่ง่อกง่อกว้างด้วยธรรมชาติและศิลปะ

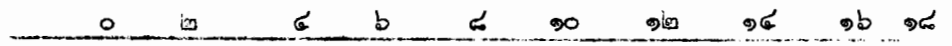
รูปที่ ๕

ภาพรวม (Profile) ค่านิยมเป้าหมายชีวิตของคนไทย

กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยม นักศึกษาและผู้ใหญ่ของภาคเหนือ ใต้ กลางและตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปที่ ๖ ภาพรวม ค่านิยมเป้าหมายชีวิตของกลุ่มตัวอย่างใน ๔ ภาค

Medians

ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ สะดวกสบาย

ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน

ชีวิตที่กระฉับกระเฉง ตื่นเต้น เร้าใจ

ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว

ความมีอิสระ เสรีภาพ

ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่

ความสงบสุข ไร้ความขัดแย้งภายในใจ

ความรักใคร่ เข้าใจกันดีกับคู่ครอง

ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

การยอมรับนับถือตนเอง

ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงานของตน

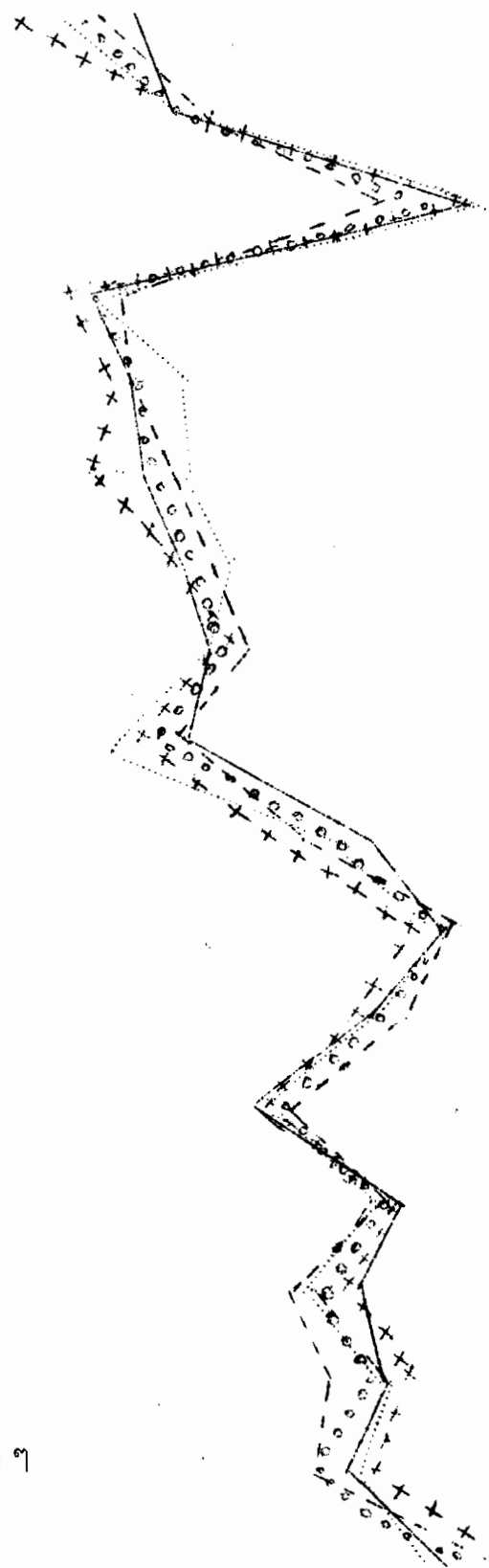
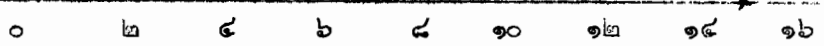
การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม

มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง

ความมีภูมิปัญญา เข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้

โลกที่ไม่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและการขัดแย้งใด ๆ

โลกที่พึ่งพิงอาศัยธรรมชาติและศิลปะ

x/

๑ ๒ ๑ ๑ ๑ ๑	กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
- - - - -	ภาคเหนือ
+ + + + +	ภาคใต้
_____	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
.....	ภาคกลาง

ค่านิยมของกลุ่มตัวอย่าง นักเรียน นักศึกษา กับประชาชน

ตารางที่ ๑๓

ค่า Median และตำแหน่งอันดับของค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างประเภทต่าง ๆ (N=776)

ค่านิยม	ม.ศ.๓ (N=196) Mdn.	ม.ศ.๕ (N=188) Mdn.	นศ.ปี ๒ (N=144) Mdn.	ประชาชน (N=170) Mdn.	ผู้นำ (N=78) Mdn.	
ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์และสะดวกสบาย	๔.๖(๑)	๕.๒(๑)	๔.๑(๖)	๓.๓(๑)	๓.๕(๑)	* *
ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน	๖.๕(๖)	๔.๓(๘)	๓.๗(๕)	๓.๔(๓)	๖.๕(๖)	
ชีวิตที่กระฉับกระเฉง คึกคัก เร้าใจ	๑๒.๔(๑๕)	๑๒.๓(๑๗)	๑๑.๔(๑๖)	๑๔.๑(๑๖)	๑๕.๑(๑๘)	*
ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว	๕.๓(๓)	๕.๕(๒)	๕.๕(๑)	๔.๔(๒)	๔.๓(๒)	
ความมีอิสระ เสรีภาพ	๕.๓(๒)	๖.๕(๔)	๖.๕(๒)	๓.๓(๖)	๕.๖(๔)	* *
ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่	๖.๒(๔)	๖.๑(๓)	๓.๒(๓)	๓.๔(๓)	๕.๓(๕)	
ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ	๔.๒(๓)	๔.๒(๓)	๓.๒(๓)	๓.๑(๕)	๔.๑(๔)	
ความรักใคร่ เข้าใจกันดีกับคูครอง	๔.๔(๔)	๕.๑(๑๐)	๕.๒(๑๐)	๖.๒(๔)	๓.๔(๓)	* *
ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ	๖.๒(๔)	๔.๑(๖)	๕.๑(๕)	๕.๐(๓)	๕.๐(๓)	* *
ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน	๕.๓(๕)	๔.๕(๕)	๑๐.๕(๑๔)	๑๐.๕(๑๐)	๑๐.๕(๑๑)	
ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง	๑๒.๑(๑๔)	๑๑.๕(๑๓)	๑๕.๓(๑๓)	๑๔.๑(๑๖)	๑๔.๓(๑๓)	*
การยอมรับนับถือตนเอง	๑๑.๕(๑๓)	๑๒.๑(๑๕)	๑๐.๖(๑๒)	๑๑.๓(๑๓)	๑๒.๕(๑๕)	

ค่านิยม	ม.ศ.๓ (N=196) Mdn.	ม.ศ.๕ (N=188) Mdn.	นศ.ปี๒ (N=144) Mdn.	ประชาชน (N=170) Mdn.	ผู้นำ (N=78) Mdn.
ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงาน ของตน	๕.๕(๑๐)	๓.๖(๕)	๕.๐(๘)	๕.๔(๘)	๕.๓(๑๐) *
การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม มีคุณภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง	๑๒.๕(๑๖)	๑๒.๓(๑๖)	๑๑.๓(๑๕)	๑๑.๓(๑๓)	๑๑.๘(๑๒) **
ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลก อย่างองแท	๑๐.๕(๑๒)	๑๐.๖(๑๑)	๘.๖(๓)	๑๑.๕(๑๒)	๑๒.๓(๑๖) * *
ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลก อย่างองแท	๑๒.๕(๑๓)	๑๒.๐(๑๔)	๑๐.๖(๑๒)	๑๒.๐(๑๕)	๑๑.๕(๑๓) * *
โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงคราม และการขัดแย้งใด ๆ	๕.๕(๑๐)	๑๐.๓(๑๒)	๕.๓(๑๑)	๑๑.๓(๑๑)	๕.๕(๘)
โลกที่คงงามด้วยธรรมชาติและศิลปะ	๑๓.๕(๑๘)	๑๕.๑(๑๘)	๑๔.๐(๑๘)	๑๔.๓(๑๘)	๑๒.๓(๑๘) * *

ตัวเลขในวงเล็บ คือ ตำแหน่งอันดับความสำคัญจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด

* นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

* * นัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

ความแตกต่างค่านิยมเป้าหมายชีวิตระหว่างกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มประชาชนทั่วไป จะพบมากกว่า ความแตกต่างระหว่างภาค จากตาราง ๑๗ จะเห็นว่า นักศึกษาให้ความสำคัญ แก่ค่านิยม "การมีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย" น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ ขณะที่กลุ่มอื่นให้ความสำคัญ เป็นอันดับหนึ่ง

ถ้าดูจากรูป ๗ จะเห็นได้ชัดว่า ค่านิยมของกลุ่มผู้ใหญ่และกลุ่มผู้นำจะแตกต่างจาก กลุ่มนักเรียน นักศึกษาในค่านิยม "การมีชีวิตที่ตื่นเต้น เร่าใจ" ซึ่งกลุ่มนักศึกษาให้ความสำคัญ มากที่สุด ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้นำให้ความสำคัญน้อยกว่ามาก กลุ่มผู้ใหญ่ผู้นำให้ความสำคัญ แก่ค่านิยม "ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคู่ครอง" "ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ" "การยอมรับ นับถือจากสังคม" มากกว่ากลุ่มนักเรียน นักศึกษา

นักศึกษาให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้" และ "การมีมิตรที่สนิทสนมอย่างแท้จริง" มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

นักเรียนชั้นม.ศ.๕ ให้ความสำคัญแก่ "ความสำเร็จและชื่นชมในผลงานของตน" และให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทางศาสนา "ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง" มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

ภาพรวม ค่านิยมเป้าหมายชีวิตของกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษาและประชาชน

Modlin ๗๐

๐ ๒ ๔ ๖ ๘ ๑๐ ๑๒ ๑๔ ๑๖ ๑๘

ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย

ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสดูเท่าเทียมกันทุกคน

ชีวิตที่กระฉับกระเฉง ตื่นเต้น เร้าใจ

ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว

ความมีอิสระ เสรีภาพ

ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่

ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ

ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคู่ครอง

ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

การยอมรับนับถือตนเอง

ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงานของตน

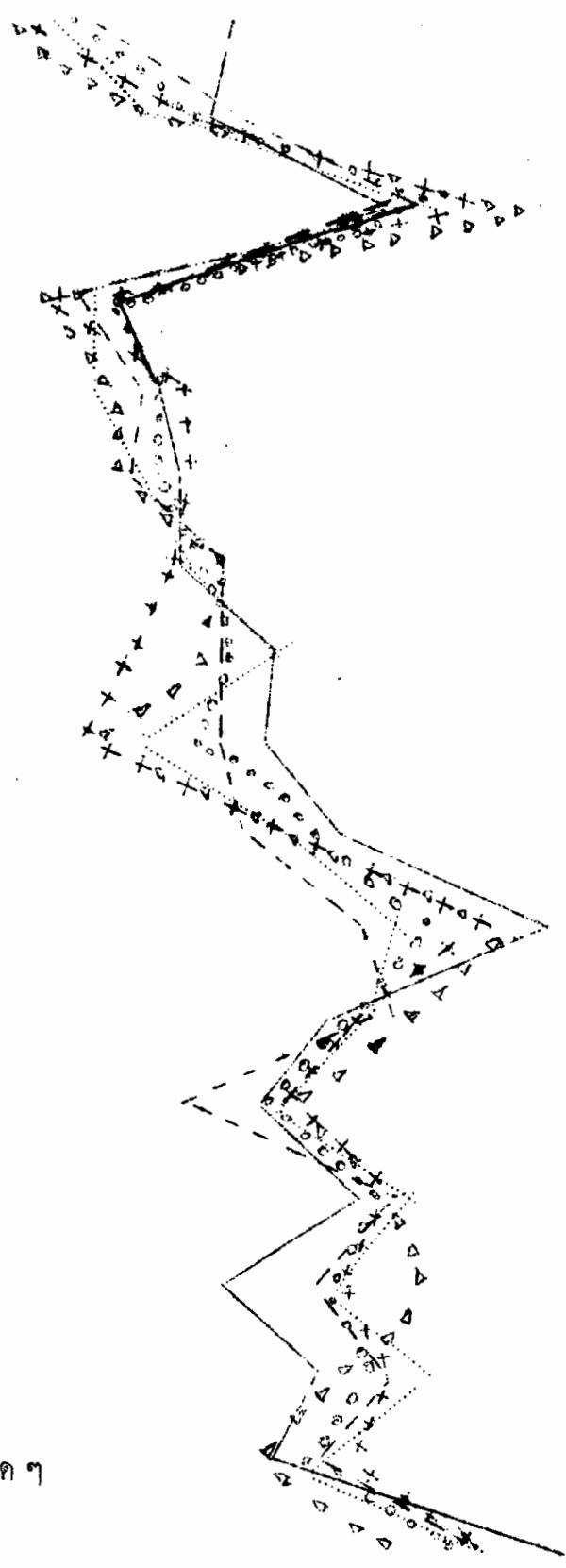
การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม

มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง

ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้

โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและการขัดแย้งใดๆ

โลกที่ง่อกงายด้วยธรรมชาติและศิลปะ

๐ ๒ ๔ ๖ ๘ ๑๐ ๑๒ ๑๔ ๑๖ ๑๘

๐ ๐ ๐ ๐ ๐	รวม	_____	พ.ศ. ๒๕๒๖
.....	ม.ศ.๓	+ + + +	ประชาชน
-----	ม.ศ.๕	◁ ◁ ◁ ◁	ผู้นำ

ค่านิยมเป้าหมายชีวิตของกลุ่มที่อยู่นอกเมืองและกลุ่มในเมือง
ตารางที่ ๑๘

ค่า *Mean* และตำแหน่งอันดับของค่านิยมของกลุ่มตัวอย่างในเมือง/นอกเมือง

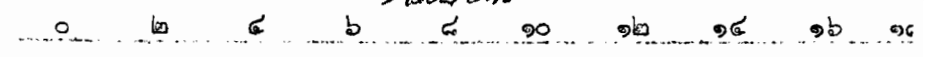
ค่านิยม	ในเมือง (N=271) Mdn.	นอกเมือง (N=283) Mdn.
ชีวิตที่สุขสมบรรพสะทกสบาย	๕.๑(๑)	๔.๑(๑)
ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน	๓.๕(๖)	๓.๓(๖)
ชีวิตที่กระฉับกระเฉง ตื่นเต้น เร้าใจ	๑๒.๐(๑๕)	๑๓.๓(๑๓)
ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว	๕.๒(๒)	๕.๓(๒)
ความมีอิสระ เสรีภาพ	๖.๒(๔)	๖.๕(๔)
ความพอใจ ในชีวิตที่เป็นอยู่	๖.๐(๓)	๓.๓(๕)
ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ	๕.๐(๗)	๓.๕(๘)
ความรักใคร่ เข้าใจกันก็กับคู่ครอง	๔.๓(๘)	๓.๓(๖)
ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ	๓.๔(๕)	๕.๔(๓)
ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนาน	๕.๖(๑๐)	๑๐.๐(๑๐)
เพื่อกเพื่อน		
ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง	๑๓.๐(๑๓)	๑๒.๐(๑๓)
การยอมรับนับถือตนเอง	๑๑.๓(๑๓)	๑๒.๓(๑๕)
ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงานของตน	๕.๔(๕)	๔.๔(๕)
การยอมรับยกย่อง นับถือจากสังคม	๑๑.๕(๑๔)	๑๒.๔(๑๖)
มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง	๑๑.๑(๑๒)	๑๑.๑(๑๒)

คำนิยาม	ในเมือง (N=271) Mdn.	นอกเมือง (N=283) Mdn.
ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกอย่าง ถ่องแท้	๑๒.๖(๑๖)	๑๒.๐(๑๔)
โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและ การชกแย้งใด ๆ	๑๐.๕(๑๑)	๑๐.๕(๑๑)
โลกที่ทำงานด้วยธรรมชาติ และศิลปะ	๑๔.๑(๑๘)	๑๔.๑(๑๘)

กลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่จำแนกตามในเมือง นอกเมือง คือ ๓๓.๓ ม.ศ. ๕
ประชาชนผู้ใหญ่

ตัวเลขในวงเล็บ คือ ตำแหน่งอันดับจากสำคัญที่สุด คือ เลข ๑ รองลงไป
เป็น ๒,๓.....

* นัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์และมีความสุข

ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน

ชีวิตที่กระฉับกระเฉง ตื่นเต้น เร้าใจ

ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว

ความมีอิสระ เสรีภาพ

ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่

ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ

ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคู่ครอง

ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

การยอมรับนับถือตนเอง

ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงานของตน

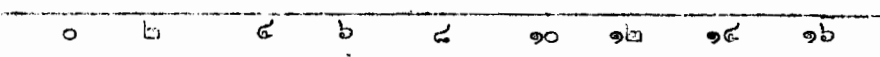
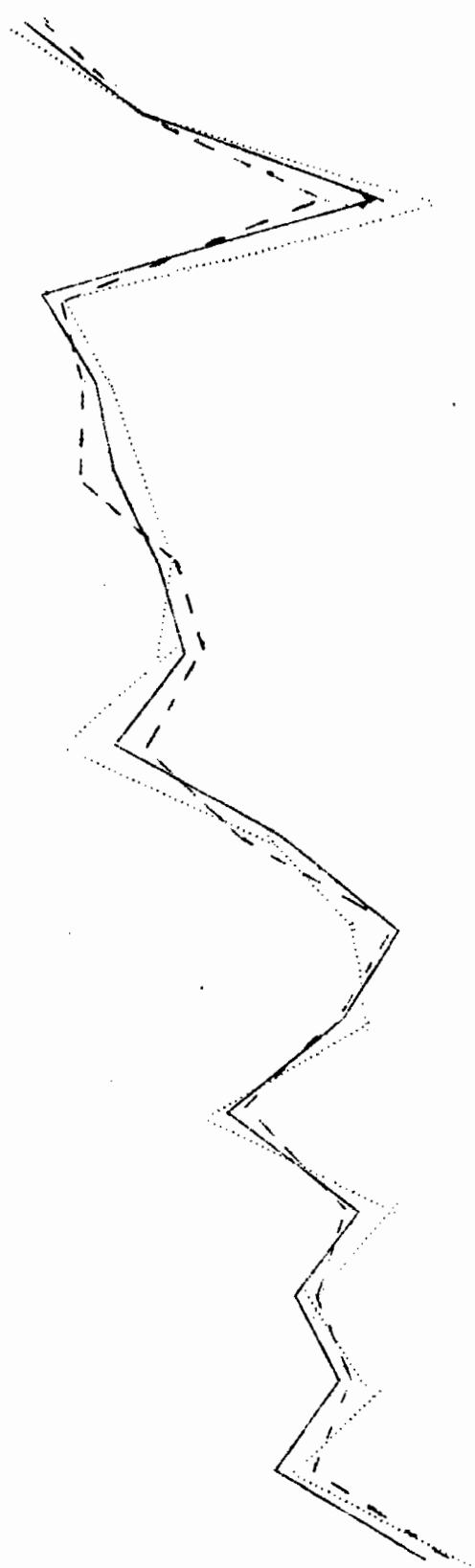
การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม

มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง

ความมีภูมิปัญญา เข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้

โลกที่มีสันติภาพ ปราศจากสงครามและการขัดแย้งใด ๆ

โลกที่คงความค้ำชูธรรมชาติและศิลปะ

--- รวม
- - - ในเมือง
..... นอกเมือง

ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างในเมืองและนอกเมืองแสดงในการให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีชีวิตที่ตื่นเต้น เร้าใจ" ซึ่งคนในเมืองให้ความสำคัญมากกว่าคนนอกเมือง และใน ค่านิยม "ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่" ซึ่งคนในเมืองให้ความสำคัญมากกว่า เช่นกัน แต่คนนอกเมืองให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ" สูงกว่า คนในเมือง ความแตกต่างในการให้ความสำคัญ **ค่านิยมที่ ๓** ประการนี้ มีระดับนัยสำคัญ ที่ ๐.๐๕ ส่วนค่านิยมค่านอื่น ๆ ไม่ปรากฏว่ากลุ่มทั้งสองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ค่านิยมที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเหตุผลทางจริยธรรม

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม กับเหตุผลจริยธรรมนี้มีค่านิยม ๕ ประการที่ได้ถูกคัดเลือกนำมาวิเคราะห์คือ ค่านิยมที่จัดว่าเป็นตัวแทนของกลุ่ม ค่านิยมที่มีความสำคัญในระดับต่าง ๆ กัน โดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้ตามตาราง ๑๕ นอกจากนั้นยังได้เลือกค่านิยมบางประการที่เห็นว่าน่าจะเป็นรากฐานของการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ค่านิยมที่เลือกมาดังนี้

ถ้ามีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย

ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน

ความสงบสุขไม่มีความขัดแย้งภายในใจ

ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ

ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

การยอมรับนับถือตนเอง

การเป็นที่ยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม

โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและการขัดแย้งใดๆ

โลกที่คงความด้วยธรรมชาติและศิลปะ

การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมแต่ละค่านิยมกับเหตุผลทางจริยธรรมทำโดยใช้วิธีการของไคสแควร์ และการหาค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ออกแบบสอบถามทั้ง ๒ ชุด นี้ได้นำมาจำแนกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มผู้มีคะแนนต่ำ (ตั้งแต่ ๒๕๐ - ๓๔๙) จัดอยู่ในจริยธรรมขั้น ๓ และกลุ่มคะแนนปานกลาง (๓๕๐ - ๔๔๙) จัดอยู่ในขั้น ๔ และกลุ่มคะแนนสูง (๔๕๐ - ๕๔๙) ขั้น ๕ และแต่ละกลุ่มก็ถูกจำแนกความถี่ตามคะแนนที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมเป็นอันดับต่าง ๆ คือ

ถ้าให้อันดับ ๑, ๒, ๓ จัดว่าให้ความสำคัญมาก

ถ้าให้อันดับ ๔, ๕, ๑๐ จัดว่าให้ความสำคัญปานกลาง

ถ้าให้อันดับ ๑๒, ๑๗, ๑๘ จัดว่าให้ความสำคัญน้อย

ผลจากการทดสอบค่าไคสแควร์ ปรากฏว่าค่านิยมที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเหตุผลทางจริยธรรมในระดับนัยสำคัญที่ .๐๐๑ มีดังนี้

๑. "การมีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย" มีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมร้อยละ ๒๐ (Contingency Coefficient = 20) กล่าวคือผู้มีคะแนนจริยธรรมทำให้ความสำคัญแก่ค่านิยมเรื่องนี้เป็นจำนวนเปอร์เซ็นต์สูงกว่าผู้มีคะแนนจริยธรรมสูงและจริยธรรมระดับปานกลาง จำนวนเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีคะแนนจริยธรรมสูง ปานกลางต่ำ ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้เป็นอันดับแรก ๆ ๕๐.๐, ๖๑.๕ และ ๘๐.๘ ตามลำดับ (ตาราง ๑๕)

๒. "ความสงบสุขไม่มีความขัดแย้งภายในใจ" มีความสัมพันธ์ทางตรงกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมร้อยละ ๑๗ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีคะแนนจริยธรรมสูงปานกลาง ต่ำ ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้เป็นอันดับแรก ๆ จำนวน ๘๒.๕, ๗๖.๒ และ ๒๐.๖ ตามลำดับ (ตาราง ๒๐)

๓. "ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง" มีความสัมพันธ์ทางตรงกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมร้อยละ ๑๔ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีคะแนนจริยธรรมสูง ปานกลางและต่ำ ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้เป็นอันดับแรก ๆ ดังนี้ ๒๐.๐, ๑๗.๐ และ ๑๔.๔ ตามลำดับ (ตาราง ๒๑)

๔. "การยอมรับนับถือตนเอง" มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลทางจริยธรรม ร้อยละ ๑๒ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีคะแนนจริยธรรม สูง ปานกลาง ต่ำ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้เป็นอันดับแรก เป็น ๒๔.๐, ๑๑.๔ และ ๗.๕ ตามลำดับ (ตาราง ๒๒)

๕. "โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและข้อขัดแย้งใดๆ" มีความสัมพันธ์ทางตรงกับการให้เหตุผลทางจริยธรรมร้อยละ ๒๑ จำนวนเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีคะแนนจริยธรรมสูง ปานกลาง ต่ำ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนี้เป็นอันดับแรก ๆ เป็น ๘๗.๘, ๓๕.๕ และ ๒๕.๕ ตามลำดับ (ตาราง ๒๓)

ค่านิยม "ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน" กับค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ" มีความสัมพันธ์กับเหตุผลทางจริยธรรมในระดับนัยสำคัญที่ .๐๕ และมีค่าสัมประสิทธิ์

Contingency ไม่ถึงร้อยละ ๑๐ (ตาราง ๒๔ และ ๒๕) ส่วนค่านิยม "การเป็นที่ยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม" และ "โลกที่คงความก้าวหน้าและสันติ" ไม่มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลต่างจริยธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ความสัมพันธ์ระหว่างการให้เหตุผลทางจริยธรรมกับค่านิยม เป้าหมายชีวิตดังกล่าวเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าเครื่องวัดการวัดเหตุผลทางจริยธรรมนี้เป็นที่น่าเชื่อถือได้ สอดคล้องตามแนวทฤษฎีของ โกลเบิร์ก จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมสูง เป็นผู้ที่แสวงหาความสงบสุขภายในจิตใจของตนเองและ

สันติภาพของโลก เป็นผู้ที่ยอมรับนับถือตนเอง และไม่ให้ความสำคัญกับค่านิยมทางวัตถุมาก

ตารางที่ ๑๕

จำนวนความดีและเปอร์ดเซนต์ ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะควดสบาย" มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

ระดับเหตุผลจริยธรรม		ให้ความสำคัญ			รวม
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ (๒๕๐ - ๓๔๕)	n	๔๖	๑๕	๖	๖๗
	%	๘๐.๘	๑๘.๐	๘.๖	๑๐๐.๐
ปานกลาง (๓๕๐ - ๔๔๕)	n	๑๗๔	๖๓	๕	๒๔๒
	%	๖๑.๕	๒๒.๘	๑.๗	๑๐๐.๐
สูง (๔๕๐ - ๕๔๕)	n	๑๘	๕	๕	๒๘
	%	๕๐.๐	๑๔.๓	๑๕.๗	๑๐๐.๐
รวม	n	๒๓๘	๘๓	๑๖	๓๓๗
	%	๖๕.๖	๒๔.๖	๔.๘	๑๐๐.๐

CHI SQUARE = 17.63 df = 4 p < .001

CONTINGENCY COEFFICIENT = 0.20

ตารางที่ ๒๐

จำนวนความถี่และเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ
 ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความสงบสุขไม่มีความขัดแย้งภายในใจ"
 มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

ระดับเหตุผลจริยธรรม		ให้ความสำคัญ			รวม
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ	n	๑๔	๔๓	๑๑	๖๘
	%	๒๐.๖	๖๓.๒	๑๖.๒	๒๓.๓
ปานกลาง	n	๗๑	๘๔	๓๑	๑๘๖
	%	๓๖.๒	๔๘.๐	๑๕.๘	๖๗.๑
สูง	n	๑๒	๑๐	๖	๒๘
	%	๔๒.๘	๓๕.๗	๒๑.๕	๙.๖
รวม	n	๙๗	๑๔๗	๔๘	๒๙๒
	%	๓๓.๒	๕๐.๓	๑๖.๕	๑๐๐.๐

CHI SQUARE = 8.71 df = 4 p < 0.001

CONTINGENCY COEFFICIENT = 0.17

ตารางที่ ๒๑

จำนวนความถี่และเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้ให้เหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ
ที่ให้ค่าความสำคัญแก่ก่านิยม "ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง"
มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

ระดับเหตุผลจริยธรรม		ให้ค่าความสำคัญ			รวม
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ	n	๑๔	๓๐	๕๓	๙๗
	%	๑๔.๕	๓๐.๙	๕๔.๖	๒๓.๕
ปานกลาง	n	๔๖	๕๓	๑๗๑	๒๗๐
	%	๑๗.๐	๑๙.๖	๖๓.๓	๖๕.๕
สูง	n	๙	๕	๓๑	๔๕
	%	๓๐.๐	๑๖.๖	๖๘.๙	๑๐.๙
รวม	n				
	%				

CHI SQUARE = 8.63 df = 4 p < .001

CONTINGENCY COEFFICIENT = 0.14

ตารางที่ ๒๒

จำนวนความถี่และเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ
 ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การยอมรับนับถือตนเอง"
 มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

ระดับเหตุผลจริยธรรม		ให้ความสำคัญ			รวม
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ	n	๖	๓๓	๔๑	๘๐
	%	๗.๕	๔๑.๓	๕๑.๓	๒๖.๑
ปานกลาง	n	๒๓	๔๔	๘๐	๒๐๒
	%	๑๑.๔	๕๔.๐	๓๔.๖	๖๕.๘
สูง	n	๖	๑๒	๗	๒๕
	%	๒๔.๐	๔๘.๐	๒๘.๐	๘.๑
รวม	n	๓๕	๑๔๔	๑๒๘	๓๐๗
	%	๑๑.๔	๔๖.๘	๔๑.๗	๑๐๐.๐

CHI SQUARE = 8.38 df = 4 p < .001

contingency coefficient = 0.16

จำนวนความถี่และเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ
 ที่ให้ความสำคัญแก่คำนิยาม "โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและข้อขัดแย้งใด ๆ"
 มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

	ระดับเหตุผลจริยธรรม		ให้ความสำคัญ			รวม
			มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ	n	๒๕	๒๔	๔๘	๙๗	
	%	๒๕.๕	๒๔.๕	๕๐.๐	๒๕.๐	
ปานกลาง	n	๑๐๔	๖๑	๙๖	๒๖๑	
	%	๓๙.๕	๒๓.๒	๓๗.๓	๖๔.๔	
สูง	n	๒๖	๑๒	๗	๔๕	
	%	๕๗.๘	๒๖.๗	๑๕.๖	๑๑.๑	
รวม	n	๑๕๕	๙๗	๑๕๑	๔๐๓	
	%	๓๘.๒	๒๓.๘	๓๗.๘	๑๐๐.๐	

CHI SQUARE = 18.72 df = 4 p < .001

CONTINGENCY COEFFICIENT = 0.21

ตารางที่ ๒๔

จำนวนความถี่และเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้เป็นเหตุคุณจริยธรรมระดับต่าง ๆ
 ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน"
 มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

ระดับเหตุคุณจริยธรรม		ให้ความสำคัญ			รวม
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ	n	๔๖	๒๕	๒๐	๙๑
	%	๕๐.๕	๒๗.๕	๒๒.๐	๒๕.๖
ปานกลาง	n	๑๐๐	๗๔	๕๖	๒๓๐
	%	๔๓.๕	๓๒.๒	๒๔.๓	๖๔.๘
สูง	n	๑๓	๑๔	๗	๓๔
	%	๓๘.๒	๔๑.๒	๒๐.๖	๕.๖
รวม	n	๑๕๙	๑๑๓	๘๓	๓๕๕
	%	๔๔.๘	๓๑.๘	๒๓.๔	๑๐๐.๐

CHI SQUARE = 2.85 df = 4 p < .05

CONTINGENCY COEFFICIENT = 0.09

ตารางที่ ๒๕

จำนวนความถี่และเปอร์เซ็นต์ของกลุ่มผู้มีเหตุผลจริยธรรมระดับต่าง ๆ
ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ"
มาก ปานกลาง และน้อย ตามลำดับ

ระดับเหตุผลจริยธรรม		ให้ความสำคัญ			รวม
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
ต่ำ	n	๖๑	๓๐	๒๒	๑๑๓
	%	๕๔.๐	๒๖.๕	๑๙.๕	๒๗.๔
ปานกลาง	n	๑๓๔	๗๕	๕๐	๒๕๙
	%	๕๑.๗	๒๘.๐	๑๘.๓	๖๒.๙
สูง	n	๒๔	๑๓	๓	๔๐
	%	๖๐.๐	๓๒.๕	๗.๕	๙.๗
รวม	n	๒๑๙	๑๑๘	๗๕	๔๑๒
	%	๕๓.๒	๒๘.๖	๑๘.๒	๑๐๐.๐

CHI SQUARE = 3.64 df = 4 p < 0.05

CONTINGENCY COEFFICIENT = 0.09

สรุป อภิปราย เสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยที่ได้เสนอไว้ในบทที่ ๕ ทั้ง ๒ ตอน โดยจะพยายามตอบคำถามการวิจัยทั้ง ๑๐ ข้อ ที่ได้ตั้งไว้ในบทที่ ๑ ดังนี้

๖.๑ แนวการใช้เหตุผลและการตัดสินใจทางจริยธรรมของคนไทย

คำถามข้อ ๑ เกี่ยวกับว่า แนวทางการตัดสินใจและการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาจริยธรรม นั้นเป็นอย่างไร สำหรับคนไทยกลุ่มระดับอายุการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งได้เสนอไว้ในบทที่ ๕ ตอนนี้ ในบทนี้จะสรุป แนวคำตอบในแต่ละประเด็นอีกครั้งหนึ่งดังนี้

ประเด็นการกระทำผิดกฎหมายการขโมยกับการช่วยชีวิตมนุษย์ให้พ้นจากความตาย ในกลุ่มของเด็กเล็ก ยังยึดมั่นในกฎหมาย เพราะเกรงกลัวบทลงโทษและต้องการเป็นเด็กดีไม่มีนิสัยขโมย เด็ก ๆ ไม่ค่อยแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้ช่วยและความรู้สึกของสามี ส่วนในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมซึ่งเป็นวัยรุ่น ได้แสดงความเห็นออกเห็นใจผู้เป็นสามีที่มีความรักภรรยาและคำนึงถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของสามีที่มีต่อภรรยา แต่ยังคงให้ความเคารพกฎหมาย เห็นว่าการทำโทษตามกฎหมายจำเป็นต้องคงไว้ กลุ่มนักศึกษาได้แสดงถึง คุณธรรมตามลักษณะที่เคยแสดงออกในเรื่องอื่น ๆ เห็นความสำคัญคุณค่าชีวิตของมนุษย์ คุณค่าความรักระหว่าง สามีและภรรยาและเห็นว่าการพิจารณาตัดสินโทษตามกฎหมายควรจะมีการลดหย่อนและคำนึงถึงเจตนาด้วย

ในกลุ่มประชาชนทั่วไปยังมีความเกรงกลัวกฎหมาย เกรงครีดีในศีลธรรม คำนึงถึงโทษ ถึงความเดือดร้อนที่จะตามมาแก่ครอบครัวในภายหลัง ในกลุ่มผู้นำท้องถิ่น มีความรู้สึกเห็นออกเห็นใจในความรักสามี ภรรยา และยกย่องว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นการทำถูกต้องในแง่ของมนุษยธรรม แต่ในชีวิตของตนจะไม่ทำ เพราะเกรงว่าจะก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่นภายหลัง ในกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่ยังคงเกรงครีดีในกฎหมาย ศีลธรรม มีพระภิกษุสงฆ์บางองค์ที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่ม เพราะคำนึงถึงคุณค่าของชีวิตคนซึ่งถ้ามีชีวิตต่อไปก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและเห็นว่ากฎหมายที่ดีต้องคำนึงถึงมนุษยธรรมด้วย มิฉะนั้นไม่ควรนำมาใช้กับ สังคม

ทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิคล้ายกัน เห็นว่าเมื่อไม่ทางเลือกอื่น ก็จำเป็นต้องขโมยแม้ว่าจะผิด กฎหมาย และจะต้องถูกพิจารณาโทษแต่ก็เลือกการกระทำที่เห็นแก่มนุษยธรรม และเห็นว่ากฎหมายควรลดหย่อน โทษ ให้พิจารณาถึงเหตุผล สถานการณ์แวดล้อมประกอบด้วย จากคำตอบในเรื่องนี้ เราจะมองเห็นได้ว่าการศึกษาคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทัศนะของบุคคลแตกต่างกัน ผู้มีการศึกษาสูงจะคำนึงถึงคุณธรรมมากขึ้น จะเข้าใจในแก่นแท้ของกฎหมาย จะปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีเหตุผลไม่ใช่อายางงมงาย สำหรับเรื่องอายุนั้นอาจมีส่วนเกี่ยวข้อง ขณะที่ยังอยู่ในวัยเด็กนักเรียนแต่เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่แล้ว การศึกษาและประสบการณ์

ป็นอิทธิพลมากกว่านี้ เราจะเห็นได้ในทัศนคติที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มผู้ใหญ่ประชาชนทั่วไปกับกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกับกลุ่มของนักศึกษา

ประเด็นแพทย์ชุมชนวิดิคผู้ป่วยเพื่อใหพบนจากความทุกข์ทรมาณเร็วขึ้น

ในกลุ่มเด็กอายุน้อยชั้นประถม ๔ เห็นว่าการมีชีวิตอยู่อย่างใบไม้มีความสุข อย่างเจ็บปวดทรมานรายก็ใบควรรอย อดตายเสียดีกว่าเพื่อจะได้พ้นทุกข์ เด็ก ๆ ยังไม่ค่อยตระหนักในความผิดของหมอ เห็นว่าการทำตาชูป่วยหรือเป็นการช่วยหรือ แต่ในกลุ่มนักเรียนมัธยมขึ้นไป ทัศนคติในหน้าที่ การรักษاجرยาบรรณของหมอ และทัศนคติถึงความผิดทางกฎหมาย กลุ่มนี้กลับมีความคิดเห็นลึกซึ้งต่อไปอีก นอกจากจะตระหนักถึงกฎหมาย จรรยาแพทย์ แต่ยังมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจในความทรมานรายของผู้เจ็บ คิดว่าผู้เจ็บควรมีสัทธิศักดิ์สิทธิ์ของตัวเองว่าจะอยู่หรือจะตาย คุณค่าของชีวิตขึ้นอยู่กับ การเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้นำชนบท เห็นว่า การฆ่าคนไปวาทกรรมใดก็ตามเป็นบาปผิดศีล ผิดกฎหมาย ผิดจรรยาแพทย์ เป็นการกระทำที่ทารุณโหดร้าย การฆ่าสัตว์เลี้ยงลูกใบควรรพ หมอใบควรรใจอ่อนใบควรร เชื้อคนป่วย ควรใช้วิจารณญาณของตนเอง กลุ่มพระภิกษุสงฆ์มีแนวคิดคล้าย ๆ กัน เห็นว่าชีวิตคน สัตว์ มีคุณค่า การมีชีวิตอยู่อีก ๒ เดือน ก็ยังมีคุณค่า ทำให้เรียวแรรูความจริงของชีวิต อาจเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ และในกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ยังให้ข้อเสนอแนะการให้ผู้ป่วยขมิใจ ปัสสาวะ และฟังพระเทศน์ ซึ่งเป็นประเพณีของชาวพุทธที่หากันในชนบทอย่าง เตรงครัดที่มี การนิมนต์พระบาทเทศน์ให้คนใกล้จะตายฟัง สำหรับทัศนคติของผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่ก็เห็นว่าใบควรรพแต่มีบางท่านที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้ป่วยและเห็นว่าผู้ป่วยน่าจะป็นสิทธิศักดิ์สิทธิ์ของตัวเอง แต่บางคนก็เห็นว่า การมีชีวิตอยู่คือ บาปตนเองจะไม่ประสงค์แต่ถ้าผู้อื่นญาติมิตร ยังมีชีวิตอยู่ก็ควรจะมีชีวิตอยู่ต่อไป

แนวคำตอบของคนไทย โดยทั่วไปในเรื่องนี้มีความแตกต่างอย่างจากแนวคำตอบของฝรั่ง รู้สึกว่า คนไทยยอมรับกฎธรรมชาติของชีวิต เห็นว่าชีวิตเป็นทุกข์ตายแล้วหมดทุกข์ แต่ไม่ยอมรับหลายชีวิตปล่อยให้ไปตามธรรมชาติ ตามกรรมเวร มีภาพพจน์ที่ดีคือหมอมอบความไว้วางใจต่อหมอ ส่วนทัศนคติการทำโทษประหารชีวิตส่วนใหญ่ยังเห็นว่าโทษประหารชีวิตยังคงมีไว้สำหรับกรณีที่ทำความผิดร้ายแรง ผิดกฎหมาย คิดทรมานต่อประเทศชาติควรถูกทำโทษประหารชีวิต แต่ในกลุ่มผู้มีการศึกษาสูง เห็นว่าการกบฏอาจเป็นการกระทำเพื่อเจตนาดีต่อประเทศชาติจึงไม่ควรลงโทษประหารชีวิต

ประเด็นการกระทำหน้าที่ของพลเมืองดี

ในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมเห็นว่าพลเมืองดีคือองแจ่งสำรวจอาชีพนักโทษผู้หนึ่งหนัก โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ส่วนการตัดสินพิจารณาทนายให้ป็นอำนาจของศาล ไม่มีข้อโต้แย้งใด ๆ แต่ในกลุ่มเด็กโต

และกลุ่มของนักศึกษาเห็นว่า การปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่นั่นต้องมีเหตุผล มีการพิจารณาเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่นในกรณีของพิมพ์ใบสมัครแจ้ง เพราะเรารู้เหตุผลการกระทำของเธอ และเธอได้รับโทษพอสมควร เธอได้กลับตัวและได้ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม จึงไม่สมควรให้เธอได้รับโทษอีก และแสดงทัศนคติว่ากฎหมายน่าจะมีการลดหย่อนโทษและพิจารณาโทษให้เบาที่สุด

สำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้นำในชนบทยังเห็นความสำคัญต่อการให้ความร่วมมือกับตำรวจและกลัวความผิดกฎหมายไม่แจ้ง ส่วนการจะตัดสินพิจารณาโทษหนักหรือไม่นั้น ขอบให้เนรอนาจารย์ของศาล ไม่แสดงความคิดเห็นของตนเอง สำหรับกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ ๗ องค์ใน ๑๘ องค์ ที่ยังคงการปฏิบัติเคร่งครัดตามกฎหมาย แต่อีก ๑๑ องค์ เน้นถึงการไว้วิจรรย์ญาณ ใช้ปัญญาไตร่ตรองสถานการณ์ให้เหมาะสมสบายภาวะ โอกาสให้พิจารณาถึงสภาพแวดล้อม สันดาน ความดีของผู้ทำผิด และเห็นว่ากฎหมายควรลดหย่อนโทษ

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหญิง เห็นว่าไม่สมควรอย่างยิ่ง เพราะการทำให้โทษหนักครั้งแรกก็เป็น การไม่ยุติธรรมแล้ว และเห็นว่าสถาบันทางกฎหมายและสังคมก็ไปคอยเป็นพยานเรื่อถือ และยุติธรรม ฉะนั้น จึงให้ความสำคัญแก่การไร้เหตุผล วิจรรย์ญาณ ของคนมากกว่า เป็นแนวความคิดที่ก้าวหน้าแสดงความเชื่อมั่นในตนเองสูง ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ พิจารณาถึงความดีของพิมพ์ การกลับตัว และสภาพแวดล้อมบังคับให้ เธอทำผิดก็เห็นว่า การปฏิบัติคนเป็นพลเมืองก็ต้องใช้วิจรรย์ญาณ ประกอบ แค้นตรงคุณาธิทานหนึ่งให้เหตุผล เพื่อความปลอดภัยของตนเอง คำนองไปควรบุงเรื่อผู้อื่นโดยเฉพาะความเป็นเพื่อนกัน ซึ่งอาจจะ เป็นเหตุผล ที่จริงใจของคนส่วนใหญ่ควย

ประเด็นเกี่ยวกับขอบเขตสิทธิและหน้าที่ของบิดาและบุตร

แนวคำตอบในปัญหาจริยธรรมเรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ เฉพาะของคนไทยที่แตกต่างจาก วัฒนธรรมของชาวตะวันตก คือการยึดมั่นในบทบาทของบุตรต่อบิดามิ้ง เกิดเกล้า ที่จะคงมีความกตัญญู เสียสละ และยอมแทนบุญคุณ โดยในคำนี้ว่าบิดาจะตีหรือขัง และไม่คำนึงถึงสิทธิของตนในทรัพย์สินที่บิดายินยอมให้ใน ตอนแรก นักเรียนชั้นประถม ชั้นมัธยมส่วนใหญ่จะไปปฏิเสธที่จะได้เงินแก่บิดาแม้จะรู้ว่าการกระทำของบิดา เป็นการผิดสัญญา แต่เขาตระหนักในความกตัญญูมากกว่าในกลุ่มของนักศึกษามีแนว โน้มที่จะปฏิเสธมากขึ้น โดย คำนึงถึงสิทธิอันชอบธรรมของบิดาและให้ความสำคัญกับการรักษาสัญญาที่ตนกับเขื่อนได้ตกลงกันแล้ว และที่บิดา ได้ตกลงกับตนแล้ว และตระหนักในหน้าที่ของผู้เป็นบิดาที่จะต้องเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่บุตร

ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ประมาณทั่วไปและผู้นำในท้องถิ่นกระหน่ำโจมตีหาข้อหาของผู้เป็นบิดาที่ไม่ควร
เบียดเบียนลูก และจะคงรักษาสัญญาที่ให้ไว้กับลูกเพื่อการ เป็นแบบอย่างที่ดี พระภิกษุสงฆ์เสนอแนะให้มีการ
รวมชอมกันระหว่างพ่อกับลูก

บุรุษกลุ่มผู้เน้นในการเคารพสิทธิของกันและกันและเห็นว่าลูกควรปฏิเสธและพอใจควรขบเหง
น้ำใจลูก แคมบางท่านก็ยังเน้นในหน้าที่ความรับผิดชอบของลูกแบบว่าพอจะทำผิด

ความแตกต่างระหว่างเด็กผู้ใหญ่ในการตอบปัญหานี้เห็นได้จากความเข้าใจในเรื่องของ
สัญญา และการตระหนักในสิทธิอันชอบธรรมของลูก และในกลุ่มของผู้ใหญ่ยัง เน้นถึงความสัมพันธ์ ความรัก
ระหว่างพ่อลูก ซึ่งเป็นเหตุผลอีกข้อหนึ่งที่ลูกจะต้องพิจารณาตัดสินเองว่าจะให้พอหรือไม่ให้
ประเด็นเกี่ยวกับการข โยขกับการหลอกลวง

แนวคำตอบของคนไทยในเรื่องนี้ก็สอดคล้องกับทฤษฎีของ โคล เบิร์ก คือ เด็ก ๆ ตัดสินการ
ทำความคิดจากสิ่งที่เห็นได้ จากผลเสียหายทางวัตถุ จากการกระทำที่บุตรลูกออกอาจ เช่นการข โยขจากร้าน
เมื่อโตขึ้นค่อยคำนึงถึงผล เสียทางค่านจิตใจ สงสารคนชราคนใจบุญ เมื่อขึ้นโตขึ้นอีกก็จะพิจารณาคำกฏหมาย
ตามเจตนา มักจะตัดสินว่าทำการข โยขกับการหลอกลวงผิดทั้งคู่ เพราะ เป็นการกระทำที่มีเจตนาไปดี หุจริต
ทั้งคู่ส่วนการตัดสินโทษนั้น คนไทยยอมรับในอำนาจของศาลของกฎหมายที่คิดว่า จะลงโทษการข โยขมากกว่า
เพราะมีหลักฐาน และเป็นการกระทำที่รุนแรงอาจนำไปสู่การฆ่ากัน เน้นในสิทธิในทรัพย์สิน

แนวคำตอบของคนไทยที่แปลไปวางของราวตะวันตก ก็เกี่ยวข้องกับความรู้สึกของชาวตะวันตก
ไทยไม่ได้แสดงความขบเหงในความใจดีหรือใจบุญของคนแก่ มักจะถามว่าคนแก่จะคงทำใจได้เพราะเป็น
คนใจบุญชอบไม่รู้สึกกระทบกระเทือนใจ หรือไม่เสียตาย หรือบางทีกลับคิดไปว่า การ โกงนั้นก็ทางป้องกันได้
ถ้าผู้ถูก โกงจะมีความเฉลียวฉลาด ก็ไม่ปล่อยให้โอกาสให้ผู้อื่น โกงได้ คนไทยยอมรับในบทบาทต่าง ๆ ของบุคคล
ตามที่ตนคาดหวัง เช่นถ้าเป็นคนใจบุญต้อง เสียสละอดทน ถ้าเป็นลูกก็ต้องเคารพเชื่อฟังอยู่ในโอวาท และ
กตัญญูอย่างไม่มีข้อแม้ ถ้าเห็นพ่อค้ากตองหวังกำไร ถ้าไม่มีกฎหมายห้ามจะขายสินค้าราคาสูงเท่าไรก็ได้ความใจ
ถ้าเป็นผู้วิพากษาจะตัดสินใจอย่างไรก็มีอำนาจ ฯลฯ มีน้อยคนที่จะคิดต่อต้านหรือคิดแก้ไขปรับปรุงเรื่องต่าง ๆ
ให้มีความยุติธรรม ส่วนใหญ่จะยอมรับในสภาพที่เป็นจริงของสังคม

สำหรับทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีปัญหาจริยธรรม ข้อนี้ก็มี ๒ ท่านใน ๕ ท่านที่เห็นว่า การขโมยถวจะได้รับโทษมากกว่า โดยพิจารณาถึงความเสียหาย ความรุนแรง โอกาสของการกระทำ มากกว่าจะคำนึงถึงจิตใจคนตรา

๖.๒ ระดับเหตุผลทางจริยธรรมกับตัวแปรต่าง ๆ

ผลการวิจัยที่ได้เสนอไว้ใน ๕.๒ เป็นการตอบคำถามการวิจัยข้อ ๒ ถึงข้อ ๑๐ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการตัดสินใจคะแนนจริยธรรมของแต่ละบุคคลได้ วิเคราะห์ของโคสเบิร์ก ในส่วนนี้จะสรุปคำตอบเพื่อตอบคำถามการวิจัยเป็นข้อ ๆ

คำถามข้อ ๒ "ระดับเหตุผลจริยธรรมของบุคคล สูงขึ้นตามอายุและระดับการศึกษาหรือไม่"

ผลที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ ยืนยันความเชื่อถือได้ของเครื่องวัดการวัดระดับเหตุผลทางจริยธรรมแบบปลายเปิดที่สามารถค้นพบความแตกต่างทางการได้เหตุผลจริยธรรมของกลุ่มคนที่ระดับอายุและการศึกษาต่างกัน เยาวชนไทยมีการพัฒนาทางเหตุผลจริยธรรมตามลำดับขั้นตั้งแต่ชั้นที่ ๑ ชั้นที่ ๒ ซึ่งนับขั้นที่ผู้คิดตนเองเป็นหลัก ทบทวนหลักการถูกทำโทษทางกายและแสวงหาสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ตอบแทน ในรูปของวัตถุ มีความเกรงกลัว วิตกกังวลมากกับการถูกตำราวจับ คิกลูก ลักษณะจริยธรรมเช่นนี้จะยังพบในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้น ป.๔ ซึ่งมีอายุระหว่าง ๘ - ๑๐ ปี ร้อยละ ๘๘ ของชั้น ป.๔ มีจริยธรรมอยู่ในชั้น ๒ และร้อยละ ๓๓ อยู่ในชั้น ๓ ส่วนที่เหลือไม่เกินร้อยละ ๘ อยู่ในชั้น ๑ และร้อยละ ๓ อยู่ในชั้น ๔

ส่วนนักเรียนชั้น ป.๖ อายุระหว่าง ๑๐ - ๑๒ ปี มีระดับจริยธรรมสูงขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๖๐) อยู่ในชั้นที่ ๓ เป็นขั้นที่ผูกพันกับผู้ที่ตนรัก เคารพและมีอำนาจบุญคุณของตน ต้องการการยอมรับจากผู้อื่นมาก ยังไม่ได้ใช้ความถึกเหตุผลของตนเอง ร้อยละ ๓๒ ยังอยู่ในชั้นที่ ๒ ส่วนที่เหลืออีกเล็กน้อยยังอยู่ในชั้นที่ ๑ และร้อยละ ๕ ได้พัฒนาไปถึงชั้นที่ ๔ แล้ว

นักเรียนชั้น มศ.๓ มีการใช้เหตุผลในระดับขั้นที่ ๔ มากขึ้นซึ่งเป็นขั้นที่ให้ความสำคัญต่อ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับอย่างเคร่งครัด เห็นความสำคัญของกฎหมาย แต่โดยเฉลี่ยแล้วยังอยู่ในชั้นที่ ๓ (ร้อยละ ๕๒) ยังมีจำนวนเด็กเล็กน้อยที่ยังคงอยู่ในชั้น ๒

นักเรียนชั้น มศ.๕ และนักศึกษาระดับปีที่ ๒ อายุ ๑๖ - ๑๗ และ ๑๘ - ๒๒ จะใช้เหตุผลจริยธรรมตั้งแต่ชั้น ๓ ถึงขั้นที่ ๕ โดยส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ ๗๐) อยู่ในระดับขั้น ๔ กลุ่มนักศึกษากว่า ร้อยละ ๒๐ และกลุ่มนักเรียนชั้น มศ.๕ ร้อยละ ๘ ใช้เหตุผลจริยธรรมในชั้น ๕ เป็นขั้นที่ให้ความสำคัญ

ให้ความเคารพต่อการปฏิบัติตามข้อตกลงสัญญาระหว่างบุคคล และกติกาของสังคม และพิจารณาถึงขีดจำกัดของกฎหมาย ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีเหตุผลและใช้วิจารณญาณประกอบ

ในกลุ่มตัวอย่างของคนไทยจากการวิจัยนี้ไม่พบบุคคลที่มีลักษณะจริยธรรมในชั้น ๖ โดยตลอด แต่มีลักษณะของชั้น ๖ ปนกับลักษณะจริยธรรมชั้น ๔ บ้าง ชั้น ๕ บ้าง และแนวความคิดของคนชั้น ๖ จะพบในกลุ่มของนักเรียนชั้น ม.ศ.๕ และนักศึกษาบางคน และในกลุ่มของพระภิกษุสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิบางคนในบางประเด็น อย่างไรก็ตามผลการวิจัยเกี่ยวกับแบบแผนพัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรมในครั้งนี้นำมาสอดคล้องกับผลการวิจัยของโคลเบิร์ตและเป็นการสนับสนุนความเป็นสากลของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ต

ในกลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้นำท้องถิ่นใช้เหตุผลจริยธรรมตั้งแต่ชั้น ๒ จนถึงชั้น ๕ โดยที่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับชั้น ๔ กลุ่มผู้นำมีจำนวนมากกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปที่ใช้เหตุผลจริยธรรมชั้น ๕ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้ใหญ่ ๒ กลุ่มนี้กับกลุ่มนักศึกษาแล้ว จะเห็นว่ากลุ่มนักศึกษามีการใช้เหตุผลจริยธรรมชั้นสูงกว่า ซึ่งถ้าเฉลี่ยอายุแล้ว กลุ่มประชาชนทั่วไปและกลุ่มผู้นำมีอายุสูงกว่า จึงทำให้อาจสรุปได้ว่าในวัยผู้ใหญ่แล้ว ระดับการศึกษาจะมีอิทธิพลทำให้การใช้เหตุผลจริยธรรมของบุคคลต่างกัน แต่ในช่วงวันเด็ก จนถึงวัยผู้ใหญ่ทั้งอายุและการศึกษามีส่วนช่วยเสริมหรือยกระดับพัฒนาการการใช้เหตุผลจริยธรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยขั้นเดียวในประเทศไทยที่ใช้วิธีการวัดเหตุผลจริยธรรมแบบปลายเปิดตามแนวที่เจ้าของทฤษฎี คือ โคลเบิร์ตได้ใช้ แม้จะเป็นงานที่เป็นภาระหนักในการตรวจสอบและใช้เวลามาก แต่ก็นับว่าให้ผลคุ้มค่า งานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๒๐) ได้ใช้เครื่องมือตรวจสอบจริยธรรมแบบปรนัยมีตัวเลือก ๒ ตัว ไม่ได้พบแบบแผนพัฒนาการจริยธรรมในกลุ่มตัวอย่าง ระดับอายุต่างๆ กัน และผู้วิจัยได้อภิปรายผลที่พาดพิงถึงขอบพร้อมเครื่องมือการวัด (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ๒๕๒๐ หน้า ๑๘๔)

คำถามข้อ ๓ "สภาพสังคมและวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศมีผลทำให้พัฒนาการการคิดเหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลต่างกันหรือไม่"

ความแตกต่างในระดับเหตุผลจริยธรรมระหว่างภาคต่าง ๆ มีปรากฏในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุและระดับการศึกษาแยกคือกลุ่มนักเรียนชั้น ป.๔ และ ป.๖ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในภาคกลางจะมีการใช้เหตุผลจริยธรรมชั้นสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ความแตกต่างระหว่างภาคจะลดลงในกลุ่มระดับอายุและการศึกษาสูง เช่นในกลุ่มนักศึกษาความแตกต่างระหว่างภาคจะไม่พบเลย ในระดับชั้น ป.๔ ป.๖ และชั้น มศ.๓ กลุ่มตัวอย่างภาคใต้มีคะแนนจริยธรรมต่ำกว่าภาคอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือระดับชั้น ป.๔ ป.๖ มีระดับเหตุผลจริยธรรมใกล้เคียงกับกลุ่มระดับชั้นเดียวกันของภาคใต้ ส่วนเหตุที่กลุ่มตัวอย่างระดับชั้นประถมของภาคกลางมีคะแนนจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในภาคอื่น ๆ อาจเนื่องมาจาก

ข้อได้เปรียบทางภาษา ซึ่งในกลุ่มภาคอื่น ๆ ใช้ภาษาล้าน ยังไม่มีความชำนาญในการใช้ภาษากลางจึงเป็นอุปสรรคในการที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ที่กว้างขวาง ความสามารถทางภาษามีความสัมพันธ์กับความสามารถทางการคิด การรับรู้ เป็นสิ่งที่ช่วยให้คนสามารถเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งสามารถจัดประเภทของประสบการณ์ของตนให้เข้ากับหลักจริยธรรมที่กว้างขึ้นได้ (Kay, 1975, Wright, 1975)

และในการวิจัยของควง เคือน พันธุนาวิน (๒๕๒๐) ก็ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างความสันทัดในภาษาไทยกับเหตุผลจริยธรรมในกลุ่มเด็กนักเรียนชั้น ป.๖ ในกลุ่มตัวอย่างระดับการศึกษาสูง อุปสรรคทางภาษาจะหมดไปเนื่องจากโอกาสการศึกษาในโรงเรียนนานขึ้น ความสามารถทางการคิดเหตุผลก็ดีขึ้นสามารถเข้าใจหลักจริยธรรมขั้นสูง นอกจากนี้ปัญหาทางภาษาแล้วอาจมีปัญหากับสภาพแวดล้อมทางสังคม เช่นปัญหาความไม่สงบสุข บ่อนักยทางสังคมและการเมืองที่ประชาชนชาวใต้ประสบกับความเดือดร้อนเสมอ ทำให้การดำรงชีวิตของครอบครัวมักระวังไม่สามารถจะไว้วางใจผู้อื่นได้ สภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคมน่าจะมีผลกระทบกระเทือนถึงจริยธรรมของประชาชนด้วย ปัญหาเรื่องนี้จะได้มีการศึกษาวิจัยกันต่อไป

คำถามข้อ ๔ ที่ว่า "สภาพของสังคมในเมืองและชนบทมีผลทำให้พัฒนาการการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลต่างกันหรือไม่"

ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มตัวอย่างในเมืองและนอกเมืองในภูมิภาคต่างๆ แต่ถาเป็นการเปรียบเทียบระหว่างสภาพสังคมในเมืองหลวงกับสภาพสังคมต่างจังหวัด อาจพบข้อแตกต่างดังกล่าวได้

คำถามข้อ ๕ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกันเกี่ยวกับ "การแสดงความรัก" "การควบคุมดูแล" "การใช้เหตุผล" "การมอบหมายภาระรับผิดชอบ" และ "แบบของการลงโทษ" มีความสัมพันธ์อย่างไรบ้างกับการใช้เหตุผลจริยธรรม

นอกจากการวิจัยเรื่องนี้ พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบที่บิดามารดาให้ความสำคัญต่ออิสระ เสรีแก่เด็กไม่ควบคุมดูแลมากเกินไป และการรู้จักใช้เหตุผล การว่ากล่าวตักเตือนเมื่อทำผิด และเปิดให้ลูกรับสารภาพผิด ไม่ใช่วิธีการตัดสิทธิ์หรือดิรอนความรัก จะมีผลต่อการพัฒนาเหตุผลจริยธรรมของเด็ก ผลการวิจัยเรื่องนี้สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามตีกล่าวไว้ในบทที่ ๒ ส่วนด้านกรแสดงความรักของบิดามารดาต่อลูกไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการยกระดับเหตุผลจริยธรรมของเด็กตามที่งานวิจัยของควง เคือน พันธุนาวิน (๒๕๒๐) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ สาเหตุที่อาจเป็นไปได้เนื่องจากว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกของตนในเรื่องนี้มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ต่างก็รายงานว่าบิดามารดาของตนให้ความรักอย่างพอเพียง อาจเป็นคำถามที่ผู้ตอบไม่รู้สึกสบายใจที่จะปฏิเสธ หรือกล่าวหาว่าบิดามารดาไม่รักตน จึงทำให้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลจริยธรรมกับความรักที่ได้รับจากบิดามารดา ส่วนข้อค้นพบที่วิจัยไม่คาดหมายคือความสัมพันธ์ทางกบกับระหว่างความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน กับเหตุผลจริยธรรม อาจเป็นไปได้ที่เด็กผู้รายงานว่ามีภาระรับผิดชอบเป็นผู้ที่ถูกบิดามารดากระตุ้น เร่งรัดผลักดัน

มากเกินไป จนทำให้มีประสบการณ์ทางสังคมแคบไม่ได้ออกไปโต้เถียง ขบคิดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์กับผู้อื่นจึงทำให้พัฒนาการด้านการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่ก้าวไปไกล

คำถามข้อ ๒ ลักษณะใคบางของบุคลิกภาพที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการการรู้เหตุผลทาง
จริยธรรม คือ "ความสามารถในการวางแผนคิดการล่วงหน้า" "การรู้จักอดกลั้นยับยั้งอารมณ์" และ
"ความมีสมาธิ ความตั้งใจ"

ผลจากการวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่าง การมีสมาธิ กับการรู้เหตุผลทางจริยธรรม ผลการ
ค้นพบเช่นนี้สอดคล้องกับแนวพุทธศาสนาที่ว่าสมาธิเป็นทางให้เกิดปัญญา และนำไปสู่เหตุผลทางจริยธรรม
ชั้นสูง ส่วนลักษณะบุคลิกภาพอีก ๒ ด้านซึ่งมีลักษณะตรงกับ "ลักษณะมุ่งอนาคต" ในการวิจัยของ
คางเคื่อน พันธุมหาวัน (๒๕๒๐) นั้นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการรู้เหตุผลทางจริยธรรม ลักษณะทั้ง ๓
ประการนี้เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเข้มแข็งของบุคลิกภาพทำให้บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้
จึงควรจะได้มีการศึกษาค้นคว้าต่อไปเพื่อตรวจสอบว่าลักษณะบุคลิกภาพทั้ง ๓ ด้านนี้มีความสัมพันธ์กับ
จริยธรรมของบุคคลในด้านใด ในด้านการประพฤติการกระทำหรือในด้านการรู้เหตุผล มีหลักฐานการ
วิจัยของต่างประเทศ เช่นไรท์ (Wright, 1975) ได้รวบรวมผลการวิจัยที่แสดงว่าลักษณะ
มุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ที่ยาววน เช่น ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง
จะไม่โกงในการเล่นเกม แต่ในการวิจัยของคางเคื่อน พันธุมหาวัน (๒๕๒๐) พบว่าลักษณะมุ่งอนาคต
กับการรู้เหตุผลจริยธรรมจะมีบทบาทประสานกัน เช่นผู้ที่มีการรู้เหตุผลจริยธรรมต่ำซึ่งมีความเห็นแก่ตัว
เป็นที่ตั้ง แต่ก็มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงเป็นสิ่งที่เสริมทำให้ผู้นั้นคิดโกงได้มากที่สุด โกงมากกว่าผู้ที่มีการได้
เหตุผลจริยธรรมต่ำและมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ส่วนผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง แต่มีการรู้เหตุผลจริยธรรม
ในชั้นสูง จะเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลจริยธรรมกับลักษณะมุ่งอนาคตนั้นมีความ
สัมพันธ์ต่อกันไม่มาก แต่มีบทบาทร่วมกัน

คำถามข้อ ๓ "ความสนใจหรือค่านิยมส่วนบุคคลประเภทใดมีความสัมพันธ์กับการคิดเหตุ
ผลจริยธรรม ความสนใจทางวิชาการ ทางเศรษฐกิจ ทางสุนทรีย์ะ ทางสังคม ทางการเมือง ทางศาสนา"

ผลการวิจัยไม่ปรากฏว่า ตัวแปรด้านนี้มีความสัมพันธ์มากนักกับเหตุผลทางจริยธรรมอย่างไร
ก็ตามแนวโน้มของความสัมพันธ์เป็นไปคามทิศทางที่คาดไว้ ผู้มีเหตุผลจริยธรรมสูงจะไม่ให้ความสำคัญกับ
ค่านิยม ทางเศรษฐกิจ ทางอำนาจ แต่เป็นผู้ที่สนใจในวิชาการ สังคม และศาสนา การวิจัยครั้งนี้เป็น

ครั้งแรกที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะทั้งสองด้านนี้ จึงไม่สามารถเปรียบเทียบกับการวิจัยอื่น

คำถามข้อ ๘ "การคิดเหตุผลทางจริยธรรม มีความสัมพันธ์กับค่านิยมที่เป็นเป้าหมายของชีวิต ใบบ้างต่อไปนี้ การมีชีวิตที่อุดมสมบูรณ์ สะอาดสวยงาม ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ การยอมรับนับถือตนเอง ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม โลกที่มีแต่สันติภาพปราศจากสงครามและข้อขัดแย้งใด ๆ โลกที่งงามด้วยธรรมชาติและศิลปะ"

ผลการวิจัยเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้เหตุผลจริยธรรมสูงให้ความสำคัญกับค่านิยมทางวัตถุ น้อย เห็นแก่ตัวน้อยปรารถนาที่จะเห็นความสงบสุขสันติภาพของโลก แสวงหาความสุขทางด้านจิตใจ เป็นผู้ที่ยอมรับนับถือตนเอง ส่วนค่านิยมทางด้านสุนทรีย์จะไม่ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลทาง จริยธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลจริยธรรมกับค่านิยมที่เป็นเป้าหมายชีวิตของบุคคลทั้งกล่าว เป็น สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลจริยธรรมกับทัศนคติของจริยธรรม จากการวิจัยเรื่องนี้พบว่าผู้ใช้เหตุผลจริยธรรมชั้นสูงไม่ใ้คองการความยอมรับและยกย่องจากสังคมมาก ซึ่งลักษณะเช่นนี้ เป็นลักษณะของผู้มีเหตุผลจริยธรรมอันสูงตามทฤษฎีของ โคลเบอร์ก

คำถามข้อ ๙ "คุณธรรมที่เน้นส่วนบุคคลกับคุณธรรมที่เน้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ผู้อื่น ประเภท ใดจะมีความสัมพันธ์กับการคิดเหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล"

ผลการวิจัยแสดงว่าผู้ใช้เหตุผลจริยธรรมชั้นสูงให้ความสำคัญต่อคุณธรรมที่เน้นเกี่ยวกับการ ปฏิบัติต่อตนเอง เช่น ความรู้สึกเชื่อมั่นในตัวเอง รู้สึกรับผิดชอบที่ควักด้วยตนเอง ความอดุศสาหะวิริยะ ความ เคารพในหลักการเหตุผล ฯลฯ

ผลการวิจัยในข้อนี้ก็สนับสนุนกับข้อค้นพบในข้อ ๘ ที่ว่า ค่านิยมด้านการเบียดเบียน ยกย่อง จากสังคมมีความสัมพันธ์น้อยมากกับการใช้เหตุผลจริยธรรมชั้นสูง

คำถามข้อ ๑๐ "ลักษณะการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงพหุคูณกับ ลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วอย่างไรบ้าง" ข้อค้นพบที่ไ้จากการตอบคำถามทั้ง ๘ ข้อที่ผ่านมาจะตอบ คำถามว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลจริยธรรมอย่างไร แต่ในคำถามข้อนี้ ตามถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปรรวมกันกับลักษณะการใช้เหตุผลจริยธรรม ซึ่งผลจากการตรวจสอบความสัมพันธ์ เชิงพหุคูณพบว่า

เมื่อพิจารณารวมกันระหว่างลักษณะต่างๆของบุคลิกภาพทั้ง ๓ ลักษณะ และแบบของการอบรมเลี้ยงดูทั้ง ๕ แบบ ผลปรากฏว่า ตัวแปรทั้ง ๘ ด้านนี้รวมกันมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลจริยธรรมถึงร้อยละ ๘๒ โดยลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่ใช้วิธีการทำโทษทางตรงคือการว่ากล่าวตักเตือนและฝึกให้เด็กสารภาพผิดมากกว่าการทำโทษทางอ้อมเช่นลิดรอนสิทธิและความรัก กับการใช้วิธีไม่เร่งรัดผลักดันลูกมาก และพลังจิตที่มีสมาธิแน่วแน่มุ่งความตั้งใจยาวนาน ทั้ง ๓ ลักษณะนี้รวมกันมีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลจริยธรรมร้อยละ ๘๐ ส่วนลักษณะตัวแปรอีก ๕ ตัวที่เหลือรวมกันช่วยอธิบายความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ ๒ เท่านั้น ดังตารางที่ ๑๓

การพิจารณาความสัมพันธ์รวมกันระหว่างคุณธรรม ๒ ประเภทกับแนวโน้มความสนใจส่วนบุคคล ๒ ด้าน พบว่าลักษณะทั้ง ๘ ประการนี้มีความสัมพันธ์กับการใช้เหตุผลร้อยละ ๑๖ ดังตารางที่ ๑๔

๖.๓ ลักษณะอื่น ๆ ของคนไทย

แม้ว่าจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมกับองค์ประกอบต่าง ๆ และได้พบลักษณะความสัมพันธ์ ที่สำคัญดังที่ได้เสนอมานี้แล้ว ลักษณะองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ บางอย่างเป็นลักษณะที่ยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษามาก่อน บางอย่างแม้จะมีผู้ศึกษามาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาทดสอบใหม่ มีข้อค้นพบที่น่าสนใจหลายประการที่จะเพิ่มความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของคนไทยและสังคมไทย และจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาวิจัยต่อไป เช่น จากรายงานของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูทางบ้าน อาจสรุปได้ว่า แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูลูกของครอบครัวชาวไทยในภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะคล้ายกันส่วนใหญ่นั้นคือ ทำให้เด็กรู้สึกว่าได้ได้รับความรักอย่างเพียงพอ มีการควบคุมดูแลสูง และมีคามารคามีความคาดหวังให้ลูกมีภาระรับผิดชอบค่อนข้างมาก ส่วนการใช้เหตุผลและวิธีการทำโทษยังมีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

เกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพบางประการ เช่น การมองการณ์ไกล และความตั้งใจสมาธิ จะพัฒนาขึ้นตามอายุและระดับการศึกษา ส่วนลักษณะทางอารมณ์นั้นไม่ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจที่ว่าลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลนั้นเป็นลักษณะที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งแนวคิดนี้มีอิทธิพลน้อย

ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับแนวโน้มความสนใจและค่านิยมของคนไทยส่วนใหญ่ยังยึดค่านิยมทางเศรษฐกิจหรือทางวัตถุสูง ประการแรกที่จะมีหัวใจอย่างสุขสมบูรณ์ของตนเองและครอบครัวเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความต้องการทางงานจิตใจ คือ อิสระเสรีภาพ และความสงบสุขทางใจของตนเอง แล้วจึงจะนึกถึงความมั่นคงของประเทศชาติและสังคม ส่วนความเคารพนับถือตนเองและความเคารพ

ยกย่องจากสังคม มีความสำคัญเป็นอันดับรองสุดท้าย โลกแห่งที่ปะทะความงามและความสุขในใจกุดกระนั้น
คำนึงถึงเป็นเรื่องสุดท้าย ลักษณะค่านิยมเช่นนี้จะมีลักษณะคล้าย ๆ กันในทุกภูมิภาค ความแตกต่างในเรื่อง
ค่านิยมระหว่างกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กับกลุ่มนักเรียนนักศึกษา กับกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำมีอยู่บ้าง
โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษาเห็นความสำคัญของการมีภูมิปัญญา มากที่สุด ความสำคัญแก่ค่านิยมทางวัตถุเลย กลุ่ม
ประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำต้องการให้สังคมยอมรับยกย่องมากกว่ากลุ่มนักเรียน นักศึกษา เป็นต้น

๒.๔ ข้อจำกัดของการวิจัย

๑. จุดเน้นของการวิจัยเรื่องนี้คือ การศึกษาเหตุผลทางจริยธรรมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ กัน
ตามระดับอายุการศึกษา และสภาพวัฒนธรรม สังคมและพยายามศึกษาดังองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์
กับการใช้เหตุผลทางจริยธรรม ฉะนั้นข้อค้นพบต่าง ๆ จากการวิจัยเรื่องนี้มีข้อจำกัดในการตีความ ความ
สัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ค้นพบอาจไม่ปรากฏในความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบนั้น ๆ กับรูปแบบจริยธรรมอื่น เช่น
ค่านการกระทำ ค่านทัศนคติ ซึ่งจำเป็นต้องมีการวิจัยกันต่อไปอีก

๒. งานวิจัยเรื่องนี้ต้องใช้เวลาและแรงงานมากเนื่องจากเทคนิคของการเก็บข้อมูลจากกลุ่ม
ตัวอย่างทุกระดับ สำหรับเด็กเล็กและผู้ใหญ่ในชนบทที่มีการศึกษาน้อย ผู้วิจัยต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ การ
สังเกต และการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งวิเคราะห์ทั้งในด้านเนื้อหาและในแง่ของการ
ประเมินโดยใช้เกณฑ์มาตรฐาน ของโคคเบิร์ต ทำให้ผู้วิจัยต้องมีภาระหนักมากต้องสัมผัสข้อมูลคำตอบ ของ
ทุกคนด้วยตนเอง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีขนาดจำกัด โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในบริเวณเขตอำเภอรอบนอกและ
เขตอำเภอเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นตัวแทนของภาคเหนือ ของจังหวัดสงขลาเป็นตัวแทนของภาคใต้
ของจังหวัดชัยนาทเป็นตัวแทนของภาคกลาง และของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นตัวแทนของภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ ฉะนั้นในการตีความเกี่ยวกับภูมิภาค พึงตระหนักถึงขอบเขตที่จำกัดนี้ด้วย

๓. เกี่ยวกับตัวแปรที่ศึกษาบางตัวซึ่งนำการศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างบางระดับอายุเท่านั้น
เช่น ค่านค่านิยมเป้าหมายชีวิต ค่านิยมส่วนบุคคลและคุณธรรม ซึ่งทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มนักเรียนตั้งแต่ระดับ
ชั้นมัธยมขึ้นไปเท่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าลักษณะเหล่านี้สำหรับเด็กนักเรียนชั้นประถมยังไม่มีความแน่นอน และ
เครื่องมือที่วัดได้ก็ไม่สามารถจะทำได้ทั้งง่ายเหมาะสมกับวัยเด็กได้ ส่วนแบบสอบถามบางประเภทเช่น
ประสบการณ์จากการอบรมเลี้ยงดูที่บ้าน ไม่ได้ใช้วิธีการสอบถามจากบิดามารดาโดยตรง แต่เป็นการวัด
จากการรับรู้ จากความจำของผู้ตอบ และได้ทำเป็นสเกลอย่างง่ายเพื่อใช้สำหรับเด็กชั้นประถม การใช้
แบบสอบถามเช่นนี้ทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือการรับรู้และความรู้สึกของผู้ตายเกี่ยวกับประสบการณ์ที่บ้าน

นั้นย่อมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลักษณะต่าง ๆ ทางจิตใจของเรารวมทั้งลักษณะทางจริยธรรมด้วยมากกว่าจะเป็นการสอบถาม การรับรู้และความรู้สึกของบิดามารดา ข้อเสียอาจมีเช่นเกี่ยวกับความรู้สึกที่ไม่ดีต่อบิดามารดา เช่นการตอบว่ามีคามารจาไม่ได้รักตนนั้น สำหรับคนมรรยาตนิยมประเพณีของคนไทย มักจะไม่ปรากฏ ฉะนั้นจึงทำให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ได้อาจบอบที่แตกต่างกันจากการวิจัยนี้ ซึ่งอาจต้องมีการปรับปรุงคำถามส่วนนี้ให้เหมาะสมกับผู้ออบถาม แต่ลักษณะอื่น ๆ ในแบบสอบถามเรื่องนี้ไม่มีปัญหาแต่ประการใด

๖.๕ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ผลจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นการสนับสนุนว่าทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบิร์ก มีความเป็นสากล ทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของบุคคลกับลักษณะทางจิตอื่น ๆ เช่น ค่านิยมจริงจัง และสัมพันธ์กับลักษณะการได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างไร

เหตุผลทางจริยธรรมขั้นสูง ก็คือขั้น ๔ - ๕ - ๖ ซึ่งพบในกลุ่มของนักศึกษา มากกว่ากลุ่มอื่น (โดยไม่เปรียบเทียบกับกลุ่มพระภิกษุสงฆ์และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่มาก นอกจากจะเนื่องด้วยผลของการศึกษาแล้ว ยังไม่แน่ใจว่าจะเนื่องจากเป็นวัยที่กำลังมีอุดมการณ์แรงกล้าจึงมีแนวคิดทางจริยธรรมขั้นที่ ๕ และ ๖ จึงเป็นเรื่องที่ควรศึกษาวิจัยต่อไป สำหรับกลุ่มที่มีแนวคิดทางจริยธรรมขั้นสูงที่พบกลุ่มผู้ใหญ่ อาชีพต่าง ๆ กัน เช่นผู้มีหน้าที่รักษากฎหมาย คือ ตำรวจ ทนายความ ผู้พิพากษา นักกฎหมายต่าง ๆ กลุ่มนักการปกครอง นักบริหาร ผู้นำประเทศ และกลุ่มที่เป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อเปรียบเทียบว่ามีช่องว่างอยู่มากน้อยเพียงไรระหว่างกลุ่มเหล่านี้ เพื่อจะได้เข้าใจปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม นอกจากนั้นควรจะได้ทำการศึกษาว่าผู้มีเหตุผลจริยธรรมขั้นสูงนี้มีปัญหาในการปรับตัวอย่างไรบ้าง และเป็นอุปสรรคขัดขวางกับบทบาทการเป็นผู้นำ การเป็นเพื่อน และบทบาทในครอบครัวอย่างไรหรือไม่ และน่าจะได้อีกมาถึงเหตุผลทางจริยธรรมกับบทบาทการเป็นผู้นำ ผู้ตาม และกับความสามารถทางมนุษยสัมพันธ์ คำตอบในเรื่องเหล่านี้จะทำให้เราทราบว่าในสภาพของวัฒนธรรมสังคมไทย เอื้ออำนวยแก่ไหนที่จะทำให้บุคคลได้พัฒนาจริยธรรมมาถึงขั้น ๔ ขั้น ๕ ได้

๒. ผลการวิจัยที่อาจนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้

การพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน

ข้อแตกต่างในเรื่องการใช้เหตุผลทางจริยธรรมของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในระดับอายุและการศึกษาต่างกันที่ค้นพบจากการวิจัยเรื่องนี้และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศนั้น เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ น่าจะเป็นความรู้ความเข้าใจที่จำเป็นสำหรับครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่มีหน้าที่พัฒนาจริยธรรมของ

เยาวชน คงไม่เป็นที่ถกเถียงกันว่า เหตุผลจริยธรรมในระดับสูงอย่างน้อยคือชั้นที่ ๔ ย่อมเป็นคุณลักษณะของ
 จริยธรรมที่พึงประสงค์ หากเราต้องการให้บุคคลมีความเคารพในกฎหมาย ตระหนักถึงความจำเป็นความ
 สำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎระเบียบ และยิ่งไปกว่านั้นจะเป็นที่พึงปรารถนาสูงสุดถ้ามีความเข้าใจ
 อย่างลึกซึ้งถึงหลักพื้นฐานสำคัญของกฎหมายหรือที่มาของกฎหมายจนกระทั่งเขากระทำความดี โดยไม่ต้อง
 อาศัยกฎหมายเป็นข้อบังคับนั้นคือลักษณะของเหตุผลจริยธรรมในระดับที่ ๕ และ ๖ การพัฒนาจริยธรรมตามแนว
 ทฤษฎีของ โคลเบิร์ก จะต้องพัฒนาไปตามลำดับขั้นเช่น นักเรียนชั้นประถม ๔ ควรจะได้รับการฝึกหัดเพื่อ
 ยกระดับเหตุผลจริยธรรมให้ถึงขั้น ๓ ชั้น ๔ ได้ ส่วนนักเรียนชั้น ม.๒ และชั้น ม.๓ ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงใช้
 เหตุผลจริยธรรมในระดับ ๓ ยังไม่เป็นตัวของตัวเองยังต้องอาศัยแบบอย่าง อาศัยผู้อื่นเป็นผู้ควบคุมการกระทำ
 ของตน ครูผู้สอนควรจะหาทางให้นักเรียนมองเห็นข้อจำกัดของการยึดผู้อื่นเป็นแบบอย่างเพราะกาเขาเผชิญ
 กับค่านิยมทางจริยธรรมที่ขัดแย้งระหว่างตัวแบบ ที่มีอิทธิพลเหนือเขาทั้งหลายแล้ว เขาจะต้องมีหลักการที่ดี
 ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมนั้นได้ นั่นคือ เขาจะต้องยึดความถูกต้อง ยึดหลักจริยธรรมสากล
 ซึ่งเป็นลักษณะจริยธรรมขั้นสูง (ชั้น ๔-๕-๖)

แนวทางการตรวจสอบระดับชั้นการรู้เหตุผลทางจริยธรรมที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากแบบทดสอบ
 ของโคลเบิร์กตลอดจนเกณฑ์การวัดนี้ ครูผู้สอนอาจนำไปใช้วัดระดับเหตุผลจริยธรรมของนักเรียนได้โดยวิธี
 ง่าย ๆ โดยการอภิปรายในชั้นเรียน ให้เด็กได้แสดงความคิดเหตุผลของตนเองในปัญหาจริยธรรมประจำวัน
 ครูย่อมจะสังเกตเห็นพัฒนาการ เข้าใจเหตุผลจริยธรรมของนักเรียนแต่ละคนได้ไม่ยากนัก และครูใช้อิทธิพลของกลุ่ม
 หรือใช้ตัวแบบที่มีเหตุผลจริยธรรมในระดับสูงเป็นตัวกระตุ้นเพื่อยกระดับเหตุผลจริยธรรมของเด็กที่อยู่ในขั้นต่ำ
 กว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการยกระดับเหตุผลจริยธรรมมากพอที่จะชี้แนะทางการพัฒนาจริยธรรมได้ซึ่งผู้
 วิจัยไม่อาจนำมาเสนอแนะได้อย่างพอเพียงในการวิจัยเรื่องนี้

การพัฒนาจริยธรรมและค่านิยมของประชาชน

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการใช้เหตุผลจริยธรรมของกลุ่มประชาชนทั่วไป และกลุ่มผู้นำแม้ว่าส่วนใหญ่
 จะอยู่ในชั้น ๔ ยังมีบางคนอยู่ในชั้น ๒ และมากกว่าร้อยละ ๒๐ ยังใช้เหตุผลจริยธรรมชั้น ๓ ย่อมเป็นสิ่ง
 แสดงว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของผู้ใหญ่มีการหยุดชะงัก อาจเนื่องมาจากวิธีการอบรมสั่งสอนของถนนโบราณ
 ที่เน้นการยึดถือในตัวบุคคลเป็นใหญ่ มากกว่าการยึดถือหลักการประชาชนโดยเฉพาะในชนบทไม่มีโอกาสที่จะ
 อภิปรายโต้เถียงกันว่าจะไรดีไม่ดีกว่าเพราะเหตุผลอะไร ส่วนมากจะปฏิบัติตามสิ่งที่เชื่อกันมากจากคำบอกเล่า
 จากผู้ใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักกฎหมายเพียงพอ จึงเป็นข้อถกข้อถกเดือนใจสำหรับนักพัฒนาชนบท

ทั้งหลาย ควรจะได้อีกอบรมและจัดประสบการณ์ทางสังคมให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสพัฒนาความคิด
เห็นคุณจริยธรรมของคน เช่น โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานในการปกครองตนเอง เป็นต้น

ข้อค้นพบเกี่ยวกับค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางชีวิตของคนไทย ซึ่งให้ความสำคัญมากกับ
ค่านิยมทางวัตถุ และคำนึงถึงความสุขของตนเอง ครอบครัวยุคเป็นอันดับแรก อาจเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึง
ภาวะปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชนในสังคมปัจจุบันหรืออาจสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ว่าต้อง
มีความเห็นแก่ตนเป็นอันดับแรก เป็นเรื่องที่น่าคิดน่าศึกษาต่อไป แต่จะเกี่ยวข้องกับผลจากการวิจัยเรื่องนี้พบว่า
ผู้มีเหตุผลจริยธรรมสูงคือผู้ที่ยึดถือค่านิยมที่คำนึงถึงความสุขของสังคมและโลกแห่งสันติภาพมากกว่าความ
ปรารถนาในชีวิตที่สมบูรณ์สุขของตนเอง จึงเป็นภาระของสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา
จิตใจของประชาชนที่จะตระหนักในค่านิยมของคนส่วนใหญ่ที่เป็นอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้ที่จะต้องคิดตรงคืออย่างไร
จึงจะทำให้ประชาชนหันมามีค่านิยมทางธรรมะมากขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย การประชุม
ทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย ๒๒ - ๒๗ มกราคม ๒๕๒๓, ๒๕๒๓.
- กิริติ บุญเจือ "แนวทางการแก้ปัญหาค่านิยมของสังคมปัจจุบัน" ในรายงานการสัมมนา
จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๒
- จำรัส กวงธิสาร "จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันในทัศนะของชาวบ้าน" ในรายงานการ
สัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
๒๕๒๒
- กวงเคื่อน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก จริยธรรมของเยาวชนไทย รายงาน
งานการวิจัย สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
๒๕๒๐
- กวงเคื่อน พันธุมนาวิน จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษาพฤติกรรมศาสตร์ เล่ม ๒
บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด ๒๕๒๔
- ชนิต กิษสุช "การศึกษา ความเข้าใจ การปฏิบัติ และการเผยแพร่ในหลักธรรมของพระ
ที่บวชในพุทธศาสนา" ปรินฎานิพนธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐ สรุปในผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการศาสนาและจริยธรรมฝ่ายวิเคราะห์และประเมินผล กองแผนงาน กรมการ
ศาสนา ๒๕๒๔
- นัยนา กิษสุระ "การยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่สามและสี่
ในจังหวัดราชบุรี" วิทยานิพนธ์ คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๔
- พระราชวรมนี ในแนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม
ไทย ๒๒ - ๒๗ มกราคม ๒๕๒๓ กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๓
หน้า ๑๐ และ ๑๒

ระวี ภาวิไล "จริยธรรมในสังคมไทย" ในรายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทย
ปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๒.

ละออ ภูมยะวาณิช จริยศึกษาและการพัฒนาประเทศ เอกสารการนิเทศการศึกษา
ฉบับที่ ๑๕๑ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ๒๕๒๐.

วคิน อินทรสระ จริยศาสตร์ สำนักพิมพ์บรรณาคาร กรุงเทพมหานคร ๒๕๑๘

วิทย์ วิศวะเวทย์ "คุณลักษณะในอุดมคติทางจริยธรรมของบุคคล จากทัศนะของนักปรัชญา"
เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม

วิเชียร ทองนุช "เปรียบเทียบการคิดให้เหตุผลตามหลักการอนุรักษ์และการให้เหตุผล
เชิงจริยธรรมของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดูและภูมิหลังทางสังคมต่างกัน"
ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๑.

วีระ บำรุงรักษ์ "จริยวิทยา" บทความใน แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย การประชุม
ทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย ๒๒ - ๒๗ มกราคม ๒๕๒๓ กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๓, หน้า ๑๓๑

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน จริยธรรม : พัฒนาการและการวัด คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ๒๕๒๒.

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน แนวทางการตรวจสอบและพัฒนา "ค่านิยมและการการคิดเป็นทำเป็น"
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๒๕.

สุนทร โคมิน และสนิท สมัครการ ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจ
วัด รายงานการวิจัย สำนักวิจัย สถาบันวิจัยพัฒนาบริหารศาสตร์

สุภา มาลากุล ณ อยุธยา "การศึกษาเรื่องเด็กที่มีพฤติกรรมแปรปรวน" สรุปในผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศาสนาและจริยธรรม ฝ่ายวิเคราะห์และประเมินผล กองแผนงานกรมการศาสนา ๒๕๒๔.

สุรียา เหมตะศิลป์ "ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ระเบียบวินัย และการยอมรับตนเองของเด็กวัยรุ่นตอนต้น" ปรินทิพนิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ๒๕๒๑.

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของฝ่ายศาสนา ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๒๒.

เสรี พงศ์พิศ "คุณลักษณะในอุดมคติทางจริยธรรมของบุคคลจากศาสนาที่สำคัญของโลก" เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ทิศทางของการวิจัยทางจริยธรรมและค่านิยม จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๖ - ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ๒๕๒๒.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กิจกรรมจริยธรรมในปี ๒๕๒๓ - ๒๕๒๔
เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องทิศทางของการวิจัยจริยธรรมและค่านิยม ๒๕๒๔.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กิจกรรมทางค่านิยมและจริยศึกษาในช่วงสองสามปีที่ผ่านมา (พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๒๓) ๒๕๒๓

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ รายงานการสัมมนาเรื่องระบบค่านิยมไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สรุปผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะนิสัย
พฤติกรรมและค่านิยมของคนไทยที่ได้มีวิจัยไว้แต่เดิม เอกสารประกอบการสัมมนา
เรื่อง ระบบค่านิยมไทย ๒๕๒๓.

อุษา หัซชะวณิช "ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ความถนัดทางภาษาและการควบคุม
ภายใน - ภายนอกของเด็กวัยรุ่นตอนต้น" วิทยานิพนธ์ กศ. ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๑.

- Bandura, A Social learning Theory, Englewood cliffs, N.J. Prentice-Hall, 1977
- Becker, W.C. "Consequences of Different Kinds of Parental Discipline," in M.L. Hoffman and I.W. Hoffman (eds) Review of child Development - Research. New York: Connecticut Printers, Inc., 1964
- Dewey, John. Moral Principles in Education. New York: Philosophical library, 1959.p.43
- Hoffman, M.L. "Moral Development" in P.H. Mussen (ed.) Carmichael's Manual of Child Development, Vol.2, 3rd edition, New York. John Wiley & Sons, Inc.1970,p.291
- Kay, W. Moral Development. London: George Allen and Unwin Ltd., 1970
- Kay, W. Moral Education. London: George Allen and Unwin Ltd., 1975
- Kohlberg, Lawrence, "Development of Moral Character and Moral Ideology." Review of child Development Research, Vol.1 Edited by Martin L. Hoffman and Lois W.Hollman, New York: Russell Sage Foundation, 1964
- Kohlberg, Lawrence, "Moral and Religious Education and the Public Schools : A Developmental View." Religion and Public Education. Edited by I.Sisor, Boston; Houghton Mifflin, 1966.
- Kohlberg, Lawrence, "stage and Sequence: The Cognitive-Developmental Approach to Socialization. "HandBook of Socialization Theory and Research; Edited by D.A.Goslin, Chicago: Rand, McNally & Co., 1969.
- Kohlberg, L. "Moral Stages and Moralization: The Cognitive Developmental Approach" in I Lickona (ed.) Moral Development and Behavior: Theory, Research and Social Issues. New York: Holt, Rinehart and winston, 1976

- Michol, w. "Process in Delay of Gratification", in L. Berkowilz (ed) Advances in Experimental Social Psychology, vol.7. New York: Academicpress, 1974
- Mussen, P.H. Conger, J.J. Kagan, J. Child Development and Personality. 3rd edition New York: John Wiley & Sons, 1960
- Piaget, J. The Moral Judgment of the child. New York: The Free Press, 1965
- Porter, Nancy. "Kohlberg and Moral Development." Journal of Moral Education, I, No, 2 (1972), 123 - 28.
- Porter, Nancy and Taylor, Nancy. How to Assess the Moral Reasoning of Students. The Ontario Institute for studies in Education, 1972
- Rest J.R. "The Hierarchical Nature of Moral judgment: A study of Patterns of Comprehension and Preference of Moral stages" Journal of Personality, 1973, 41, 86 - 109
- Seas, R.R., Maccoby, E.E., & Lewin, H. Patterns of child Rearing. Evanston, Illinois: Row, Peterson Inc., 1957
- Turiel, E. & Rothman, G.R. "The Influence of Reasoning on Behavioral choice at Sifferent stages of Moral Development," child Development, 1972, 43, 741 - 756
- Walters, R.H., & Parke, R.D. "The Influence of Punishment and Related Disciplinary Techniques on the Social Behavior of children: Theory and Empirical Findings," in B.A. Maher (ed.) Progress in Experimental Personality Research, vol.4 New York: Academic Press, 1967

ตารางที่ ๒๖

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน การอบรมเลี้ยงดู "ทวให้อิสระเสรี" โดยพิจารณา
ตามภาพ และสภาพสังคมในเมือง - นอกเมือง

Source	Df.	Mean Square	F
ภาค	๓	๑๘.๐๐๕	๓.๑๕๐ *
สังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๓.๕๓๕	๐.๖๖๑
ภาค สังคม	๓๓	๑๘.๐๘๗	๓.๐๓๖ *
Error	๓๕๘	๕.๕๕๗	

* มีนัยสำคัญระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๒๗

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน การอบรมเลี้ยงดู "การฝึกความรับผิดชอบ" พิจารณา
ตามภาค และตามสภาพสังคมในเมือง-นอกเมือง

Source	Df.	Mean Square	F
ภาค	๓	๑๘.๘๒๑	๘.๓๘๓ * *
สังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๑๘.๘๖๕	๘.๘๐๓ *
ภาค สังคม	๓	๑๘.๘๓๐	๘.๕๐๘ * *
Error	๓๕๘	๘.๘๒๑	

* มีนัยสำคัญระดับ ๐.๐๕

* * มีนัยสำคัญระดับ ๐.๐๑

ตารางที่ ๒๘

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการอบรมเลี้ยงดู "การใช้เหตุผล" พิจารณาตาม
ภาค และตามสภาพสังคมในเมือง-นอกเมือง

Source	Df.	Mean Square	F
ภาค	๓	๕.๒๓๓	๐.๖๘๘
สังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๒๓.๒๐๘	๓.๐๓๒
ภาค x สังคม	๓	๓๘.๐๑๘	๕.๐๘๘ **
Error	๓๕๓	๓.๖๕๓	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

ตารางที่ ๒๘

การวิเคราะห์ความแปรปรวนคะแนนบุคลิกภาพ "การวางแผนและการมองการณ์ไกล"
พิจารณาตามภาคและตามสังคมในเมืองนอกเมือง

Source	Df.	Mean Square	F
ภาค	๓	๖๕.๘๓๘	๓.๘๗๐ * *
สังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๒๓๓.๓๖๒	๑๘.๕๑๘ * * *
ภาค x สังคม	๓	๑๖๘.๘๐๘	๘.๓๘๐ * * *
Error	๓๕๐	๑๘.๘๕๓	

* * มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

* * * มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๐๑

ตารางที่ ๓๐

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนรวมบุคลิกภาพ พิจารณาตามภูมิภาคและสภาพสังคม

Source	Df.	Mean Square	F.
ภาค	๓	๓๓๘.๕๓๗	๓.๘๘๘ * *
สังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๑๒๘๐.๘๘๓	๑๒.๘๒๒ * * *
ภาค x สังคม	๓	๓๐๘.๘๑๘	๓.๑๘๘ *
Error	๓๖๒	๘๖.๓๘๘	

- * มีนัยสำคัญที่ .๐๕
- ** มีนัยสำคัญที่ .๐๑
- *** มีนัยสำคัญที่ .๐๐๑

ตารางที่ ๓๑

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "การนับยั้งอารมณ์" โดยพิจารณาตามภาค และสภาพสังคม

Source	Df.	Mean Square	F.
ภาค	๓	๒๕.๕๐๐	๔.๑๔๔ **
สภาพสังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๓.๘๒๐	๐.๖๑๓
ภาค × สังคม	๓	๒๒.๒๖๖	๓.๕๖๓ **
Error	๓๕๐	๖.๒๕๐	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

ตารางที่ ๓๒

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "สมาธิ" โดยพิจารณาตามภาค และสภาพของสังคม

Source	Df.	Mean Square	F.
ภาค	๓	๓๓.๒๕๔	๕.๑๓๕ **
สังคมในเมือง-นอกเมือง	๑	๒๑.๐๘๓	๓.๒๕๒
ภาค × สังคม	๓	๖.๖๕๓	๑.๐๓๓
Error	๓๕๐	๖.๕๕๕	

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑

ตารางที่ ๓๓

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ "การวางแผนคิดการณโกล" โดยพิจารณาตามระดับชั้นอายุ

Source	Df.	Mean Square	F.
ระดับชั้น	๔	๒๔๑.๗๑๗	๖.๓๒๔ ***
Error	๔๑๐	๓๘.๒๒๑	

*** มีนัยสำคัญระดับ .๐๐๑

คะแนนรวมเฉลี่ย "การวางแผนคิดการณโกล" ของกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

ป.๔	ป.๖	ม.ศ. ๓	ม.ศ. ๕	น.ศ.ปี ๒
๒๕.๒๖	๓๐.๒๗	๓๑.๒๔	๓๑.๒๗	๒๘.๖๒
N = ๑๕๘	๑๘๕	๑๕๖	๑๘๘	๑๕๕

ตารางที่ ๓๔

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนบุคลิกภาพ ด้าน "สมาธิ" พิจารณาตามระดับชั้นและอายุ

Source	Df.	Mean Square	F.
ระดับชั้น	๔	๑๑๖.๕๓๘	๑๒.๒๕๘ ***
Error	๔๑๐	๙.๕๐๗	

*** มีนัยสำคัญระดับ .๐๐๑

คะแนนรวมเฉลี่ย "สมาธิ" ของกลุ่มต่าง ๆ มีดังนี้

ป. ๔	ป.๖	ม.ศ.๓	ม.ศ.๕	น.ศ.ปี ๒
๑๓.๔๖	๑๔.๒๖	๑๔.๓๕	๑๕.๔๕	๑๕.๒๑
N = ๑๕๘	๑๘๕	๑๕๖	๑๘๘	๑๕๕

ตารางที่ ๓๕

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของ คะแนนจริยธรรม โดยพิจารณาตามระดับความสูงต่ำของ
คะแนน "การควบคุมอารมณ์" และ "สมาธิ"

Source	Df.	Mean Square	F.
การควบคุมอารมณ์ (ก)	๑	๒๐๒๑.๖๓๕	๐.๒๔
สมาธิ (ข)	๑	๓๕๘๐๗๕.๕๓๘	๕๗.๑๕๘ * * *
ก x ข	๑	๓๕๗๖๕.๕๐๐	๕.๐๗๒ *
Error	๔๕๖	๖๕๖๔.๕๘๖	

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕

* * * มีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๐๑

คะแนนเฉลี่ยจริยธรรมจำแนกตามระดับความสูงต่ำของคะแนนการควบคุมอารมณ์และคะแนนสมาธิ

	สมาธิต่ำ	สมาธิสูง
การควบคุมอารมณ์ต่ำ	๒๔๗.๐๔	๓๒๘.๖๔
การควบคุมอารมณ์สูง	๒๖๒.๘๖	๓๓๗.๕๔

ตารางที่ ๓๖

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม กับตัวแปร เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและบุคลิกภาพ

	จริยธรรม	ความรัก	อิสระเสรี	ความรับผิดชอบ	การใช้เหตุผล	การทำโทษ	การวางแผน	การยับยั้งอารมณ์	สมาธิ
จริยธรรม	๑.๐๐								
ความรัก	๐.๐๑	๑.๐๐							
อิสระเสรี	๐.๑๓	๐.๐๑	๑.๐๐						
ความรับผิดชอบ	๐.๑๐	๐.๓๒	๐.๐๘	๑.๐๐					
การใช้เหตุผล	๐.๑๘	๐.๓๘	๐.๐๑	๐.๖๕	๑.๐๐				
การทำโทษ	๐.๒๔	๐.๒๒	๐.๑๒	๐.๕๒	๐.๖๓	๑.๐๐			
การวางแผน	๐.๐๓	๐.๒๔	๐.๐๘	๐.๓๘	๐.๓๘	๐.๖๔	๑.๐๐		
การยับยั้งอารมณ์	๐.๐๕	๐.๑๒	๐.๐๘	๐.๒๘	๐.๒๘	๐.๖๔	๐.๕๗	๑.๐๐	
สมาธิ	๐.๒๒	๐.๑๖	๐.๑๘	๐.๒๘	๐.๓๐	๐.๓๓	๐.๕๓	๐.๕๘	๑.๐๐

ตารางที่ ๓๓

คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยม ๖ ประเภท จำแนกตามภาค

	ภาคเหนือ	ภาคใต้	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง
ทางทฤษฎีวิชาการ	๒๘.๕๓	๒๘.๑๘	๒๗.๘๕	๒๗.๘๘
ทางเศรษฐกิจ	๒๗.๘๗	๒๘.๕๖	๒๗.๒๘	๒๘.๕๘ * * *
ทางสุนทรีย์	๒๒.๖๒	๒๒.๐๖	๒๒.๑๕	๒๑.๘๗
ทางสังคม	๒๕.๕๖	๒๖.๑๕	๒๖.๕๘	๒๖.๑๗ *
ทางการเมือง	๒๐.๘๘	๒๐.๖๘	๒๑.๑๒	๒๐.๗๐
ทางศาสนา	๒๘.๑๘	๒๘.๒๘	๒๘.๗๗	๒๘.๗๗

* * * มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระดับ .๐๐๑

* มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระดับ .๐๕

ตารางที่ ๓๔

คะแนนรวมเฉลี่ยค่านิยม ๖ ประเภท จำแนกตาม ประเภทของกลุ่มตัวอย่าง

	ชั้นม.ศ.๓	ชั้นม.ศ.๕	นักศึกษา	ผู้ใหญ่	ผู้นำท้องถิ่น
ค่านิยมวิชาการ	๒๘.๘๓	๒๘.๘๘	๒๘.๑๐	๒๗.๖๐	๒๗.๗๖
ค่านิยมเศรษฐกิจ	๒๗.๗๒	๒๗.๕๒	๒๖.๗๒	๒๘.๑๑	๒๘.๖๐ * *
ค่านิยมสุนทรีย์	๒๒.๓๓	๒๓.๑๓	๒๓.๗๖	๒๐.๘๗	๑๘.๑๐ * *
ค่านิยมสังคม	๒๖.๑๒	๒๕.๘๑	๒๖.๖๕	๒๕.๘๑	๒๖.๕๘
ค่านิยมทางการเมือง	๒๑.๓๑	๒๐.๗๗	๑๘.๘๘	๒๑.๒๑	๒๐.๘๓ *
ค่านิยมศาสนา	๒๘.๒๗	๒๘.๒๒	๒๘.๑๘	๒๕.๐๗	๒๕.๒๗

* * * แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .๐๖

* * * แยกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .๐๑

ตารางที่ ๓๘

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมส่วนบุคคล "ด้านเศรษฐกิจ" โดยพิจารณาตามประเภท กลุ่มตัวอย่าง และตามภาค

Source	Df.	Mean Square	F.
กลุ่ม	๔	๑๖๖.๕๓๓	๘.๘๐๕ * * *
ภาค	๓	๕๐.๕๔๕	๔.๓๘๓ * *
กลุ่ม x สังคม	๑๒	๑๓.๓๘๑	๐.๓๒๘
Error	๓๑๓	๑๘.๘๑๘	

* * มีนัยสำคัญระดับ .๐๑

* * * มีนัยสำคัญระดับ .๐๐๑

ตารางที่ ๔๐

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมส่วนบุคคล "ด้านสุนทรียะ" โดยพิจารณาตามกลุ่มและตามภาค

Source	Df.	Mean Square	F.
กลุ่ม	๔	๓๖๖.๕๑๘	๑๓.๓๐๘ * * *
ภาค	๓	๒๖.๐๑๑	๑.๒๒๘
กลุ่ม x ภาค	๑๒	๒๘.๕๑๘	๑.๕๓
Error	๓๑๓	๒๑.๑๘๐	

* * * มีนัยสำคัญระดับ .๐๐๑

ตารางที่ ๔๑

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนนิยมส่วนบุคคล "ค่าน้ำดื่ม" โดยพิจารณาตาม
กลุ่ม และตามภาค

Source	Df.	Mean Square	F.
กลุ่ม	๔	๒๖.๐๐๑	๑.๘๓๒
ภาค	๓	๓๗.๕๐๑	๒.๖๕๒ *
กลุ่ม x ภาค	๑๒	๑๕.๐๗๗	๑.๐๖๒
Error	๗๑๖	๑๔.๑๔๕	

* มีนัยสำคัญระดับ .๐๕

ตารางที่ ๔๒

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนนิยมส่วนบุคคล "ค่าน้ำดื่ม" โดยพิจารณา
ตามกลุ่ม และตามภาค

Source	Df.	Mean Square	F.
กลุ่ม	๔	๔๗.๐๖๑	๒.๓๒๒ *
ภาค	๓	๘.๕๕๗	๐.๔๑๘
กลุ่ม x ภาค	๑๒	๒๓.๖๒๕	๑.๑๖๗
Error	๗๑๖	๒๐.๖๕๑	

* มีนัยสำคัญระดับ .๐๕

โครงการวิจัย

เรื่อง

พัฒนาการของการศึกษาคณะศึกษานารีวิทยธรรมและการฝึกอบรม

แบบสอบถาม เลขที่

เรียน.....

เนื่องจากความคึกเขิง เหตุผลคานารีวิทยธรรมนั้น เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ
งานและการดำเนินชีวิตในประจำวันของบุคคลในสังคม และในปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับคานารีวิทยธรรม
มีแนวโน้มจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นทุกที คณะผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องนี้อย่างยิ่ง จึงต้องการศึกษา
ถึงแนวทางการตัดสินใจเลือกปฏิบัติตนซึ่งต้องใช้เหตุผลคานารีวิทยธรรมของบุคคลในวัยต่าง ๆ และ
มีประสบการณ์ต่าง ๆ กัน นอกจากนั้นยังจะเป็นแนวทางการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนไทย
ต่อไปด้วย

ดังนั้นจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้โปรดสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบ
สอบถามและแสดงความคิดเห็นของท่านอย่างจริงจัง คำตอบของท่านนับว่ามีค่าอย่างยิ่งต่องาน
วิจัยอันนี้ และขอให้มั่นใจได้ว่าคำตอบของท่านจะไม่ถูกเปิดเผยแต่อย่างใด

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณในความร่วมมือของท่านเป็นอย่างยิ่ง

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน

หัวหน้าโครงการ

โครงการวิจัยนี้ ได้รับทุนการวิจัยของโครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความหรือเติมข้อความ
ตามที่ เป็นจริง

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ..... ปี เดือน
๓. ศาสนา พุทธ คริสต์
 อิสลาม อื่น ๆ ระบุ.....
๔. ขณะนี้กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ประถมปีที่ ๔ ประถมปีที่ ๖
 ม.ศ. ๓ ม.ศ. ๕
 อุดมศึกษา สาขาวิชาชื่อ.....
๕. ท่านมีพี่น้องกี่คน (ไม่นับตัวท่าน)..... คน
๖. บิดาของท่านมีอาชีพ รัฐบาลราชการครู อาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ ฯลฯ
 ค้าขาย ผู้จัดการ ผู้รับเหมา นายหน้า เจ้าของบ้านเช่า ฯลฯ
 ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่
 ช่างไม้ ช่างเสริมสวย ช่างตัดเสื้อ ช่างปูน ฯลฯ
 เสมียน พนักงาน
 ลูกจ้าง คนงาน ภารโรง คนขับรถ ฯลฯ
 อื่น ๆ ระบุ.....

๓. มารดาของท่านมีอาชีพ

- รับราชการครู อาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ ฯลฯ
- ค้าขาย ผู้จัดการ ผู้รับเหมา นายหน้า เจ้าของบ้านเช่า ฯลฯ
- ชวนา ชาวสวน ชาวไร่
- ช่างไม้ ช่างเสริมสวย ช่างตัดเสื้อ ช่างปูน ฯลฯ
- เสมียน พนักงาน
- ลูกจ้าง คนงาน ภารโรง ฯลฯ
- อื่น ๆ ระบุ.....

๔. ระดับการศึกษาของบิดา

- ต่ำกว่า ป. ๔
- ป. ๔
- ม.ศ. ๓ หรือเทียบเท่า
- ม.ศ. ๕ หรือเทียบเท่า
- อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตร
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

๕. ระดับการศึกษาของมารดา

- ต่ำกว่า ป. ๔
- ป. ๔
- ม.ศ. ๓ หรือเทียบเท่า
- ม.ศ. ๕ หรือเทียบเท่า
- อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรชั้นสูง
- ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

๑๐. โอกาสที่ท่านไปร่วมกิจกรรมทางศาสนา

- ทุกวันพระ
- เฉพาะวันสำคัญทางศาสนา
- ๒ - ๓ อาทิตย์ต่อครั้ง
- ปีละ ๓ - ๔ ครั้ง
- อื่น ๆ ระบุ.....

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัญหาทางจริยธรรม

คำแนะนำในการตอบ

ขอให้ท่านอ่านเรื่องราวต่อไปนี้ให้เข้าใจ แล้วตอบคำถามข้างท้ายเรื่องแต่ละเรื่อง ตามที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม ไม่มีคำตอบข้อใดที่ถูกหรือผิด ดังนั้นกรุณาได้แสดงความคิดเห็นและบอกถึงเหตุผลของท่านได้โดยอิสระ

เรื่องที่ ๑

ภรรยาของทิมเป็นมะเร็งชนิดร้ายแรงจนอาการหนักใกล้จะตาย หมอลงความเห็นว่ามียาชนิดหนึ่งที่อาจจะช่วยชีวิตเธอได้ และยานี้เพียงจะมีผู้ผลิตได้ ทิมพยายามทุกวิถีทางที่จะหาเงินไปซื้อยาซึ่งผู้ผลิตตั้งราคาไว้มาก แต่เขารวบรวมเงินได้เพียงครึ่งหนึ่งเดียว แม้เขาจะพยายามอ้อนวอนขอจ่ายเพียงครึ่งหนึ่งก่อนที่เหลือจะพยายามหามาชำระที่หลัง ผู้ผลิตก็ไม่ยอม คงยืนยันจะขายราคาเต็มและต้องจ่ายสดด้วย เขาว่าจะต้องคิดทำไรให้คุ้มกับที่ไ้ลงทุนลงแรงคิดค้นยานี้ออกมา เมื่อทิมจนหนทางเข้าจึงลอบเข้าไปขโมยยามา

๑. ทิมสมควรจะขโมยยาหรือ ตามความเป็นจริงแล้ว การกระทำเช่นนั้นของทิมถูกหรือผิด กรุณาให้เหตุผล

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๒. เมื่อไม่มีทางเลือกอื่น สามีมีหน้าที่จะตกลงขโมยยามาให้ภรรยาหรือสามีที่ตีสมควรหรือไม่ที่จะกระทำเช่นที่วานี้

.....
.....
.....

๓. ผู้ผลิตยามีสิทธิจะโกงราคายาสูงมากขนาดนั้นหรือไม่ (สมมุติว่าไม่มีกฎหมายควบคุมราคา) กรุณาให้เหตุผลประกอบด้วย

.....
.....
.....

ถ้าคุณคิดว่าทีมสมควรขโมยยานั้น ให้ตอบคำถามข้อ ๔ ทั้ง ก และ ข

๔. ก. ถ้าสามีไม่ไค้สนิทสนมหรือรักใคร่ภรรยา สามียังควรที่จะขโมยยามาให้ภรรยาหรือไม่

.....
.....
.....

ข. สมมุติว่าคนป่วยไม่ได้เป็นภรรยา แต่เป็นเพื่อนที่รักที่สุดของทีมและเขาก็ไม่มีที่พึ่งอื่น ทีมยังควรจะขโมยยามาให้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

ถ้าคุณคิดว่าทิมไม่สมควรจะขโมยยานั้น ให้ตอบคำถามข้อ ๕ ทั้ง ก และ ข

๕. ก. ถ้าเป็นว่าคุณ คุณจะขโมยมาเพื่อช่วยชีวิตภรรยาตนเองหรือไม่

.....
.....
.....
.....

ข. ถ้าตัวคุณกำลังจะตายด้วยโรคมะเร็งที่ว่า คุณจะไปขโมยมาเพื่อช่วยชีวิตตนเองหรือไม่

.....
.....
.....
.....

โปรดตอบคำถามข้อ ๖ ทุกคน

๖. ทิมถูกจับได้ว่าลอบเข้าไปขโมยมาให้ภรรยา เขาถูกนำตัวขึ้นฟ้องศาล คุณคิดว่าผู้พิพากษาควรตัดสินปล่อยเขาหรือลงโทษจำคุก เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....

เรื่องที่ ๒

ยาที่ทาเกิดใช้ไม่ได้ผล ไม่มีวิธีใดที่จะช่วยชีวิตภรรยาที่มิได้ เธอจะต้องภายใน ๖ เดือน เธอเจ็บปวดและทรมาณมาก จึงขอร้องให้หมอนัดยาระงับปวดให้แรงขึ้น เพื่อจะได้ตายเสียให้พบนทรมาน เพราะถึงอย่างไรจะเร็วหรือช้าเธอก็ต้องตายอยู่ดี

๗. หมอควรจะทำตามคำขอร้องของคนป่วยหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

๘. เมื่อสัปดาห์เดียวของเรามากเจ็บมากจนไม่มีทางเยียวยา เราก็มักจะพากันให้พบนทรมาน เราควรจะทำเช่นนั้นในกรณีภรรยาของมิหรือไม เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

ถ้าคุณคิดว่าหมอไม่ควรช่วยให้คนป่วยพบนทรมานเร็วขึ้น ตอบคำถาม

ข้อ ๘, ๑๐ และ ๑๑

๘. คุณจะกำหนดให้ยาแก่คนป่วยหรือไม่

.....
.....
.....
.....

๑๐. ระหว่างการที่มีชีวิตอยู่อีก ๒ เดือนอย่างทนทุกข์ทรมานกับการฟันทุกข์เร็ว
ขึ้น คุณคิดว่าสำหรับคนป่วยอะไรจะดีกว่ากัน กรุณาให้เหตุผล

.....
.....
.....
.....

๑๑. ในบางประเทศแม้จะมีกฎหมายยินยอมให้หมอช่วยคนป่วยที่รู้วันตายให้พ้น
ทรมานได้ หมอควรจะทำหรือไม่

.....
.....
.....
.....

โปรดตอบคำถามข้อ ๑๒ - ๑๕ ทุกคน

๑๒. ในกรณีที่หมอคงลงใจช่วยให้คนป่วยพ้นทุกข์ทรมานเร็วขึ้น หมอถูกจับและ
ถูกส่งฟ้องศาล และผู้พิพากษาเองก็ทราบดีว่าเป็นคำขอร้องของผู้ตาย ผู้พิพากษาควรจะลงโทษ
หมออย่างไร เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

๑๓. ถ้าผู้พิพากษาคัดสินให้ประหารชีวิตหมอ คำตัดสินนั้นถูกหรือผิดประการใด

.....
.....
.....
.....

๑๔. คุณคิดว่าโทษประหารควรจะให้ถึงไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

๑๕. กฎหมายลงโทษคนที่ทรยศต่อประเทศชาติถึงตาย คุณคิดว่าคนที่เบียดเบียนสมควรถูกตัดสินประหารชีวิตหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

เรื่องที่ ๓

สมมุติว่าทิมถูกตัดสินจำคุก ๑๐ ปี ฐานที่ลอบเข้าไปขโมยยา เมื่อติดคุกไปได้ ๓ ปี ทิมหนีออกมาได้ เขาหลบไปอยู่เมืองอื่นและเปลี่ยนชื่อใหม่ แล้วพยายามก่อร่างสร้างตัวจนได้เป็นเจ้าของโรงงานที่ให้สวัสดิการและค่าแรงแก่คนงานอย่างดีที่สุด ทั้งยังได้นำกำไรทั้งหมดจากกิจการไปสร้างโรงพยาบาล ซึ่งส่งเสริมให้มีการค้นคว้ารักษาโรคมะเร็ง สิบปีต่อมาช่างคัตเล่อกคนหนึ่งเกิดจำได้ว่าทิมเป็นนักโทษหนีคุกซึ่งตำรวจกำลังตามตัวอยู่

๑๖. ช่างคัตเล่อกควรไปแจ้งตำรวจหรือไม่ ถ้าช่างคัตเล่อกเก็บเรื่องเงียบไว้ เขาทำผิดหรือถูกอย่างไร

.....
.....
.....
.....

๑๓. ประชาชนทั่ว ๆ ไปมีหน้าที่ที่จะต้องแจ้งเรื่องนักโทษหนีคุกหรือไม่ และสำหรับ
พลเมืองก็ควรแจ้งเรื่องนี้หรือไม่

.....
.....
.....
.....

๑๔. สมมุติว่าทิมเป็นเพื่อนที่ดีของช่างตัดเสื้อ ช่างตัดเสื้อควรแจ้งตำรวจหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....

๑๕. ผู้พิพากษาควรตัดสินลงโทษทิมให้ติดคุกอีกครั้งหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....
.....
.....
.....

เรื่องที่ ๔

แดงอยากไปเที่ยวกับเพื่อนระหว่างปิดเทอม พ่ออนุญาตโดยมีข้อแม้ว่าแดงต้องหาเงินไปเอง แแดงจึงหารายได้พิเศษ สะสมเงินไว้ก่อนหนึ่งพอจะไปเที่ยวได้แล้ว ก่อนถึงกำหนดเดินทางไม่กี่วัน เพื่อนของแดงมาชวนแดงไปทัศนจาร พ่อแดงอยากไปมาก ไม่มีเงินพอจึงมาขอเงินที่แดงสะสมไว้ แแดงคิดจะปฏิเสธเพราะไม่ต้องการล้มเลิกโครงการที่จะไปเที่ยวกับเพื่อน

๑. แแดงควรปฏิเสธหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

๒. พ่อของแดงมีสิทธิ์จะมาเอาเงินของแดงหรือไม่

.....

.....

.....

.....

๓. การที่แดงจะให้เงินพ่อหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับความเป็นลูกที่ดีของแดงหรือไม่

.....

.....

.....

.....

๔. ระหว่างพ่อที่ไม่รักษาคำพูดคดลูก กับลูกที่ไม่รักษาคำพูดที่ให้ไว้กับพ่อนั้น
ผู้ใดน่าละอายกว่ากัน

.....
.....
.....
.....

๕. ทำไมคนเราคงรักษาสัญญา

.....
.....
.....
.....

เรื่องที่ ๕

เคนและพี่ชายเกิดเหตุของหลบหนีออกจากจังหวัดที่อยู่อย่างรีบด่วน เขาต้องการ
เงินก้อนที่สุด โคงผู้พี่จึงจ้กร้านขายของแห่งหนึ่งเข้าไปโจรกรรมเงินมาได้ ๕ พันบาท ส่วน
เคนผู้น้องก็ได้เงินมา ๕ พันบาทด้วยการหลอกคนแก่ใจบุญคนหนึ่งซึ่งชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์
ด้วยกัน ว่าเขาเป็นโรคร้ายแรงต้องการเงินมารักษาพยาบาล คนแก่นั้นแม้จะไม่รู้จักเคนก็
ให้ยืมเงินมาโดยไม่ทราบเลยว่าแก่นั้นไม่ได้ป่วยจริงและไม่เป็นเจตนาจะให้เงินคืน

๑. ระหว่างเคนที่ไปฉ้อโกงเงินมากับโคงที่ไปโจรกรรมเขามา ใครชั่วช้า
กว่ากัน ให้เหตุผล

.....
.....
.....

๒. ถ้าคุณไปหลอกลวงคนแก่อย่างเค็น หรือไปโจรกรรมอย่างโจ่ง คุณคิดว่า
คุณเป็นคนไม่ดีหรือไม่

.....
.....
.....
.....

๓. ทำไมเราจึงไม่ควรรังควานคนอื่นเพื่อเข้าไปขโมยของ

.....
.....
.....
.....

๔. ระหว่างเจ้าของร้านที่ถูกโจรกรรมกับคนแก่ที่ถูกหลอกเอาเงินไป ใครน่าจะ
รู้สึกเสียใจมากกว่ากัน

.....
.....
.....
.....

๕. กฎหมายควรลงโทษอย่างรุนแรงและเฉียบขาด ในกรณีใดมากกว่ากัน
ระหว่างการโกงแบบที่เค็นทำ กับการโจรกรรมแบบที่โจ่งกระทำ กรุณาให้เหตุผลประกอบ

.....
.....
.....
.....

แบบสอบถาม

ความสนใจ สิ่งที่น่าปรารถนาและคุณธรรมที่ยึดมั่น

โครงการวิจัยเรื่อง พัฒนาการของการคิดเหตุผลด้านจริยธรรมและการฝึกอบรม

ทุนวิจัยของ โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับการศึกษา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

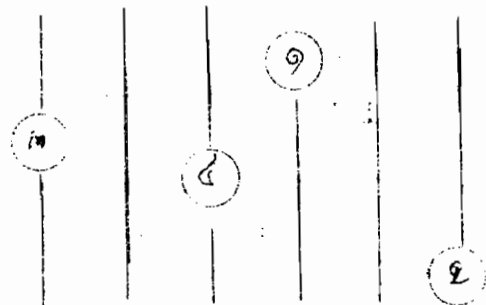
คำชี้แจง

คำถามต่อไปนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความสนใจของท่าน คำถามแต่ละข้อมีคำตอบ ๔ คำตอบ ให้ท่านพิจารณาเลือกคำตอบที่ท่านยอมรับมากที่สุดเรียงลำดับไปถึงที่ยอมรับน้อยที่สุด โดยใส่คะแนนตัวเลข ๔, ๓, ๒ และ ๑ ลงในช่องของคำตอบแต่ละข้อ ซึ่งมีความหมายดังนี้

- ๔ = คำตอบที่ท่านยอมรับและให้ความสนใจมากที่สุด
- ๓ = คำตอบที่ท่านยอมรับและให้ความสนใจค่อนข้างมาก
- ๒ = คำตอบที่ท่านยอมรับและให้ความสนใจค่อนข้างน้อย
- ๑ = คำตอบที่ท่านยอมรับและให้ความสนใจน้อยที่สุด

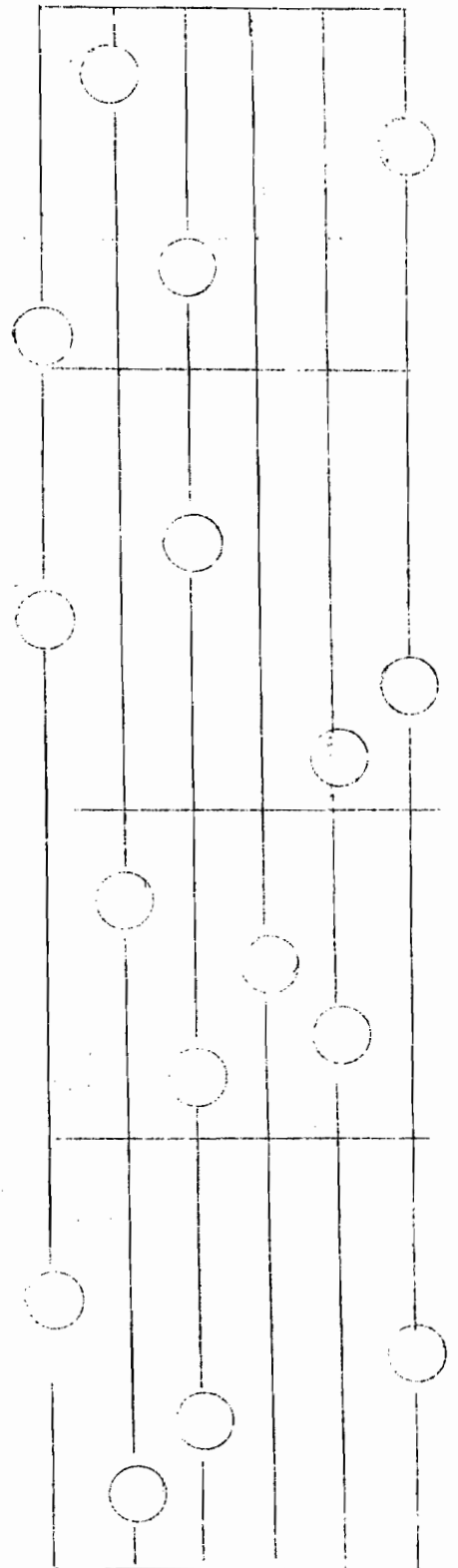
ตัวอย่าง (๑) ท่านชอบฟังวิทยุรายการใดมากที่สุด

- ก. รายการข่าว
- ข. รายการเพลง
- ค. รายการละคร
- ง. รายการสำหรับเกษตรกร

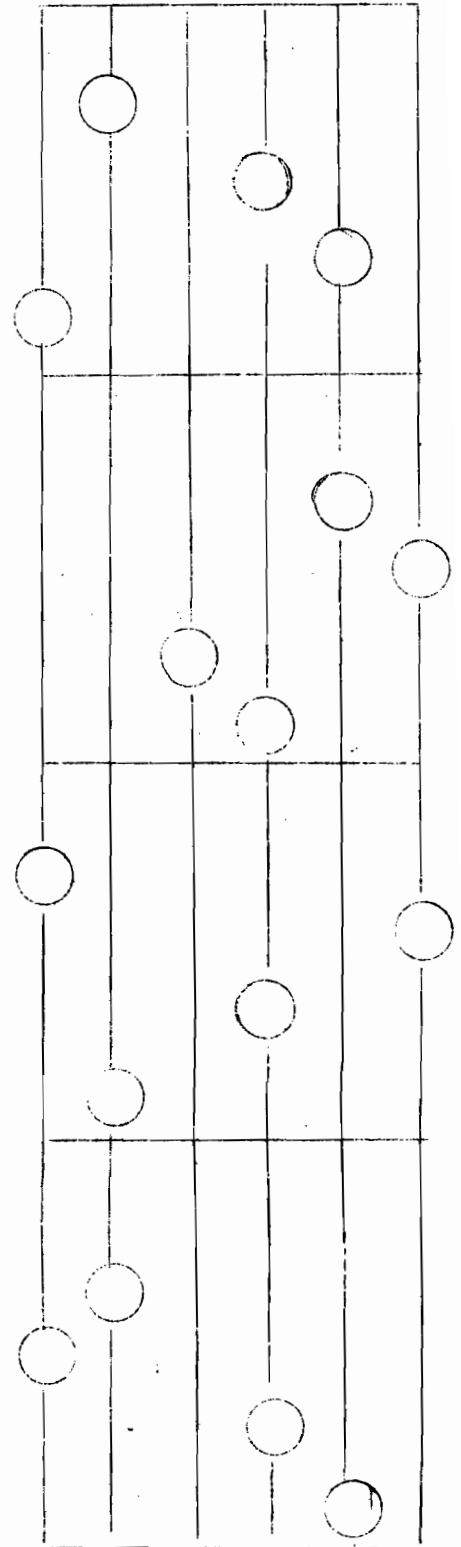

แสดงว่ารายการละครท่านให้ความสนใจมากที่สุด ที่ให้ความสนใจรองลงมา เป็นรายการเพลง รายการที่ให้ความสนใจค่อนข้างน้อยคือรายการสำหรับเกษตรกร และท่านให้ความสนใจรายการข่าวน้อยที่สุด

๑. ถ้าท่านมีเงินและเวลาว่างมากพอ ท่านคิดจะทำอะไร
 - ก. ทำการ เกษตรหรือลงทุนด้านธุรกิจ
 - ข. ช่วยทำนุบำรุงวิถึความอารามหรือกิจกรรมทางศาสนา
 - ค. สะสมงานด้านศิลปะ รูปภาพ เครื่องตกแต่งบ้าน ทำสวนไม้คอก
 - ง. แสวงหาประสบการณ์และความรู้ที่แปลกใหม่ ๆ
๒. หากท่านมีอิสระที่จะใช้จ่ายเงินภายในครอบครัวของท่าน ได้ตามอำเภอใจ ท่านชอบใช้จ่ายในสิ่งใด
 - ก. สิ่งที่เป็นสำหรับตนเองและครอบครัวเท่านั้น
 - ข. ซื้อหนังสือเพื่อการศึกษาและความรู้ให้กว้างขวาง
 - ค. ทำบุญสุนทาน และช่วยเหลือสังคม
 - ง. สิ่งที่จะนำมาซึ่งเกียรติและฐานะทางสังคม
๓. สิ่งที่จะทำให้ชีวิตของท่านมีความสุขมากที่สุด คือ
 - ก. ความมั่งคั่งสุขสมบูรณ์ของชีวิตครอบครัว
 - ข. อยู่ในสังคมที่สงบสุขมีคนที่ใคร่ชอบพอท่านมาก
 - ค. มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่มีเกียรติ
 - ง. อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่งดงามรื่นรมย์
๔. ท่านคิดว่าคนที่ทำงานธุรกิจตลอดสัปดาห์ ควรใช้เวลาว่างในวันหยุดเสาร์อาทิตย์อย่างไร
 - ก. การศึกษาหาความรู้ให้แก่ตนเองโดยการอ่าน
 - ข. ไปทำบุญสุนทาน ฟังพระเทศน์
 - ค. ไปเที่ยวชมงานด้านศิลปะ การแสดงดนตรี
 - ง. ทำงานอดิเรกเพื่อเสริมรายได้

๕. สิ่งที่จะทำให้ท่านเป็นทุกข์ใจมากที่สุด คืออะไร
- ก. ชีวิตที่ยากจนแร้นแค้น
 - ข. ปัญหาความเลื่อมโทรมของสังคม
 - ค. ความไม่สมหวังในตำแหน่งหน้าที่การงาน
 - ง. ความคอยในปัญญาและความคิด
๖. ในการเลือกบุคคลมาเป็นภรรยา (หรือสามี) ท่านชอบบุคคลประเภทใด
- ก. เป็นผู้มีความเกียรติกและมีตำแหน่งทางสังคมดี
 - ข. เป็นคนที่มีศีลธรรม จิตใจสูง
 - ค. เป็นผู้มีความพรสวรรค์ทางศิลปะ
 - ง. เป็นคนใจกว้างชอบช่วยเหลือผู้อื่น
๗. บุคคลที่ท่านให้การนิมนต์ยกย่อง จะมีคุณลักษณะอย่างไร
- ก. มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้นำ
 - ข. เกรงครกอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยา
 - ค. เป็นผู้ทำประโยชน์แก่สังคม
 - ง. ผู้ให้การช่วยเหลือคำจุนจิวท่าน
๘. ท่านคิดว่าบุคคลที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน จะมีคุณลักษณะอย่างไร
- ก. ขยันขันแข็งในการทำมาหาเลี้ยงชีพ
 - ข. มีความรู้ความสามารถสูง
 - ค. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
 - ง. มีอำนาจวาสนาและชาติตระกูลที่ดี

๘. ท่านต้องการประกอบอาชีพประเภทใด ถ้ามีรายได้เท่ากัน และท่านมีความสามารถที่จะทำได้

- ก. นักการเมือง
- ข. แพทย์หรือพยาบาล
- ค. นักวิทยาศาสตร์
- ง. นักแสดงหรือศิลปิน

๑๐. ท่านคิดว่ารัฐบาลที่ควรมุ่งพัฒนาประเทศชาติด้านใด

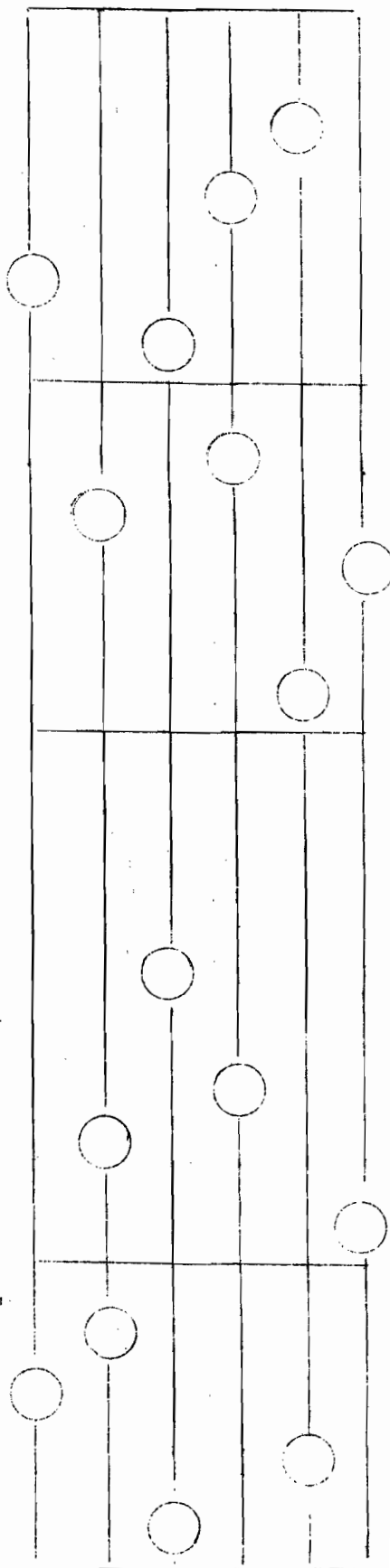
- ก. ช่วยเหลือประชาชนที่ยากจน คนเจ็บป่วย และคนชรา
- ข. การเกษตรและอุตสาหกรรมภายในประเทศ
- ค. แก้ไขปัญหาความจริยธรรม คีลธรรมของประชาชน
- ง. จัดระเบียบการปกครองภายในประเทศให้มั่นคง เป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ

๑๑. ถ้าท่านเป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้านคนหนึ่ง ท่านจะสนับสนุนกิจกรรมด้านใด

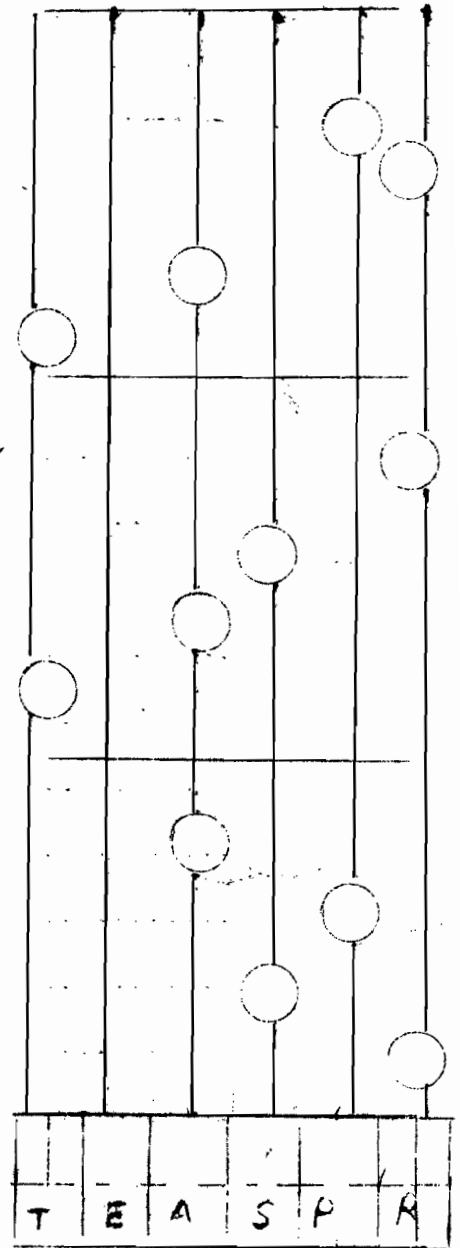
- ก. การพัฒนาสภาพแวดล้อม ชุมชนชาติ สอนสาธารณะ ให้คนสะอาดงดงาม
- ข. คำนึงสังคม เศรษฐกิจ ให้การช่วยเหลือคนยากไร้ คนเจ็บป่วย คนพิการ
- ค. พัฒนาอาชีพเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมภายในหมู่บ้าน
- ง. พัฒนาชนบทธรรมนิยมประเพณีและศาสนา

๑๒. ท่านชอบคบเพื่อนแบบใด

- ก. ผู้มีความสามารถและขยันขันแข็งในการงาน
- ข. ผู้มีทัศนะที่กว้างขวางเกี่ยวกับโลกและชีวิต
- ค. ผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ สนใจในเรื่องการเมือง
- ง. ผู้มีความละเอียดอ่อนค่านิยมดีและศิลปะ

๑๓. ท่านชอบชมภาพยนตร์ประเภทใด
- ก. เกี่ยวกับประวัติชีวิตของผู้ยิ่งใหญ่หรือนักการเมือง
 - ข. แสดงถึงความรักและมนุษยธรรม
 - ค. เพลงและธรรมชาติ
 - ง. ให้แนวคิดด้านปรัชญาและอุดมการณ์ของชีวิต
๑๔. ท่านสนใจที่สนทนากับเพื่อนสนิทเพศเดียวกันในเรื่องใด
- ก. คุณค่าของชีวิต
 - ข. การปฏิรูปสังคม
 - ค. ค่านิยมวัฒนธรรม
 - ง. ความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ
๑๕. ท่านชอบศึกษาเกี่ยวกับผลงานและชีวิตของบุคคลประเภทใด
- ก. นักแสดงหรือศิลปิน
 - ข. นักการเมือง, นักปกครอง
 - ค. นักสังคมสงเคราะห์ หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
 - ง. ศาสตราจารย์ของศาสนาต่าง ๆ

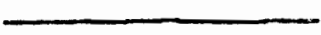

สิ่งที่ท่านปรารถนา

คำชี้แจง

ต่อไปนี้เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในชีวิต ในลักษณะต่าง ๆ กัน ๑๘ ประการ ขอให้ท่านได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนตามความเป็นจริงของท่าน สิ่งใดที่ท่านปรารถนามากที่สุดในชีวิต และสิ่งที่ร้อง ๆ ลงมาเรียงตามลำดับ โดยใส่หมายเลข ๒, ๓.....หน้าข้อความที่สำคัญเป็นอันดับรอง ๆ ไปจนครบทั้ง ๑๘ ข้อ.

- ชีวิตที่อุดมสมบูรณ์สะดวกสบาย
- ความเสมอภาคหรือความมีโอกาสเท่าเทียมกันทุกคน
- ชีวิตที่กระฉับกระเฉง คึกคัก เร้าใจ
- ความมั่นคงปลอดภัยของบุคคลในครอบครัว
- ความมีอิสระ เสรีภาพ
- ความสุขใจ ความพอใจในชีวิตที่เป็นอยู่
- ความสงบสุข ไม่มีความขัดแย้งภายในใจ
- ความรักใคร่เข้าใจกันดีกับคู่ครอง
- ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ
- ชีวิตที่สุขสบาย มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน
- ความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง
- การยอมรับนับถือตนเอง
- ความสำเร็จและรู้สึกชื่นชมในผลงานของตน
- การยอมรับยกย่องนับถือจากสังคม
- มิตรภาพที่สนิทสนมอย่างแท้จริง
- ความมีภูมิปัญญาเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถ่องแท้
- โลกที่มีแต่สันติภาพ ปราศจากสงครามและการขัดแย้งใด ๆ
- โลกที่ทั้งงดงามด้วยธรรมชาติและศิลปะ

คุณธรรมที่ยึดมั่น

คำชี้แจง

ต่อไปนี้ เป็นลักษณะของคุณธรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้เป็นคู่ ๆ ขอให้ท่านพิจารณาเปรียบเทียบว่า คนไทยโดยทั่วไป ไปนั้นให้ความสำคัญของคุณธรรมในลักษณะใดมากกว่ากันในแต่ละคู่ นั้น แล้วใส่หมายเลข ๒ ที่ท่านเห็นว่าเป็นลักษณะของคุณธรรมที่ปรากฏเด่นกว่า และหมายเลข ๑ แสดงว่าเป็นคุณธรรมลักษณะที่รองลง ในช่อง ของข้อความในแต่ละข้อ

ตัวอย่าง

- (๐) ๑ ก. ความซื่อสัตย์สุจริต
 ๒ ข. ความจงรักภักดี

แสดงว่าตามความเห็นของท่าน ลักษณะของคุณธรรมข้อ ข. เป็นลักษณะเด่นของคนไทยโดยทั่วไป และท่านให้ความสำคัญมากกว่าคุณธรรมข้อ ก. เมื่อเปรียบเทียบกัน

๑. ก. ความมีไมตรีจิตมีศรัทธาต่อบุคคลทั่วไป
 ข. ความรู้จักเลือกคบบุคคลเฉพาะบางคน
๒. ก. ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย
 ข. ความสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ได้ดี
๓. ก. การให้ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่และผู้น้อยอย่างสม่ำเสมอ
 ข. การมีความศรัทธา เริ่มและสร้างสรรค์
๔. ก. การรู้จักประนีประนอมผ่อนสั้นผ่อนยาว
 ข. การยึดมั่นในหลักการและเหตุผล
๕. ก. ความมีน้ำใจโอบอ้อมอารี
 ข. ความประหยัดมัธยัสถ์
๖. ก. ความรู้สึกรับผิดชอบต่อชีวิตที่ช่วยตนเอง
 ข. ความเคารพนับถือและปฏิบัติตามหลักศาสนา

๓. ก. ความรักในการแสวงหาความรู้และความคิดใหม่ ๆ
 ข. การสงวนรักษาไว้ซึ่งระเบียบวัฒนธรรมอันดีงาม
๔. ก. ความอุตสาหะพยายามเพื่อความก้าวหน้าในชีวิตคน
 ข. ความปรารถนาที่จะช่วยกันพัฒนาประเทศชาติบ้านเมือง
๕. ก. ความพอใจที่จะพึงตนเอง
 ข. ความพอใจที่จะพึงพาซึ่งกันและกันกับผู้อื่น
๑๐. ก. ความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน
 ข. การเสียสละเพื่อสังคม
-

